

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
SECȚIA DE ȘTIINȚE ISTORICE ȘI INSTITUTUL DE ISTORIE DIN BUCUREȘTI

studii

REVISTĂ DE ISTORIE

30 DE ANI
DE LA
EROICELE LUPTE
DIN
IANUARIE-FEBRUARIE 1933

ANUL XVI — 1963

1

www.dacoromanica.ro

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
SECȚIA DE ȘTIINȚE ISTORICE ȘI INSTITUTUL DE ISTORIE DIN BUCUREȘTI

studii
REVISTĂ DE ISTORIE

30 DE ANI
DE LA
EROICELE LUPTE
DIN
IANUARIE – FEBRUARIE 1933

1

ANUL XVI
1963

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

www.dacoromanica.ro

„STUDII” — REVISTĂ DE ISTORIE
APARE DE 6 ORI PE AN

COLEGIUL DE REDACȚIE

Acad. P. CONSTANTINESCU-IAȘI (*directorul Colegiului de redacție*) ; EUGEN STĂNESCU (*redactor-șef*) ; acad. A. OȚEȚEA ; M. BERZA, T. BUGNARIU, V. MACIU, ȘT. PASCU, membri corespondenți ai Academiei R.P.R. ; L. BÁNYAI ; V. CHERESTESIU ; TITU GEORGESCU ; V. POPOVICI

Redacția : București, Bdul Aviatorilor nr. 1
Telefon : 18.25.88

www.dacoromanica.ro

S U M A R

30 DE ANI DE LA EROICELE LUPTE DIN Ianuarie-FEBRUARIE 1933

	<u>Pag.</u>
CHIVU STOICA, A 30-a aniversare a eroicelor lupte din februarie 1933 . . .	5
P. CONSTANTINESCU-IAȘI, Însemnatatea istorică a eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933	19
I. M. OPREA, Aspecte ale politicii antinaționale și antipopulare promovate de burghezia și moșierimea română în perioada crizei economice (1929-1933)	45
V. G. IONESCU, Acțiuni ale clasei muncitoare în a doua jumătate a anului 1932	73
D. TUTU, V. ALEXANDRESCU și I. CEAUȘESCU, Contribuția luptei ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933 la frinarea procesului de militarizare a țării	93
M. RUSENESCU, Ecoul luptelor din 1933 în presa legală a vremii	109
TITU GEORGESCU, Însemnatatea eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști pentru întărirea legăturilor P.C.R. cu masele în vederea mobilizării lor împotriva fascizării României	137
GH. I. IONIȚĂ, Lupta maselor muncitoare conduse de P.C.R. împotriva pregătirilor de război în anii ce au urmat luptelor din 1933	165

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ

Expoziția *30 de ani de la eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști (Coralia Fotino)*; Expoziția permanentă *Lupta revoluționară a proletariatului din regiunea Ploiești (C. Căzănișteanu și P. Panait)*; Muzeul *Procesul luptătorilor ceferiști și petroliști din iunie-iulie 1934* de la Craiova (I. Călin)

193

REVISTA REVISTELOR

Aniversarea a 30 de ani de la eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933 în presa și publicațiile din țară și în străinătate (Al. Porfeanu)

203

„Probleme economice”, nr. 2, an. XVI, 1963 (Gr. Chiriță)

213

RECENZII ȘI ÎNSEMNĂRI

Pag.

• * . <i>Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România</i> , vol. II, București, Edit. politica, 1962, 256 p. (M. Iosa)	219
GH. SURPAT, <i>Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșiescă între cele două războaie mondiale</i> , București, Edit. științifică, 1962, 300 p. (M. Horovitz)	224
TITU GEORGESCU, <i>De la greva generală la crearea P.C.R.</i> , București, Edit. științifică, 1962, 136 p. (I. Apostol)	231
• * . <i>Mișcarea muncitorească din fările capitaliste</i> , București, Edit. politică, 1962, 464 p. (traducere din l. rusă) (I. Chiper)	234
GHEORGHE STOICA, <i>Luptele din februarie 1933, o cotitură în mișcarea muncitorească din România</i> , „Lupta de clasă”, nr. 1, seria a V-a, an. XLIII, 1963, p. 3—17 (Gr. C.); GH. IONIȚĂ, M. C. STĂNESCU, M. COVACI, <i>Aceiuni de solidarizare ale maselor muncitoare din România cu eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933</i> , „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 1, an. IX, 1963, p. 19—34 (I.A.); A. DEAC, GH. MATEI, <i>Mișcarea de solidaritate internațională cu luptele eroice ale ceferiștilor și petroliștilor din 1933</i> , „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 1, an. IX, 1963, p. 35—50 (I.A.); • * . <i>Albumul Momente din istoria Partidului Muncitoresc Român</i> , București, Edit. politică, 1963 (I.A.). . .	241

C H I V U S T O I C A

A 30-A A N I V E R S A R E A E R O I C E L O R L U P T E D I N F E B R U A R I E 1 9 3 3¹

To varăș i,

Clasa muncitoare, oamenii muncii de la orașe și sate, întregul nostru popor sărbătoresc astăzi împlinirea a 30 de ani de la eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din februarie 1933, una din cele mai grandioase bătălii de clasă purtate de proletariatul țării noastre, care au înscris o pagină de glorie nepieritoare în istoria mișcării muncitorești a luptei poporului român pentru libertate, împotriva jugului exploatarii, pentru interesele sale vitale.

Împletind revendicările economice, pentru îmbunătățirea condițiilor de viață, cu obiective politice — pentru democrație și progres social — înfruntînd teroarea sălbatică a regimului burghezo-moșieresc, clasa muncitoare din România s-a ridicat în repetate rânduri la luptă. În istoria mișcării noastre muncitorești au rămas înscrise asemenea momente eroice ca puternica demonstrație a muncitorilor de la Galați din 1916 împotriva războiului, demonstrația de la 13 decembrie 1918 a muncitorilor din București, valul revoluționar din anii 1918 — 1920 și lanțul grevelor din această perioadă culminând cu greva generală din 1920, care a cuprins întregul proletariat și alte categorii de oameni ai muncii. Plămădit în focul acestor bătălii, Partidul Comunist din România a condus clasa muncitoare la un sir de acțiuni revoluționare, printre care un loc de cinste îl ocupă luptele din 1929 în care și-au vărsat sîngele minerii din Lupeni.

Prin amploarea și caracterul lor combativ, revoluționar, prin forță și nivelul organizării, prin învățăminte bogate și efectele lor în viața socială, marile lupte din februarie 1933 au ridicat pe o treaptă mai înaltă aceste tradiții, au constituit un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii noastre mișcări muncitorești.

În februarie 1933, clasa muncitoare, sub conducerea avangărzii sale, partidul comunist, și-a demonstrat forța revoluționară, s-a manifestat cu putere pe scena istoriei ca clasa socială cea mai înaintată, exponentul in-

¹ Cuvîntare rostită la adunarea solemnă cu prilejul aniversării eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști — 15 februarie 1963.

tereselor vitale ale întregului popor. În aceste lupte s-au întărit rîndurile partidului, legăturile sale cu masele muncitoare, s-a manifestat puternic capacitatea sa de a mobiliza camenii muncii și a-i conduce în lupta pentru înăptuirea misiunii sale istorice, pentru eliberarea poporului din jugul exploatarii burghezo-moșierești și al înrobirii imperialiste.

Eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor au prilejuit totodată o viguroasă afirmare pe arena internațională a proletariatului român. În condiții cînd reacțiunea internațională trecuse la ofensivă, cînd în Germania fusese instaurată dictatura lui Hitler și bezna fascismului începea să se întindă deasupra Europei, luptele din februarie au constituit un mesaj inflăcărat adresat proletariatului de pretutindeni, au demonstrat spiritul revoluționar și eroismul clasei muncitoare din România — detașament de luptă al marii armate internaționale a celor ce muncesc.

Luptele din februarie au avut loc pe fondul crizei economice din 1929 – 1933, care a bintuit lumea capitalistă, a paralizat capacitați de producție considerabile și ramuri industriale întregi, a dat cu mulți ani înapoi producția țărilor capitaliste, a aruncat în străzi milioane de șomeri, de țărani și fermieri ruinați.

Burghezia monopolistă din țările capitaliste înaintate economic a urmărit ieșirea din criză atât pe spinarea maselor muncitoare din propria țară, cît și pe seama popoarelor din țările aflate în dependență lor, orientându-se totodată spre fascism, ca instrumentul cel mai ascuțit împotriva libertăților democratice și al pregătirii războiului antisovietic.

Inapoierea economică și dependența României față de marile monopoluri imperialiste au făcut ca în țara noastră criza să se manifeste în mod deosebit de acut, determinînd scăderea aproape la jumătate a producției industriale, închiderea a numeroase fabrici, falimentul unui sir de întreprinderi, creșterea șomajului de masă, crahuri bancare, toate acestea împreună cu efectele grave ale crizei în agricultură.

Căutînd ieșire din dezastrul economic, guvernele burghezo-moșierești au contractat în Apus o serie de împrumuturi în condiții înrobitoare, au acceptat aşa-zisul „plan de asanare” de la Geneva, faimoasele „curbe de sacrificiu” care loveau cu cruzime în populația muncitoare prin reducerea sau suspendarea plății salariilor muncitorilor și funcționarilor și concedierea a 30% din numărul acestora, au concesionat trusturilor străine importante surse de venit național, au acceptat controlul direct al acestor trusturi asupra gestiunii financiare a marilor instituții de stat, ca Banca Națională, căile ferate, România fiind astfel și mai adînc înfeudată capitalului monopolist străin.

Generațiile tinere nici nu-și pot închipui suferințele îndurate de oamenii muncii în acei ani ! Scăderea repetată a salariilor, concedierile masive și pensionările forțate, diferențele taxe și impozite, scumpirea articolelor de primă necesitate au dus clasa muncitoare la un grad de sărăcire de nesuportat ; răsfrîngerea la sate a efectelor crizei, devalorizarea produselor agricole, povara datorilor, impozitelor și cametei aduseseră la ruină și înfometare țărăniminea ; cu salariile derizorii neplătite cu lunile, funcționarii de stat, învățătorii și profesorii duceau o existență de mizerie ; erau loviți și micii meseriași, micii negustori și chiar micii industriași.

În același timp, României, pion al politicii marilor puteri imperialiste, îi erau impuse sarcini militare grele în vederea pregătirii unei noi agresiuni antisovietice.

Toate acestea au intensificat procesul de pătrundere a capitalului monopolist, au dus la știrbirea suveranității și la subjugarea și mai accentuată a țării de către puterile imperialiste.

Ofensiva economică a claselor dominante împotriva nivelului de trai al maselor se împletea, pe plan politic, cu restrîngerea libertăților și drepturilor democratice. Concomitent cu votarea legilor antimuncitoare și care interziceau dreptul la grevă, cu dizolvarea Sindicatelor unitare, excluderea din parlament a deputaților aleși de masele muncitoare pe listele Blocului Muncitoresc-Tărănesc, cercurile cele mai reaționare ale burgheziei și moșierimii sprijineau și încurajau din ce în ce mai fățiș organizațiile teroriste fasciste.

Politica reaționară, antipopulară a guvernelor burghezo-moșierești a dus la o deosebită ascuțire a contradicțiilor sociale, în primul rînd a principalei contradicții de clasă, dintre proletariat și burghezie.

Încă în cursul anului 1929 s-au desfășurat în întreaga țară acțiuni de luptă ale clasei muncitoare, a crescut numărul grevelor în diferite ramuri ale industriei. Procesul de radicalizare cuprindea mase din ce în ce mai largi ale populației muncitoare, diferite categorii sociale, găsindu-și expresie în demonstrații și acțiuni de protest ale șomerilor, ale funcționarilor publici, ale învățătorilor și profesorilor, pensionarilor, demonstrații de stradă ale invalidilor de război etc. La sate devineau tot mai dese actele de împotrivire ale țărănilor împotriva samavolniciei administrative, a impozitelor și taxelor apăsătoare, a prețurilor de jaf la produsele agricole. Toate acestea creau premise obiective pentru desfășurarea unor acțiuni revoluționare largi, de masă și pentru unirea acestora într-un front unic de luptă sub conducerea clasei muncitoare.

Pentru îndeplinirea acestei sarcini, Partidul Comunist din România trebuia să ducă o luptă pe mai multe fronturi împotriva burgheziei, împotriva politicii reformiste oportuniste, scisioniste a vîrfurilor social-democrației de dreapta —, iar pe de altă parte contra oportunitismului și sectarismului în propriile rînduri, a manifestărilor fraționiste promovate de o serie de elemente străine de interesele poporului muncitor, strecurate în conducerea sa.

Tocmai în perioada cînd România intrase în criză, cînd proletariatul avea nevoie mai mult ca oricînd de un partid revoluționar puternic, combativ și unit, provocatorii Pauker-Luximin și Barbu, aventurieri politici care nu aveau nimic comun cu clasa muncitoare, au dezlănțuit criminala luptă fraționistă care măcina și paraliza forțele partidului. O dată cu distrugerea a numeroase organizații de partid și organizații de masă, cu deconspirarea a numeroși activiști în fața organelor represive ale statului burghezo-moșieresc, aceste lupte au agravat pînă la extrem tendințele sectariste, de izolare de mase, de clasa muncitoare, în primul rînd de proletariatul din marea industrie. Abia după lichidarea luptelor fraționiste și refacerea unității rîndurilor lui, partidul a putut trece la organizarea luptei pentru interesele economice și politice ale celor ce mun-

cesc, pentru apărarea libertăților democratice împotriva fascismului și pregătirilor de război.

Definind obiectivele și stabilind linia strategică și tactică în vederea desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerii la revoluția socialistă, Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România a dat orientarea spre întărirea legăturilor partidului cu masele muncitoare, în primul rînd cu detașamentele de bază ale proletariatului — ceferiștii, minerii, petroliștii, spre întărirea organizațiilor de partid din marile întreprinderi și realizarea frontului unic de jos. În același timp, în unele hotărîri și indicații ale congresului și îndeosebi în activitatea practică de după congres, au continuat să se reflecte tendințe sectariste, oportuniste privind problemele activității de masă, rolul sindicatelor, tendințe la a căror combateră au adus o mare contribuție luptele muncitorimii ceferiste și întreaga desfășurare a evenimentelor legate de acestea.

Concentrîndu-și atenția spre principalele detașamente ale clasei muncitoare, partidul nostru a desfășurat o intensă activitate în rîndurile muncitorimii ceferiste, care, prin tradițiile revoluționare și spiritul ei combativ, reprezenta partea cea mai înaintată a frontului proletar. Acțiunile de luptă ale muncitorilor ceferiști, care și-au găsit expresie în demonstrațiile din 29 ianuarie 1931 și februarie 1932, numeroase alte acțiuni ale clasei muncitoare și a diferite categorii de oameni ai muncii, organizate de partid în întreaga țară, au culminat cu glorioasele lupte de la Grivița din februarie 1933.

Aceste lupte au fost precedate de o muncă perseverentă a partidului îu vederea realizării unității de acțiune a muncitorimii ceferiste. Lozinca frontului unic de jos cu care era înarmat partidul a prins viață și s-a transformat într-o realitate efectivă în focul luptelor ceferiștilor, cînd în arena luptei revoluționare au pășit detașamente de bază ale proletariatului, s-au ridicat cadre, ieșite din rîndurile clasei muncitoare, care au adus un suflu nou și metode noi în activitatea organizațiilor partidului.

O condiție de importanță hotărîtoare pentru dezvoltarea largă a luptelor muncitorimii ceferiste, ca și a altor detașamente ale clasei muncitoare, a fost combaterea de către partid a curentelor oportuniste de dreapta și de „stînga” din propriile rînduri, exprimate în tendințele sectare de izolare și teamă de mase, în neglijarea posibilităților de imbinare a muncii ilegale cu munca legală, în manifestările de subapreciere a activității în sindicale ceferiste legale, reformiste, cît și de reducere a rolului sindicatelor la acțiuni mărunte, lipsite de perspectivă revoluționară.

O mare contribuție la lupta împotriva acestor tendințe, cît și la elaborarea și aplicarea în practică a noilor forme și metode ale activității revoluționare de masă a adus tovarășul Gheorghiu-Dej.

În anul 1931, tovarășul Gheorghiu-Dej desfășurase o vie activitate la Galați pentru realizarea unității de acțiune a muncitorilor ceferiști și încheierea frontului unic de jos. Pornind de la ideea că principala condiție a reușitei în lupta revendicativă este organizarea acțiunii pe întreaga țară a muncitorilor ceferiști, el militase, încă din acel an, pentru făurirea unui organ central de front unic al muncitorilor ceferiști. Dar această for-

mă de acțiune n-a putut fi pusă în practică, datorită tendințelor oportuniste, sectariste, care se resimțea u puternic în partid.

La sfîrșitul aceluiași an, mutat disciplinar de la Galați la Dej, el duce o muncă intensă de organizare a muncitorilor ceferiști din acest oraș; ca rezultat, membrii sindicatului C.F.R. din Dej aleg o nouă conducere, pe bază de front unic de jos, cuprinzînd muncitorii comuniști, social-democrați și fără de partid; se elaborează un program de revendicări, pe care, într-o adunare extraordinară, îl adoptă toți muncitorii atelierelor C.F.R. din Dej.

La începutul anului 1932, delegat de ceferiștii din Dej, tovarășul Gheorghiu pleacă la București pentru a lua legătura cu muncitorii ceferiști de la Atelierele Grivița. Stabilind contactul cu Secretariatul C.C. al P.C.R., el propune crearea organului central de acțiune al ceferiștilor, care să fie ales de o conferință pe țară a muncitorilor de la căile ferate — propunere ce a fost acceptată.

Conferința pe țară a ceferiștilor, care a avut loc în martie 1932, a ales Comitetul central de acțiune, alcătuit din muncitori din toate centrele feroviare, secretar al comitetului fiind desemnat tovarășul Gheorghiu-Dej. Crearea Comitetului central de acțiune și adoptarea programului de revendicări politice-economice al muncitorimii feroviare din întreaga țară au constituit punctul de plecare pentru ridicarea pe o treaptă superioară a luptei ceferiștilor.

Sub îndrumarea conducerii partidului comunist, Comitetul central de acțiune pe țară a îndeplinit rolul de organizator și conducător nemijlocit al luptei ceferiștilor. A început o activitate intensă în rîndurile masei muncitorimii ceferiste, în toate centrele feroviare au fost alese comitete de acțiune, cu o sferă de cuprindere tot mai largă: comitete pe atelier, pe secții, pe mai multe secții, pe întreprindere sau depou, pe centru feroviar.

Caracteristica acestei forme noi de organizare constă în faptul că alese pe baze democratice, în adunări deschise, de către întreaga masă muncitorească — ele reprezentau pe toți muncitorii, indiferent de apartenența lor politică, comuniști, social-democrați, membri ai altor partide sau muncitori neorganizați, fiind astfel expresia cea mai largă a unității lor de voință și acțiune. Au avut loc, de asemenea, conferințe regionale, în care delegații ceferiștilor au ales comitete regionale de acțiune.

Se făurea astfel o structură organizatorică a frontului unic de jos, cu un organ central de conducere, cu organe regionale și pe întreprindere, ceea ce crea posibilitatea cuprinderii și mobilizării întregii mase a muncitorimii ceferiste, desfășurării unor acțiuni unitare, coordonate în toate centrele feroviare din țară.

Atât în perioada de pregătire a conferinței pe țară, cât și ulterior, tovarășul Gheorghiu-Dej a desfășurat o activitate multilaterală în principalele centre feroviare — atât la Galați și Dej, cât și la București, Ciuju, Iași, Pașcani și alte centre — pentru organizarea muncitorimii ceferiste, pentru explicarea liniei partidului, însușirea ei de către activul de partid și masa muncitorilor și înfrîngerea diferitelor influențe oportuniste, pentru aplicarea hotărîrilor Comitetului central de acțiune și alegerea comitete-

lor locale, dind exemplu de felul cum trebuie muncit în mijlocul maselor. Sub îndrumarea sa, o contribuție activă la înfăptuirea liniei partidului și crearea frontului unic de jos al muncitorimii ceferiste a adus ziarul „Lupta C.F.R.”, organul Comitetului central de acțiune.

Este un merit al partidului nostru că — în ciuda prigoanei și ilegalității, a politicii liderilor de dreapta ai social-democrației care se împotriveau colaborării cu comuniștii și căutau să abată muncitorii pe calea tîrguielilor cu patronatul, în ciuda piedicilor puse la tot pasul de copoii Siguranței și de cozile de topor ale direcției — a reușit să realizeze politica frontului unic de jos în principalele unități și centre feroviare din țară.

Frontul unic de jos s-a dezvoltat pe baza unei munci sistematice a partidului pentru a se lega cât mai strins de masele muncitorimii ceferiste, pentru a atrage în luptă om cu om, echipă cu echipă și secție cu secție, pornind de la cerințe concrete, imediate, de la revendicările cele mai apropiate ale muncitorilor și mobilizându-i la acțiuni unite pentru satisfacerea lor. Toamăi în acest fel partidul a reușit să mobilizeze mase tot mai largi, să ridice lupta lor pe trepte tot mai înalte și să-i imprime un caracter politic din ce în ce mai pronunțat, pe baza faptului obiectiv că satisfacerea revendicărilor economice arzătoare se împletea în mod inevitabil cu lupta împotriva întregii politici reaționare a guvernului burghezo-moșieresc.

Folosind experiența acumulată în organizarea mișcării ceferiștilor, partidul și-a intensificat totodată activitatea în rîndurile altor categorii de muncitori, precum și în rîndurile șomerilor și ale păturilor mijlocii. A doua jumătate a anului 1932 a cunoscut o creștere, în forme variate, a mișcărilor populare de protest împotriva politicii guvernului național-îțăraniș nouă atacă întreprins de acesta la începutul anului 1933 împotriva nivelului de trai al maselor, prin aplicarea celei de-a treia „curbe de sacrificiu”, sporind și mai mult indignarea și revolta muncitorimii.

Acțiunile pregătitoare întreprinse de partid — adunări pe secții și ateliere, ieșiri demonstrative ale muncitorilor la direcție pentru satisfacerea unor revendicări, demonstrații în incinta atelierelor etc. — au evidențiat starea de spirit combativă a muncitorimii ceferiste, strămutând totodată centrul de greutate al organizării luptei de la sediul sindicatului la locul de producție, în însăși incinta atelierelor.

Ieșirea demonstrativă din 28 ianuarie 1933 de la Atelierele C.F.R. Grivița, care a cuprins mii de muncitori și a silit direcția să accepte cererile privind plata avansului de salarii, a constituit o verificare a forțelor muncitorimii ceferiste, cu acest prilej fiind ales Comitetul de acțiune pe mtreaga întreprindere și adoptat un larg program de revendicări.

Tinând seama de gradul de radicalizare a muncitorilor ceferiști, partidul a aplicat, la greva din 2 februarie de la București, o formă înaltă de luptă a clasei muncitoare : greva cu ocuparea întreprinderii, însotită de organizarea unei large mișcări de solidaritate în afară. Într-o mare adunare, mii de muncitori de la Atelierele Grivița și-au exprimat hotărîrea de a rămîne în ateliere pînă la satisfacerea revendicărilor lor ; ei au creat gărzi de autoapărare și pichete de grevă care au luat asupra lor paza porților, împiedicînd pătrunderea poliției și spărgătorilor de grevă.

Această formă de luptă a fost aplicată concomitent și la grevele organizate în mod coordonat, ca parte integrantă a acțiunii pe țară, la Atelierele C.F.R. de la Nicolina-Iași, de la Galați, Pașcani, creîndu-se perspectiva unei greve generale a feroviarilor. În același timp aveau loc într-o serie de întreprinderi din alte centre muncitorești, ca Oradea, Brașov, Constanța, Brăila, greve și întruniri ale muncitorilor pentru revendicări proprii și ca solidarizare cu muncitorii ceferiști.

În fața uneia din cele mai puternice manifestări de unitate, dirzenie în luptă și solidaritate proletară, guvernul s-a văzut nevoit să înceapă tratative cu reprezentanții ceferiștilor, care au obținut renunțarea la scădereea salariului cu 12% proiectată de guvern, redobândirea drepturilor anulate anterior, recunoașterea comitetului de întreprindere ca organ permanent de reprezentare a muncitorilor.

Întreaga desfășurare a luptelor muncitorimii ceferiste a avut un ecou puternic și în rîndurile altor detașamente ale clasei muncitoare, îndeosebi ale petroliștilor din Valea Prahovei, de asemenea greu loviți de criză și de măsurile monopolurilor străine. În cursul lunii ianuarie au avut loc puternice greve la „Orion”, „Astra română”, „Unirea”, însotite de manifestații pe străzile orașului Ploiești. La 1 februarie au declarat grevă cu ocuparea întreprinderii muncitorii de la „Romino-americana”, în jurul rafinăriei adunîndu-se și cei din alte întreprinderi petroliere. De la ciocniri violente de stradă cu jandarmii și polițiștii, muncitorii petroliști au ajuns la asaltarea localului poliției din Ploiești, unde se găseau arestați delegații lor pe care i-au eliberat prin forță.

Văzind în ampoarea și orientarea luptelor muncitorești o primejdie pentru înseși temeliile politice ale regimului burghezo-moșieresc, clasele exploatatoare au recurs la măsuri teroriste : decretarea stării de asediul, interzicerea Comitetului central de acțiune al muncitorilor ceferiști, a comitetului de fabrică și a comitetului de grevă de la Grivița, a comitetelor de acțiune ale șomerilor, a comitetului antirăzboinic, a sindicatelor și tuturor celorlalte organizații muncitorești neafiliate la Confederația sindicală reformistă, suspendarea ziarelor muncitorești. Deși partidul comunist era ilegalizat din 1924, de aproape 10 ani, în februarie 1933 a fost decretată o nouă „desființare” a lui, ca și cum aceasta sau „desființările” care au urmat puteau suprime legile evoluției istorice, dezvoltarea clasei muncitoare și a partidului ei comunist !

Exprimînd panica și deruta claselor exploatatoare, unul din autorii legii stării de asediul, Armand Călinescu, spunea : „Mișcarea comunistă este o mișcare de mase și urmărește răsturnarea însăși a societății actuale. Noi am venit cu starea de asediul pentru a preîntîmpina o insurecție comunistă care se pregătea”. După cum se vede, nici prigoana și persecuțiile anticomuniste, nici măsurile antidemocratice, reacționare, înrădăcinate de mult în viața politică a țării, nici lipsa drepturilor și restrîngerea libertăților cetățenești, caracteristice „democrației” burgheze ciuntită și fătarnică, nu le mai erau suficiente și nu mai inspirau siguranță claselor exploatatoare ; în starea de asediul, tribunalele și curțile mărtiale, judecățile sumare, în statornicirea unui regim militar de represiune – iată în ce

și vedea salvarea exploatației, recunoscind prin înseși aceste măsuri că sătăchiați de masele populare conduse de comuniști!

La rîndul său, primul ministru Vaida-Voevod declară în parlament: „Trebuie salvată țara trecind peste toate legile, peste toate regulamentele, peste toate constituțiile. Fie dictatura, dar țara trebuie salvată”. Să fie încălcate și azvîrlite peste bord chiar și legile și constituția antidemocratică, să se instituie dictatura cea mai riguroasă, să se transforme asasinatul în masă și împușcarea muncitorilor, ca la Lupeni, în metodă permanentă de guvernămînt, la aceasta îndemna „nașul” Gărzii de fier, figura sinistră a reacțiunii burghezo-moșierești — doar-doar se va „salva țara”, adică privilegiile și huzurul asupriorilor, dominația capitalului monopolist!

Impotriva acestor sălbaticice măsuri represive, partidul a stabilit să se treacă la organizarea unor noi acțiuni, care să îmbine apărarea revendicărilor ciștigate cu lupta împotriva stării de asediul, a terorii și fascismului, pentru drepturi și libertăți democratice. În aceste împrejurări plenara largită a Comitetului central de acțiune, care a avut loc la începutul lunii februarie 1933, a hotărît măsuri pentru declanșarea unui nou val de greve la Atelierele Grivița și în centrele feroviare din țară.

Astfel, în ziua de 13 februarie au declarat grevă, cu ocuparea atelierelor, ceferiștii din Cuj; populația muncitoare a orașului s-a aflat alături de luptă lor, colectând ajutoare, organizând greve demonstrative și demonstrații de stradă, în cursul cărora au avut loc ciocniri cu poliția și jandarmii. Viguroase acțiuni de luptă începuseră la Iași, Oradea, Timișoara și în alte orașe.

Încercind să preîntîmpine noua grevă proiectată la Grivița și să decapiteze lupta întregii muncitorimi ceferiste, guvernul a trecut la arestarea, în noaptea de 14 spre 15 februarie, a conducătorilor ceferiștilor, membri ai Comitetului central de acțiune, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, membri ai organelor locale ale Partidului Comunist din România și Uniunii Tineretului Comunist, ai comitetelor de acțiune, ai comitetelor sindicale. Dar această nouă măsură represivă nu numai că nu a putut să împiedice desfășurarea acțiunii hotărîte, ci a îndîrjit și mai mult masele muncitorilor ceferiști, sporindu-le hotărîrea de luptă.

În dimineața zilei de 15 februarie, muncitorii de la Grivița, dînd un minunat exemplu de unitate proletară, curaj și eroism de masă, declară grevă, ocupînd întreaga incintă a atelierelor și cerînd respectarea cuceririlor lor din 2 februarie, imediata eliberare a conducătorilor lor arestați, ridicarea stării de asediul, existența liberă a sindicatului și comitetului de fabrică.

Deasupra Bucureștiului care luase aspectul unui oraș asediat, răsună fără întrerupere, vibrant, suneratul sirenei de la Grivița, patrunzînd în inimile oamenilor muncii și răscolinind toată populația muncitorească. Valuri valuri, mii de muncitori se revîrsau spre ateliere, încit pînă departe străzile din jur deveniseră o mare de oameni. Manifestîndu-și solidaritatea, muncitorii din diferite întreprinderi ale capitalei au organizat întreruperi ale lucrului și greve de scurtă durată, trimiterea de de-

legătii și de mesaje greviștilor, strîngerea de alimente și ajutoare. Muncitorilor li s-au alăturat pături largi ale populației capitalei : intelectuali, studenți, meseriași, mici comercianți, funcționari, țărani din satele apropiate.

Amploarea și combativitatea fără precedent a luptelor de la Grivița, perspectiva extinderii lor în întreaga țară au alarmat cercurile guvernanțe ; au avut loc interminabile consfătuiri ministeriale, în jurul atelierelor a fost adusă armata, care a îndepărtat multimea ce bara accesul spre ateliere ; între populație și trupe au avut loc ciocniri. În zorii zilei de 16 februarie, la refuzul hotărât al muncitorilor de a părăsi atelierele, autoritățile ordonă deschiderea focului : zeci și sute de muncitori cad uciși și răniți de gloanțe, peste 2000 fiind arestați.

Imediat în întreaga țară vestea represiunii de la Grivița a ridicat un uriaș val de solidaritate, care s-a exprimat în greve, demonstrații, manifestații de stradă în orașe și centre muncitorești, strîngerea a zeci de mii de iscălituri de protest, publicarea de articole și declarații în presă în sprijinul muncitorimii ceferiste, ajutorarea materială a arestaților cu participarea cercurilor largi ale opiniei publice.

Niciodată poporul muncitor nu va uita jertfa de luptă a muncitorimii ceferiste, al cărei singe, ca și al tuturor eroilor clasei muncitoare, cimentează temeliile edificiului luminos al României socialiste de astăzi !

Propun, tovarăși, ca în amintirea ceferiștilor, ca și a tuturor celor căzuți în lupta pentru libertatea și fericirea poporului român, să păstrăm un moment de reculegere !

Tovărăși,

Cu toată reprimarea singeroasă și teroarea dezlănțuită împotriva mișcării muncitorești, eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor au constituit, atât prin rezultatele lor imediate, cât și prin influență profundă pe care au avut-o asupra desfășurării ulterioare a evenimentelor, o mare victorie politică a proletariatului.

Sălbatica represiune de la Grivița nu a înfrînt voința de luptă a clasei muncitoare. Dimpotrivă, anii care au urmat au cunoscut o continuă creștere a acțiunilor de luptă muncitorești.

Luptele purtate de clasa muncitoare în februarie 1933 au dat o grea lovitură regimului burghezo-moșieresc, au adîncit procesul de subrezire a acestuia. Urmarea imediată a fost demisia guvernului de „mînă forte” a lui Vaida-Voevod, în care vîrfurile reacțiunii din țară și de peste hotare își pușeaseră mari speranțe, frînarea ofensivei capitaliste împotriva nivelului de trai al celor ce muncesc și satisfacerea unor revendicări ale acestora, renunțarea la aplicarea „planului de la Geneva”, retragerea controlorilor străini.

Luptele din februarie au însuflat forțele democratice antifasciste, au întîrziat cu un sir de ani fascizarea țării.

A fost amînată aplicarea planurilor de creare a unei „noi așezări constituționale”, elaborate la începutul anului 1933, care trebuia să în-

lature regimul partidelor politice și să consfințească instaurarea dictaturii regale.

În februarie 1933 existau condiții ca, alături de ceferiștii din ateliere, să fie atrași în luptă și muncitorii din celelalte sectoare de activitate ale C. F. R. ; era, de asemenea, posibil ca luptele ceferiștilor și petroliștilor să se transforme într-o grevă generală, cu solidarizarea în jurul lor a celor mai largi pături ale populației, a acțiunilor de luptă ale țărănimii. Dacă aceasta nu s-a realizat, dacă și în perioada consecutivă luptelor din februarie rezultatele dobândite pe linia întăririi legăturilor partidului cu masele n-au fost pe deplin fructificate, cauza rezidă în puternicele rămășițe ale oportunitismului, sectorismului, tendințelor de izolare de mase care mai existau în activitatea partidului și a conducerii sale din acea vreme.

Procesul înscenat conducătorilor muncitorimii ceferiste și petroliste s-a transformat într-o tribună de demascare a regimului burghezo-moșiesc, de propagare a politicii partidului comunist, ca apărător curajos și ferm al intereselor celor ce muncesc. Deși în lanțuri, acuzații prin cuvintul lor care dezvăluia adevărul despre viața de mizerie, suferințe și robie a oamenilor muncii, arăta țelurile de luptă ale partidului au devenit ei însiși acuzatorii. Cînd, la unul din interogatorii, comisarul regal i-a cerut „să răspundă la întrebări, nu să acuze”, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a răspuns : „... Nu eu acuz ! poporul muncitor acuză ! și el trebuie să afle mai ales din această sală că, cu oricîte împotriviri, va veni vremea răspunderilor pentru acei care i-au hărăzit o soartă de robi”. Iar amenințarea președintelui că va suspenda dezbatările își atrage răspunsul : „Acesta este un proces istoric, care nu poate fi suspendat. El va înceta, pur și simplu, odată cu înlăturarea exploatarii”. și într-adevăr, tovarăși, marele proces istoric al luptei poporului pentru libertate nu s-a sfîrșit atunci ; el a continuat și a dus la condamnarea pe vecii-vieților a regimului de exploatare și asuprile în țara noastră !

Prin largă acțiune de solidaritate a maselor muncitorești, prin cuvîntul sutelor de martori care, înfruntînd amenințările și persecuțiile, veneau la proces din toate colțurile țării pentru a-i apăra pe conducătorii ceferiștilor și petroliștilor și a-și exprima adeziunea la lupta lor, prin nenumăratele mesaje, moțiuni, scrisori provenind din rîndurile a diferite categorii sociale și care cereau eliberarea arestaților, procesul a constituit o continuare, cu alte mijloace, a eroicelor lupte din februarie 1933.

Tovărăși,

Luptele ceferiștilor și petroliștilor din 1933 au exercitat o înrîurire profundă asupra întregii dezvoltări ulterioare a mișcării revoluționare din țara noastră, asupra istoriei patriei.

Pentru clasa noastră muncitoare, luptele din februarie au însemnat o mare școală de educație revoluționară, au contribuit la ridicarea puternică a conștiinței sale de clasă ; ele au arătat în mod deosebit de pregnant că forța clasei muncitoare stă în unitatea ei, că unitatea de acțiune este o

condiție esențială pentru asigurarea rolului ei conducător în lupta împotriva claselor exploatațioare.

Luptele din februarie au dat o lovitură oportunismului și reformismului din mișcarea muncitorească; pentru clasa muncitoare a devenit mai clar că năzuințele ei de eliberare din jugul exploatației și asupriri își pot găsi realizarea numai sub conducerea partidului comunist, pe calea luptei revoluționare, calea marxism-leninismului.

Clasa muncitoare s-a manifestat, pe arena vieții politice, ca singura forță socială capabilă să unească în jurul său pe toți cei ce muncesc, să-și asume rolul de conducător al poporului muncitor în lupta de eliberare. În timp ce clasele exploatațioare și partidele lor politice se afundau tot mai adînc în mlaștina trădării intereselor naționale și aservirii țării, clasa muncitoare, în frunte cu partidul comunist, și-a demonstrat patriotismul fierbinte, hotărîrea de luptă pentru apărarea suveranității și independenței naționale. Aceasta a făcut să crească puternic rolul clasei muncitoare ca forță cea mai înaintată a societății și prestigiul partidului comunist în rîndurile celor ce muncesc.

Asasinatul în masă împotriva ceferiștilor, samavolnicile și măsurile represive împotriva întregii muncitorimi și a altor pături ale oamenilor muncii, încălcarea brutală a celor mai elementare drepturi cetătenesti, ofensiva împotriva nivelului de trai al celor ce muncesc — toate acestea au slăbit influența în mase a partidelor burgheze, îndeosebi a Partidului Național-Tărănesc.

O covîrșitoare însemnatate au avut luptele din februarie în viața partidului.

În cursul și în urma luptelor din februarie, partidul s-a legat strîns de detașamentele de bază ale clasei muncitoare. El s-a întărit prin intrarea în rîndurile sale a celor mai combative și mai revoluționare elemente proletare, lucru de o deosebită importanță dată fiind situația nesatisfăcătoare a compozиției sociale a partidului, lăsată moștenire de luptele fracționiste.

În luptele din februarie și în cele desfășurate în anii ce au urmat, din rîndurile clasei muncitoare s-au ridicat numeroase cadre de conducători revoluționari căliți, legați inseparabil de masele muncitorești și cu o bogată experiență a activității nemijlocite în rîndurile acestora. Cadrele ridicate în această perioadă au avut un rol de bază în întărirea partidului, în călirea lui politică-ideologică, în sudarea unității de nezdruncinat a rîndurilor lui, ceea ce a dat partidului posibilitatea de a conduce cu succes lupta pentru răsturnarea dictaturii fasciste, pentru desfășurarea revoluției populare și construirea socialismului. Capacitatea de organizare a maselor muncitoare, clarviziunea politică, înalta principialitate și dîrzenia neîndupăcată în fața dușmanului, fidelitatea față de interesele clasei muncitoare, ale poporului și trăsăturile caracteristice ale acestor cadre, având în frunte pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Luptele ceferiștilor și petroliștilor au constituit un izvor bogat de învățămînt pentru toate sectoarele de activitate ale partidului, l-au îmbogățit cu experiență deosebită de prețioasă a organizării unor acțiuni revoluționare de mare ampolare. APLICIND ÎN VIAȚĂ ACESTE ÎNVĂȚĂMÎNT,

partidul a organizat și condus în anii care au urmat numeroase acțiuni de masă : greve, manifestații și demonstrații ale proletariatului, mișcări țărănești, ale păturilor mijlocii orășenești.

Luptele din februarie au contribuit la dezvoltarea legăturilor partidului în rîndurile diferitelor pături sociale. Aceasta s-a vădit în anii 1934 - 1937 prin crearea unui șir de organizații legale, cu caracter democratic progresist, antifascist, cu participarea unui mare număr de intelectuali, scriitori, oameni de știință și cultură, în rezultatele obținute de partid pe calea făuririi în această perioadă a unui larg front popular antifascist.

În ceea ce l-au avut aceste lupte în rîndurile țărănimii și-a găsit expresie în înființarea în 1933 a Frontului Plugarilor — organizație democratică a țărănimii muncitoare, care încă în 1934 a încheiat un front comun de luptă cu partidul comunist —, în intensificarea acțiunilor țărănești de luptă.

Desfășurîndu-se în plină perioadă a crizei economice mondiale și fiind îndreptate nu numai împotriva capitalului autohton, ci și a pozițiilor deținute în țara noastră de monopolurile și băncile străine, împotriva pregătirii războiului antisovietic, luptele din februarie au avut o mare importanță internațională, au lovit în politica și în interesele imperialismului. A crescut prestigiul internațional al clasei muncitoare din România, mișcarea comunistă a dat o înaltă apreciere luptelor muncitorimii ceferiste. Organul de presă al Internaționalei Comuniste scria că luptele ceferiștilor și petroliștilor „vor intra în istoria mișcării muncitorești internaționale ca una din paginile ei minunate”.

Că primă ridicare a proletariatului după instaurarea dictaturii hitleriste în Germania, luptele din februarie au demonstrat că clasa muncitoare este principală forță a luptei antifasciste ; numeroase partide comuniste și muncitorești, subliniind aportul pe care formele și metodele de organizare și de luptă folosite de proletariatul român l-au adus la îmbo-gătirea tezaurului comun de experiență revoluționară al clasei muncitoare, au arătat totodată că aceste lupte reprezintă un exemplu insuflător și un îndemn pentru proletariatul propriu. „În această perioadă — arăta în *Apelul* său Comitetul internațional al muncitorilor feroviari — eroica luptă a muncitorilor feroviari români constituie un semnal. Pentru muncitorii feroviari din toate țările ea este dovada că forța clasei muncitoare este imensă și de neînvins atunci cînd este unită, avînd la bază frontul unic revoluționar”.

„Orice muncitor — scria organul Partidului Comunist Englez, ziarul « Daily Worker », din 18 februarie 1933 — va vedea în acest eroism al muncitorilor români o reflectare a hotărîrii de a lupta, cu orice risc, împotriva forțelor reacțiunii capitaliste din toate țările. Noi ridicăm făclia aprinsă, ținută de tovarășul nostru muncitor din România și o ducem înainte în lupta contra « proprii noastre » clase dominante”.

Însuflătă de ideile internaționalismului proletar, clasa muncitoare de prețutindeni și-a manifestat activ solidaritatea cu muncitorimea română. Cu o mare forță s-a făcut auzit glasul frățesc al poporului sovietic, mii de mesaje de solidaritate au venit din Franța, Cehoslovacia, Polonia,

Bulgaria, Ungaria, Grecia, Anglia, Italia și alte țări ale Europei, ale Americii, Asiei, Africii, din Australia. Cercuri largi ale opiniei publice democratice, reprezentanți marcanti ai culturii mondiale și-au exprimat simpatia față de eroicii muncitori de la Grivița, au protestat împotriva asasinatului în masă, împotriva politicii teroriste a guvernului burghezo-moșierești.

Tovărăși,

Privite în perspectiva istoriei, luptele din februarie 1933 sunt premergătoare marilor bătălli revoluționare care au dus clasa muncitoare din țara noastră, în fruntea maselor oamenilor muncii, la victoria asupra claselor exploatațioare.

În anii intunecăti ai dictaturii fasciste, cînd România a fost tirită în prăpastia războiului criminal antisovietic, clasa muncitoare, în frunte cu partidul comunist, ținînd sus steagul apărării intereselor naționale, a desfășurat o neobosită activitate pentru unirea și mobilizarea tuturor forțelor patriotice în lupta împotriva dictaturii antonesciene și a ocupanților hitleriști.

Uriașul potențial revoluționar al clasei noastre muncitoare și maseelor largi ale oamenilor muncii, care și-au găsit expresie în luptele din februarie 1933, s-a manifestat din plin în desfășurarea insurecției armate de la 23 August 1944 și a revoluției populare care i-a urmat, în lupta dusă de poporul român pentru instaurarea regimului democrat-popular și construirea socialismului.

S-a schimbat fundamental înfățișarea patriei noastre. România a devenit o țară înaintată, cu o industrie și o agricultură socialistă în plină dezvoltare, cu o cultură înfloritoare. În țara noastră, în care a fost licitată exploatarea omului de către om, oamenii muncii trăiesc o viață nouă, ca stăpini ai propriilor destine, bucurîndu-se de roadele muncii lor, de rezultatele dezvoltării continue a economiei naționale.

Cea mai mareată cucerire a poporului, care umple de mândrie inimile oamenilor muncii, este victoria deplină a socialismului. S-a înfăptuit astfel idealul pentru care au luptat cei mai buni fii ai poporului muncitor, pentru care au înfruntat teroarea sălbatică, prigoana ilegalității, temnițele și lagărele, pentru care mulți dintre ei și-au jertfit viața — figuri luminoase de eroi, păstrate pe veci în inima clasei muncitoare, în filele istoriei de luptă a poporului român !

Eroica noastră clasă muncitoare, continuind cu cinste, în noile condiții istorice, glorioasele ei tradiții revoluționare, își îndeplinește cu deplin succes misiunea de forță conducătoare a societății noi. Într-o unitate de nezdruncinat, clasa muncitoare, tărânamea, intelectualitatea muncesc cu însuflețire, concentrîndu-și toate forțele spre înfăptuirea mărețului program trasat de Congresul al III-lea al partidului în vederea desăvîrșirii construcției socialiste și trecerii treptate la comunism.

Întregul popor urmează cu nemărginită încredere și dragoste Partidul Muncitoresc Român, în care vede pe conducătorul său ferm și încercat, călit în lupte. Sudat printr-o coeziune interioară de nezdruncinat, legat

indisolubil de masele muncitoare, partidul nostru este astăzi mai puternic ca oricând.

Călăuzindu-se neabătut, cu fidelitate, după învățătura lui Marx Engels, Lenin, Partidul Muncitoresc Român militează consecvent pentru întărirea unității de luptă a mișcării comuniste mondiale, pe baza principiilor marxism-leninismului, pentru continua întărire a prieteniei frățești și a unității popoarelor marii comunități a țărilor socialiste, pentru triumful principiilor coexistenței pașnice, pentru victoria cauzei socialismului și păcii.

Oamenii muncii din țara noastră, care și-au cucerit libertatea cu prețul atitor jertfe de singe, sănătatea și viața, sint pătrunși de sentimentele solidarității cu clasa muncitoare internațională, cu frății lor de clasă din țările capitaliste, cu popoarele care luptă pentru sfârșirea jugului colonial, cu toții cei care în lumea întreagă luptă pentru libertate și progres social, pentru pace.

T o vă răș i,

Tradițiile revoluționare ale poporului român, amintirea eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor însuflarește pe oamenii muncii din țara noastră în munca lor plină de elan, sub steagul partidului, pentru dezvoltarea marilor cuceriri revoluționare, pentru înflorirea Republicii Populare Române, pentru obținerea unor noi și noi victorii, cît mai strălucite, pe drumul desăvîrșirii construcției socialești în scumpa noastră patrie !

ÎNSEMNĂTATEA ISTORICĂ A EROICELOR LUPTE ALE MUNCITORILOR CEFERIȘTI ȘI PETROLIȘTI DIN Ianuarie-FEBRUARIE 1933

DE

ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAȘI

Unul din momentele cele mai importante din lupta pe care Partidul Comunist din România a desfășurat-o în decursul anilor împotriva regimului burghezo-moșieresc pentru drepturi și libertăți economice și politice il constituie marile bătălii de clasă din februarie 1933. Împletind revendicările economice pentru îmbunătățirea condițiilor de trai cu lupta pentru libertăți democratice, împotriva terorii sălbaticice, ceferiștii și petroliștii au înscris prin grevele din acel an în analele istoriei patriei noastre una din paginile de glorie nepieritoare. Sub conducerea P. C. R., clasa muncitoare și-a demonstrat în februarie 1933 capacitatea sa de mobilizare și organizare a maselor de oameni ai muncii la luptă pentru eliberarea poporului de sub jugul exploatařii burghezo-moșierești și al înrobirii imperialiste.

„Partidul — a arătat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a organizat un sir de mari acțiuni muncitorești. Ele au culminat cu eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști, care s-au ridicat cu hotărire împotriva curbelor de sacrificiu, mizeriei, înrăutățirii condițiilor de trai ale clasei muncitoare, împotriva înfeudării tot mai mari a țării puterilor imperialiste, pentru a bara drumul fascismului și al războiului antisovietic. *Prin înaltul lor nivel de organizare, prin ampioarea și spiritul lor revoluționar, aceste lupte au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești*”¹.

În formarea și dezvoltarea clasei muncitoare din România ceferiștii, minerii și petroliștii au jucat un rol important, atât prin puterea lor orga-

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări, 1959—1961*, București, Edit. politică, 1961, p. 435.

nizatorică, cît și prin acțiunile lor. Apariția și dezvoltarea muncitorimii ceferiste și petroliste sînt strîns legate de aparitia și formarea proletariatului din România.

Printre ramurile industriale dezvoltate în primul rînd în țara noastră a fost industria extractivă, și anume aceea legată de bogățiile naturale de care aveau nevoie țările capitaliste din Apus, extracția petrolului. Încă din 1864 se intemeiază societatea „Valachian Petroleum Company Ltd“ aparținînd unor capitaliști englezi și francezi, producînd 4600 de tone anual; centrul exploatarii a fost de la început Valea Prahovei.

Dezvoltarea industriei și constituirea statului modern reclamau o îmbunătățire a mijloacelor de comunicație, o folosire pe scară largă a celui mai modern mijloc de comunicație, căile ferate. Acestea au început să se construiască mereu, la început cu ateliere și depouri mai mici; ulterior ateliere mai importante apar la București, Galați, Pașcani, Iași unde se dezvoltă un proletariat cu o conștiință de clasă mai dezvoltată.

La construirea celor dintii căi ferate din România au izbucnit primele greve muncitorești din țara noastră. Lucrătorii de pe șantierele de construcții, atât cei români cît și cei străini, care erau angajați pe liniile Ploiești-Predeal (1876), Zimnicea-Fetești (1877), Cîmpina-Predeal (1878), părăseau de multe ori lucrul, participînd la demonstrații și făcînd grevă.

Războiul de independență purtat de masele populare a fost un război just, care, redînd țării noastre suveranitatea, a adus în atenția publicului nume de soldați și ofițeri acoperiți de glorie, nume de localități vestite prin faptele de arme ale armatei romîne, ca Grivița, Plevna, Rahova, Smîrdan, Opanez și altele. Grivița ajunge un nume popular; una din căile importante ale orașului București este denumită astfel. Cu vremea acest nume trece și asupra celei mai importante întreprinderi de pe această stradă: atelierele căilor ferate, care se numeau înainte Atelierele Gării.

După cucerirea independenței de stat, în urma războiului din 1877 – 1878, industria se dezvoltă mai puternic, o dată cu aceasta crescînd și numărul muncitorilor industriali. Independența României, dînd posibilitate între altele statului de a încheia convenții comerciale și vamale, crea condițiile necesare pentru ducerea unei politici de favorizare a industriei proprii, în care era interesată burghezia romînească. În perioada 1887 – 1901 industria progresază mai mult decît în toată perioada anterioară cuceririi independenței.

Un salt enorm îl face industria petrolului, îndeosebi după pătrunderea puternică a capitalului străin: de la 15 900 de tone cît se extrăgea în 1880 se ajunge la 297 500 de tone în 1901, adică o creștere de 18 ori. În domeniul comunicațiilor, lungimea căilor ferate crește de la 1 229 km în 1878 la 3 099 km în 1900. Importanța ceferiștilor, minerilor și petroliștilor reiese atât din concentrarea lor în mari întreprinderi și centre muncitorești din țară și din nivelul ridicat al conștiinței lor de clasă, cît și

din proporția de 20 % față de cifra totală de muncitori ce existau în ajunul primului război mondial — circa 260 000 oameni.

Dezvoltarea industriei în Transilvania a urmat aceeași creștere în perioada apariției și dezvoltării capitalismului, ca și în vechea Românie. Deși Transilvania făcea parte din Austro-Ungaria, o țară mai dezvoltată din punct de vedere industrial, n-a urmat totuși ritmul celorlalte provincii centrale și apusene ale imperiului, datorită dependenței față de capitalul monopolist austro-maghiar și de capitalul monopolist internațional. Și în Transilvania se formează un numeros proletariat industrial, mai ales la finele secolului al XIX-lea și prima decadă a celui următor. De la 111 000 de lucrători în 1890 se ajunge la cifra de 212 000 în 1910. În această provincie, categoria cea mai importantă o formau minerii; lucrătorii de la căile ferate sint tot atât de numeroși comparativ cu vechea Românie. În 1910 existau 28 238 de muncitori din transporturi (mare majoritate de la căile ferate), deci cam 15%, din numărul total al lucrătorilor din Transilvania.

După primul război mondial, România cunoaște o dezvoltare industrială și mai mare. Se desăvîrșesc formele capitalismului monopolist, interesele capitalismului apusean față de țara noastră cresc, România transformîndu-se într-un cap de pod împotriva tinerii Republici Sovietice. Crește dependența României față de statele capitaliste din Apus, au loc o ascuțire a luptei de clasă, o întărire a rolului detașamentelor de frunte ale clasei muncitoare: ceferiștii și petroliștii.

Spiritul revoluționar al acestor detașamente înaintate are o veche tradiție. După organizarea cercurilor socialiste și după pătrunderea ideilor marxismului în România, printre cei dintâi aderenți din sînul clasei muncitoare ai acestor cercuri sunt ceferiștii. Ceferiștii pornesc la apărarea revendicărilor lor economice, organizîndu-se în sindicate, folosind greva ca unul din mijloacele de luptă. Un grup de muncitori de la Atelierele „Grivița”, în frunte cu C. Olcescu, organizează o asociație a lucrătorilor ceferiști cu prilejul unei adunări din ziua de 19 noiembrie 1887, ținută la Cercul muncitorilor.

Nemulțumirile cresc printre lucrătorii de la Gara de Nord, care prezintă la 30 iulie 1888 un memoriu de revendicări direcției atelierelor. La refuzul acesteia, toți lucrătorii, în număr de 850, declară grevă în ziua de 13 august — una din cele mai importante greve din țara noastră de la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Greva ceferiștilor din 1888 n-a avut sorti de izbîndă — în primul rînd din cauza lipsei unui partid muncitoresc de clasă — dar urmările ei s-au resimțit ulterior în întărirea spiritului revoluționar de clasă, în organizarea căre se va dezvolta în amploare pînă la glorioasele zile din februarie 1933.

Din numeroasele acțiuni ale ceferiștilor care au urmat de-a lungul anilor, sub influența puternică a victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, ne oprim asupra grevelor din anul 1918, ca grevele din Moldova, care reprezintă una din manifestările caracteristice ale epocii avîntului revoluționar. În iarna 1917—1918, ceferiștii din Moldova (Iași

Galați, Pașcani), îndrumați de elementele revoluționare, organizează întruniri, alcătuiesc proteste și memorii de revendicări. Primele greve sunt declarate în decembrie 1917; după două zile Direcția C.F.R. cedează, guvernul fiind îngrijorat de efectul grevei ceferiștilor asupra muncitorilor de la Arsenalul armatei, unde lucrau peste 10 000 de oameni. În februarie 1918 se reiau acțiunile greviste, iar noul guvern Averescu este nevoit să recunoască ceferiștilor dreptul la organizare, pe care ei și-l luaseră cu de la sine putere.

Guvernul Marghiloman, sprijinit de imperialiștii germani, nu mai recunoaște drepturile acordate de guvernele anterioare, ceea ce determină un val nou de agitații și greve. La 16 martie 1918, în condiții noi determinate de victoria Revoluției Socialiste din Octombrie, ceferiștii de la Iași, Pașcani și Galați declară o nouă grevă, la care se alătură personalul de revizie de la Bacău, Roman și alte orașe. Revendicările erau de natură economică, dar greva din martie 1918 a avut și un caracter politic, întrucât acțiunea ceferiștilor paraliza mișcarea trupelor destinate ocupării Basarabiei, iar delegațiile muncitorilor devin organe permanente de conducere. Greva ține pînă în 28 martie, 12 zile de rezistență însuși; primul ministru Marghiloman este silit să se prezinte în fața muncitorilor de la Atelierele C. F. R. pentru tratative: caz unic în istoria țării pînă atunci. La 2 aprilie ceferiștii declară din nou grevă, după ce între timp agitația cuprinsese și pe ceilalți muncitori din Moldova. Greva ceferiștilor ține trei săptămâni, iar printre revendicările politice se cerea demobilizarea. La 30 mai are loc o mare adunare la Atelierele C. F. R.-Iași, care hotărăște reînființarea sindicatului C. F. R. și sub conducerea căreia se organizează o nouă grevă ce începează abia la 14 iunie. De data aceasta apare o formă nouă a acțiunii greviste: se alege un „Comitet central de grevă”, care îmbină munca legală cu cea ilegală, dată fiind încă starea de război. Greva a paralizat întreaga rețea C. F. R. din Moldova, cuprinzind toate categoriile de feroviari.

În iulie se înaintează parlamentului din Iași un memoriu cuprinzînd largi revendicări, pentru sprijinirea căruia se declară greve perlate și, concomitent, se susține o continuă agitație în rîndul muncitorilor. La 16 august izbuenește o nouă grevă, cuprinzînd toate atelierele din Moldova. Guvernul intervine și operează arestări, dar sub influența grupurilor revoluționare greva continuă pînă la eliberarea tuturor arestaților. Ea începează la 1 septembrie cu două succese partiale: menținerea sindicatului și ziua de lucru de 9 ore.

Și petroliștii, în frunte cu cei din Valea Prahovei, sunt printre cei dintîi care se organizează în puternice sindicate. Neuitată a rămas figura lui Ștefan Gheorghiu, luptător neobosit în anii dinaintea primului război mondial, care a contribuit mult la reorganizarea mișcării socialiste în vechea Românie. Datorită spiritului revoluționar în care sunt educați petroliștii din Valea Prahovei, numeroase sunt acțiunile energice pentru revendicări încă în prima decadă a secolului al XX-lea. Si mai puternice acțiuni ale proletariatului prahovean se desfășoară în anii imediat după încheierea războiului care adusese într-o stare de plîns industria petrolieră și pe muncitorii petroliști.

Încă din decembrie 1918, lucrătorii din industria petrolieră înaintaseră un memoriu pentru revendicări Ministerului Industriei fără să primească vreun răspuns satisfăcător. Ca urmare a condițiilor interne și a influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, muncitorii trec la forme superioare de luptă : greve și manifestații, care se țin lanț în tot cursul primei jumătăți a anului 1919, cu toate măsurile de represiune. La 18 iunie se înaintează un nou memoriu în numele muncitorilor din Prahova și din judetele învecinate. În ziua de 28 iunie, o delegație de 12 muncitori, în frunte cu C. Mănescu, se prezintă la Ministerul Industriei, dar, neprimind răspuns favorabil, se transmite hotărîrea declarării grevei generale pe Valea Prahovei. Primii declară greva petroliștii de la Câmpina și Buștenari în noaptea de 1 spre 2 iulie ; apoi și muncitorii din celealte centre, greva luând de la început o mare ampioare. Zilnic se țin întruniri, sosesc ajutoare de la țărani și din străinătate ; greva a luat sfîrșit după 48 de zile cu deplin succes.

În procesul de radicalizare a maselor muncitoare în lupta pentru cîștigarea de revendicări economice și drepturi politice, un rol deosebit l-a avut greva generală din octombrie 1920 când semnalul a fost dat tot de ceferiști. Desfășurarea și învățămîntele acestei greve generale au impus necesitatea transformării partidului socialist într-un puternic partid marxist-leninist, care să conducă în mod ferm lupta proletariatului împotriva exploatației și asupririi. Astfel s-a creat în mai 1921 Partidul Comunist din România, avangardă a clasei muncitoare din țara noastră, hotărît să conducă la victorie lupta poporului pentru eliberarea socială și națională.

În calitate de redactor un timp la „Socialismul”, devenit din decembrie 1921 organul partidului socialist-comunist — cum s-a numit partidul comunist pînă la cel de-al doilea congres — am scris o serie de articole, între altele și despre *Partidul communist și clasa muncitoare din România*. Analizînd importanța activității feroviarilor în istoria mișcării muncitorești mondiale, arătam situația de la noi : „... Imediat după război cei dintii care dădură semnalul trezirii clasei muncitoare, fură ceferiștii”. Si încheiam : „Situația ceferiștilor de la noi se leagă strîns de a tuturor șeminoșilor din Europa...”¹.

Lupta clasei muncitoare a continuat și în perioada stabilizării relative și vremelnice a capitalismului cînd, ca un răspuns la ofensiva patronală, muncitorimea a organizat acțiuni contra regimului burghezo-moșieresc.

Cele mai glorioase lupte ale acestor categorii de muncitori, detașamente de frunte ale proletariatului din România, au fost acelea din ianuarie-februarie 1933, care rămîn în istoria luptelor de clasă ale proletariatului român drept piatră de hotar, căci se petrec într-unul din momentele cruciale ale istoriei contemporane a României.

¹ „Socialismul”, 19 martie 1922.

Februarie 1933 apare ca o consecință a crizei economice mondiale una din cele mai grave crize ale capitalismului în stadiul său monopolist care cuprinsese întreaga lume, pornind tocmai din țara cea mai dezvoltată a lumii capitaliste, S.U.A. și cuprinzând și Europa. Astfel criza se manifestă și în România, care cunoscuse o stabilizare relativă, o epocă de refacere a capitalismului sub guvernarea aproape neîntreruptă a partidului liberal, cel mai reprezentativ partid al regimului burghezo-moșieresc. Criza a cuprins toate sectoarele de activitate economică, impletindu-se în desfășurarea ei cu criza agrară.

Pe plan mondial criza a lovit toate categoriile sociale, în primul rînd muncitorimea industrială, făcînd să crească șomajul pînă la proporții nemaivăzute pînă atunci, întrucât burghezia monopolistă nu renunță la profiturile obținute și căuta să iasă din criză prin intensificarea exploatarii muncitorilor din propriile țări, ca și a maselor din țările dependente și din colonii.

Criza economică a dus la ascuțirea contradicțiilor de clasă dintre proletariat și burghezie, la acțiuni puternice ale muncitorimii sub formă de greve și de diferite acțiuni și manifestații, la care sunt antrenate și alte pături sociale pauperizante. Luptele clasei muncitoare, în fruntea căroror s-au găsit partidele comuniste și sindicatele revoluționare, au fost insuflate de exemplul Uniunii Sovietice care, tocmai în acele vremuri de adîncă criză în viața economică capitalistă, cunoaște o înfloritoare dezvoltare economică prin realizarea și depășirea obiectivelor prevăzute de primul plan cincinal, prin încheierea colectivizării agriculturii.

Guvernele statelor imperialiste au vrut să sugrume primul stat socialist din lume, care constituia un exemplu și pentru muncitorii din alte țări capitaliste, uneltind o nouă campanie antisovietică, pregătind un război deschis împotriva U. R. S. S. Ele înarmează Germania și Japonia, vechi focare imperialiste; ajută și înarmează statele capitaliste din preajma Uniunii Sovietice: Polonia, Ungaria, România, Turcia. Se ajunge la instalarea la putere a lui Hitler în Germania, creîndu-se cel mai primejdios focar de război în mijlocul Europei; se ajunge de asemenea la o înfeudare și mai accentuată a țărilor din Mica Antantă, din care făcea parte și România.

Criza economică din 1929 - 1933 s-a manifestat într-o formă și mai acută în România; durata crizei a fost mai lungă și urmările mult mai dezastruoase decît în alte țări capitaliste. Împletirea crizei industriale cu consecințele ei grave în toate sectoarele de producție, cu criza agrară, datorită existenței a numeroase rămășițe feudale, a făcut ca situația economică a României să devină precară în această perioadă.

Din efectele crizei asupra României, de mare intensitate sint cele asupra transporturilor, unde se constată o intensificare a exploatarii masei de salariați. Șomajul crește într-o proporție nemaintină, ajungînd pînă la 50% din numărul total al lucrătorilor, inclusiv și șomajul parțial. Guvernele național-țărănistice, care s-au succedat la putere în perioada crizei economice, instaurate pentru a domoli nemulțumirile maselor, au înfeudat și mai mult țara, recurgînd la oneroase împrumuturi de stat, la introducerea controlului direct al finanței străine asupra căilor ferate

și altor instituții de stat. Numele lui Gaston Lefevre și al altor experți străini trimiși în acest scop vor rămâne mărturii rușinoase ale noii încobiiri economice și politice a țării.

În industria petrolieră, numărul șomerilor ajunge într-un moment la 30 000 față de 5 000—6 000 de lucrători ocupați, aceștia lucrând însă numai 10—12 zile pe lună; se anulează orice spor la salariul de bază.

Partidul comunist apreciază astfel condițiile de muncă ale muncitorilor: „Capitalismul român, în căutarea unei ieșiri din criză pe spinarea clasei muncitoare, recurge la metode cu totul sălbaticice de exploatare și asuprirea muncitorilor. Rationalizarea capitalistă din România, care s-a introdus și se introduce în condițiile unei tehnici cu nivelul scăzut, s-a făcut printr-o exploatare deosebit de hrăpăreață a puterii de muncă”¹.

Apare acum sistemul „curbelor de sacrificiu”. Prima „curbă de sacrificiu” a fost introdusă în 1931 printr-o comprimare sălbatică cu 10% a salariilor funcționarilor; în 1932 experții cer guvernului reducerea cu 30% a numărului salariaților statului; cea de-a treia curbă, din 13 februarie 1933, prevedea o nouă reducere a salariilor cu 700 de milioane de lei. Aceste „curbe de sacrificiu” impuse salariaților de stat, lucrători și mici funcționari, au constituit un pretext pentru scădere salariaților muncitorilor din toate întreprinderile capitaliste. Salariile muncitorilor din transporturi și de la societățile petroliere din Valea Prahovei scad de asemenea la 63% în 1933 față de salariile din 1929.

Toate aceste măsuri de aruncare a greutăților crizei economice pe seama muncitorilor au trezit și mai mult îndrîjirea maselor și în primul rînd a ceferiștilor. P.C.R. a trecut la pregătirea și organizarea luptei dirige în apărarea intereselor ceferiștilor și prin aceasta a întregii clase muncitoare.

Un rol de seamă în organizarea luptelor ce vor urma l-au avut acțiunile și grevele desfășurate de clasa muncitoare în anii 1929—1930. O mișcare de ampoloare a constituit-o greva muncitorilor din Valea Jiului din august 1929. Partidul comunist a desfășurat o activitate de lichidare a luptelor fraționiste fără de principii, care a împiedicat partidul să joace rolul de conducător politic și organizatoric al luptei împotriva încercărilor claselor exploatatoare de a ieși din criză pe spinarea oamenilor muncii. S-a dus luptă împotriva rămășițelor fraționismului și a sectarismului, de refacere a organizațiilor de partid și de strîngere a legăturilor partidului cu masele celor ce munesc. P.C.R. și-a îndreptat atenția spre strîngerea legăturilor cu detașamentele principale ale proletariatului: ceferiștii, petroliștii, minerii, metalurgiștii. Aceasta avea o mare importanță atât pentru dezvoltarea mișcării revoluționare în țara noastră, cât și pentru continua întărire a partidului. Astfel, în toamna anului 1930, mii de muncitori de la C.F.R. au demonstrat în fața parlamentului cerînd închiderea concedierilor care se țineau lant. La începutul lui 1931, organizația P.C.R. din București lansează o chemare ceferiștilor pentru organizarea unei demonstrații împotriva curbei de sacrificiu, care are loc în ziua de 29 ianuarie: peste 10 000 de muncitori de la Atelierele

¹ Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933, vol. III, E.S.P.L.P., București, 1956, p. 323.

Griviță și de la Atelierele centrale au pornit spre sediul sindicatului C.F.R. într-o puternică demonstrație. Comitetul Central al P.C.R. lansează, în zilele următoare, un apel pentru continuarea luptei, pentru alegerea unui Comitet central de acțiune și a unor comitete pe ateliere. În tot cursul lunii februarie au loc manifestații repetitive ale ceferiștilor din Cluj, Galați, Pașcani, Timișoara, Sibiu, Brăila, Tg.-Mureș, Dej, Simeria etc. În cursul acestor acțiuni s-a ajuns la definitivarea liniei juste a partidului de a se crea opoziții roșii în sinul sindicatelor ceferiste existente. În aprilie 1931 a avut loc conferința pe țară a opozițiilor roșii, la care un rol important l-a avut tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, delegatul opoziției roșii de la atelierele din Galați.

Alegerile din vara anului 1931 au arătat că se ascund contradicțiile dintre diferențele grupării ale burgheziei și moșierimii din țară, aducind listei guvernamentale mai puțin de jumătate din voturi, iar B.M.T., organizație legală de masă condusă de P.C.R., a obținut un număr dublu de voturi comparativ cu 1928.

În august 1931 apare organul central de presă al P.C.R. „Scîntea”, care a avut un rol deosebit atât în procesul de clarificare ideologică și tactică, necesară elaborării unei linii clare, cit și pentru organizarea și mobili-zarea maselor la luptă împotriva regimului de exploatare și asuprire.

În decembrie 1931 s-a ținut istoricul Congres al V-lea al Partidului Comunist din România. Analizând situația economică și politică internă, congresul a clarificat și precizat caracterul și sarcinile revoluției în România și a stabilit linia strategică și tactică a P.C.R. în vederea desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerii la revoluția socialistă. La congres au fost combătute și zdrobite, pe de o parte, „teoria neoibăgiei” a lui Dobrogeanu-Gherea, teorie de esență menșevică, care exagera rolul și importanța rămășițelor feudale la sate, subaprecia dezvoltarea capitalistă a țării, ajungînd la concluzia oportunistă după care România s-ar afla în fața revoluției burgheze, și, pe de altă parte, teza sectaristă „de stînga”, care subaprecia rămășițele feudale și nu vedea contradicțiile ascunse dintre țărăniminea exploataată și moșieri, supraaprecia dezvoltarea capitalismului și susținea că țara noastră se află în fața revoluției proletare. Congresul a stabilit că „evenimentul cel mai însemnat din punct de vedere al luptei revoluționare este intrarea în luptă a muncitorilor din ramurile hotărîtoare ale industriei (mișcarea ceferiștilor, a metalurgiștilor din Reșița, a minerilor din Valea Jiului, a muncitorilor din porturi din Galați etc.)”¹. Congresul a mai precizat de asemenea necesitatea făuririi unității proletariatului, la care se putea ajunge prin „tactica frontului unic de jos, pe baza cerințelor zilnice ale maselor proletare”². Toate aceste sarcini cer „o muncă sistematică, stăruitoare și energetică pentru pătrunderea și întărirea organizatorică a organizațiilor de partid, înainte de toate în centrele industriale și politice hotărîtoare ale țării (Valea Prahovei, Valea

¹ *Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1929–1933*, vol. III, E.S.P.I..P., București, 1956, p. 325.

² *Ibidem*, p. 280.

Jiului, porturile, căile ferate, industria de război, poșta, telegraf, telefon) și în ramurile și întreprinderile din centrele respective”¹.

Anul de virf al crizei, 1932, aduce o nouă agravare a situației clasei muncitoare, muncitorii ceferiști fiind dintre cei mai loviți de noile măsuri luate de guvern pentru trecerea greutăților crizei pe seama oamenilor muncii. Ca răspuns, P.C.R. ia o serie de măsuri pentru organizarea luptei ceferiștilor: întărirea celulelor la atelierele de la Grivița, Galați, Iași, Pașcani, Dej, Tr.-Severin; susținerea tendinței de acțiune comună a lucrătorilor de la ateliere cu alte categorii de lucrători și funcționari. Una din cele mai importante acțiuni, alegerea unei conduceri revoluționare ferme a sindicatului C.F.R. în ianuarie 1932, cînd se introduce a doua curbă de sacrificiu, are loc la atelierele de la Dej, unde celula de partid era condusă de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, recent transferat de la Galați.

Mișcarea ceferiștilor ia amploare în toată țara. În această acțiune de mobilizare și îndrumare a organizării luptei ceferiștilor, un rol important l-au avut tovarășii Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Ilie Pintilie, Gh. Vasilichi și alții activiști ai partidului comunist. La finele lui ianuarie au loc: un sir de acțiuni la Atelierele C.F.R. „Nicolina” din Iași; la 14 ianuarie demonstrația ceferiștilor în fața Atelierelor Grivița; protestul șomerilor la întrunirea sindicatului petroliștilor din Ploiești; alte demonstrații la Constanța, la Oradea, unde participă și țărani, la Gheorghieni, unde este asaltată primăria. La 1 februarie muncitorii de la „Nicolina”-Iași declară grevă de două ore împotriva reducerii salarilor; la 17 februarie o nouă demonstrație la Casa Poporului, pe care o ocupă împotriva reformiștilor din conducere; în același timp au loc demonstrații repetitive ale lucrătorilor de la Pașcani. O demonstrație pe baza frontului unic are loc în ziua de 9 februarie la Atelierele „Grivița”, urmată de alte adunări similare în zilele de 10, 11 și 14 februarie.

Ideea grevei generale pătrunse adinc în conștiința muncitorilor ceferiști în cursul acestor agitații. „Epoca memorilor și intervențiilor trebuie înlocuită cu acțiunea hotărâtă, la capătul cărția — desigur se află greva”, declară tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la procesul din Craiova². Dezvoltarea mișcării printre ceferiști reclama o conducere unitară și de aceea se hotărăște convocarea unei consfătuiri pe țară a feroviarilor, pentru a discuta măsurile care trebuie adoptate împotriva reducerii salarilor și a concedierilor, pentru revendicările imediate. Pregătirea ei a fost încredințată sindicatului de la Dej, care avea o conducere revoluționară deosebit de activă.

Conferința pe țară a muncitorilor ceferiști a avut loc la București, la 20 martie 1932, cu participarea a 17 delegați aleși din centrele importante: București, Iași, Cluj, Galați, Brăila, Pașcani, Tr.-Severin, Dej, Oradea. Delegații aparțineau partidelor comunist, socialist-independent, social-democrat sau fără de partid. Rolul hotărîtor la această conferință l-au avut comuniștii în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

¹ Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1929—1933, vol. III, E.S.P.L.P., București, 1956, p. 311.

² „Apărarea ceferiștilor”, I, nr. 1 din 16 iunie 1934.

Conferința a fost prima mare manifestare a frontului unic, iar hotărîrile ei priveau o sferă largă de acțiune.

Însemnatatea conferinței din martie 1932 constă în aceea că ea a constituit punctul de plecare pentru pregătirea, organizarea și conducerea de către P.C.R. a luptelor ceferiștilor. Această conferință a elaborat platforma care cuprindea revendicările imediate ale ceferiștilor ca : mărirea salarilor, reducerea zilei de muncă cu menținerea salariului întreg, ajutorarea permanentă a șomerilor de către guvern, încetarea concedierilor etc., cît și cerințe politice de bază ca : dreptul de organizare, întrunire și demonstrații, eliberarea detinuților politici, neadmiterea militarizării căilor ferate, împiedicarea fascizării țării. Tot aici s-a adoptat o rezoluție specială împotriva pregătirilor războiului antiso vietnic, pentru apărarea revoluționară a U.R.S.S. Conferința a ales un Comitet central de acțiune, având ca secretar pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Ea a stabilit planul de trecere de la acțiuni parțiale pentru revendicări imediate la greva generală a tuturor muncitorilor ceferiști.

Pregătirea conferinței, alegerea Comitetului central de acțiune ca și activitatea desfășurată pentru organizarea maselor de muncitori ceferiști a avut loc într-o luptă ascuțită nu numai împotriva aparatului represiv, ci și împotriva reformiștilor de diferite nuanțe care dispuneau de fonduri bănești, de sprijinul burgheziei și a. Social-democrații de dreapta încercau să orienteze activitatea de luptă a muncitorilor numai spre alcătuirea de memorii, demobilizau și dezbinau pe muncitori, căutând să împiedice acțiunile deschise de masă pentru susținerea revendicărilor, se opuneau încheierii frontului unic muncitoresc. Partidul comunist a desfășurat o susținută muncă politică pentru a ajuta pe muncitori să înțeleagă că numai pe calea luptei deschise în front unic pot impune satisfacerea intereselor lor.

Crearea comitetelor de acțiune pe baza celui mai larg front unic, organizarea luptei greviste au demonstrat că zecile de mii de muncitori aderau la politica elaborată de P.C.R. Alegerea, în Comitetul central de acțiune, în comitetele regionale și locale de acțiune, a membrilor partidului comunist, precum și a membrilor partidului social-democrat și socialist-independent, cît și a muncitorilor fără de partid a constituit un mare succes al P.C.R. pe linia politicii juste de creare a frontului unic. Acest fapt arată de asemenea încrederea și prestigiul de care se bucurau comuniștii în rîndurile maselor muncitorești.

In calitatea sa de secretar al Comitetului central de acțiune, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a stabilit legături strânse cu muncitorii din principalele centre feroviare din țară, s-a deplasat în aceste localități, participind direct la alegerea unor comitete locale de acțiune, a luat cuvîntul la adunări și consfătuiri legale și ilegale ale comitetelor de acțiune și ale organelor de partid.

S-a lansat apoi un manifest prin care se arătau rezultatele nefaste ale „curbelor de sacrificiu”, care asigurau fondurile necesare pentru pregătirea războiului antiso vietnic ; s-au organizat comitete locale pe baza frontului

unic, s-a editat ziarul „Lupta C.F.R.”, s-au trimis delegați ai Comitetului central de acțiune în toate centrele din țară. În cursul lunilor aprilie-mai au avut loc numeroase adunări ale sindicatelor ceferiste, care au ales noi membri în comitetele de acțiune locale, aderenți ai hotărîrilor conferinței. Una din cele mai importante adunări a avut loc în ziua de 9 aprilie la Casa Poporului din Iași.

În aprilie 1932 are loc plenara C.C. al partidului comunist, care, analizînd situația creată în primele luni ale anului, a trasat noi sarcini membrilor de partid. În primul rînd s-a hotărît întărirea frontului unic în jurul comitetelor de acțiune alese, organizarea grevelor ca singura cale a revendicărilor imediate ale ceferiștilor, folosirea tuturor mijloacelor legale existente. Cu prilejul conferinței Uniunii ceferiste din 20—24 aprilie, convocată de Uniunea sindicală amsterdamiștă, majoritatea delegaților s-au ridicat împotriva politicii reformiste, declarîndu-se pentru unitatea de acțiune și sprijinind în felul acesta linia susținută de comuniști. În cursul lunilor mai și iunie se țin conferințe regionale pentru alegerea de comitete de acțiune și delegați la congresul uniunii ce trebuia să se țină la Brașov, de data aceasta toate adunările se țin legal; conferințele de la Galați, pentru Moldova, și de la Cluj, pentru Transilvania, sint conduse de fapt de comuniști.

În august 1932 Comitetul central de acțiune ține o ședință în care se discută problema congresului muncitorilor ceferiști. La 10—11 septembrie are loc o consfătuire la Galați a principalelor comitete de acțiune, la care tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej stabilește ca problemă centrală pentru realizarea obiectivelor propuse întărirea frontului unic. La Timișoara are loc, în ziua de 25 septembrie, ședința Comitetului regional de acțiune; în zilele de 2 și 3 octombrie au loc adunări ale ceferiștilor de la Iași, cînd țin ample cuvîntări tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej și Ilie Pintilie.

În tot acest răstimp, Comitetul Central al partidului comunist și Consiliul General al Sindicatelor Unitare elaborează o serie de materiale pentru întărirea acțiunii ceferiștilor. „Adinc în mase și în fruntea luptei maselor iată linia noastră de bază”, se spune într-unul din aceste documente¹. Ca urmare lupta muncitorilor ceferiști din București a luat un curs mai ofensiv și s-a concretizat în repetate demonstrații la Atelierele „Grivița”.

În octombrie a avut loc o plenară a C.C. al P.C.R., care a trasat noi directive pentru întărirea și lărgirea legăturilor partidului cu muncitorii din întreprinderi. Urmarea importantă a fost o activitate susținută a partidului în Valea Prahovei în cursul lunii octombrie: se constituie comitete de front unic în cele mai de seamă întreprinderi petroliere; sindicatele adoptă linia frontului unic, se lansează un apel de acțiune. La 11 noiembrie muncitorii de la Astra Română se adună la Casa Poporului, alegîndu-se un comitet de acțiune împreună cu socialistii independenti, ce-și lărgeste activitatea și în alte întreprinderi; apare ziarul „Frontul

¹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., cota Ab XVII—23, inv. 641, p. 14.

"Unic", semilegal. Agitațiile petroliștilor cresc în toamna lui 1932 și în primele două luni ale anului 1933.

Acțiunile ceferiștilor și petroliștilor din 1932 se împletește cu numeroasele acțiuni ale muncitorilor din toată țara, ale unor categorii de funcționari, ale șomerilor. Prin lupta lor dirză, detașamentele de frunte ale clasei muncitoare sănă exemplu pentru toți cei ce sufereau crunt de pe urma crizei, care adusese țara într-un greu impas. În același timp lupta lor este cunoscută și peste granite.

Între 25 și 27 decembrie 1932 a avut loc la Berlin Conferința internațională a sindicatelor feroviare, la care tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a reprezentat mișcarea feroviariilor din România. În raportul prezentat, secretarul Comitetului central de acțiune a arătat caracterul și succesul luptelor ceferiștilor din România; conferința a subliniat justitia liniei adoptate cu prilejul acestor lupte.

La începutul anului 1933 consecințele dezastrosoase pentru poporul român ale politicii guvernului devin și mai evidente. Salariile scad și mai mult, în timp ce prețurile cresc continuu; indicele capacitatei de consum scade la 44,4% în 1933 față de 1929. Guvernul înfeudează țara și mai mult capitaliștilor din Apus. La 28 ianuarie 1933 se semnează aşa-numitul „Acord de colaborare tehnică” cu Societatea Națiunilor prin care se largesc controlul fătiș și multilateral al monopolurilor străine asupra țării noastre.

Comitetul Central al P.C.R. ia atitudine împotriva planului de la Geneva și prin hotărîrile adoptate la 9 februarie 1933 demască înfeudarea economică a țării. Partidul cheamă proletariatul, masele muncitoare la luptă împotriva noii politici a burgheziei, de înrăutățire a traiului oamenilor muncii, de înfeudare a țării capitaliștilor occidentali. Acțiunile revoluționare de la începutul anului 1933 cuprind categorii noi de salariați și noi organizații: învățători, profesori, Federația generală a Asociațiilor C.F.R., Federația generală a salariaților publici, Societățile de pensionari, meseriașii, micii negustori, studenții. Pentru întâia oară apare o mare organizație revoluționară de țărani – Frontul Plugarilor, sub președinția dr. Petru Groza, care în 1934 a încheiat un front comun de luptă cu P.C.R.

Se țin numeroase întruniri, au loc demonstrații pe străzi, se trimite niște memorii autorităților burghezo-moșierești. Un spirit de revoltă cuprinde țara de la un capăt la altul, despre care înseși organele de presă ale regimului burghezo-moșieresc vorbeau deschis. În aceste condiții de efervescentă revoluționară, de puternice acțiuni ale maselor muncitoare se desfășoară luptele ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933.

Pornind de la faptul că ceferiștii și petroliștii ocupă locul cel mai important în cadrul acțiunilor maselor muncitorești, Comitetul Central al P.C.R. a hotărât intensificarea propagandei prin toate organele sale, pentru difuzarea directivelor Congresului al V-lea, pentru intensificarea acțiunilor de masă și pentru pregătirea grevei generale. În primul rînd se au în vedere atelierele principale ale C.F.R., care cuprindeau circa 20 000 lucrători, apoi „Grivița”, circa 7 000. Lupta muncitorimii ceferiste avea o bogată tradiție revoluționară. Se aleg noi delegați în comitete, se desemnează delegați pe secții, comuniștii țin strînsă legătură între ei, se

completează rîndurile celor arestați de poliție cu alți muncitori activi. În unele centre — Iași, Galați, Cluj, Pașcani — se țin adunări cu reprezentanți ai celorlalte ateliere din țară, uneori și ai altor sindicate muncitorești.

În ziua de 28 ianuarie la Atelierele Grivița, după o demonstrație în fața administrației, se alege un comitet de acțiune, format din comuniști, social-democrați, socialisti independenti și fără de partid în frunte cu tovarășul Chivu Stoica, comitet ce avea să conducă luptele de acum înainte; în aceeași zi se declară grevă parțială, condusă direct de comitetul de acțiune, ceea ce însemna o cotitură importantă în desfășurarea grevelor.

Cu toate că Ministerul Comunicațiilor, însărcinat, satisfac prima cerere a ceferiștilor, plata integrală a avansului pe luna ianuarie, comitetul de acțiune hotărăște continuarea luptei. La 31 ianuarie se declară o nouă grevă demonstrativă pentru satisfacerea întregului plan de revendicări; muncitorimea din Capitală este chemată prin fluierul sirenelor, peste 6 000 de lucrători din întreprinderile învecinate sunt prezenți. Greva de la 31 ianuarie dovedește creșterea spiritului revoluționar al maselor. În zilele de 30 și 31 ianuarie ceferiștii din Iași, Pașcani și alte centre sunt puși în curent cu acțiunile celor de la Grivița.

În aceste zile se întârșește lupta petroliștilor din Valea Prahovei. La începutul anului 1933, trusurile petrolifere americane și engleze au încercat să pună în aplicare acordul încheiat anterior cu privire la reducerea producției de petrol în România, ceea ce însemna în fapt noi și masive concedieri de muncitori petroliști, reducerea salariilor celor rămași la lucru. Sub conducerea Comitetului regional de partid din Ploiești activau comitete de acțiune în principalele centre petrolifere : Ploiești, Moreni, Cîmpina, Băicoi. La Ploiești funcționa un comitet de acțiune pe întreaga regiune din Valea Prahovei. În urma hotărîrilor luate de P.C.R. în toamna lui 1932, organizarea luptei muncitorilor prin comitetele de acțiune a dus în ianuarie 1933 la un avînt al luptei împotriva reducerii salariilor și împotriva celorlalte măsuri represive luate de autorități. Si aici lupta comitetelor de acțiune s-a înpletit cu activitatea sindicatelor, pe baza frontului unic.

De aceea, ca urmare a acestor măsuri, la începutul lui ianuarie 1933 se trece la demonstrații de masă, care reușesc să impună încheierea contractelor de muncă la unele întreprinderi ; în zilele de 2 și 4 ianuarie muncitorii de la „Orion” demonstrează pînă în centrul orașului Ploiești, reușind să intre în clădirea inspectoratului muncii. În zilele următoare demonstrează șomerii care pătrund în localul primăriei orașului, de unde cu greu au fost evacuați de poliție. La 21 ianuarie lucrătorii de la rafinăria „Romino-Americană” declară grevă ; la 30 ianuarie izbucnește o grevă puternică la „Astra-Romînă”, unde sirenele au chemat pe ceilalți muncitori la grevă : peste 5 000 de oameni s-au adunat în fabrică și în jurul ei. Un succes strălucit au obținut muncitorii aci prin atitudinea lor hotărîtă ; conducerea fabricii și reprezentanții autorităților au fost obligați să semneze un act de recunoaștere a revendicărilor reclamate de muncitorii.

Exemplul muncitorilor de la „Astra-Romînă” a fost urmat de muncitorii de la rafinăria „Romîno-Americană” care au declarat grevă la 1 februarie. Muncitorii din Iași, mobilizați de comitetul de acțiune, se solidarizează cu greviștii și se îndreaptă spre întreprinderea „Romîno-Americană” aflată în afara orașului. Autoritățile au adus forțe militare, sute de muncitori au fost arestați și transportați spre Ploiești. Comitetul de acțiune a mobilizat muncitorii de la întreprinderile din oraș, în frunte cu cei de la „Astra-Romînă”, 8 000 de oameni au înconjurat poliția și localul jandarmeriei și au ținut un mare miting în piața centrală după ce au obținut ca toti arestații să fie eliberați. Deși aceste lupte n-au dus la realizarea în întregime a revendicărilor muncitorești, ele au însemnat totuși o ridicare a spiritului revoluționar al petroliștilor din Valea Prahovei. Luptele muncitorilor de pe Valea Prahovei, prin modul în care s-au desfășurat și prin metodele folosite, au constituit o verificare a activității, pe baza frontului unic și un succes al muncii desfășurate de partidul comunist în rândurile acestora, o aplicare creatoare a liniei juste trasate de Congresul al V-lea al partidului.

În aceleași zile reîncepe lupta hotărâtă a ceferiștilor. Comitetul Central de Acțiune lansează un manifest cu chemarea : „Muncitori ceferiști ! Răspunsul vostru trebuie să fie greva și nepărăsirea fabricii !” ca răspuns la nepăsarea guvernului față de repetatele lor cereri și la atitudinea pasivă a conducerii reformiste a sindicatului ceferist. În seara zilei de 31 ianuarie comitetul de acțiune adoptă hotăriri definitive, întocmind un plan amănunțit de acțiune. În dimineața zilei de 2 februarie printre muncitorii de la Atelierele Grivița a început să circule manifestul cu revendicări economice și politice. La orele 9, sirena, trasă de tînărul Vasile Roaită, cheamă la închetarea lucrului și la o mare adunare ; se declară greva și se alege un comitet larg de grevă alcătuit din 350 de muncitori, organ nemijlocit al întregii acțiuni.

Se alege un Comitet executiv al Comitetului de acțiune, găzzi de apărare și pichete de grevă — în fruntea cărora sunt comuniști ; accesul în ateliere este admis numai pentru delegații muncitorilor din afară, tovarăși de luptă ai ceferiștilor — lucru ce nu se mai întâmplase din 1920. Delegații se prezintă la direcția atelierelor, cerînd ca să se trateze cu muncitorii la fața locului și nu la minister. Vin delegați de la Chitila-Traj, Halta Grivița ; la poarta atelierelor sosesc soții și rudele celor în grevă, și de asemenea delegați ai altor întreprinderi. Muncitorii din diferite fabrici se agită, țin întruniri, se declară solidari cu ceferiștii de la Grivița.

Guvernul ia, în aceeași zi, primele măsuri de represiune, alarmat de amploarea mișcării. La început trei companii de jandarmi ocupă străzile spre ateliere, izolindu-le. Comitetul de grevă răspunde printr-un nou manifest ; sirena sună mereu ; spre seară numărul greviștilor ajunge la 8 000, iar al celor adunați la porțile atelierelor la 6 000. Din balconul administrației, de la porțile atelierelor, din mijlocul mulțimii se vorbește mereu despre scopurile grevei, despre solidaritatea muncitorilor. Spre seară se anunță că ministrul Comunicațiilor primește o delegație pentru tratative — comuniștii susțineau că aceste tratative să aibă loc la ateliere ; se obține ca ele să nu dureze mai mult de două ore. După 16 ore de grevă dîrza,

cele mai multe revendicări sînt admise, Comitetul executiv hotărînd înacetarea grevei.

În aceleasi zile acțiuni similare au loc la Iași, Galați, Pașcani, Cluj, Oradea, Brașov, Constanța, Satu Mare, Brăila, Buzău. Încă în seara zilei de 2 februarie muncitorii Atelierelor C.F.R. Nicolina Iași își manifestă solidaritatea cu greviștii din București, iar a doua zi sub îndrumarea Comitetului local de acțiune condus de Ilie Pintilie are loc o grevă demonstrativă. La 4 februarie, ceferiștii din Iași declară grevă cu ocuparea fabricii, iar muncitorii din alte întreprinderi ale Iașului, mobilizați de organizația locală de partid, se adună în jurul Atelierelor C.F.R. și se impotrivesc jandarmilor care voiau să evacueze Atelierele.

La Cluj, Comitetul local de acțiune organizează la 4 februarie o demonstrație de sprijinire a revendicărilor formulate de muncitorii de la Grivița, iar la 6 februarie o altă grevă demonstrativă cînd impun autorităților recunoașterea acelorași drepturi, cucerite la 2 februarie de ceferiștii de la Grivița. În principalele centre greviștii primesc salutul Comitetului Central de Acțiune transmis prin tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Satisfacerea aproape în întregime a revendicărilor muncitorimii ceferiste din partea guvernului urmărea să cîstige răgaz pentru a trece apoi la reprimarea muncitorimii. Se hotărăște sporirea efectivului de jandarmi cu 15 000 de oameni, de la 3 februarie Atelierele Grivița sunt puse sub supraveghere permanentă, se votează legea stării de asediul, care se și aplică în primul rînd împotriva comuniștilor, se hotărăște dizolvarea comitetelor de acțiune, a unor organizații sindicale etc. Printr-oordonanță a Corpului II Armată, Atelierele Grivița sunt puse sub control militar, Valea Prahovei este împărțită în patru zone militare.

Comitetul Central al P.C.R. lansează un manifest luînd atitudine fermă împotriva stării de asediul; U.T.C., organizațiile de masă, Ajutorul Roșu, Blocul Muncitoreasc-Tărănesc editează manifeste similare. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej publică un articol: *Greșelile mișcării antirăzboinice*, în „Buletinul comitetului de luptă împotriva războiului” din 4 februarie 1933, care a constituit un prețios îndreptar politic în legarea luptelor economice de zi cu zi cu lupta împotriva pericolului de război.

Muncitorii de la Atelierele Grivița trec imediat la traducerea în viață a îndrumărilor date de partid pentru apărarea revendicărilor lor. În primul rînd se alege în locul Comitetului de acțiune care se dizolvă un larg Comitet de fabrică, al căruia secretar este tovarășul Chivu Stoica. Se încep tratative cu Direcția Atelierelor, care tergiversează aplicarea angajamentelor — atitudine pe care o iau autoritățile respective și în celelalte centre ale țării. O nouă efervescentă se produce printre ceferiști, petroliști și alte categorii de muncitori.

În aceste împrejurări are loc ședința Comitetului Central de Acțiune a lucrătorilor și salariaților de la C.F.R., într-o casă conspirativă de la marginea Bucureștiului, ședință condusă de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Se hotărăște pregătirea amănunțită pentru trecerea la o contraproofensivă politică împotriva stării de asediul și pentru impunerea respectării revendicărilor obținute la 2 februarie. Comitetul Central al P.C.R. elabo-

rează două documente importante de partid : „Circulara din 8 februarie 1933” și „Rezoluția din 9 februarie 1933”, prin care, analizîndu-se luptele ceferiștilor și petroliștilor, precum și atitudinea guvernului, se fixează noi sarcini pentru organizarea luptei greviste a întregii muncitorimi, întărîrile rolului de pionier al ceferiștilor în această luptă.

Hotărîrile Comitetului Central sînt prelucrate de organizația comunistă de la Atelierele Grivița în ședință din seara zilei de 8 februarie, ce fixează pentru a doua zi adunarea generală a sindicatului ; guvernul o interzice însînd puternice forțe polițienești. În alte centre : Cluj, Oradea, Arad, Iași, Pașcani ceferiștii reușesc cu mari greutăți să țină adunări în același zile.

Guvernul trece la ofensivă deschisă. În ziua de 11 februarie ordonă dizolvarea organizațiilor deja scoase în afara legii ca P.C.R., U.T.C., cît și a noilor organe și organizații de luptă în frunte cu Comitetul Central de Acțiune al ceferiștilor, extinzînd măsurile nu numai în zonele stării de asediu, ci în întreaga țară. În noaptea de 11—12 februarie se efectuează perchezitii și arestări în masă.

În aceste condiții Comitetul Central al P.C.R. hotărăște trecerea la contraofensivă deschisă. Încep zilele hotărîtoare din februarie 1933.

În zilele de 13 și 14 au loc ședințe ale Comitetelor locale de acțiune care hotărăsc declararea de greve demonstrative. Cei dintîi încep lupta ceferiștii din Cluj, care declară greva în ziua de 13 februarie, punînd în practică toate formele noi, revoluționare, folosite la Atelierele Grivița : ocuparea atelierelor, comitete de grevă alese pe loc, revendicări la Direcția regională prin delegați, organizarea solidarității celorlalți muncitori din oraș cu greviștii. Poliția și armata înconjoară Atelierele, dar la 14 februarie intră în grevă demonstrativă toate întreprinderile din Cluj, aşa cum nu se mai văzuse în acest oraș. Ceferiștii, în continuă agitație, cu toată rezistența în fața repetatelor atacuri ale armatei și jandarmilor, au fost nevoiți să evacueze atelierele.

După luptele ceferiștilor de la Iași, Oradea, Timișoara, în zilele de 15 și 16 februarie au loc eroicele lupte ale ceferiștilor de la Atelierele Grivița, care „au dat istoriei de clasă din această țară zile de un neasemuit eroism revoluționar”¹.

În continuarea măsurilor de represiune, în noaptea de 14 spre 15 februarie se efectuează arestări masive printre membrii comitetelor de acțiune, începînd cu conducătorii frontului unic, printre care și tovarășul Gheorghe Čheorghiu-Dej. Aceste arestări au însemnat o puternică lovitură dată mișcării revoluționare, tocmai în clipele cînd ea avea nevoie mai mult de conducători pricăpuși.

Partidul communist hotărăște declararea grevei în dimineața zilei de 15 februarie. Muncitorii, îndîrjiți, ocupă atelierele, grupe de muncitori din oraș se îndreaptă spre Grivița, al cărui Comitet de fabrică mobilizase peste 5 000 de lucrători ; cererile lor au avut mai mult un caracter politic : înlăturarea stării de asediu, eliberarea arestaților, recunoașterea Comitetului de fabrică. Pînă la amiază întregul București aflase de reînce-

¹ „Scîntea”, an. III, nr. 4, 15 februarie 1933.

perea grevei la Atelierele Grivița reduta întregii muncitorimi ceferiste. Grupe de autoapărare păzesc porțile, altele înconjoară pe din afară Ate- lierele și fac legătura cu masele de oameni veniți în ajutor; acoperișurile și gardul sunt transformate în tribune, de unde se vorbește mereu, cei din afară răspund cu cuvintări de solidaritate. Cuprinsul cuvintărilor împletește lozinci economice cu cele politice: „Jos starea de asediu”, „Jos cu scădere salariailor”, „Trăiască frontul unic al muncitorimii”, „Eliberarea arestaților”, „Jos cu războiul antisovietic” și altele. Muncitorii de la numeroase întreprinderi din București: „Malaxa”, „Herdan”, „Vulcan”, „Mociornița”, „Lemaître”, Uzinele Comunale de Apă, Regia etc., se alătură marii acțiuni trimișind delegați în Grant sau întrând întruniri în fabrici, cu aceleași lozinci, în același spirit revoluționar — larg protest împotriva regimului de exploatare și teroare, o largă manifestare conștientă de clasă.

Guvernul, în urma hotărîrilor luate, trece la noi măsuri represive. Un regiment de jandarmi pedestri se deplasează la Grivița, companii de grăniceri sunt puse la dispoziția poliției Capitalei, toate trupele sunt consemnate în cauzări, străzile spre Grant sunt blocate de soldați, jandarmi, polițiști; în jurul Atelierelor se string tot mai mulți muncitori, neseriași, comercianți, studenți — la un moment dat 12 000 de oameni, care reușesc să spargă cordonul de izolare a greviștilor din Ateliere.

Clocotul revoluționar, exprimat prin hotărîrea ceferiștilor de a nu relua lucrul și a nu părăsi atelierele pînă la satisfacerea tuturor revendicărilor, ca și ecoul entuziasmat de solidaritate în oraș, însăși guvernul, care se teme de extinderea mișcării. Prima măsură luată de autoritățile burghezo-moșierești, aceea de a închide Atelierele, nu s-a putut îndeplini întrucît lucrătorii au rămas pe loc, cu toate că s-au întărit forțele militare, s-au evacuat străzile învecinate și s-a ordonat închiderea magazinelor. Muncitorii și alte categorii de oameni ai muncii care au ocupat străzile nu au dat îndărăt cu toate sutele de arestări, busculări, focuri de salve în aer. Spre seară o delegație a fost trimisă la ministerul Comunicațiilor, fără a obține rezultate și de aceea greva a continuat. Panica guvernului a crescut mai mult cind, în seara zilei de 15 februarie, se agitau însăși unii soldați, care au refuzat să tragă în muncitori; unitățile nesigure au fost înlocuite în grabă, iar un efectiv de 2 000 soldați a primit ordinul de evacuare a muncitorilor în dimineața zilei de 16 februarie.

Prin schimbarea tactică de către armată, noaptea s-a început evacuarea forțată a maselor de pe străzile din jurul Atelierelor, acțiune care reușește cu greu și numai cu ajutorul focurilor de armă. Se instalează mitraliere în fața atelierelor; la 6,25 dimineață, după o somare fără răspuns, începe focul necurmat împotriva muncitorilor; primii sunt secerăți cei din grupul de apărare de la poarta nr. 1 în frunte cu comunista Dumitru Popa; vîci și rafale, strigăte indignate și lozinci, cad unii după alții eroicii apărători; sunt rupti de grupe și cărați cu camioanele în aresturi peste 2 000 de muncitori. Pe caldărîmul din incinta Atelierelor sute de morți și răniți sunt culeși în grabă.

Vesta masacrului de la Grivița a zburat ca fulgerul în Capitală și în întreaga țară; un val de indignare a răsunat, împletit cu acțiuni demonstrative, proteste la autorități, ajutoare imediate familiilor celor loviți;

presa ilegală a partidului comunist a chemat masele în sprijinul luptelor celor de la Atelierele Grivița. În ziua de 16 februarie și în următoarele zile au avut loc greve demonstrative la Galați, Iași, Pașcani, Timișoara, Tr. Severin, Arad, Brașov, Mărășești, Brăila, Tg. Mureș, Constanța.

Lupta muncitorilor ceferiști și petroliști împotriva exploatației capitaliste, împotriva fascismului și a războiului, dărzenia și eroismul muncitorilor de la Grivița din 15–16 februarie 1933, înalta lor demnitate revoluționară au însuflare masele largi populare din întreaga țară. Partidul Comunist din România, arătând muncitorilor din fabrici și uzine că lupta lor împotriva regimului de teroare din România nu se terminase, chema masele să continue lupta împotriva stării de asediul, pentru eliberarea arestaților, incetarea concedierilor, pentru dreptul la muncă, pioane și libertate. Pe baza experienței acumulate în timpul luptelor ceferiștilor și petroliștilor, partidul comunist dovedea maselor că frontul unic este tactica justă pentru cucerirea drepturilor și libertăților lor.

În toate centrele feroviare s-au arborat steaguri roșii, s-au discutat deschis evenimentele și s-au ținut scurte întruniri, strîngîndu-se fonduri de ajutoare. O mare agitație a avut loc printre petroliștii din Valea Prahovei : cei de la „Astra Română” au declarat grevă în ziua de 16 februarie, cu toate că conducețorii lor au fost arestați și cu toată starea de asediul. Întruniri și demonstrații de protest au avut loc și la minele din Valea Jiului și din Județul Bacău, la uzinele din Hunedoara și Reșița, la forestierii din Valea Trotușului și Bistriței ca și la fabricile de textile din Buhuși, Brașov, Găvana — acțiuni desfășurate după exemplul luptelor de la Grivița. Mareea bătălie de clasă din februarie 1933 nu s-a terminat o dată cu reprimarea singeroasă ; a însuflare masele truditoare în acțiunile ce au urmat. Lupta de demascare a regimului burghezo-moșieresc de către conducețorii grevelor din 1933 la procesul înscenat a fost o continuare a acestor bătălii de clasă cu alte mijloace.

Procesul, desfășurat la București și Craiova, în care acuzații au devenit acuzatori, a fost procesul dictaturii de clasă, cind a apărut în adevărată sa infățișare regimul de exploatare, de corupție și politică de trădare a intereselor naționale și de înfeudare a țării. Prima dată, conducețorii luptelor din februarie 1933 au fost aduși în fața consiliului de război al Corpului II Armată din București între 17 iunie și 20 august 1933, iar a doua oară în fața Consiliului de Război al Corpului I Armată din Craiova între 4 iunie și 1 iulie 1934, în urma casării sub presiunea luptei maselor în martie 1934 a sentinței date la București. Peste 400 de martori, delegații venite din toate colțurile țării, telegramă și proteste cu mii și mii de semnături au fost trimise la București și Craiova, unde s-au judecat în fața tribunalelor militare bravele acțiuni ale celor ce au condus cele mai conșiente dețașamente muncitorești în momente grele.

Procesul înscenat conducețorilor muncitorilor ceferiști și petroliști a fost transformat într-o tribună de luptă a partidului, de demascare a celor care au organizat masacrul de la Atelierele Grivița și au instaurat

teroarea în întregă țară, de demascare a racilelor regimului burghezo-moșieresc. Acuzații s-au transformat în acuzatori și au dezvăluit viața de mizerie și suferințe a celor ce muncesc, întreaga putreziciune a partidelor burgheze. Sutele de martori veniți din toată țara s-au declarat solidari cu lupta muncitorilor ceferiști și petroliști, au arătat justețea revendicărilor pentru care au luptat muncitorii, cerînd stingerea procesului și eliberarea celor arestați. Din străinătate au sosit mii de telegrame și scrisori din partea organizațiilor muncitorești, a organizațiilor democratice și personalităților progresiste în apărarea conducătorilor muncitorimii ceferiste și petroliște.

Luptele ceferiștilor și petroliștilor au trezit interes departe peste granițele țării, acțiunile de simpatie și sprijin cu greviștii transformîndu-se în campanii de proteste, într-o largă și puternică manifestare de solidaritate internațională. Ele sunt recunoscute în întreaga lume ca strălucită manifestare antiimperialistă, antifascistă și antirăzboinică, constituind totodată prima împotrivire a muncitorimii — pe plan european — împotriva hitlerismului, abia instaurat în una din cele mai importante țări capitaliste din Europa.

Din numeroasele manifestări de solidaritate pe plan mondial, amintim doar una, la care am fost martor. La începutul lui iunie 1933 s-a ținut la Paris istoricul Congres mondial antifascist la care am participat ca delegat din România. În cuvîntul nostru, după o scurtă relatare a situației grele din țara noastră, unde se pregătea întronarea unui regim lipsit de libertăți și unde se pregătea războiul antisovietic, am subliniat cine reprezintă rezistența națională, nădejdea întregului popor. Si numai cît am pronunțat cuvîntul „Grivița” — cuvînt pe care toți l-au înțeles — și masa întreagă a celor 3 500 de delegați din toată lumea s-a sculat în picioare și cîteva minute au manifestat cu o energie fără seamă.

„Un suflu de admirație pentru eroicii conducători ai muncitorimii române și solidaritate deplină cu ei a cuprins întreg Congresul, la care erau reprezentanți milioane de muncitori manuali și intelectuali, ca o cinstire a luptelor duse pentru dreptatea cauzei muncitorești, întreg Congresul a cerut ca în Comitetul Mondial ce conduce lupta contra fascismului și războiului să fie delegat și un lucrător de la Atelierele Căilor Ferate Române”¹.

Un rol important în apărarea internațională a victimelor terorii din România l-au jucat organizațiile internaționale revoluționare și democratice : Internaționala Comunistă, Internaționala Roșie a Sindicatelor, Ajutorul Roșu Internațional, Organizația internațională a feroviariilor, organizații de tineret și femei. Ziarile și revistele acestor organizații au publicat numeroase articole și apeluri, apreciind rolul și caracterul luptelor din 1933, cerînd sprijinul în favoarea celor loviți de reacțiunea română. O campanie intensă s-a dus pentru susținerea conducătorilor muncitorimii implicați în procesul de la București și Craiova, pe adresa Consiliului de Război din București, Ministerului de Interne și guvernului trimișindu-se telegrame, proteste, fotografii ale celor căzuți în luptele de la Grivița.

¹ „Apărarea ceferiștilor”, din 29 iunie 1934.

Conferința internațională a feroviariilor ținută în august 1934 la Paris a avut în atenția sa luptele ceferiștilor din România, protestând energetic împotriva verdictelor de la Craiova; un protest scris s-a trimis ministrului de Interne semnat de reprezentanți ai muncitorimii din Franța, Anglia, Spania, Australia, Mexic. O moțiune de solidaritate cu ceferiștii și petroliștii români votează Congresul Internațional al Tineretului din 1934 ținut la Paris.

Sprijinul cel mai puternic l-au manifestat cum era și firesc — masele populare din U.R.S.S. Zi de zi apăreau numeroase materiale referitoare la luptele eroice din România, în ziarele „Pravda”, „Izvestia”, „Trud”, „Gudok”, organul feroviariilor sovietici, și altele. S-a editat o broșură specială *Evenimentele din februarie*; moțiuni, colecte, scrisori din toate colțurile Uniunii Sovietice au ajuns pînă în România, cu toate oprelistile regimului burghezo-moșieresc, unele publicate chiar în presa ilegală românească.

Dintre țările capitaliste, mișcarea de solidaritate a luat un mare avînt în Franța, unde se aflau sediile cîtorva organizații internaționale democratice de care am amintit. Imediat după atacul singeros de la Grivița o adevărată explozie de indignare s-a manifestat în presa comunistă și în numeroase ziare democratice: „L'Humanité”, „La tribune des cheminots”, „L'internationale de l'enseignement”, „Le populaire”. La 25 octombrie 1933, Conferința feroviariilor din Franța, Belgia și Saar a trimis salutul revoluționar vitejilor ceferiști și se angaja să le urmeze exemplul. Ajutorul Roșu din regiunea pariziană, în adunarea generală de la 28—29 octombrie 1933, Congresul din Alsacia-Lorena al Ajutorului Roșu de la 5 noiembrie 1933, Secția din regiunea Strasbourg în adunarea de la 6 martie 1934 și alte multe secții au trimis salutul lor. S-a editat broșura *Lupta muncitorilor feroviari români*. Congresul al VII-lea al Confederației Generale a Muncii, ținut în timpul procesului de la Craiova, a votat moțiunea „Către feroviarii români”. Studențimea progresistă franceză și români aflați la studii s-au alăturat și ei campaniei; intelectuali de frunte ca Henri Barbusse, Romain Rolland și alții s-au aflat printre apărătorii eroicilor luptători. La procesul de la Craiova a participat o delegație a feroviariilor din Franța, formată din trei lucrători de ateliere și ca apărător avocatul Charles Bourhoumieux, ca delegat al unui număr de avocați din secțiunea franceză a Asociației juridice internaționale.

Și în Cehoslovacia mișcarea de solidaritate a luat un mare avînt. Ziarul „Rude Pravo”, organul central al Partidului Comunist din Cehoslovacia, a publicat zilnic corespondențe și comentarii cu știri din România: despre luptele muncitorimii, despre atitudinea guvernantilor și a partidelor burgheze, înfeudate politicii imperialiste, demascînd „Mica Înțelegere”. Deputații comuniști au condamnat, în cuvîntările lor din parlament, crimele odioase de la Grivița. În numărul său de la 16 iulie 1933 ziarul „Rude Pravo” a repro dus apelul Comitetului Central al Ajutorului Roșu din România; articole vibrante au relatat procesul de la Craiova și au stigmatizat verdictul. Revista „Tvorba” a urmărit îndeaproape evenimentele, din informații și publicînd proteste ale numerosilor muncitori și intelectuali progresiști din Cehoslovacia, care cereau stingerea proce-

sului. Au avut loc demonstrații în fața ambasadei române de la Praga, s-au alcătuit moțiuni ale feroviarilor din centrele importante ale țării; unul din comitetele de apărare a fost condus de Antonin Novotny. La 30 ianuarie 1934 Liga internațională pentru pace, Uniunea pentru educație fizică proletară și Partidul progresist din Brno au trimis o declaratie de protest ministrului de Interne al României. Liga drepturilor omului și „Frontul de stînga” din Praga — ca și organizații diferite din alte centre : Pilsen, Hradec-Karlove, Koprivnice, Konyrat — au cerut stingerea procesului.

În Polonia, spre deosebire de politicienii burghezi susținători ai guvernului român, masele muncitoare și-au spus cuvîntul lor de protest împotriva represiunilor și de solidaritate cu luptătorii români prin presă și demonstrații, cu tot regimul fascist din Polonia de atunci ; „Trybuna Radziecka”, organ de presă comunistă și chiar foile social-democratice „Rabotnik” și „Naprzod” au relatat evenimentele, relevînd spiritul revoluționar și dreptatea luptătorilor. În februarie 1933 Comitetul Central al Ajutorului Roșu din Polonia a lansat un apel pentru ajutorarea victimelor.

În Ungaria, partidul communist, care activa în adîncă ilegalitate, a lansat un apel în care sublinia lupta hotărîtă, eroică a muncitorimii române împotriva hitlerismului, „un exemplu demn de urmat”. Ziarele ilegale „Sarló és Kalapács” și „Vörös Segély” (Ajutorul roșu) și pînă și ziarul social-democrat „Népszava” au luat atitudine în sprijinul muncitorimii române.

În Bulgaria, cu tot regimul dictatorial, au apărut numeroase articole în presa muncitoreană sau burgheză de stînga. „Rabotnicesko Delo” a redat ample relatări asupra bătăliilor de clasă din România. Informații și comentarii favorabile au dat ziarul „Echo” și altele. Diferite comitete regionale ale Partidului Muncitoresc din Bulgaria, încă ilegal pînă în mai 1934, au ținut adunări și au votat moțiuni de solidaritate, cerînd stîngerea procesului ceferiștilor. Aceeași atitudine au avut secția Ajutorului Roșu Internațional din Bulgaria și diferite cercuri progresiste.

Un larg ecou au trezit evenimentele din februarie 1933 în Grecia. Ziarul „Rizos-patis”, organul Comitetului Central al partidului comunist, a publicat articole și informații asupra diverselor manifestări de susținere a luptelor din 1933 din România de către clasa muncitoare din Grecia. Frontul Unit al Muncitorilor și Tânărilor, în adunarea sa de la 20 februarie 1933, a votat o moțiune pe care a înaintat-o ambasadei române de la Atena. Chiar și ziare burgheze ca de exemplu „Kathimerini”, „Proia”, „Fspesrini” au relatat evenimentele, subliniind caracterul lor adînc de masă. În Italia, unde la putere se aflau fasciști, în presa ilegală s-au publicat proteste viguroase împotriva crimelor săvîrșite în România : „Unita”, „Avanguardia”, „Soccoroso rosso”. Secția italiană a Ajutorului Roșu Internațional a trimis guvernului român o scrisoare de protest; la Consiliul de război au sosit telegrame din diferite colțuri ale Italiei. În Germania, unde Hitler acaparase puterea, „Rothe Fahne” a relatat pe larg evenimentele, cerînd eliberarea celor închiși.

În Elveția au avut loc mai multe adunări și demonstrații de protest în principalele orașe ale țării. Reprezentanți ai muncitorilor de toate ten-

dințele s-au reunit la 3 iunie 1934 la Morneux protestind contra verdictului de la Craiova ; adunarea generală a Federației lucrătorilor în imbrăcămintea de la Geneva și-a ridicat glasul de protest în timpul procesului ; s-au solidarizat cu muncitorii români Federația feroviarilor, Federația lucrătorilor în lemn și construcții.

În Belgia, ziarul „Drapeau Rouge”, organul central al partidului comunist, a susținut continuu cauza ceferiștilor și a făcut apel către muncitorii belgieni pentru susținerea celor din România ; ecoul acestor lupte a găsit răspuns și în ziarul social-democrat „Le Peuple”. Ziarul communist din Danemarca, „Arbejderbladet” și ziarul social-democrat „Demokraten” s-au alăturat solidarității internaționale. În Finlanda, unde domnea teroarea, muncitorimea și-a arătat simpatia prin presa ilegală comunistă, ca ziarul „Communist” sau revista „Proletaire”. În Anglia, presa revoluționară, ca „Daily Worker” și „Reluci Vigilens”, a consacrat o serie de articole luptelor din 1933. Ziarul „O seculo” din Portugalia a scris în mai multe numere despre luptele revoluționare din România.

Ecoul lui februarie 1933 a trecut și dincolo de Europa. Demonstrații de simpatie au avut loc în Statele Unite ale Americii, unde ziarul „Despettarea”, organul democratic al românilor emigrați, a publicat numeroase articole și proteste împotriva regimului de împilare. Asociația muncitorilor români comuniști din America a editat o broșură în engleză cu date precise asupra evenimentelor, iar Comitetul central al Asociației culturale a muncitorilor români din America a lansat un manifest imediat după 16 februarie, dezvăluind bestialitățile guvernului român. Întruniri de protest au avut loc în orașe mari, ca New York, Chicago, Detroit, Indiana Harbor ; o delegație a numeroase organizații progresiste a prezentat legației române de la Washington un protest pentru ministrul de Interne român. Numeroase ziare din Cuba, Argentina, Uruguay au relatat faptele, unele luând atitudine hotărâtă protestatară împotriva reprezintărilor regimului burghezo-moșieresc român.

Aceiunile și grevele revoluționare din 1932 și 1933 au mobilizat permanent pe muncitori și i-a convins de superioritatea noii tactici bazată pe front unic, prin ocuparea atelierelor, greva la locul de muncă, crearea comitetelor de acțiune — forme de luptă care au servit și altora drept exemplu de urmat. Muncitorimea ceferistă și-a dat seama că starea de asediul era un semnal al pregătirii fascizării țării, că soarta democrației în România era amenințată ; clasa muncitoare de la noi s-a lămurit asupra situației din Germania, unde lipsa de unitate a muncitorilor a înlesnit venirea la putere a lui Hitler ; se contura rolul pe care îl avea dictatura hitleristă în situația internațională de atunci, se vedea primejdia în legătura cu declanșarea unui eventual război, în care implicit ar fi intrat și țara noastră. De aceea în luptele eroice din 1933 clasa muncitoare din România a trecut de la revendicările economice la stadiul mai înalt, politic, ceea ce a avut un rol național și internațional.

Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie și februarie 1933, îndeosebi acele ale ceferiștilor din zilele de 13, 14, 15 și 16 februarie,

sînt cele mai importante bătălii din istoria clasei noastre muncitoare, condusă de partidul comunist, care a trecut la o tactică și strategie superioare, aplicînd învățămintele celui de-al V-lea Congres, care înseamnă o cotitură importantă în viața partidului de clasă din România.

„Prin amploarea și caracterul lor combativ, revoluționar — a arătat tovarășul Chivu Stoica la adunarea solemnă cu prilejul celei de-a 30-a aniversări a eroicelor lupte din februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști — prin forța și nivelul organizării, prin învățăminte bogate și efectele lor în viața socială, marile lupte din februarie 1933 au ridicat pe o treaptă mai înaltă aceste tradiții, au constituit un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii noastre mișcări muncitorești”¹.

Marea bătălie de la Grivița, susținută de luptele ceferiștilor din Iași, Cluj, Pașcani și celelalte centre, prin greve, demonstrații de stradă, lupte pe baricade, de solidaritatea muncitorilor din București și din alte orașe și centre industriale, susținută de diferite categorii sociale, din care n-au lipsit intelectuali de valoare din țara noastră — această mare bătălie de clasă a dezvăluit mai adînc caracterul reacționar al regimului burghezo-moșieresc, înfeudarea sa capitalului monopolist din Apus.

Eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor au scos la iveală rolul istoric al proletariatului, condus de partidul său de clasă, partidul comunist.

Luptele din 1933 au o semnificație internațională prin faptul că au arătat — chiar în condițiile ofensivei reacționii române, care făcea parte din ofensiva reacționii internaționale pentru ieșirea din criză prin aruncarea greutăților asupra clasei muncitoare — că proletariatul conștient, detășamentele lui înaintate au trecut la contraofensivă în apărarea drepturilor nu numai ale muncitorilor, ci ale întregului popor. Manifestându-și solidaritatea cu muncitorii din România, muncitorimea și forțele progresiste de peste granite se ridicau împotriva proprietarilor lor exploataitori, împotriva imperialiștilor și reacționarilor care acționau în strînsă legătură cu clasele exploatatoare și reacționare din România.

Semnificația internațională a acestor lupte apare cu atât mai evident cu cât ele au avut loc într-o țară vecină cu U.R.S.S., țară ce fusese pregătită drept „cap de pod” împotriva statului ce construia victorios socialismul. Luptele dîrže ale proletariatului român și ale celorlalți sprijinitori se purtau și sub lozinca „Jos războiul antisovietic”; ele au însemnat nu numai demascarea politicii de război, dar și o piedică în calea acestor planuri, care au fost cu mult întîrziate.

Din punct de vedere al locului lor în istoria patriei, luptele ceferiștilor și petroliștilor din 1933 se situează între crearea Partidului Comunist din România, în 1921, și insurecția armată din august 1944, în strînsă legătură unele cu altele, pe aceeași linie ascendentă a luptei poporului român pentru libertate, pentru o viață mai bună. Fără crearea partidului comunist, partid de clasă, marxist-leninist, al proletariatului din România, n-ar

¹ Chivu Soica, *A 30-a aniversare a eroicelor lupte din februarie 1933*, Ed. politică, București, 1963, p. 6.

fi fost posibilă acțiunca dusă de ceferiști și petroliști. Iar luptele dărge ale acestor detașamente de muncitori, conduși de cei mai străluciți fii ai poporului român, au întărit conștiința de clasă, au dat încredere în propriile forțe ale muncitorimii și au arătat maselor populare calea justă pentru trecerea la o altă orinduire socială, lipsită de exploatare.

Prin mobilizarea și îndrumarea clasei muncitoare și a pădurilor largi ale maselor populare la eroicele lupte de clasă din februarie 1933, Partidul Comunist din România a căpătat o vastă experiență în organizarea și conducerea acțiunilor de mare ampioare, situându-se pe pozițiile cele mai înaintate ale proletariatului din Europa, din acea perioadă, îmbogățind tezaurul mișcării muncitorești internaționale.

Cauza pentru care au luptat și s-au jertfit ceferiștii și petroliștii în 1933 a izbindit astăzi. Clasa muncitoare, ai cărei străluciți reprezentanți, conduși de partidul comuniștilor, au stat în fruntea ei în anii grei ai crizei adinei, este acum clasa conducătoare a țării întregi. Clasa muncitoare, care a preluat destinele istorice ale întregului popor, a desăvîrșit revoluția burghezo-democratică, a trecut la înfăptuirea revoluției populare, la desăvîrșirea construirii societății socialiste, a înfăptuit visul luptătorilor de la 1933.

Așa după cum a arătat tovarășul Chivu Stoica la Adunarea solemnă cu prilejul celei de-a 30-a aniversări a eroicelor lupte din februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști: „Tradițiile revoluționare ale poporului român, amintirea eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor însuflătesc pe oamenii muncii din țara noastră în munca lor plină de elan, sub steagul partidului, pentru dezvoltarea marilor cuceriri revoluționare, pentru înflorirea Republicii Populare Române, pentru obținerea unor noi și noi victorii, cît mai strălucite, pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste în scumpa noastră patrie!“¹

ИСТОРИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ГЕРОИЧЕСКИХ БОЕВ РАБОЧИХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНИКОВ И НЕФТЯНИКОВ В ЯНВАРЕ-ФЕВРАЛЕ 1933 ГОДА

РЕЗЮМЕ

Героическая борьба железнодорожников и нефтяников в феврале 1933 г., явившаяся поворотным моментом, занимает важное место в истории партии и страны. В работе говорится о численном росте рабочего класса и о развитии классового сознания пролетариата одновременно с развитием капитализма, о выступлениях и забастовочном движении передового отряда рабочего класса — нефтяников и железнодорожников во второй половине XIX века и в период революционного подъема 1917—1921 гг., достигших наивысшей точки в великих февральских классовых боях 1933 г.

¹ Chivu Stoica, A 30-a aniversare a eroicelor lupte din februarie 1933, p. 32.

Автор, указав основные черты экономического кризиса 1929—1933 гг. в Румынии, говорит о пагубных последствиях, которые он имел для жизненного уровня рабочего класса и широких слоев народных масс, о попытке буржуазно-помещичьего строя переложить всю тяжесть кризиса на трудящихся, что привело к боевому организованному выступлению пролетарских масс, руководимых КПР. Ликвидация фракционистской борьбы в рядах партии способствовала организации и мобилизации рабочего класса в защиту своих экономических и политических требований. Выступления, демонстрации и забастовки 1930—1932 гг. содействовали подготовке февральского забастовочного движения 1933 г. В статье рассказывается о новых формах и методах борьбы, применявшихся КПР для подготовки крупных забастовок, о выборах местных комитетов действия и центрального комитета действия, руководимого товарищем Георге Георгиу-Деж, о развитии движения в железнодорожных мастерских Гривица и в долине реки Прахова, а также о забастовках 14—15 февраля на основе единого фронта.

Излагаются этапы забастовки и движение солидарности с железнодорожниками и нефтяниками, развернувшееся в столице и во всей стране. Автор подчеркивает революционный героизм и самопожертвование, проявленные героями-борцами в борьбе с буржуазно-помещичьей армией и полицией.

Автор подробно рассказывает о живых откликах, вызванных в стране и за границей этой борьбой и процессом, инсценированным буржуазно-помещичьим правительством в 1933 и 1934 гг., о широком движении солидарности с железнодорожниками и нефтяниками Румынии, имевшем место в многочисленных организациях СССР, Чехословакии, Франции и других стран, а также в рядах видных деятелей культуры.

В настоящее время румынский народ вдохновенно трудится, претворяя в жизнь мечту борцов 1933 г. на основе ценных революционных традиций румынского рабочего класса.

L'IMPORTANCE HISTORIQUE DES LUTTES HÉROÏQUES DES CHEMINOTS ET DES OUVRIERS DU PÉTROLE DE JANVIER-FÉVRIER 1933

RÉSUMÉ

Par le tournant qu'elles constituent, les luttes héroïques des cheminots et des ouvriers du pétrole de février 1933 en Roumanie occupent une place importante dans l'histoire du parti et du pays tout entier. L'article analyse l'accroissement numérique de la classe ouvrière et le développement de la conscience de classe du prolétariat — parallèle au développement du capitalisme —, les actions et mouvements grévistes menés par les détachements d'élite de la classe ouvrière, les cheminots et les ouvriers du pétrole, au cours de la seconde moitié du XIXe siècle, à la période d'élan révolutionnaire de 1917—1921 et, enfin, les grandes luttes de classe de février 1933.

L'auteur expose, dans leurs lignes essentielles, les traits de la crise économique des années 1929—1933 en Roumanie, les conséquences néfastes de celle-ci sur le standard de vie de la classe ouvrière et des larges masses populaires, ainsi que les tentatives du régime bourgeois agrarien de faire supporter les difficultés matérielles dues à la crise, par le peuple laborieux seulement, tentatives qui eurent comme conséquence le soulèvement du prolétariat sous la conduite du

Parti Communiste de Roumanie. La mobilisation de la classe ouvrière pour ses revendications économiques et politiques et l'organisation de la lutte furent rendues possibles par la liquidation préalable des dissensions entre les différentes fractions du parti. Les actions, démonstrations et grèves des années 1930—1932 ont contribué à préparer le mouvement gréviste de février 1933. L'auteur analyse les formes et méthodes nouvelles de lutte auxquelles le P.C.R. eut recours pour la préparation de ces grèves, l'élection des comités locaux d'action et du Comité Central d'Action dirigé par le camarade Gheorghe Gheorghiu-Dej. Il relate la façon dont se déroulèrent à Grivița et dans la vallée de la Prahova les grèves du 28 janvier, du 2 février surtout celles des 14—15 février qui, basées sur le front unique, constituèrent le point culminant du mouvement.

Les différentes étapes de la grève sont décrites en détail, de même que les manifestations de solidarité qui eurent lieu tant dans la Capitale qu'en province. L'article relève l'héroïsme révolutionnaire et l'esprit de sacrifice dont firent preuve les grévistes au cours des chocs qui les opposèrent à l'armée et à la police du régime bourgeois-agrarien.

L'article souligne, enfin, le puissant écho soulevé dans le reste du pays comme à l'étranger par ces luttes et par le simulacre de procès qu'intenta le gouvernement bourgeois-agrarien en 1933 et 1934, ainsi que les témoignages de solidarité exprimés par d'innombrables organisations et personnalités marquantes d'U.R.S.S., de Tchécoslovaquie, de France, etc.

Aujourd'hui le peuple roumain, mû par les puissantes traditions révolutionnaires de sa classe ouvrière, donne vie à l'idéal des héros de 1933, travaillant de tout son élan au parachèvement de la construction du socialisme.

ASPECTE ALE POLITICII ANTINATIIONALE SI ANTI- POPULARE PROMOVATE DE BURGHEZIA SI MOŞIERIMEA ROMÂNĂ ÎN PERIOADA CRIZEI ECONOMICE (1929 - 1933)

DE

I. M. OPREA

Începînd cu a doua jumătate a anului 1929 și pînă în 1933, lumea capitalistă a fost puternic zguduită de o profundă și distrugătoare criză economică. Această criză ocupă un loc bine definit în evoluția sistemului economic capitalist. Ea a fost în perioada postbelică prima criză mondială care a izbucnit și s-a desfășurat pe fondul crizei generale a capitalismului, cînd pe arena istoriei apăruse primul stat socialist din lume, a cărui influență pe plan internațional creștea neîncetată. În virtutea acestei cauze, ca și a altora — cum au fost, de pildă, strînsa impletire a crizei industriale cu criza agrară, intrarea în criză a tuturor țărilor capitaliste fără excepție, accentuarea caracterului monopolist al capitalismului după primul război mondial —, criza economică din 1929—1933 n-a fost o simplă repetare a crizelor precedente. Ea s-a deosebit de acestea prin caracterul său profund, prin urmările sale pustiitoare, precum și prin durata ei neobișnuit de lungă¹. Viltoarea crizei economice de supraproducție a cuprins și a lovit deosebit de puternic România burghezo-moșierească. Datorită înapoierii economice a țării, a existenței rămășițelor feudale în agricultură și a dependenței economice și politice a statului față de capitalul străin, durata crizei economice în România a fost mai lungă, iar efectul ei pe plan economic, social și politic mai distrugător și mai dureros decît în majoritatea țărilor capitaliste². Fiind „una din părțile cele mai slabe ale stabilizării putrede a capitalismului mondial”³, economia României a cunoscut primele simptome ale crizei de supraproducție încă din anul 1928. Începînd cu anul 1929, criza s-a dezvoltat rapid în amploare și

¹ „Lupta de clasă”, an. XXXIX, nr. 5, 1959, p. 63.

² Ibidem, p. 65.

³ Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933, vol. III, București, E.S.P.L.P., 1956, p. 34.

intensitate, ajungînd ca în anii următori să cuprindă întreaga economie națională.

Unul din fenomenele care au însotit criza economică îl constituie intensificarea procesului de concentrare și centralizare a capitalului în diferite ramuri de activitate, îndeosebi în sectorul industrial și în cel bancar. În acest sens este grăitoare creșterea în anii crizei a capitalului societăților anonime industriale cu 2 242 de milioane de lei, creștere care a avut loc paralel cu dispariția a 44 de societăți¹. Proporțiile pe care le luase acest proces în anii crizei, ca și rapiditatea desfășurării lui sunt de asemenea ilustrate de impresionanta cifră (40 162) a falimentelor industriale, comerciale, bancare etc.².

Concentrarea și centralizarea capitalului în perioada crizei economice au dus, pe de o parte, la ruinarea sau la dispariția unui număr considerabil de întreprinderi slabe din punct de vedere economic, iar pe de altă parte la accentuarea caracterului monopolist al capitalismului în România. Pîrghile de comandă ale industriei, comerțului și finanțelor țării au trecut în mîinile unui număr tot mai restrîns de monopolisti.

Oligarhia financiară, dispunînd de o considerabilă putere economică, și-a subordonat aparatul de stat și, cu sprijinul permanent al monarhiei, a dus o politică potrivnică intereselor țării și maselor largi populare.

★

Partidele și grupările politice burghezo-moșierești care s-au perindat la cîrma țării aveau ca principal scop să apere pozițiile politice și economice ale claselor dominante și să-și asigure astfel posibilitatea obținerii unor profituri cît mai mari din exploatarea oamenilor muncii.

Atingerea unui asemenea scop a constituit laitmotivul celor mai multe dintre disensiunile și disputele care au avut loc atât între partidele politice burghezo-moșierești, cît și în interiorul lor. În cadrul acestor „lupte”, partidele și grupările politice exponente ale claselor dominante afișau tot felul de programe și platforme, care, chiar dacă formal se deosebeau unele de altele, în esență preconizau aceleași soluții lipsite de eficacitate pentru rezolvarea problemelor majore pe care le ridică viața politică și economică a țării. Disputele iscăte între partidele politice burghezo-moșierești ca și între grupările din cadrul aceluiași partid, deși nu se duceau în jurul unor chestiuni de principiu, constituiau totuși una din expresiile contradicțiilor care-și făceau loc în rîndurile claselor dominante. Deși neantagoniste, contradicțiile din sinul burgheziei și moșierimii române au cunoscut o adîncime și ascuțime considerabilă în perioada crizei economice. „Criza — arată documentele Congresului al V-lea al P.C.R. — înăsprește contrazicerile și din sinul claselor stăpînitoare”³. Aceste contradicții au îmbrăcat variate forme de manifestare și au fost de natură să slăbească „rezistența burgheziei în fața atacului forțelor revoluționare”⁴.

¹ Contribuții la istoria capitalului străin în România, București, Edit. Acad. R.P.R., 1960, p. 250.

² „Anuarul statistic al României”, 1937 și 1938, p. 645.

³ Documente din istoria P.C.R. 1929—1933, vol. III, p. 265.

⁴ Ibi tem, p. 275.

Manifestarea cea mai vizibilă a unor atari contradicții a avut loc în interiorul aşa-ziselor partide istorice. Agravându-se pe terenul contradicțiilor generate de criza economică, divergențele care au reizbucnit în aceste partide cu prilejul discuțiilor referitoare la poziția ce trebuia luată față de aducerea pe tron a printului Carol au avut, ca prim efect, desprinderea unor dizidențe din principal le partide burghezo-moșierești, precum și părăsirea individuală sau în grup a acestor partide de către numeroși membri de rind.

În această perioadă de divizare a principal lor partide burghezo-moșierești au luat ființă o serie de partide mărunte și de grupări politice a căror compoziție pestriță și orientare politică, formal diferită, nu le împiedică să se situeze fără rezerve pe linia reacționară a politicii promovate de principalele partide ale burgheziei și moșierimii românești. Numărul partidelor și grupărilor politice burgheze din România a crescut de la 7 în 1928 la 17 în 1932¹. Apariția noilor partide, cu denumiri dintre cele mai diferite, dar de aceeași coloratură politică, își găsește numai parțial explicația în goana după avere a potentatilor burgheziei și în tendințele lor de a se afirma pe arena politică. Principala cauză a înființării unor noi partide rezidă în nevoia din ce în ce mai acută a claselor dominante de a-și menține influența asupra maselor populare, influență care, în perioada crizei economice, devinea tot mai slabă pe măsură ce vechile partide burghezo-moșierești își măcinau popularitatea, ciștigată prin fraudă, minciună și prin demagogie cea mai deșăntăță. De altfel uzura popularității partidelor burgheze, ca urmare a trecerii lor succesive pe la conducerea țării, nu contrazicea intențiile lui Carol al II-lea, care utiliza și această cale în vederea desființării partidelor și instaurării regimului său de dicatură personală.

Paralel cu adîncirea contradicțiilor din sînul partidelor burgheze, în perioada crizei economice a avut loc, după nenumărate combinații și tîrguieli între liderii politici și rege, o serie întreagă de schimbări și remanieri de cabineți. Fiecare din cele zece guverne care s-au perindat la conducerea statului de la începutul anului 1929 pînă la sfîrșitul anului 1933 n-au făcut altceva decit să adopte noi măsuri menite să arunce greutățile crizei pe seama celor ce muncesc. Scindarea partidelor politice burgheze, instabilitatea guvernamentală, neputința cercurilor conducătoare de a stăvili pe calea terorii sau a tacticii promisiunilor avîntul mișcării muncitorești, ca și o serie de alte indicii, ilustrează cu prisosință profunda criză politică de care au fost cuprinse clasele dominante din România burghezo-moșierească în perioada crizei economice. În această perioadă, cu excepția unui singur an (aprilie 1931 – mai 1932), cînd țara a fost guvernată de Uniunea Națională a lui N. Iorga, la conducerea statului s-a găsit Partidul Național-Tărănesc. Cedarea puterii, fie și pentru un răstimp atît de scurt, în mâna Uniunii Naționale era simptomatică pentru perspectivele de viitor ale național-tăraniștilor. Ea a fost o manevră prin care P.N.T. a încercat zadarnic să preîntîmpine descre-

¹ Matci Dogan, *Analiza statistică a democrației parlamentare din România*, Edit. P.S.D., București, 1946 – tabela a V-a și a V-a F.

șterea popularității sale și să-și salveze autoritatea care se măcina cu repeziciune. P.N.T. a venit la putere în luna noiembrie 1928, luând locul Partidului Național-Liberal, care, prin politica sa dusă împotriva intereselor țării și a maselor muncitoare, se discreditase în fața poporului. Partidul Național-Tărănesc a venit la cîrma țării în condițiile în care primele fenomene ale crizei economice începuseră deja să se manifeste, iar semnele unui puternic avînt al mișcării muncitorești se conturau din ce în ce mai propunțat. Factorii care au determinat aducerea la guvern a național-tărăniștilor au fost atât de natură internă, cât și externă. Pentru acapararea puterii guvernamentale, P.N.T. s-a folosit în interiorul țării de influența pe care prin promisiuni demagogice o căpătase în cei zece ani de opoziție asupra unei însemnate partîi a maselor și în special a celor țărănești. La aceasta s-a adăugat sprijinul activ acordat național-tărăniștilor de către cercurile influente din diverse partide, care și-au dat seama că în acel moment Partidul Național Liberal trebuia înlocuit cu un alt partid, care se mai putea folosi de influență sa pentru a însela masele populare și a menține regimul burghezo-mosioresc.

În sprijinul Partidului Național-Tărănesc au venit și liderii Partidului Social-Democrat, declarînd că astfel înțeleg să slujească interesele țării¹. În manifestul lansat cu prilejul alegerilor din decembrie 1928, liderii social-democrați, care încheiaseră un cartel electoral cu național-tărăniștii pentru a-i ajuta să vină la putere, menționau că „în aceste împrejurări Partidul Social-Democrat nu putea să meargă decit cu Partidul Național-Tărănesc, alături de care a luptat pentru răsturnarea guvernului liberal și algeri libere”².

Un rol de seamă în aducerea național-tărăniștilor la putere au jucat cercurile monopoliste din Apus, și îndeosebi cele din Anglia și Franța. Monopoliștii au sprijinit venirea la putere a Partidului Național-Tărănesc întrucît acest partid nu numai că oferea capitalului străin posibilități mai largi de exploatare prin promovarea așa-zisei politici a „portilor deschise”, dar, bucurîndu-se de o influență relativ mai mare asupra maselor, îndeosebi a celor țărănești, prezenta mai multe garanții pentru finanța internațională.

Referindu-se la cauzele care au determinat cercurile capitaliste să sprijine aducerea la cîrma țării a național-tărăniștilor, plenara C.C. al P.C.R. din februarie 1929 arată: „Capitalul anglo-francez... socotea că în momentul de față Partidul Național Tărănesc reprezentă mai bine interesele lui în România și ar fi mai în măsură — avînd încă « popularitate » în mase — să liniștească masele muncitoare în vederea exploatării lor și a pregătirilor de război contra U.R.S.S.”³. Așadar, național-tărăniștii datorau venirea lor la putere influenței căpătate vremelnic asupra maselor prin agitarea unui program pseudo-revolutionar, sprijinului primit de la vîrfurile claselor dominante din țară, ajutorului capitalului străin

¹ „Socialismul”, an. XXII, din 27 noiembrie 1928.

² bidem.

³ *Documente din istoria P.C.R. 1929—1933*, vol. III, p. 13.

și liderilor de dreapta ai social-democrației românești. Venirea P.N.T. la conducerea statului a fost considerată de unii lideri ai burgheziei și ai social-democrației românești ca un act politic menit să deschidă anumite perspective dezvoltării țării noastre.

Desfășurarea ulterioară a evenimentelor a dovedit cu prisosință netemeinicia aprecierilor și definițiilor date acestui rol progresist al P.N.T., și a confirmat pe deplin caracterizarea justă pe care Partidul Comunist din România a făcut-o menirii și conținutului de clasă al guvernărilor național-țărănistice.

Definind orientarea politică a P.N.T., Congresul al V-lea al P.C.R. a arătat că „național-țărăniștii, care au venit la putere, au exprimat interesele unei părți a burgheziei, care era condusă de o grupă a capitalului financiar în unire cu capitaliștii agrarieni... și care se sprijinea pe chiaburime, introducătoarea politicii lor printre maselor largi ale țăranimii”¹. Privitor la rolul pe care Partidul Național-Țărănesc pretindea că-l joacă în dezvoltarea revoluției, Congresul al V-lea sublinia: „Iluziile în privința posibilității unei transformări burghezo-democratice a țării oricât de neînsemnante de către național-țărăniști s-au dovedit complet neîndreptățite”².

Deși a ajuns la conducerea statului sprijinindu-se pe votul unei părți a maselor, îndeosebi a celor țărănești induse în eroare prin promisiuni demagogice, Partidul Național-Țărănesc n-a fost niciodată reprezentantul maselor populare. Nici unul din cele opt guverne național-țărănistice care s-au perindat la cîrma țării în perioada crizei economice și care au fost prezidate alternativ de I. Maniu, G. Mironescu și Al. Vaida-Voevod n-au fost o emanăție a voinței majorității poporului. Din cei 9 748 000 de cetățeni³ care împliniseră 21 de ani, au participat la vot în 1928, 2 840 680, în 1931, 2 927 112, în 1932, 2 987 129, iar în 1933, 2 978 748⁴. Cu prilejul alegerilor, partidele burghezo-moșierești, folosind întregul lor arsenal de metode și de mijloace electorale, printre care locul „de cinste” îl ocupau în eroarea și furtul de urne, au falsificat în mod grosolan voința alegătorilor. Acestui scop îi corespundea întru totul și sistemul antidemocratic al legislației electorale, elaborat de cercurile conducătoare. Ignorind înseși regulile elementare ale democrației parlamentare burgheze, potrivit căroră în urma alegerilor se constituie parlamentul din sinul căruia se formează apoi guvernul, sistemul antidemocratic al legislației electorale din România burghezo-moșierească prevedea o serie de măsuri cu un vădit caracter antipopular. Conform acestui sistem, mai întîi se forma guvernul din liderii unui partid numit de rege, apoi guvernul organiza alegeri, iar din urne ieșea un parlament guvernamental. O asemenea practică electorală de a falsifica voința alegătorilor crea întotdeauna posibilitatea partidului care forma guvernul să obțină sau mai precis să-și însușească majoritatea voturilor

¹ *Documente din istoria P.C.R. 1929—1933*, vol. III, p. 267.

² *Ibidem*, p. 266.

³ Mihail Florescu, *Alegările parlamentare în lumina cifrelor și a faptelor. 1918—1937*, București, Edit. P.C.R., 1946, p. 18.

⁴ *Ibidem*, p. 41.

exprimate. Întreaga istorie politică a regimului burghezo-moșieresc din România oferă nenumărate exemple care ilustrează pe deplin acest fenomen.

În alegerile din 1927, Partidul Național-Țărănesc, fiind în opozitie, a obținut 22% din totalul voturilor exprimate, iar în alegerile din 1928, fiind la putere, a obținut 78%. Trei ani mai tîrziu (în alegerile din 1931), fiind din nou în opozitie, el nu obține decît 19% din voturi, pentru că în anul următor, când a fost însărcinat cu formarea guvernului, să obțină îarăși majoritatea voturilor exprimate (40,3%). La sfîrșitul anului 1933, când alegerile au fost organizate de liberali, care erau la guvern, Partidul Național-Țărănesc n-a mai obținut decît 14% din voturile exprimate în întreaga țară¹.

Prin asemenea metode și mijloace antidemocratice și antipopulare, Partidul Național-Țărănesc a guvernat timp de peste patru ani în perioada crizei economice. Între politica Partidului Național-Țărănesc și politica pe care o duse Partidul Național-Liberal nu au existat deosebiri esențiale. Imediat după ce au ajuns la putere, național-țărăniștii au dat uitării toate promisiunile demagogice pe care le făcuseră în cei zece ani de opozitie. „Cu majoritatea absolută în parlament — arată plenara C.C. al P.C.R. din februarie 1929 —, guvernul național-țărănesc a lăsat la o parte promisiunile demagogice din opozitie și a început opera « pozitivă și constructivă » de guvernare, adică opera de apăsare și îngunchere a maselor largi muncitorești și țărănești”².

Guvernele național-țărăniște au făcut nenumărate eforturi pentru a frîna valul luptelor muncitorești, care se ridică mereu ca o consecință a crizei economice. Ele au votat o serie de legi antimuncitorești, căutînd astfel să lărgescă baza juridică a ofensivei împotriva celor ce muncesc. Guvernele național-țărăniște au început să militarizeze aparatul de stat, au înființat noi curți martiale pentru judecarea și condamnarea muncitorilor, și îndeosebi a comuniștilor, au interzis dreptul la grevă, au pornit o adevarată campanie de dizolvare a Sindicatelor unitare și de înăbușire a oricărei manifestări muncitorești. Căutînd să înăbușe propaganda revoluționară, cercurile guvernante au interzis o mare parte a ziarelor democratice. Reacțiunea burghezo-moșierească a mers pînă acolo, încît a hotărît excluderea din parlament a celor cinci deputați aleși de către masele muncitoare în iunie 1931 pe liste B.M.T.³. Cercurile reactionare au exclus din Camera deputaților pe acești adevărați reprezentanți ai muncitorilor și țărănilor, deoarece nu puteau să se împace cu gîndul că de la tribuna parlamentului deputații muncitorii vor apăra interesele celor ce muncesc.

Teroarea, starea de asediu și cenzura continuau să rămînă adevărate acte de guvernămînt. Liderii Partidului Național-Țărănesc nici nu mai încercau să ascundă politica antimuncitorească pe care o promovau. Potrivit relatărilor ziarului „Apărătorul proletar”, Al. Vaida-Voevod, asasinul greviștilor de la Lupeni și al eroicilor luptători ceferiști și petro-

¹ Matei Dogan, *op. cit.*, p. 29.

² *Documente din istoria P.C.R. 1929 - 1933*, vol. III, p. 13.

³ „Studii”, an. XV (1962), nr. 1, p. 63.

liști din ianuarie-februarie 1933, declara încă la începutul anului 1929 că „măsurile de teroare luate în toată țara contra organizațiilor muncitoresti revoluționare sunt ordonate de guvern”¹. Din ordinul direct al guvernelor național-țărănistre au fost singeros reprimate o mare parte a grevelor și demonstrațiilor muncitorești care au avut loc în perioada crizei economice. Sirul acțiunilor represive împotriva luptelor duse de proletariat în anii crizei a început cu înăbușirea în singe a grevei minerilor de la Lupeni din august 1929 și a culminat cu masacrul de la Atelierele „Grivița”-București în ziua de 16 februarie 1933. Referitor la formele pe care le-a luat politica antimuncitorească a național-țărăniștilor, în rezoluțiile plenarei C.C. al P.C.R. din iulie 1933 se sublinia: „Paralel cu teroarea colosală crescută, care lovește toată populația muncitorească, dar în primul rînd detașamentele proletare de avangardă (starea de asediul în centrele industriale; introducerea soldaților în uzine și mine; statutul sălbătic pentru ceferiști; dizolvarea tuturor organizațiilor revoluționare de masă, lăsind să existe numai sindicale reformiste; înfrângerea singeroasă a grevelor cu ajutorul armatei și concedierea a mii de ceferiști revoluționari; votarea legii Mironescu care are în vedere deja noile metode de luptă aplicate de către muncitorii ceferiști etc.), burghezia și guvernul caută să-și creeze în sînul maselor muncitoare puncte de sprijin în lupta contra mișcărilor revoluționare...”².

Politica antipopulară a național-țărăniștilor s-a reflectat și în ofensiva pe care cercurile conducătoare au luat-o împotriva nivelului de trai al muncitorimii. Prin astfel de mijloace, îmbinate cu tactica promisiunilor demagogice, Partidul Național-Tărănesc a reușit să se mențină la putere în anii crizei economice. Mai mult, căutind să iasă din criză pe seama celor ce muncesc și să apere pozițiile politice și economice ale burgheziei și moșierimii, național-țărăniștii, cu sprijinul celorlalte partide burgheze, au pornit pe calea pregătirii războiului și a netezirii terenului în vederea instaurării dictaturii fasciste. Ei își dădeau seama că, mai devreme sau mai tîrziu, burghezia și moșierimea nu vor mai putea să guverneze prin vechile mijloace „democratice” și de aceea au început încă din primii ani ai crizei economice să ia măsuri care să faciliteze introducerea fascismului.

În acest scop național-țărăniștii au sprijinit înființarea și activitatea organizației fasciste Garda de fier, la început în mod deghizat, apoi din ce în ce mai fățis. Vaida-Voevod, ministru de interne în primul guvern național-țărănist presidat de Maniu, a declarat într-un discurs ținut la Oravita: „În conștiința mea sunt legionar de onoare. Ei sunt copiii mei pe care i-am strîns la piept”³. Național-țărăniștii au înființat o serie de organizații reacționare, ca Uniunea ofițerilor de rezervă și Asociația subofițerilor de rezervă — menite să devină mai tîrziu poliția fascistă, organizațiile studențești antisemite, gărzile cetățenești de pe lîngă organizațiile P.N.T., pe care le educau în spiritul dușmaniei față de elementele revo-

¹ „Apărătorul proletar”, an. II, martie 1929, p. 3.

² *Documente din istoria P.C.R. 1929—1933*, vol. III, p. 628.

³ „Reporter” din 19 decembrie 1937.

luționare etc.¹ Scrisoarea deschisă a Comitetului Executiv al Internationalei Comuniste către membrii P.C.R. din iunie 1929 constată că : „Organizarea «gărzii civile», a «cetelor de voinici», a diferitelor formații pentru păstrarea ordinei publice interne, declarata ministrului de interne Vaida Voievod despre necesitatea organizării de detașamente pentru păstrarea liniștei în țară și manifestul Partidului Național-Tărănesc care tratează această chestiune, precum și atacul deschis împotriva tuturor organizațiilor revoluționare de clasă ale lucrătorilor și ale țărănimii muncitoare, dau pe față îndrumarea fascistă pe care a adoptat-o burghezia română”². Cu concursul național-tărăniștilor, activitatea grupărilor fasciste, antisemite etc. s-a dezvoltat nestingerită în anii crizei economice.

Acțiunile Partidului Național-Tărănesc de sprijinire și încurajare a fascismului s-au impletit cu măsurile de pregătire a războiului anti-sovietic. Construirea unor noi fabrici de muniții, construirea de șosele și căi ferate strategice, efectuarea comenziilor de armament, vizitele generalilor francezi Berthelot, Gouraud și Franchet d'Esperay și ale mareșalului polonez fascist Pilsudski ilustrează cu ce înfrigurare se desfășurau pregătirile de război în România. Valoarea comenziilor de armament a atins sume colosale. În 1930 numai tunurile grele comandate la fabrica „Skoda” au costat peste 3 miliarde de lei³.

În anii următori, pînă în 1933, comenziile de armament făcute la uzinele „Skoda” (Cehoslovacia), „Schneider-Creuzot” (Franța), Reșița, precum și la alte uzine, s-au ridicat la peste 9 miliarde de lei⁴.

Sub diferite preTEXTE s-a hotărît ca unele ramuri industriale, cum a fost de pildă aceea a confectionilor, să fie restructurate în vederea adaptării la nevoile războiului. Învocînd necesitatea înființării aviației civile, guvernantii au luat o serie de măsuri pentru dezvoltarea industriei aviatici. Astfel, în 1932 a fost sporită capacitatea de producție a uzinei de avioane de la Brașov, s-a mărit producția uzinelor de război din Copșa Mică și totodată s-a inceput construirea unor noi întreprinderi pentru fabricarea armamentului.

Construirea noilor obiective militare, ca : fortificații, șosele, poduri și căi ferate strategice, devenea o povară grea pe umerii maselor largi muncitoare, concretizată în sporirea impozitelor și așa deosebit de apăsătoare. Această povară s-a mărit an de an ca urmare a creșterii alocațiilor pentru Ministerul de Război și a finanțării operațiilor privind organizarea armatei, pregătirea unor cadre noi de ofițeri și subofițeri, intensificarea pregătirii noilor contingente etc.

Pregătirile de război și acțiunile de sprijinire a organizațiilor fasciste au cunoscut o mai mare intensitate după reîntoarcerea în țară, la 8 iunie 1930, a regelui aventurier Carol al II-lea. După înscăunarea acestuia pe tron, „vizitele” făcute în România de către militariștii și marii capitaliști străini în scopul pregătirii războiului antisovietic au devenit

¹ *Contra fascismului*, București, 1929, p. 24.

² *Documente din istoria P.C.R. 1929–1933*, vol. III, p. 36 37

³ *Ibidem*, vol. III, p. 125.

⁴ „Scînteia”, an. III, nr. 9, iulie 1 15, 1933.

mai frecvente. Asemenea „vizite” au fost făcute de Henry Detterding, Mac Arthur, Wickers și alții. Demascind scopul venirii lui Detterding în martie 1931, un manifest al Partidului Comunist din România arăta că acesta, după ce a ajutat pe aventurierul Carol să se urce pe tron, „a venit să vadă roadele domniei lui Carol și în ce măsură milioanele sale servesc la pregătirea războiului și la înăbușirea în sînge a luptei muncitorimii în România”¹. Abia reîntrs în România cu ajutorul cercurilor reaționare interne, printre care un rol important l-au jucat național-țărăniștii, precum și cu sprijinul activ al imperialiștilor anglo-francezi, Carol al II-lea, adept al fascismului și îndeosebi admirator al lui Mussolini, a încercat să instaureze un regim personal, dictatorial. Aceasta o confirmă precipitatele manevre pe care le-a întreprins imediat după sosire regele Carol al II-lea cu scopul de a forma un cabinet de dictatură în frunte cu mareșalul Prezan, manevre care, date fiind condițiile economice și politice interne, nu și-au atins scopul². Ulterior pregătirile de instaurare a fascismului în România au continuat din ce în ce mai febril. Încercările făcute în acest sens în perioada crizei economice au fost zădărciște însă de creșterea valului revolutionar, care a culminat cu eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933. Sprijinul acordat de liderii național-țărăniști regelui Carol al II-lea, care nu se reîntorcea numai ca purtător al ideilor dictatoriale de tip fascist, ci și ca reprezentant al intereselor economice și politice ale monopolurilor anglo-franceze în România, se integra organic în politica „porților deschise” dusă de Partidul Național-Țărănesc față de capitalul străin. Această orientare spre capitalul străin a fost propagată de național-țărăniști de pe timpul cînd încă erau în opoziție și aplicată cu mult zel din prima zi a venirii lor la putere. Printre cele dintii măsuri adoptate de guvernul național-țărănesc în vederea creării unor condiții favorabile capitalului străin în România a fost modificarea legislației economice elaborate în perioada anterioară. Importante schimbări s-au introdus în acest sens în legea minelor din iulie 1924. Cu prilejul dezbatelerilor parlamentare din martie 1929 privitoare la noua lege a minelor, ministrul național-țărănist V. Madgearu arăta în expunerea de motive către corporile legiuitoroare: „Pentru punerea în valoare a zăcămintelor miniere, politica minieră de stat trebuie să supună la un tratament egal capitalurile străine cu cele naționale”³. Sub pretextul că pătrunderea capitalului străin în România „va putea ajuta dezvoltarea pînă la infinit a acestei importante avuții naționale”⁴, Partidul Național-Țărănesc a deschis larg porțile capitalului apusean. Deși în perioada crizei economice a fost retrasă din România o mare parte a creditelor externe, totuși guvernele național-țărăniște, după interminabile tatonări și tîrguieli oficiale sau neoficiale, au atras în țară importante capitaluri străine pe calea creditelor și a investițiilor industriale, dar îndeosebi pe calea împrumuturilor de stat. Ceea ce a determinat mono-

¹ *Documente din istoria P.C.R. 1929–1933*, vol. III, p. 142.

² „Мировое хозяйство и мировая политика” nr. 4, aprilie 1931.

³ Vezi legea minelor promulgată, în „Monitorul oficial” nr. 71 din 28 martie 1929, București, 1929, p. 39.

⁴ *Ibidem*, p. 104.

polurile imperialiste să plaseze mari capitaluri în România au fost atât posibilitățile de a obține profituri uriașe pe care le oferea exploatarea bogățiilor naturale din țara noastră, cît și acceptarea de către guvernele național-țărănistre a tuturor condițiilor oneroase dictate de capitaliști.

Printre condițiile pe care creditorii externi le impuneau României pentru acordarea împrumuturilor cerute de guvernele național-țărănistre figurau, în mod constant, acelea privind garantarea materială a sumelor împrumutate, folosirea acestor sume în scopuri indicate de creditori, exercitarea controlului străin asupra finanțelor statului, precum și garantarea stabilității situației politice în țară¹.

Acceptînd condițiile formulate de trusurile internaționale, guvernul I. Maniu a obținut la începutul anului 1929 de la grupul Rockefeller și de la o serie de bănci și trusturi franceze, engleze, germane etc. dependente de capitaliștii americani un împrumut de 101 000 000 de dolari în vederea stabilizării monetare². Pentru garantarea suplimentară a împrumutului, guvernul național-țărănist a concesionat, la cererea creditorilor străini, monopolul fabricării și distribuirii chibriturilor din România trustului suedez „Svenska Tändisticks Aktiebolaget”, condus de Ivar Kreuger. Volumul beneficiilor incasate de acest trust din exploatarea fabricilor de chibrituri românești luate în concesiune s-a ridicat de la 38 250 000 de lei în 1929 la 122 400 000 de lei în 1931³. La începutul anului 1930, guvernul național-țărănesc, nemaiputînd asigura plata datoriilor externe, a contractat la Societatea „International Telephone and Telegraph Corporation” din Statele Unite ale Americii un împrumut de 8 000 000 de dolari cu dobîndă de 8%, rambursabil în cîteva luni de la data acordării. Cu acest prilej, guvernul a alunecat și mai mult pe panta jefuirii avuțiilor naționale și a concesionat nou lui creditor „Societatea Telefoanelor din România” pe timp de 10 ani.

Deși, în schimbul concesiunii, trustul Morgan, de care depindea „International Telephone and Telegraph”, a plătit statului român aproximativ 4 000 000 de dolari⁴, totuși el a obținut profituri imense de pe urma exploatarii telefoanelor din țara noastră. În anul următor, guvernul național-țărănist presidat de Mironescu a contractat aşa-numitul împrumut de înzestrare, cu o dobîndă de 7,5 %, la aceleasi bănci care acordaseră împrumutul din 1929, însă în condiții mult mai grele. Ca preț al acestui împrumut, guvernul a concesionat în condiții cu totul dezavantajoase pentru țara noastră societății suedeze „Svenska Vagaktiebolaget” din Stockholm construirea și modernizarea celor mai importante șosele din România. Pînă la sfîrșitul crizei economice, guvernele național-țărănistre au contractat la diferite instituții bancare din țară și străinătate o serie de alte împrumuturi în condiții cu adevărat înrobitoare.

Împrumuturile contractate de guvernele național-țărănistre, ca și concesiunile acordate diferiților creditori străini, au fost deosebit de pă-

¹ „Socialismul”, an. XXII, din 10 iunie 1928 și din 15 septembrie 1928.

² N. N. Constantinescu și V. Axenciu, *Capitalismul monopolist în România*, Edit. politică, București, 1962, p. 227.

³ *Contribuții la istoria capitalului străin în România*, p. 288.

⁴ *Ibidem*, p. 480.

gubitoare pentru finanțele României. De pe urma politicii de împrumuturi au profitat din plin capitaliștii români, politicienii membri ai partidelor burgheze, monarhia, precum și monopolistii străini. În timp ce peste 10 miliarde de lei¹ obținute de trusturile internaționale din exploatarea concesiunilor au luat drumul străinătății, bugetul României burghezo-moșierești se încheia în permanență cu deficite, care s-au ridicat în 1930 la 5,8 miliarde de lei, iar în 1932 la aproximativ 10 miliarde de lei².

Cea mai mare parte a împrumuturilor obținute de guvernele național-țărănistă în perioada crizei economice n-au fost folosite în scopuri productive. Sumele împrumutate au fost utilizate pentru plata datoriilor externe, pentru stabilizarea monetară, pentru construirea drumurilor strategice și a întreprinderilor de armament, pentru înzestrarea și instruirea armatei în vederea războiului antisogetic, pentru întreținerea unui foarte numeros aparat polițienesc și administrativ etc. „Marile puteri – se subliniază în broșura *Contra războiului imperialist*, editată de P.C.R. în 1929 – înlănțuie în împrumuturi mici state din răsăritul Europei, ca România, Iugoslavia, Polonia etc., pentru ca să construiască noi uzine de muniții, de arme și de aeroplane, din care se vor zvârli bombe, gaze otrăvitoare și microbi de ciumă peste orașe și peste sate”³.

Partidele burghezo-moșierești, ca și liderii Partidului Social-Democrat, vedea în apelul făcut la capitalul străin unul din mijloacele principale de rezolvare a crizei economice. Ele au așteptat împrumuturile externe ca pe o adevarată soluție salvatoare, dar așteptarea lor a rămas zadarnică. Împrumuturile externe n-au putut și nici nu puteau să rezolve criza economică de supraproducție, care a izbucnit și s-a desfășurat potrivit legilor obiective ale orînduirii capitaliste. Aceste împrumuturi, ca și concesiunile acordate de guvernele național-țărănistă creditorilor străini, au lovit și mai puternic în baza subredă a economiei burghezo-moșierești. Ele au sporit pînă la proporții colosale datoriile statului, care constituau o grea povară pe umerii maselor largi ale muncitorilor și țărănilor muncitori. Ca urmare a politicii duse de partidele burghezo-moșierești, principalele surse de venituri ale statului au fost înstrăinate. Țara devinea tot mai dependentă de capitalul străin. Dependența economică a atras după sine și dependența politică a României burghezo-moșierești de marile puteri imperialiste.

O expresie elocventă a acestei dependențe a fost instituirea controlului direct al capitalului străin asupra vieții economice-financiare a țării noastre. Exercitarea controlului străin asupra finanțelor statului a fost una din principalele condiții ale acordării împrumuturilor cerute de guvernele național-țărănistă. De aceea, după fiecare împrumut contractat soseau în țară noi controlori și experti financiari, reprezentanți ai băncilor creditoare.

După contractarea împrumutului de stabilizare din 1929 a sosit în țară prima comisie de controlori financiari străini. Demascind rolul reac-

¹ Contribuții la istoria capitalului străin în România, p. 330.

² G. D. Cioriceanu, România sub represiunile crizei economice mondiale, București, 1938, p. 9.

³ Documente din istoria P.C.R. 1929–1933, vol. III, p. 54.

tionar de apărători ai intereselor marii finanțe internaționale pe care-l îndeplineau experții străini, presa P.C.R. scria: „Pentru a dezlânțui o nouă urgie fiscală, care să asigure plata la zi a tributului către bancherii străini, pentru a veghea ca banii destinați înarmărilor să nu meargă pe căi lățurălnice, ci să meargă într-adevăr pentru pregătirea războiului antisovietic, pentru aceasta a venit prima serie de experți”¹. O serie de fapte au confirmat întru totul aprecierile Partidului Comunist. Comisia experților străini, în frunte cu reprezentantul băncilor creditoare, Charles Rist, care fusese numit consilier tehnic pe lîngă Banca Națională, a depășit repede atribuțiile de supraveghere și diriguire a finanțelor statului și a început să se amestece direct în conducerea treburilor economice ale țării. Charles Rist a participat în mod efectiv la alcătuirea planului de stabilizare, a dat indicații obligatorii în ceea ce privește cursul leului și a supravegheat împreună cu ceilalți experți aplicarea programului de stabilizare potrivit cu interesele finanței internaționale. După „sfaturile” experților străini, guvernul național-țărănist a menținut timp de cîțiva ani moneta stabilizată, aplicînd cea mai desăntată politică de scădere a salariilor, de concedieri masive ale muncitorilor, de sporire a impozitelor pe veniturile țărănimii muncitoare și a celorlalte categorii de oameni ai muncii.

În tendință lor de a subordona cît mai deplin economia României intereselor capitalului străin, experții financiari ai monopolurilor apusene au luat măsuri care să le permită controlul direct al gestiunii financiare a marilor instituții din țara noastră. De pildă, ei au preconizat un plan detaliat în vederea reorganizării contabilității C.F.R., căpătind astfel posibilitatea să urmărească îndeaproape cursul încasărilor și cheltuielilor acestei instituții. La căile ferate, care ocupau, ca și Banca Națională, o poziție-cheie în economia națională, monopolistii străini au trimis în calitate de consilier tehnic pe Gaston Lefèvre. În 1932 numărul experților străini a crescut. Din grupul lor mai facea parte Avenal, di Nola, A. Soveday, Otto Niemeyer și alții.

„Anul 1932, anul culminant al crizei economice — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, a fost marcat în țara noastră de noi pași făcuți de clasele stăpînitoare pe calea totalei înrobiri economice și politice a României de către capitalul anglo-franco-american”².

Încercind să amelioreze situația grea a finanțelor țării și să asigure plata datoriei publice, care în 1933 se ridicase la cifra de 141 de miliarde de lei³, guvernul național-țărănist Vaida-Voevod a cerut marilor puteri imperialiste un nou împrumut. Creditorii străini, urmărind să profite și mai mult de starea dezastroasă a economiei românești, au refuzat acordarea împrumutului solicitat, dar au propus guvernului național-țărănist încheierea unei convenții de așa-zisă „colaborare tehnică” cu Societatea Națiunilor, convenție care în esență a sporit dependența economică și politică a României față de monopolurile capitaliste.

¹ Documente din istoria P.C.R. 1917 - 1944, ed. a II-a, București, E.P.L.P., 1953, p. 162.

² Gh. Gheorghiu Dej, *Articole și cuvîntări*, ed. a IV-a, E.S.P.L.P., București, 1955, p. 376.

³ Contribuții la istoria capitalului străin în România, p. 527.

Propunerea a fost făcută pe baza unui raport întocmit de către comisia experților străini, condusă de Ch. Rist. Raportul experților străini prevedea printre altele : reorganizarea finanțelor țării ; perfecționarea aparatului fiscal și a metodelor de incasare a impozitelor ; restabilirea echilibrului bugetar prin reducerea sau suspendarea temporară a platii salariailor ; concedierea a 30% din numărul muncitorilor și funcționarilor ; sporirea taxelor de consumație etc. Pe lîngă faptul că prevedea în mod expres asigurarea platii cu regularitate a datorilor externe, experții Societății Națiunilor mai propuneau guvernului român să accepte controlul permanent asupra finanțelor statului de către reprezentanții creditorilor străini.

După acceptarea fără nici o rezervă a acestor condiții înrobitoare, guvernul național-țărănist a încheiat cu Societatea Națiunilor așa-numitul acord de colaborare tehnică și consultativă. În baza acordului încheiat în ianuarie 1933, întreaga economie a țării a fost pusă sub controlul finanței internaționale. Adoptarea „planului de la Geneva” a fost corolarul unui sir întreg de măsuri prin care burghezia și moșierimea au înfeudat țara noastră monopolurilor străine. Ea a fost expresia știrbirii suveranității și independenței naționale a României. Cu privire la politica antinațională și antipopulară a burgheziei și moșierimii, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea în raportul prezentat la adunarea solemnă consacrată celei de-a 30-a aniversări a creării P.C.R. : „Vînzarea principalelor bogății ale țării, concesionarea celor mai de seamă surse de venit național unor trusturi străine, încheierea unor contracte scandalioase cu oamenii de afaceri americani, englezi etc. sint incununate de aplicarea faimosului « plan de la Geneva », care instituia un control direct asupra bogățiilor țării și treburilor statului român”¹.

Împotriva „planului de la Geneva”, a cărui aplicare însemna înrobirea economică și politică a țării, accelerarea pregătirilor de război și creșterea poverii fiscale asupra poporului, s-a ridicat un val uriaș de lupte muncitorești, în fruntea căroră au stat detașamentele de bază ale muncitorimii din România : ceferiștii, petroliștii și minerii.

În fața maselor largi populare, cercurile burghezo-moșierești încercau să justifice acceptarea convenției cu Societatea Națiunilor invocînd faptul că ea ar fi fost necesară în vederea încheierii acordurilor cu creditorii străini, acorduri prin care se ușura, chipurile, plata datorilor externe ale țării. În realitate, acordurile cu creditorii străini încheiate în februarie și octombrie 1933 n-au făcut altceva decât să amine pentru scurtă vreme plata unei părți neînsemnate a datoriei publice. Ele au servit monopolurilor internaționale ca mijloc de presiune asupra cercurilor burghezo-moșierești pentru ca acestea să accepte instituirea controlului străin asupra vieții economice și politice a României.

Prin politica economică dusă în perioada crizei, guvernele național-țărăniste au jefuit izvoarele bogăției naționale și au irosit o mare parte a avuției poporului, produsă prin truda muncitorilor și țăranilor muncitori. Din 1928 și pînă în 1932, venitul național al României s-a redus

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *op. cit.*, p. 377.

de la 293 de miliarde de lei la 171 de miliarde de lei¹. Sume uriașe din bugetul statului s-au scurs neîncetat în buzunarele capitaliștilor străini și autohtoni ca urmare a celor mai veroase afaceri, la care au luat parte numerosi miniștri și deputați ai partidelor burghezo-moșierimii. Cu prilejul afacerii „Skoda” s-a putut vedea că de adînc pătrunseseră corupția și descompuneră în aparatul de stat burghezo-moșieresc, căt de mult se afundaseră membrii parlamentului și ai guvernului în mocirla afaceris- mului. Foarte adesea principalele fire ale marilor afaceri prin care s-au jefuit bogate surse de venituri ale statului în folosul oligarhiei financiare porneau de la camarila regală și de la reprezentanții capitalului străin în România.

Sub oblăduirea regelui Carol al II-lea și al consilierului francez în România, Roger Auboin, s-a concesionat Băncii Marmorosch, Blank & Co. monopolul vinzării tutunului și țigărilor în interiorul țării. Scopul acestei concesiuni, încheiată în condiții mult mai dezavantajoase pentru stat decât condițiile oferite de alte instituții, a fost crearea unei surse de venit din care Banca Marmorosch, Blank & Co. ajunsă în stare de faliment, să poată achita unele datorii. Pentru același scop i s-a mai acordat Băncii Marmorosch, Blank & Co. o sumă de 400 000 000 de lei din fondul „J” al împrumutului de dezvoltare, fond care reprezenta cota-parte din acest împrumut ce urma să fie destinată unor investiții în agricultură². Conducătorii Băncii Marmorosch, Blank & Co., prezintând bilanțuri falsificate — care adesea purtau semnătura liderilor partidelor burgheze ca Vaida-Voievod, Gr. Iunian, I. Gh. Duca, generalii Coandă și Cantacuzino etc.

, au atras numeroși depunători, care apoi au fost ruinați. Privitor la afacerile Băncii Marmorosch, Blank & Co., unul dintre deputați arăta într-o ședință a parlamentului : „În această afacere a Băncii Marmorosch, Blank, care depășește limitele imaginabile, care într-o țară străină ar fi dus atiția oameni, oricit de înalți situați ar fi ei în stat, la pușcărie, într-o asemenea afacere sunt implicate toate partidele politice”³.

Pierderile statului rezultate din împrumuturi, concesionări, afaceri scandalioase, precum și întreaga povară a crizei economice, au apăsat greu pe umerii milioanelor de muncitori, țărani muncitori și ai celorlalte categorii de oameni ai muncii.

Înrobirea maselor muncitorești-țărănești era prețul cu care burghezia, sprijinită de liderii de dreapta ai Partidului Social-Democrat, urmarea să iașă din criză și să-și salveze pozițiile economice și politice puternic zdruncinăte. Pusă la adăpostul unei legislații reaționare și preocupată de grija față de propriile sale interese, burghezia nu s-a oprit în față nici unei crime îndreptate împotriva muncitorimii.

Clașele dominante au aprobat și chiar au inspirat direct cele mai variate metode și mijloace de spoliere a maselor și de înăbușire a luptei muncitorilor în perioada crizei economice. Ofensiva generală împotriva nivelului de trai al oamenilor muncii a fost prezentată opiniei publice de

¹ *Enciclopedia României*, vol. IV, p. 964.

² Florin Zaharia, *Politica bancară a guvernului în fața parlamentului*, București, 1932,

³ *Ibidem*, p. 16.

către guvernele național-țărănistre sub falsa etichetă a „politicii economiilor”. Cercurile guvernante căutau prin orice mijloace de propagandă să îndemne masele de muncitori, țărani, functionari etc. să facă „jertfe pentru interesele statului”¹. Folosind acest fătarnic procedeu de a se adresa maselor muncitoare, guvernele național-țărănistre au sporit povara fiscală pînă într-atît, încît ea nu mai putea fi suportată de contribuabili decât cu prețul ruinării, al foamei și al mizeriei. Numai în primele nouă luni de guvernare Partidul Național-Țărănesc a sporit în două rînduri obligațiile fiscale, deși în timpul cît a fost în opoziție îndemna masele, în mod demagogic, să refuze plata impozitelor². Chiar și ziarul burghez „Universul” recunoaștea la începutul anului 1929 că „Partidul Național-Țărănesc nu numai că a lăsat dările în forma lor apăsătoare pentru cetăteni, dar le-a și mărit”³. Împotriva contribuabilitelor ajunși în imposibilitate de a-și achita datorile, burghezia a pus în mișcare întregul aparat de constrîngere al statului. Guvernele și partidele burghezo-moșierești n-au ținut niciodată seama de interesele maselor largi populare, deși în propaganda lor demagogică le plăcea să afișeze ideea „grijii față de popor”. În intervenția sa la discuția generală asupra bugetului pe exercițiu finanțiar 1929/1930, N. Iorga declară: „Etatismul acesta îngust ne-a distrus. În loc să lăsăm societatea să se miște și să dea tot ce poate da și în loc să luăm cu economie din ceea ce realmente ne poate da, am redus această societate la o viață de mizerie spre a-i lua apoi cu cruzime din ceea ce nu ne poate da”⁴.

După primii ani de criză, potrivit relatărilor ziarului burghez „Adevărul”, fiscalismul „nu numai că a ajuns la limita puterii de plată a contribuabilului, dar a și depășit-o cu mult”⁵.

Taxele de consumație, respectiv impozitele indirecte care în cea mai mare parte erau suportate de masele muncitoare ca principal consumator, au crescut în perioada 1928/1929 - 1932/1933 de la 1,2 miliarde de lei la 2,9 miliarde de lei, deci cu 141%⁶. Același vădit caracter de clasă poartă și impozitul aplicat asupra veniturilor populației. În acest sens este edificator faptul că în 1932 impozitul pe salariile muncitorilor și funcționarilor reprezenta 1 611 milioane de lei, în timp ce impozitul pe veniturile comercianților și industriașilor nu însumau decât 673 000 000 de lei, adică mai puțin de jumătate din ceea ce plăteau masele de salariați⁷.

Micșorarea veniturilor muncitorimii era cauzată atît de sporirea succesivă a impozitelor directe și indirecte, cît și de alte măsuri luate de stat și patroni, măsuri dintre care cea mai frecvent folosită a fost reducerea salariilor.

¹ „Universul”, an. XLVII, din 2 ianuarie 1929.

² După nouă luni de guvernare național-țărănistă, Cernăuți, 1929, p. 5.

³ „Universul”, an. XLVII din 14 ianuarie 1929.

⁴ Îl idem, din 2 ianuarie 1929.

⁵ „Adevărul”, an. XLIV din 9 iunie 1931.

⁶ Calculat după *Encyclopædia României*, vol. IV, p. 1 024.

⁷ Gh. Surpat, *Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo moșierească*, Edit. științifică, București, 1962, p. 107.

Invocînd înşelătoarea „politică a economiilor”, cercurile conducătoare au introdus în anii crizei aşa-numitele „curbe de sacrificiu”, adică acele măsuri de infometare a maselor muncitoare prin reducerea salariilor și concedierea muncitorilor și funcționarilor. „Curbele de sacrificiu” au lovit în primul rînd în muncitorii industriali.

Prima „curbă de sacrificiu” a fost introdusă în ianuarie 1931 de către guvernul național-țărănist presidat de G. Mironescu, prin „Legea pentru reducerea lefurilor salariaților publici și înființarea unui impozit pe lefurile acestora prin contract”¹. Ea a însemnat reducerea cu 3,4 miliarde de lei a fondului de salarii cuvenit muncitorilor și funcționarilor pe anul 1931, reducere care în buget figura sub falsa denumire de „economie” la salariile muncitorilor și funcționarilor². În luna septembrie a anului următor, guvernul anunță aplicarea celei de-a doua „curbe de sacrificiu”. Aceasta a fost nu numai inspirată, dar chiar cerută în mod expres de către comisia controlorilor financieri străini, atașați în calitate de „consilieri” pe lingă Banca Națională a României. Prin a doua „curbă de sacrificiu”, guvernul român, de acord cu măsurile și calculele expertilor străini, a redus fondul prevăzut în buget la capitolul salarii cu încă 200 000 000 de lei și totodată a concediat peste 20 000 de muncitori și funcționari. Ofensiva împotriva nivelului de trai al muncitorilor a continuat cu introducerea în 1933 a celei de-a treia „curbe de sacrificiu”. Votată de către Adunarea deputaților în ziua de 13 februarie 1933, legea privind aplicarea acestei „curbe de sacrificiu” prevedea reducerea fondului de salarii cu 700 000 000 de lei, ceea ce însemna o nouă micșorare a salariilor muncitorilor și funcționarilor din capitală cu 10%, iar a celor din provincie cu 12,5%³.

„Curbele de sacrificiu”, pe care scribii burghezi încercau să le infățișeze drept un „program cetătenesc” sau un „program moral”⁴, erau de fapt programul burgheziei și moșierimii — adoptat pe baza indicațiilor date de expertii străini — de ieșire din criză pe seama clasei muncitoare. Aceste „curbe”, care afectau salariile muncitorilor și micilor funcționari din întreprinderile și instituțiile statului, au servit ca temei patronilor pentru reducerea și mai mare a salariilor muncitorilor și ale altor categorii de oameni ai muncii din întreprinderile particulare.

În perioada 1929—1932, fondul de salarii destinat lucrătorilor și funcționarilor din industria mare prelucrătoare s-a micșorat cu 35%. În unele ramuri ale acestui sector industrial, fondul de salarii s-a redus și mai mult în cursul aceleiași perioade. Astfel în industria metalurgică acest fond a scăzut cu 54%, iar în industria lemnului cu 66%⁵.

Datele statisticilor oficiale burgheze, care, fiind în mare măsură falsificate, nu pot avea decit o valoare orientativă, arată că indicele general anual al salariilor nominale a scăzut din anul 1929 pînă în anul

¹ „Monitorul oficial” nr. 26 din 17 ianuarie 1931.

² Ibidem.

³ Ibidem, *Dezbaterile parlamentare*, ședința din 13 februarie 1933, p. 1 142.

⁴ M. Manoilescu, *Un program de politică economică*, București, 1930, p. 5.

⁵ Calculat după *Anuarul statistic al României*, 1939—1940, p. 478—492.

1933 cu 37%¹. În anii crizei economice, fondul general al salariilor muncitorilor și functionarilor s-au redus cu aproximativ 55-60%. Totodată salariile erau plătite cu mari întârzieri, care uneori ajungeau pînă la 6 și chiar 8 luni². Plata neregulată a salariilor, ca și suspendarea temporară a acestora, era prevăzută în noua legislație burghezo-moșierească, potrivit căreia drepturile bănești cuvenite muncitorilor și funcționarilor nu se achitau decit pe măsura încasării veniturilor statului. Dar și atunci cînd se plăteau, salariile muncitorimii erau grevate de felurite rețineri complet nejustificate, precum și de nenumărate amenzi aplicate pentru cele mai neînsemnate motive. Amenzile ce se aplicau muncitorilor din diferite ramuri industriale, dar îndeosebi salariașilor de la C.F.R. și P.T.T., împreună cu o serie de rețineri ajungeau uneori pînă la 33% din salariul brut³. Un mare procent din salariile de mizerie ale maselor largi muncitoare era folosit pentru plata chirilor, a căror necontenită sporire devenise o adeverată povară pentru marea majoritate a chiriașilor. După ce au fost abrogate și acele derizorii alocații de chirie, muncitorii achitau cu tot mai mare greutate datorile față de proprietarii de imobile. Nu rareori, pentru neplata la timp a chiriei, sute și mii de muncitori împreună cu familiile lor, lipsiți de ocrotirea oricărei legi, erau evacuați cu forța din locuințe și aruncați de-a dreptul în stradă. Nivelul salariilor celor ce munceau a suferit importante reduceri și ca urmare a faptului că burghezia folosea pe scară tot mai largă munca femeilor și a copiilor, care era retrimită mult mai puțin decit munca bărbaților. Scăderi considerabile au suferit salariile muncitorilor din toate ramurile economiei naționale, și îndeosebi ale muncitorilor din transporturi, ale muncitorilor de la societățile petrolifere din Valea Prahovei, de la societățile miniere din Valea Jiului etc. Prin aplicarea „curbelor de sacrificiu”, cele mai mari reduceri s-au făcut la salariile ceferiștilor. Astfel, ca urmare a scăderii coeficientului de acord, a suprimării aproape totale a alocației de scumpe și chirie și a sporirii diferențelor rețineri, salariile muncitorilor de la Atelierele C.F.R. au fost reduse pînă în anul 1932 cu peste 50%⁴. Referindu-se la consecințele pe care le-a avut ofensiva burgheziei asupra salariilor muncitorimii de la căile ferate, plenara C.C. al P.C.R. din aprilie 1932 sublinia: „Scăderea salariului (scăderea salariului de bază și primele de acord, scăderea sporului de chirie și a sporului de scumpe etc.) atinge pînă la 55% din salariul mediu al ceferistului”⁵.

La adunarea sindicatului C.F.R. Cluj ținută în ziua de 6 ianuarie 1930, muncitorii au arătat că salariul mediu lunar oscila între 1 600 și 2 000 de lei, în timp ce o pereche de ghete costa 700 de lei, iar un costum de haine de la 2 500 la 6 000 de lei⁶.

¹ Anuarul statistic al României. 1937 și 1838, p. 313.

² XII Plenum Ispolnitelnovo Komitela Kommunisticeskovo Internaționala stenograficeskii otchet, tom. II, Partizdat, Moscova, 1933, str. 99.

³ „Proletarul” nr. 33 din februarie 1931.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond nr. 5, dos. nr. 956, fila 9.

⁵ Documente din istoria P.C.R. 1929-1933, vol. III, p. 459.

⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 948, fila 58.

Date edificatoare cu privire la salariile ceferiștilor a adus Ilie Pintilie în depozitia sa, făcută în calitate de martor, la procesul înscenat conducătorilor eroicelor lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști. Cu acest prilej Ilie Pintilie arăta : „... Eu lucrez din copilărie în ateliere (Atelierele C.F.R. „Nicolina”-Iași. — I.O.), mi-am pierdut viață în aceste ateliere. Poftim aici plicurile de salarii pe ultimele luni și veți vedea cît am primit”. Arătind că media salariului scăzuse la 1 700 — 1 800 de lei, el continuă : „... Cum să gospodăresc eu cu 1 800 lei lunar; iată : eu plătesc 700 lei chirie, am femeie și copil. Din cei 1 800 lei îmi mai rămân 1 100 lei. Ce să fac mai întii? Să mă mănușc, să mă îmbrac, să-mi trimit copilul la școală?”¹.

La întreprinderile și atelierele căilor ferate, burghezia introduceșese în planul ofensivei generale împotiva muncitorilor noi metode, întrucâtva mascate, de reducere a salariilor. O asemenea metodă era sistemul răspunderii colective pentru plata amenzii aplicato unui muncitor. Potrivit acestui sistem, amendă cu care era sănctionat un muncitor trebuia plătită de întreaga echipă din care cel sănctionat făcea parte. Plata amenzii era eşalonată astfel că fiecare muncitor din echipă respectivă era obligat să achite cota-parte din amendă ce se repercuta asupra lui într-o anumită zi din săptămînă. Prin aplicarea acestei metode se urmărea ca reducerea salariilor să nu stîrnească nemulțumirea tuturor muncitorilor deodată și deci să se impiedice ridicarea lor la luptă comună.² Tot în scopul reducerii salariilor se practica pe scară largă metoda descalificării ceferiștilor. Prin diferite metode salariile muncitorilor de la căile ferate au fost reduse fără întrerupere în perioada crizei economice.

Repetatele reduceri ale salariilor nominale, sporirea taxelor, impozitelor și chiriilor, concedierea în masă a muncitorilor și funcționarilor, creșterea poverii fiscale asupra veniturilor țărănimii, precum și o serie de alte cauze, au influențat puternic consumul maselor populare. Potrivit calculelor economistului burghez V. Madgearu, consumul pe cap de locuitor a scăzut, din 1927 pînă în 1932, la zahăr cu 22%, la săpun cu 25%, la produse de bumbac cu 3%, la paste făinoase cu 3%.³

În schimbul salariilor tot mai reduse, muncitorii din întreprinderile mici, ca și din cele mari, erau siliți să lucreze pînă la istovire.

Au fost perioade cînd ziua de lucru a minerilor ajungea pînă la 12—13 ore, iar ziua de lucru a ceferiștilor se prelungea uneori chiar și pînă la 16 ore.⁴

În întreprinderi și mine, condițiile de lucru erau deosebit de grele. Statul și patronii nu manifestau nici un fel de grija față de munca și sănătatea lucrătorilor, în schimb cei care jucau rolul de „coadă de topor” a administrațiilor aveau deplină libertate să constringă și chiar să terorizeze pe muncitori. Lipsa oricarei asistențe sociale în fabrici și uzine făcea imposibilă prevenirea accidentelor, în care își pierdeau capacitatea de

¹ Documente din istoria P.C.R. 1917—1944, p. 226—227.

² Vezi „Scîntea”, an. II, nr. 12 din 15 decembrie 1932.

³ V. Madgearu, Evoluția economiei românești, București, 1940, p. 186.

⁴ „Scîntea”, an. I, nr. 1 din 15 august 1931.

muncă și chiar viața nenumărați muncitorii. Paginile ziarelor erau pline cu știri despre accidentele de muncă din întreprinderi, dar mai ales din mine, unde, datorită insuficienței ventilației a galeriilor și abatajelor, se produceau explozii cumplite în care își găseau moartea zeci și sute de mineri¹. În acest fel burghezia își crea surse de venit din însăși înrăutățirea condițiilor de lucru ale muncitorilor. Urmărind să stoarcă profituri cât mai mari, burghezia impunea lucrătorilor un ritm de muncă din ce în ce mai accelerat, exploataind astfel la maximum forța lor de muncă. Pentru ilustrarea gradului de exploatare a muncitorilor este semnificativă creșterea cantității de cărbune pe cap de miner. De pildă, cantitatea de cărbune extras de un miner a sporit de la 93 de tone în 1925 la 146 de tone în 1932, fără ca această creștere să fi fost determinată de mecanizarea operațiilor de extracție². Intensificarea exploatarii muncitorilor a crescut deosebit de mult în întreprinderile în care statul și patronii introduceaseră ziua de muncă redusă cu micsorarea corespunzătoare a salariului. În aceste întreprinderi muncitorii nu mai lucrau din cauza restringerii producției decât 3—4 ore pe zi, însă într-un ritm extrem de rapid, care ducea la epuizarea forței lor de muncă.

O dată cu adincirea crizei economice, o serie întreagă de fabrici, uzine, rafinării, ateliere și birouri, reducându-și activitatea, au concediat o mare parte din lucrători.alte întreprinderi și-au închis definitiv porțile, aruncând pe stradă, în ghearele mizeriei și ale foamei, mase mari de muncitori. „Proletariatul din România — se arată în rezoluțiile Congresului al V-lea al P.C.R. — este lovit de șomajul în creștere și este lipsit de orice ajutor”³. Conform datelor statistice furnizate de birourile de plasare, unde nu se înregistrau decât o parte din numărul șomerilor, indicele șomajului a crescut de la 100 în 1929 la 523 în 1932⁴. Plaga șomajului se întindea în întreaga țară, făcând ravagii în toate întreprinderile și instituțiile de stat și particulare. Ca urmare a concedierilor repetate, numărul muncitorilor și funcționarilor de la căile ferate s-a redus din 1928 pînă în 1934 de la 123 400 la 82 200, ceea ce înseamnă aproximativ 35% din totalul personalului cfererist⁵. În mod dureros a lovit flagelul șomajului în muncitorimea din industria petrolieră și minieră. De la începutul crizei economice și pînă în anul 1931 au rămas fără lucru aproximativ 16 000 de muncitori petroliști, adică peste 50% din numărul tuturor celor care lucrau în 1929 la sonde și rafinării⁶.

Concedierile zilnice ale minerilor au sporit pînă într-atît șomajul, încit în Valea Jiului s-au înregistrat în anul 1931 aproape 30 000 de muncitori fără lucru față de 5 000—6 000 muncitori în producție, care lucrau numai cîte 10—12 zile pe lună. Toate aceste cifre arată că, chiar din primii ani ai crizei economice, șomajul luase proporții îngrijorătoare. În anul 1931, potrivit constatărilor făcute de „Buletinul” C.C. al P.C.R.,

¹ „Socialismul”, an. XXV, din 13 decembrie 1931.

² „Facla”, an. XI, nr. 459 din 13 august 1932.

³ Documente din istoria P.C.R. 1929—1933, vol. III, p. 264.

⁴ Anuarul statistic al României. 1939—1940, p. 335.

⁵ G. D. Ciociceanu, op. cit., p. 13.

⁶ „Buletinul Institutului român de conjunctură”, 1933, nr. 1—3, p. 24.

numărul şomerilor parțiali și totali din întreaga țară era de peste 300 000¹. La aceștia se adăuga și un mare număr de şomeri din rîndurile intelectualilor, precum și din rîndurile muncitorilor agricoli, care sufereau mai mult ca oricind din cauza lipsei de lucru.

Şomajul cronic luase în perioada crizei economice un caracter de masă. În ziarul „Socialismul” se deplinsea, în chip demagogic, starea grea a muncitorilor, printre care şomajul făcea ravagii. Astfel, urmărind să creze muncitorilor iluzia că le ia apărarea în fața atacurilor inversunate ale burgheziei, organul Partidului Social-Democrat scria: „În fiecare zi zeci și sute de muncitori primesc preavize. Jalea și nesiguranța s-a transformat în panică. Nimeni nu mai e sigur de ziua de mâine. Fiecare așteaptă «avizul», care echivalează cu o adevărată condamnare la moarte»².

Şomajul, scăderea salariului, înrăutătirea condițiilor de lucru, neîncrederea în ziua de mâine și, în general, toată gama efectelor dureroase ale exploatarii capitaliste, înăsprită de ofensiva pe care burghezia a luat-o în anii crizei împotriva celor ce muncesc, au fost adînc resimțite și de ucenicii din întreprinderile statului și cele particulare. Nu rare au fost cazurile cînd ucenicii au fost siliți să lucreze pînă la 12—13 ore pe zi, iar dacă se îmbolnăveau, în loc să li se acorde îngrijirea necesară, erau concediați sau trimiși la alți stăpini.

Marea armată de şomeri a fost rezerva forței de muncă folosită în permanentă de burghezie pentru a înlătura pe muncitorii care părăseau lucru în semn de protest împotriva atacului patronal. Dar această armată de şomeri, care a fost în mâna burgheziei un mijloc de presiune asupra muncitorilor, a devenit în același timp, prin proporțiile pe care le luase, un adevărat pericol pentru clasele dominante din România. Teama că numărul crescînd al şomerilor devine o primejdie pentru burghezie a determinat cercurile conducătoare să ia o serie de măsuri menite, chipurile, să soluționeze problema şomajului. În acest scop burghezia a preconizat întoarcerea la sate, definitiv sau numai temporară, a muncitorilor calificați sau necalificați care nu mai găseau de lucru. Inspectorii muncii primiseră dispoziții de la autorități ca să forțeze pe şomeri să se reintoarcă în satele pe care le părăsiseră cu ani în urmă, nu fiindcă erau atrași de mirajul luxului orașenesc, aşa cum pretindea burghezia, ci din cauza sărăciei și a mizeriei. Se începuse o adevărată vînătoare de şomeri de către expedițiile politienești³. Prin aceasta burghezia dovedea că se teme de concentrarea maselor de şomeri în centrele industriale unde muncitorii fără lucru aveau posibilitatea să se organizeze mai bine și mai repede și în consecință să sporească puterea lor de luptă împotriva patronilor.

În încercările ei de a liniști masele şomerilor flămînzi, burghezia a recurs la aşa-numitele acte filantropice, organizînd în unele orașe ajutoare mizere pentru muncitorii fără lucru. Un ajutor de şomaj din fondurile statului n-a existat niciodată în România burghezo-moșierească. Acele

¹ „Buletinul”, organ al C.C. al P.C.R., an. I, nr. 4 din iulie 1931.

² „Socialismul”, an. XXIII, din 16 iunie 1929.

³ „Scîntea”, an. III, nr. 3 din 1 februarie 1933.

consilii de ajutor organizate de cîteva autorități comunale sub presiunea maselor de șomeri, ca și comisia înființată în 1931 pe lîngă Președinția Consiliului de Miniștri de către guvernul Iorga¹, nu s-au ocupat de problema șomajului. Ele n-au făcut altceva decât să înselă masele de șomeri cu promisiuni mincinoase, iar atunci cînd erau nevoie să acorde unele ajutoare încercau să creeze muncitorilor fără lucru iluzia că statul îi ocrotește. Partidul comunist a subliniat de repetate ori că, „pentru cucerirea ajutorului de șomaj pe contul statului, muncitorii șomeri trebuie să-și organizeze lupta. În toate locurile de îngrămadire a șomerilor trebuie să se organizeze comitete de șomeri”².

Temindu-se de creșterea neîncetată a luptei muncitorilor, cercurile guvernanțe au luat noi măsuri, încercînd zadarnic să soluționeze problema șomajului. Ele au hotărît să organizeze emigrarea unui anumit număr de muncitori șomeri care să caute de lucru peste hotare și totodată au expulzat din țară mii de muncitori străini³. Ministerul Muncii s-a adresat la începutul anului 1929 Prefecturii județului Neamț cerîndu-i să comunică de urgență „numărul muncitorilor fără lucru care ar fi gata să plece în Franța, unde pot găsi ocazia în agricultură și industrie”. Pentru a obține date cît mai complete, Ministerul Muncii cerea Prefecturii județului Neamț, ca și altor prefecturi din țară, să se facă o largă publicitate acestei măsuri⁴. În ziua de 18 februarie 1930 a fost adus în discuția Camerei deputaților proiectul unei convenții privind emigrarea lucrătorilor români în Franța⁵.

Hotărîrea guvernului român de a trimite mineri să caute de lucru dincolo de hotarele țării a răscolit profund sufletele muncitorilor și a stîrnit un adevărat val de proteste: Cu prilejul plecării celor 282 de mineri din Valea Jiului spre Timișoara, de unde aveau să fie îmbarcați pentru Franța, au fost organizate în semn de protest mari manifestații muncitorești. La mitingul care a avut loc pe peronul gării unul din muncitori a arătat plin de indignare: „E trist că guvernul în combaterea șomajului n-a găsit altă soluție decât expatrierea muncitorilor români, lăsînd în mijlocul familiei lor atita jale”⁶. Prin acest act rușinos guvernul încerca să se scuture de răspunderea pe care o purta față de muncitorii șomeri. În timp ce scribii aflați în solda burgheziei făceau propagandă în favoarea emigrărilor, fruntașii liberali căutau să cumpere pe prețuri derizorii proprietățile emigrantilor, transformînd astfel situația deosebit de grea a muncitorilor șomeri într-un izvor de profit.

Urmările crizei economice au apăsat ca o grea povară pe umerii țărănimii sărace și mijlocașe, lovind totodată puternic în situația muncitorilor agricoli. Programul agrar, căruia național-țărăniștii îi făcuseră în opoziție o gălăgioasă reclamă, a rămas un simplu petic de hîrtie.

¹ „Socialismul”, an. XXV, din 26 aprilie 1931.

² „Sfatul”, an. II, nr. 12 din 15 decembrie 1932.

³ Ibidem.

⁴ Arh. st. Piatra-Neamț, fond prefectură, pachetul 12, dos. nr. 211, fila 18.

⁵ „Socialismul” an. XXIV, din 23 februarie 1930.

⁶ Ibidem din 20 iulie 1930.

Nevoia de pămînt a țăranilor n-a fost satisfăcută prin reforma agrară din 1921, care a fost efectuată în mod ciuntit, a fost tergiversată multă vreme și sabotată prin cele mai diferite mijloace și metode. În ajunul vremii economice, reforma agrară încă nu era definitivată. Sub diferite preTEXTE, un mare număr de țărani au fost excluși din rîndul celor care aveau dreptul să beneficieze de legea reformei agrare.

În locul mult trîmbitătei exproprieri a pămîntului moșieresc, național-țărăniștii au elaborat în august 1929 legea circulației bunurilor rurale. Prin această lege, adoptată sub pretextul „selectionării naturale a cultivatorilor”, se dădea posibilitate chiaburilor și moșierilor să acalepareze loturile țăranilor săraci și mijlocași, loturi declarate inalienabile pe baza legii asupra reformei agrare. „Libertatea de vinzare și cumpărare a loturilor țărănești — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la ședința plenară a C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949 — a deschis calea exproprierii legale în masă a țărănimii sărace și mijlocașe de către moșieri, chiaburi, cămătari și bânci”¹.

După elaborarea „Legii pentru reglementarea circulației pămînturilor cultivabile” procesul de diferențiere a țărănimii s-a adîncit considerabil. Suprafețe însemnate de teren agricol treceau neîncetat din posesiunea țăranilor săraci și mijlocași în mîinile chiaburilor și moșierilor. Pe o asemenea cale Partidul Național-Țărănesc urmărea să îngroașe pătura chiaburimii și să-și consolideze astfel principalul său sprijin la sate. Gospodăriile țărănești mici și mijlocii sufereau atât de pe urma lipsei de pămînt, cît și de pe urma lipsei uneltelelor agricole și a forței de tracțiune. În unele regiuni ale țării, ca, de exemplu, vechea Românie, aproape jumătate din aceste gospodării n-aveau pluguri și grape.

Țărănamea săracă și mijlocașă, apăsată de greutatea impozitelor, lipsită de credite și ajutor din partea statului, era silită să se împrumute de la bâncile agricole sau comerciale în schimbul unor dobînzi cămătărești, care uneori se urcau la 50% și chiar la 60%². După calculele economiștilor burghezi, 2 474 438 de gospodării mici, adică 64% din această categorie, aveau în 1929 peste 37 de miliarde de lei datorii, ceea ce însemna 15 102 lei datorie de fiecare gospodărie, deși țărani achitaseră de 2 și chiar de 3 ori sumele inițial împrumutate³.

Pînă în anul 1932, potrivit statisticilor oficiale, datoriile țărănimii din România ajunseseră la suma colosală de aproximativ 150 miliarde de lei⁴.

Neputind să achite datoriile contractate, țărani rămîneau înfeudați creditorilor ani de-a rîndul. Congresul al V-lea al P.C.R. constata că „îndatorarea mare a țărănimii, povara grea a impozitelor, mărite cu mult în ultimii ani de guvernul național-țărănist, sporesc urmările generale ale

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articolă și cuvîntări*, ed. a IV-a, E.S.P.L.P.; București, 1955, p. 183.

² „Scînteia”, an. III, nr. 5 din martie 1933.

³ *Contribuții la problema reorganizării creditului în România*, vol. I, București, 1938, p. 27—29.

⁴ „Scînteia”, an. II, nr. 1 din ianuarie 1932.

crizei, forțează diferențierea de clasă, pauperizează și condamnă la foame și pieire majoritatea copleșitoare a țărănilor”¹.

Ceea ce a lovit și mai mult în situația țărănimii a fost reducerea catastrofală a prețurilor agricole, paralel cu creșterea neconitență a rentei funciare. Conștiință de perceptori, jandarmi și portărei să plătească datorile către bânci, stat și comună, țărani muncitori erau nevoiți să vîndă cu prețuri derizorii întreaga recoltă agonisită cu trudă. După expresia unui economist burghez, țărani ajunse sub regimul burghezo-moșieresc „instrumentul de producție care cumpăra cel mai scump și vindea cel mai ieftin”². Toate aceste cauze, la care s-a adăugat concentrarea pământului în mîinile moșierilor și chiaburilor, scăderea producției agricole în cîțiva ani din perioada crizei, specula practicată pe scară largă de exportatorii de cereale, precum și marile inundații din primăvara anului 1932 au adus milioane de țărani săraci și mijlocași la sapă de lemn. Ele au determinat în același timp o creștere în amploare și intensitate a revoltelor țărănești.

Căutind să liniștească frâmintările țărănimii sărace și mijlocașe care pe zi ce trecea își dădea seama tot mai împede că speranțele ei au fost înșelate, Partidul Național-Țărănesc a votat în 1932 așa-numita lege a conversiunii datoriilor agricole. Referitor la rolul și la caracterul conversiunii datoriilor agricole, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea: „Sub presiunea frâmintării revoluționare a maselor țărănimii muncitoare care se vede tot mai mult amenințată să-și piardă pământurile în folosul chiaburilor și moșierilor, guvernele burghezo-moșierești au hotărît să manevreze cu legea conversiunii datoriilor agricole, care urmărea în același timp o întărire a proprietății moșierimii și chiaburimii”³.

În anii crizei puterea de cumpărare a țărănimii a înregistrat o scădere vertiginosă. Indicele puterii de cumpărare a țărănimii s-a redus, față de anul 1929, la 57% în 1933⁴. Cît privește indicele mașinilor și uneltelelor agricole cumpărate de țărănimile, acesta s-a redus și mai mult ajungind în 1932 la 19 pentru pluguri și fiare, la 12 pentru mașini agricole fără motor și la 4 pentru mașini agricole cu motor, față de 100 cît era în 1929⁵.

O dată cu pauperizarea maselor largi ale proletariatului și țărănimii muncitoare s-a produs o înrăutățire considerabilă a situației meseriașilor, micilor comercianți și, în general, a micii burghezii. Veniturile acestei categorii sociale au suferit reduceri catastrofale în anii crizei, reduceri determinate atât de sporirea impozitelor, cît și de scăderea puterii de consum a maselor. O parte tot mai însemnată a micii burghezii se ruinase pînă într-atît, încit nu mai putea achita creditele contractate în numerar sau în mărfuri, fapt care atrăgea după sine protestarea polițelor și foarte

¹ Documente din istoria P.C.R. 1929—1933, vol. III, p. 352.

² Aspectele crizei românești în cadrul crizei mondiale, București, 1937, p. 45.

³ Ch. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvînlări, ed. a IV-a, E.S.P.L.P., București, 1955, p. 183—184.

⁴ „Conjunctura economiei românești”, an. I (1936), nr. 3 și 4, p. 23.

⁵ Aspectele crizei românești în cadrul crizei mondiale, București, 1937, p. 96.

adesea falimentul. Din 1928 pînă în 1933 au fost protestate pentru neachitarea lor la scadență 1 972 100 de efecte de comerț¹. În același timp au ajuns în stare de faliment un mare număr de mici comercianți și meseriași care n-au mai putut rezista concurenței întreprinderilor și magazinelor comerciale mai puternice.

Prin serioase dificultăți au fost nevoie să treacă în perioada crizei și alte pături sociale, ca liber-profesioniștii, învățătorii, profesorii secundari, inginerii, chimistii, într-un cuvînt întreaga intelectualitate care n-avea altă sursă de venit decît propria sa muncă. Măsurile luate de guvernele național-țărănistre privind concedierile în masă, reducerea salariului, sporirea impozitelor etc. au afectat puternic situația intelectualității muncitoare. Profesorii și învățătorii erau retribuiți cu salarii de mizerie, achitare adesea cu mari întîrzieri. Într-un memoriu adresat guvernului la începutul lunii noiembrie 1929, membrii corpului didactic cereau să se rezolve „fără nici o întîrziere grava problemă a situației materiale a învățătorilor”, care au ajuns „la limita posibilităților de răbdare și rezistență”². Condițiile de viață ale învățătorilor și ale profesorilor secundari au devenit și mai grele după ce guvernul a hotărît închiderea unei serii de școli, printre care Școala normală din Năsăud, liceul din Cernăuți³ și altele. Rămași pe drumuri, fără mijloace de subsistință, nenumărați învățători și profesori erau siliți să caute alte indeletniciri, în timp ce mase largi de oameni ai muncii stăteau cufundați în bezna analfabetismului. Recensămîntul din 1930 constata că în România existau 6 272 332 de analfabeti ceea ce reprezenta 43% din numărul populației⁴.

Astfel, deși în mod egal și sub forme variate, efectele crizei economice din 1929 – 1933 s-au răspînt asupra tuturor straturilor sociale ale oamenilor muncii, pricinuindu-le mari și grele suferințe materiale și morale.

Politica pe care burghezia și moșierimea română au promovat-o decenii de-a rîndul atât pe plan intern, cât și pe plan extern a purtat un vădit caracter antinațional și antipopular. Aceste principale trăsături ale politicii burgheziei și moșierimii românești au ieșit în evidență luînd forme dintre cele mai ascuțite îndeosebi de-a lungul acelor perioade cînd țara trecea prin grave perturbări economice și adînci frâmintări politico-sociale. Anii crizei economice (1929 – 1933) au constituit una din numeroasele etape cînd caracterul reacționar al măsurilor economice și politice luate de cercurile guvernante împotriva maselor muncitoare și a intereselor naționale ale țării n-a mai putut fi mistificat ori camuflat de nici unul din multiplele instrumente ale propagandei burgheze.

Vînzarea suveranității naționale a țării, scoaterea la meztat a bogățiilor ei, sacrificarea drepturilor și libertăților democratice ale poporului,

¹ *Anuarul statistic al României. 1937 și 1938*, p. 644.

² „Universul”, an. XLVII, din 25 noiembrie 1929.

³ „Socialismul”, an. XXV, din 27 decembrie 1931.

⁴ *Recensămîntul general al populației României, 1930*, vol. IX, p. 312.

exploatarea nemiloasă a celor ce muncesc, iată numai cîteva din formele generale de manifestare ale politicii pe care clasele dominante din România au aplicat-o cu atît zel pentru a-și spori profiturile și a-și menține pozițiile politice, grav amenințate.

Căuind să-și atingă scopurile urmărite, burghezia și moșierimea română au pus în mișcare un întreg arsenal de mijloace și metode de guvernare. Avînd la dispoziție forțele represive din țară și ajutate de cercurile imperialismului apusean, clasele dominante din România au aruncat greutățile crizei economice pe seama celor ce muncesc. Aplicarea acestui program de spoliere a maselor în perioada crizei economice a fost încredințată de către burghezie și moșierime Partidului Național-Tărănesc. Apărind cu zel interesele claselor exploatatoare, guvernele național-tărănistice, susținute de toate partidele burghezo-moșierești, nu s-au oprit în fața nici unei măsuri care ar fi contribuit direct sau indirect la menținerea orînduirii capitaliste.

Aspectele cele mai de seamă ale politicii interne duse de cercurile guvernante în perioada crizei economice s-au reflectat în falsificarea voînței alegătorilor, precedată de binecunoscuta propagandă demagogică vînturată în timpul campaniilor electorale, în elaborarea unor legi antimuncitorești, în exploatarea muncitorilor și ruinarea tărânimii muncitoare, în reprimarea singeroasă a mișcării muncitorești, în oprimarea națională și intensificarea pregătirilor de război etc.

La măsurile antipopulare adoptate pe plan intern de către cercurile guvernante, s-au adăugat actele politicii externe ale acestora, acte care au început cu cedarea bogățiilor țării în mîini capitaliștilor străini pe calea împrumuturilor, a concesiunilor, a afacerilor scandalioase etc. și au culminat cu știrbirea suveranității naționale a României, prin punerea finanțelor țării sub control străin și încheierea faimosului „plan de la Geneva” din ianuarie 1933.

Politica de oprimare socială și de nesocotire a intereselor naționale ale țării a arătat o dată în plus adevărata față a burgheziei și moșierimii românești și a stîrnit în același timp indignarea și protestul general al maselor muncitoare.

Demascind și condamnînd cu vehemență caracterul antinațional și antipopular al politicii promovate de clasele dominante, Partidul Comunist din România a propagat neîncetat în rîndurile maselor muncitoare ideea necesității și legitimității acțiunilor de pregătire a muncitorimii în vederea răsturnării regimului burghezo-moșieresc din România.

О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ АНТИНАЦИОНАЛЬНОЙ
И АНТИНАРОДНОЙ ПОЛИТИКИ, ПРОВОДИВШЕЙСЯ РУМЫНСКОЙ
БУРЖУАЗИЕЙ И ПОМЕЩИЧЕСТВОМ В ПЕРИОД ЭКОНО-
МИЧЕСКОГО КРИЗИСА (1929—1933 гг.)

РЕЗЮМЕ

В настоящей статье автор рассматривает основные аспекты антимонархической и антинародной политики, которую проводили румынская буржуазия и помещчество

в период экономического кризиса 1929—1933 гг. После краткой характеристики экономического и политического положения в стране дается последовательный разбор политических мероприятий национально-царенистской партии, стоявшей в те годы у власти. На основании убедительных статистических данных разоблачается антидемократическая система законодательства, разработанного правящими кругами. По этой системе, вопреки элементарным правилам буржуазной демократии, сначала король назначал правительство из лидеров одной какой-либо партии, затем правительство организовывало выборы, в результате которых создавался правительственный парламент. Так господствующие классы фальсифицировали волю избирателей.

В области внутренней политики национально-царенистские правительства приняли меры по милитаризации государственного аппарата, основали новые военно-полевые суды для привлечения к судебной ответственности и осуждения революционных элементов, запретили право на забастовку и провели настоящую кампанию по распуску единых профсоюзов и кровавому подавлению любых рабочих выступлений.

Буржуазия и помещики старались выйти из кризиса за счет трудящихся, путем подготовки антисоветской войны и расчищения почвы для установления фашистской диктатуры. Для достижения этих условий господствующие классы начали настоящее наступление на жизненный уровень рабочего класса, трудового крестьянства и других категорий трудящихся. [Они увеличили налоговое бремя, понизили зарплату рабочим и служащим, уволили свыше 300 тысяч трудящихся и приняли ряд других мер, ухудшивших условия жизни и труда трудящихся.

В области внешней политики буржуазия и помещечество с помощью национально-царенистской партии проводили в период экономического кризиса так называемую политику «открытых дверей». Благодаря этой политике усилился процесс проникновения иностранного капитала в страну путем заключаемых на обременительных условиях займов, путем концессий, капиталовложений и т.д. В результате проникновения иностранного капитала в страну и различных сделок (например, с заводами «Шкода» и банком «Марморош Бланк») была расхищена значительная часть национальных богатств, которые были вывезены за границу. Политика закабаления Румынии империалистическими державами достигла наивысшей точки в результате ограничения национального суверенитета «Женевским планом» 1933 г., по которому румынские финансы и вообще экономика были взяты под иностранный контроль.

Коммунистическая партия Румынии вела непримиримую борьбу с антинародной и антинациональной политикой буржуазии и помещиков, разоблачая ее реакционную подоплеку и мобилизуя трудящиеся массы на организацию широких выступлений, направленных на отражение наступления господствующих классов.

ASPECTS DE LA POLITIQUE ANTINATIONALE ET ANTI-POPULAIRE SUIVIE PAR LA BOURGEOISIE ET LES GRANDS PROPRIÉTAIRES TERRENS DE ROUMANIE LORS DE LA CRISE ÉCONOMIQUE DE 1929—1933

RÉSUMÉ

L'auteur expose les aspects les plus importants de la politique antinationale et anti-populaire suivie par la bourgeoisie et les grands propriétaires terriens de Roumanie au cours

de la crise économique de 1929—1933. Après un bref exposé de la situation économique et politique du pays, il passe en revue les actes politiques du parti national-paysan, qui se trouvait au pouvoir à cette époque. En s'appuyant sur des données statistiques concluantes, il démasque le système antidémocratique de la législation élaborée par les milieux dirigeants, selon laquelle et contrairement aux règles élémentaires de la démocratie bourgeoise — c'est le gouvernement qui, sous la conduite de leaders d'un parti choisi par le roi, était formé en premier lieu et ensuite seulement avaient lieu les élections, organisées par le gouvernement, qui désignaient le parlement décidé à l'avance par celui-ci. De cette manière, la volonté des électeurs était systématiquement falsifiée par les classes dominantes.

En matière de politique intérieure les gouvernements nationaux-paysans ont pris des mesures en vue de la militarisation de l'appareil d'Etat, ils ont institué de nouvelles cours martiales pour le jugement et la condamnation des éléments révolutionnaires, ils ont interdit le droit de grève et ont mené une politique méthodique de dissolution des syndicats unitaires et d'étroussage dans le sang de toute manifestation ouvrière.

La bourgeoisie et les grands propriétaires terriens ont essayé de soustraire à la crise en en rejetant tout le fardeau sur les masses laborieuses du pays, en préparant la guerre anti-soviétique et en frayant le chemin à la dictature fasciste. Afin d'atteindre ces buts, les classes dominantes ont déclenché une offensive en règle contre le standard de vie de la classe ouvrière, de la paysannerie laborieuse et des autres catégories de travailleurs. Elles ont accru les charges fiscales tout en réduisant les salaires des ouvriers et des fonctionnaires, elles ont licencie plus de trois cent mille travailleurs et ont pris une série d'autres mesures dont l'effet a été l'aggravation des conditions d'existence et de travail de la classe ouvrière.

Pour ce qui est de la politique étrangère, la bourgeoisie et les grands propriétaires terriens ont mené durant la crise économique, par le truchement du parti national paysan, la politique dite des « portes ouvertes ». Cette politique a eu comme effet d'intensifier, par le moyen d'emprunts onéreux, de concessions, d'investitions, etc., la pénétration dans le pays du capital étranger. Ce fait, sur lequel est venue se greffer toute une floraison d'affaires scandaleuses (« Skoda », « Marmorosch Blank », etc.), entraîna le pillage du patrimoine public, qui prit en grande partie le chemin de l'étranger. La politique d'inféodation de la Roumanie aux puissances capitalistes arriva à son apogée avec la conclusion, en janvier 1933, du « Plan de Genève », qui mettait entièrement et définitivement les finances et l'économie du pays sous contrôle étranger, constituant par là une grave atteinte à la souveraineté nationale.

Contre la politique antipopulaire et antinationale de la bourgeoisie et des grands propriétaires terriens, le Parti Communiste de Roumanie a mené une lutte implacable, ne cessant d'en démasquer le caractère réactionnaire et de contrecarrer, par la mobilisation des masses, l'offensive des classes dominantes.

www.dacoromanica.ro

ACTIUNI ALE CLASEI MUNCITOARE IN A DOUA JUMATATE A ANULUI 1932

DE

V. G. IONESCU

La sfîrșitul anului 1929, lumea capitalistă a fost cuprinsă de o puternică criză economică. Desfășurîndu-se pe fondul crizei generale a capitalismului, cuprinzînd toate sectoarele de activitate, criza a agravat puternic contradicțîile sistemului capitalist, ducînd la creșterea vertiginoasă a luptei clasei muncitoare.

Ca și în celelalte state capitaliste, în România burghezo-moșierescă — unde criza economică a luat forme deosebit de ascuțite —, clasele exploatațioare au urmat o politică de aruncare a tuturor greutăților pe umerii clasei muncitoare, ai maselor asuprite. Guvernele aflate la cîrma țării în anii 1929—1933 au inițiat și aplicat „curbele de sacrificiu” asupra salariilor muncitorilor și funcționarilor săraci, majorarea continuă a impozitelor. Ca urmare a concedierilor masive, numărul șomerilor era în continuă creștere, ajungînd pînă la 300 000 de oameni. S-a intensificat procesul de asuprire și de jefuire a țărănimii muncitoare. În același timp, măsurile luate de cercurile guvernante au dus la agravarea situației micilor funcționari, a învățătorilor, pensionarilor, văduvelor de război care nu au mai primit cu lunile drepturile ce li se cuveneau.

În anii crizei s-a accentuat dependența economică și politică a României față de imperialismul străin. „Vinzarea principalelor bogății ale țării, concesionarea celor mai de seamă surse de venit național unor trusturi străine, încheierea unor contracte scandalioase cu oameni de afaceri americani, englezi etc. sint încununate de aplicarea faimosului « plan de la Geneva » care instituia un control străin direct asupra bogățiilor țării și treburilor statului român”¹.

Urmările crizei economice din 1929—1933 au făcut să se ascuță contradicțîile sociale proprii orînduirii capitaliste — în primul rînd con-

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ed. a IV-a, București, E.S.P.L.P., 1956, p. 377.

tradicția dintre proletariat și burghezie — , fapt care s-a reflectat puternic în viața politică a țării. S-a accentuat criza politică a claselor exploatare, manifestată prin desele schimbări de guverne. „Ofensiva economică a claselor dominante împotriva nivelului de trai al maselor se șimptea, pe plan politic, cu restrîngerea libertăților și drepturilor democratice. Concomitent cu votarea legilor antimuncitorești care interziceau dreptul la grevă, cu dizolvarea sindicatelor unitare, excluderea din parlament a deputaților aleși de masele muncitoare pe listele Blocului Muncitoresc-Tărănesc, cercurile cele mai reacționare ale burgheziei și moșierimii sprijineau și încurajau din ce în ce mai fățiș organizațiile teroriste fasciste”¹.

Pentru apărarea intereselor vitale ale tuturor celor ce muncesc, pentru a opri înfeudarea țării în și mai mare măsură imperialismului străin, pentru împiedicarea pregătirii războiului antisovietic s-a ridicat cu hotărîre clasa muncitoare în frunte cu Partidul Comunist din România.

După restabilirea unității rîndurilor partidului — prin lichidarea luptelor fraționiste dezlănțuite de elementele provocatoare, aventuriste strecurate în conducere —, Congresul al V-lea a îndreptat atenția partidului spre întărirea organizațiilor sale din întreprinderi, spre detașamentele principale ale proletariatului : muncitorii ceferiști, petroliști, mineri. În cursul anului 1932 — anul de vîrf al crizei economice —, partidul comunist a mobilizat toate forțele pentru întărirea rîndurilor sale, pentru consolidarea organizațiilor din întreprinderi, pentru cuprinderea maselor muncitoare și conducerea lor în luptă. În această direcție, plenarele din aprilie și din octombrie 1932 ale Comitetului Central al Partidului Comunist din România au indicat sarcini în vederea concentrării tuturor eforturilor pentru mobilizarea în acțiune a muncitorilor ceferiști și petroliști, pentru îmbinarea revendicărilor economice cu cele politice în vederea cuprinderii în luptă a unor mase din ce în ce mai largi de muncitori, pentru realizarea frontului unic muncitoresc de jos.

În 1932, ca urmare a aplicării celei de-a doua curbe de sacrificiu, s-au intensificat, sub conducerea organizațiilor P.C.R., acțiunile revoluționare ale muncitorilor ceferiști.

Sub îndrumarea Comitetului central de acțiune pe țară al muncitorilor ceferiști, al cărui secretar era tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a început organizarea acestora în vederea marilor bătălii care aveau să culmineze cu eroicele lupte din februarie 1933. După exemplul ceferiștilor, s-au ridicat la luptă muncitorii din alte ramuri ale industriei. Au sporit frămîntările în rîndurile țărănimii, învățătorilor, pensionarilor etc. Cu toată intensificarea măsurilor represive, cercurile conducătoare ale claselor dominante nu au reușit să atenuze manifestările accentuate de nemulțumire ale maselor muncitoare, nu au reușit să le abată atenția de la căutarea căilor prin care să poată impune rezolvarea problemelor vitale ce le frămîntau.

¹ Chivu Stoica, *A 30-a aniversare a eroicelor lupte din februarie 1933*, București, Edit. politică, 1963, p. 8.

În a doua jumătate a anului 1932, au crescut în intensitate mișcările de protest împotriva politicii guvernului național-țărănist. Guvernul preșidat de Al. Vaida-Voevod, constituit la 6 iunie 1932, a urmat guvernului Iorga-Argetoianu. Acesta, incapabil — ca de altfel și succesorul său — de a rezolva grelele probleme de ordin economic și social existente în țară, avea ca singură soluție „comprimarea și mai departe, și mai feroce a cheltuielilor bugetare, tăierea în carne vie, suprimarea masivă a funcționarilor”¹. Politica urmată de guvernul Iorga nu făcuse altceva decât să contribuie la ascuțirea contradicțiilor sociale pe plan intern. De aceea guvernul Iorga a pierdut încrederea și sprijinul atât ale cercurilor conducătoare ale claselor exploatațioare din România, cît și ale cercurilor financiare occidentale care au refuzat să-i mai acorde noi împrumuturi.

Referindu-se la împotrivirea crescindă a maselor muncitoare față de linia politică a guvernului Iorga, I. G. Duca — unul din conducătorii partidului național-liberal — remarcă : „Dacă nu se iau de urgență măsurile de îndreptare cuvenite, catastrofa care ne pîndește va izbucni nu numai cu consecințe economice dar și cu toate consecințele ei sociale”². De teama acestor „consecințe sociale”, regele și cercurile conducătoare ale claselor exploatațioare au hotărît înlăturarea guvernului Iorga — fapt ce a avut loc la 31 mai 1932 — și formarea unui guvern care să se bucure de încrederea bancherilor apuseni, să manifeste „mînă forte” în interiorul țării.

Campania electorală pentru alegerile parlamentare organizată de guvernul național-țărănesc a însemnat călcarea grosolană a rămășițelor drepturilor democratice, intensificarea terorizării maselor muncitoare. Prin mijloace violente, arestări etc. s-a împiedicat depunerea listelor cu candidații Blocului Muncitoresc-Țărănesc, în cea mai mare parte a țării. Pe baza unui ordin al Ministerului de Interne³, Siguranța a trecut la arestarea elementelor muncitorești revoluționare, a unora dintre conducătorii organizațiilor de masă din București⁴, Galați⁵, Timișoara, Arad, Salonta, Lugoj, Răduuți, Cluj, Deva, Dej, Brașov⁶, Tulcea⁷ și din alte localități, sub pretextul „descoperirii” de nuclee comuniste.

Această măsură de intimidare a maselor muncitoare neavînd rezultatul dorit, autoritățile au trecut la arestarea unor fruntași ai B.M.-T., din Tg.-Mureș, Brașov, Ploiești, Brăila, Galați, Focșani etc.⁸. Susținători

¹ C. Argetoianu, *Pentru cei de miline. Amintiri din vremea celor de eri*, partea a VIII a, caietul 4/2, f. 2 622.

² „Curentul”, an. V, nr. 1 556 din 31 mai 1932.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 21, dos. nr. 4 116, fila 26. Între altele, ordinul prevedea că „manifestele și tipăriturile de orice fel, care cuprind atacuri asupra așezării constituționale, vor fi confiscate, iar autorii lor deferiți justiției... La fel se va proceda față de orice acțiune de propagandă de aceeași natură care s-ar putea întreprinde prin viu grai sau prin orice fel de scrieri, zări, corespondență, gravuri, desene, embleme, afișe, imprimate, insigne, steaguri sau pancarde” (circulara telegrafică nr. 39 700/1932 către toate inspectoratele regionale de poliție).

⁴ „Descătușarea”, an. I, nr. 5, din 1 august 1932.

⁵ „Ajutorul roșu”, an. I, nr. 1 din 1 iulie 1932.

⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 21, dos. nr. 4 105, filele 248, 349 și 359.

⁷ Ibidem, fond 21, dos. nr. 4 116, fila 9.

⁸ Ibidem, dos. nr. 4 105, filele 316, 340, 344, 350 și 364.

ai listelor B.M.-T. au fost arestați chiar în incinta tribunalelor, la Cluj, Iași¹ etc. La București, cei peste 500 de muncitori care au venit la tribunal cu prilejul înscrierii listei B.M.-T., au fost bruscați, loviți de jandarmi, iar o parte din ei au fost arestați și trimiși în judecată pentru delicte imaginare². Ca urmare a teroarei, Blocul Muncitoresc-Tărănesc a putut depune liste de candidați doar în 9 județe (din totalul de 71) ale țării³. Nișă candidații aflați pe listele Blocului Muncitoresc-Tărănesc nu au fost trecuți cu vederea de organele represive ale statului burghezo-moșieresc. Din rîndul lor s-au făcut arestări la Brașov, Timișoara, Arad, Cluj, Craiova, Turnu-Severin, Turda⁴. Adunările electorale și împărțirea de manifeste ale B.M.-T., au fost în permanentă stingerite. Întrunirile (la București, Iași, Botoșani, Buhuși, Piatra-Neamț etc.) au fost întrerupte de poliție iar unii participanți au fost arestați⁵.

După alegeri, la 11 august 1932 s-a format noul guvern național-țărănesc, prezidat de Al. Vaida-Voevod, guvern care a aplicat cu perseverență politica de vinzare a principalelor bogății ale țării trusturilor străine, de intensificare a pregătirilor de război împotriva Uniunii Sovietice. Pentru a putea face față plăților externe, cursei înarmărilor, noilor jafuri în finanțele țării, guvernul a hotărât „suspendarea cheltuielilor inutile și a celor ce nu mai corespund cu criza actuală”. Aceasta a însemnat un nou val de concedieri din rîndul salariaților mărunti ai statului⁶. Mai mult, guvernul a indemnizat patronii să infăptuiască o reducere generală a salariilor și să facă masive concedieri de muncitori⁷. Au fost mărite impozitele indirekte, ceea ce a avut drept urmare creșterea prețurilor la bunurile de larg consum. S-a înăsprit teroarea împotriva organizațiilor muncitorești tocmai pentru a se împiedica pregătirile de luptă ale proletariatului⁸.

Clasa muncitoare — în primul rînd detașamentele sale de bază, ceferiștii și petroliștii — a răspuns ofensivei turbate a guvernului și claselor exploatatoare printr-un val de acțiuni care au influențat pozitiv și alte pături sociale lovite de teroare și criză. Intensificarea acțiunilor purtate de masele muncitoare în această perioadă — aprecia într-un document partidul comunist — a fost marcată și de faptul că „lupta maselor nu se reducea numai la pretenții de ordin economic, ci ea tindea și la revendicări politice : lupta pentru libertatea de acțiune a organizațiilor, boicotarea inspectoratului muncii, demonstrațiile pentru libertatea detinuților politici, cocierea cu forță publică, alungarea portăreilor, jandarmi-

¹ „Descătușarea”, an. I, nr. 5 din 1 august 1932.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond 21, dos. nr. 4 105, fila 378; „Curentul”, an. V, nr. 1 598 din 13 iulie 1932.

³ „Curentul”, an. V, nr. 1 600 din 15 iulie 1932.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 21, dos. nr. 4 105, filele 351 și 369; „Curentul”, an. V, nr. 1 603 din 18 iulie 1932.

⁵ Arhiva C. C. al P.M.R. fond 21, dos. nr. 4 105, fila 346; „Ajutorul roșu” nr. 1 din 1 iulie 1932.

⁶ Arhiva I.I.P., cota XVII-15, fila 3.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 1, dos nr. 121, fila 7.

⁸ Ibidem, fond 5, dos. nr. 719, fila 368; „Buletinul”, organ al C.G.S.U., nr. 1 din 1932.

lor etc.”¹. Alegerile parlamentare și măsurile luate de guvern au făcut ca partidul național-tărănesc să apară în fața maselor așa cum era în realitate: ca exponentul intereselor claselor exploatațoare, contribuind la și ulteriora influenței pe care acesta reușise să o insufle, prin demagogie, în rîndul unor elemente cu mai puțină experiență politică. Mișcarea de împotrivire față de politica de jaf a guvernului a cuprins pături sociale largi, luind un caracter de masă².

Cu toată teroarea sălbatecă la care era supus de către aparatul de stat represiv al claselor exploatațoare, Partidul Comunist din România, urmînd indicațiile Congresului al V-lea, a intensificat munca pentru întărirea legăturilor sale cu masele de muncitori, pentru conducerea acestora. Partidul comunist a trebuit să combată curentele oportuniste de dreapta și de „stînga” din propriile sale rînduri, „exprimate în tendințe sectare de izolare și teamă de mase, în neglijarea posibilităților de îmbinare a muncii ilegale cu munca legală..., cît și de reducere a rolului sindicatelor la acțiuni mărunte, lipsite de perspectiva revoluționară”³.

În lupta împotriva acestor tendințe care constituiau un mare pericol pentru partidul comunist și pentru mișcarea muncitorească, în elaborarea și aplicarea în viață a noilor forme de organizare a luptei revoluționare, o mare contribuție a avut tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, care, din martie 1932, îndeplinea sarcina de secretar al Comitetului central de acțiune pe țară al muncitorilor ceferiști. Îndrumat de conducerea partidului comunist, „Comitetul central de acțiune pe țară a îndeplinit rolul de organizator și conducător nemijlocit al luptei ceferiștilor”⁴.

Muncitorimea ceferistă, reușind să realizeze frontul unic de jos, să făurească o structură organizatorică a frontului unic prin crearea Comitetului central de acțiune și a comitetelor de acțiune locale, pe atelier etc., a desfășurat acțiuni unitare coordonate în toate centrele feroviare din țară.

În a doua jumătate a anului 1932 lupta muncitorimii ceferiste a luat un curs mai ofensiv, cu atât mai mult cu cît, îndeplinind ordinul guvernului, Direcțiunea generală C.F.R. a hotărît noi concedieri. Prima serie de muncitori de la Atelierele Grivița a fost concediată la 30 septembrie⁵. În această situație, muncitorii Atelierelor Grivița, conduși de organizația P.C.R., au trecut la acțiuni hotărîte. În dimineața zilei de 5 octombrie, în timpul lucrului, un mare număr de muncitori a demonstrat în fața direcțiunii atelierelor, cerînd încetarea concedierilor⁶. În după amiază zilei de 11 octombrie, numerosi muncitori s-au adunat la sediul sindicatului, în calea Griviței nr. 261. De aici au pornit către Direcțiunea Generală a Atelierelor C.F.R., demonstrînd împotriva concedierilor. A

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 11, dos. nr. 2 901, fila 248.

² *Documente din istoria F.C.R. 1929–1933*, vol. III, București, E.S.P.L.P., 1956, p. 526.

³ Chivu Stoica, *op. cit.*, p. 11.

⁴ *Ibidem*, p. 13.

⁵ „Curentul”, an. V, nr. 1 689 din 10 octombrie 1932.

⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 68, dos. nr. 6 168, fila 177.

⁷ *Ibidem*, fond 68, dos. nr. 6 155, fila 136.

intervenit poliția care a somat pe muncitorii să se împrăștie. La refuzul acestora de a da curs ordinelor poliției, au fost aduși jandarmii și, după o scurtă luptă, manifestanții au fost împriștați iar unii dintre ei arestați¹. Această demonstrație a muncitorilor de la Atelierele Grivița a fost urmată, în cursul lunii octombrie, de încă trei asemenea manifestații în fața direcțiunii².

Intensificarea activității revoluționare a muncitorilor ceferiști, creșterea continuă a numărului celor care au participat la acțiuni, protestele și ieșirile demonstrative au silit Direcțiunea C.F.R. să bată în retragere și să accepte „plata unui salariu de bază întreg, plus 20% coeficientul de acord, chiar în cazul cînd muncitorul nu era asigurat cu lucru toată săptămîna”³. Creșterea acțiunilor revoluționare, în front unic, ale muncitorilor ceferiști aveau să ducă în curind nu numai la stăvilearea scăderii salarizării pentru o vreme, dar și la creșterea salarizării în acord. Rezultatele obținute de către muncitorimea ceferistă din București subliniau încă o dată însemnatatea dezvoltării unității de acțiune a proletariatului.

Dacă Direcțiunea atelierelor C.F.R. a fost silită să facă unele concesii în ceea ce privește salarizarea, nu înseamnă că renunțase la noi măsuri antimuncitorice. Pe această linie, la 10 decembrie 1932, au fost anunțate noi concedieri de muncitori la Atelierele Grivița, Pașcani⁴ etc. „pentru economii bugetare”. La aflarea știrii, Comitetul sindical al atelierelor Grivița a hotărît ca o delegație, sprijinită de o demonstrație a muncitorilor, să ceară Direcțiunii Generale C.F.R. și Ministerului Comunicațiilor anularea hotărîrii de a efectua concedieri⁵.

Sub conducerea organizației de partid, muncitorii de la Grivița au fost mobilizați și au participat la două mari adunări care s-au desfășurat în fața poziției principale a atelierelor. La intervenția poliției care a încercat să împiedice demonstrația, toți muncitorii prezenți „s-au arătat solidari și au făcut cerc în jurul oratorilor. Cu huidueli a fost primită propunerea comisarului de a se duce la sindicat. «Noi manifestăm acolo unde ne convine» au răspuns muncitorii”⁶.

Adunările muncitorilor ceferiști au continuat pînă la sfîrșitul lunii, iar în ultima zi a anului au fost pregătite întruniri ale activului revoluționar al sectoarelor din București pentru a hotărî noi demonstrații ale feroviariilor. Îndrumăți de Comitetul central de acțiune, muncitorii ceferiști se organizau, consolidau frontul unic de jos, pregăteau noi și mari acțiuni revoluționare.

Cresterea în ampolare, în ultima parte a anului 1932, a acțiunilor revoluționare ale muncitorilor ceferiști a influențat puternic lupta maselor populare din România și în primul rînd lupta muncitorilor petroliști.

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 125, fila 3.

² „Scînteia”, an. II, nr. 10 din 1 noiembrie 1932.

³ Chivu Stoica, *Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști*, ed. II, E.S.P.L.P., București, 1955, p. 52.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 69, dos. nr. 6 439, fila 89.

⁵ Ibidem, fond 5, dos. nr. 938, f. 231.

⁶ „Scînteia”, an. II, nr. 12 din 15 decembrie 1932.

Sub îndrumarea organizației din Ploiești a P.C.R., în noiembrie 1932 s-a constituit un comitet de inițiativă la rafinăria „Astra romină” care a redactat un apel către toți muncitorii și funcționarii fabricii, unde erau formulate revendicările pentru cucerirea cărora trebuiau să lupte. Între acestea erau: mărirea salariilor, încetarea concedierilor, reprimarea celor concediați, desființarea biletelor de voie pentru a se putea circula prin fabrică etc¹. Cu prilejul discutării acestor revendicări, la 11 noiembrie 1932 comuniștii s-au adresat tuturor muncitorilor prezenți, îndemnându-i la realizarea frontului unic și alegerea comitetului de acțiune. Muncitorii – comuniști, social-democrați, socialisti independenti, fără de partid – au aprobat cu căldură propunerea făcută și au ales Comitetul de acțiune al muncitorilor de la „Astra romină”².

Sprijinindu-se pe masa muncitorilor de la „Astra romină”, Comitetul de acțiune a cerut direcției societății satisfacerea revendicărilor. În fața solidarității muncitorilor, conducerea rafinăriei a fost silită să accepte o parte din revendicări. Ea a recunoscut Comitetul de acțiune și s-a angajat că nimeni nu va fi concediat din cauza conflictului de muncă, nici după încetarea acestuia. În ceea ce privește sporirea salariilor, întreprinderea nu voia să facă nici o concesie. Îndărjiți de împotrivirea direcției rafinăriei, muncitorii au demonstrat la 16 decembrie 1932 în fața Inspectoratului muncii, unde se duceau tratativele între Comitetul de acțiune și reprezentanții întreprinderii. Alarmați, patronii s-au adresat Ministerului de Interne prin intermediul Asociației industriașilor de petrol din România, cerind să se ia măsuri energice represive împotriva muncitorilor³. În urma acestei cereri, ministerul a ordonat Chesturii poliției din Ploiești „să cerceteze cazul, să ia imediat măsuri pentru paza liniștei și averii societății...”⁴.

Cu toate măsurile luate de poliție, demonstrațiile muncitorilor au continuat, lupta crescând în intensitate. În aceste condiții, la 28 decembrie 1932 a fost semnat contractul colectiv prin care rafinăria „Astra romină” se obliga să acorde sporuri de salarii între 8 și 12%. Deși multe dintre revendicările muncitorilor erau rezolvate numai parțial, încheierea contractului colectiv a constituit totuși un succes al luptei unite a muncitorilor. Nerezolvarea în întregime a revendicărilor prin contractul colectiv a determinat ca în zilele care au urmat lupta muncitorilor de la „Astra romină” să continue cu mai multă forță.

Acțiunile energice ale ceferiștilor și petroliștilor din a doua jumătate a anului 1932 au avut un larg ecou în rîndurile muncitorilor din celelalte ramuri ale industriei, care, nemulțumiți de intensificarea exploatarii, de condițiile extrem de grele în care trăiau, le-au urmat exemplul de luptă.

Pentru larga dezvoltare a luptelor clasei muncitoare, o condiție de importanță hotărîtoare a fost combaterea de către partid a curentelor oportuniste de dreapta și de „stînga” din propriile sale rînduri. Folosindu-se de aceste lipsuri și greutăți și de slaba experiență politică a unor muncitori,

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 29, dos. nr. 4 511, fila 67.

² Ibidem, filele 342, 345 și 347.

³ Ibidem, fond 79, dos. nr. 7 595, fila 1.

⁴ Ibidem.

conducătorii oportuniști social-democrați din unele centre industriale au putut să-și exerceze influența asupra unei părți a proletariatului și astfel să frâneze lupta. Așa s-a întîmplat la Reșița. După ce, prin greva demonstrativă din aprilie 1932, metalurgiștii reșițeni impuseaseră patronilor achitarea salariilor restante¹, în luna mai s-au găsit din nou în situația cînd întreprinderea U.D.R. a încetat iarăși plata sumelor ce se cuveneau muncitorilor. În consecință, în primele zile ale lunii iulie agitația muncitorilor a crescut în aşa măsură încît, după cum informa comisariatul local de poliție, „adunările muncitorilor din 9 și 10 iulie s-au desfășurat într-o agitație ce nu s-a mai văzut pînă în prezent la Reșița. În fiecare moment ne putem aștepta la acte de dezordine ce par inevitabile”². Deși a existat această stare de spirit, de data aceasta greva nu a mai izbucnit. Nu a izbucnit nici la 1 august, cînd întreprinderea a anunțat o nouă scădere de salarii de 15%³, nici după decizia de arbitraj prin care s-a hotărît ca salariile micșorate cu 10% să fie plătite începînd de la 1 septembrie⁴. Nu a izbucnit pentru că elemente social-democrate din conducerea sindicatului au făcut totul și au reușit să impună ca muncitorii să accepte fără luptă intensificarea jafului patronal. În acest centru important al industriei grele Ilie Moscovici la o întrunire ținută la 3 septembrie „a sfătuit pe cei prezenți ca să fie supuși tuturor măsurilor luate de autorități”⁵. Atitudinea de „supunere” a impiedicat să aibă vreun rezultat greva celor 1 800 de mineri de la Anina, declarată la 16 septembrie, în semn de protest împotriva deciziei de arbitraj⁶.

O situație asemănătoare a fost și în Valea Jiului. Manifestări de nemulțumire din ce în ce mai puternice se făceau simțite pe măsura creșterii numărului șomerilor, a scăderii salariilor. După datele furnizate autorităților în luna august, în întreprinderile din Petroșani, în mod normal ar fi trebuit să lucreze 14 466 de muncitori, lucrau 7 522 și „numai cîte trei zile pe săptămînă”. Restul îngroșau rîndurile șomerilor⁷.

Paralel cu concedierile, au fost scăzute și salariile. În urma arbitrajului Ministerului Muncii, acceptat de conducătorii social-democrați ai sindicatului local, salariile minerilor au fost reduse la începutul lunii august în medie cu 16%. Faptul că sindicatul social-democrat nu acționa în apărarea drepturilor proletariatului, precum și poziția conducătorilor acestuia – care încercau să convingă muncitorii că „în situația de azi n-au avut altceva mai bun de făcut decât să primească reducerea salariului”⁸ – a făcut ca să seadă simțitor influența sindicatului amsterdamiș în masa muncitorilor. În rîndul minerilor au crescut nemulțumirile și agitația față de această stare de lucruri⁹. O primă consecință a fost greva munci-

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 72, fila 126.

² Ibidem, fond 69, dos. nr. 680, fila 191.

³ Ibidem, dos. nr. 6 818, fila 108.

⁴ Ibidem, filele 240 și 241.

⁵ Ibidem, fila 254.

⁶ Ibidem, fond 5, dos. nr. 804, fila 440 și fond 69, dos. nr. 6 818, filele 256, 266, 269 și 279.

⁷ Ibidem, fond 77, dos. nr. 7 343, fila 262.

⁸ Ibidem, fond 1, dos. nr. 133, fila 30.

⁹ Ibidem, fond 77, dos. nr. 7 343, fila 276.

torilor de la mina Concordia-Vulcan, începută la 9 august (și prelungită și în septembrie) pentru neplata la timp a salariilor¹.

Cu toate încercările desperate ale elementelor oportuniste din mișcarea muncitorească de a induce în eroare proletariatul, de a-l demobiliza și a-l abate de la luptă, grevele s-au ținut lanț. Principalele revendicări pentru impunerea cărora muncitorii incetau lucru au fost : apărarea salarilor împotriva tendinței patronale de a le ciunti, de a nu le plăti la timp, împiedicarea a noi concedieri. Aceste revendicări erau înțelese de toți muncitorii, indiferent de pregătirea lor politică ; pentru obținerea lor puteau fi mobilizate mase din ce în ce mai largi. De aceea plenara din aprilie 1932 a C.C. al P.C.R. sublinia că „fiecare luptă reală a muncitorilor... pentru apărarea intereselor lor cele mai modeste, zilnice, duce neapărat aceste mase la clocionarea cu aparatul de represiune al statului burghez, împrăștie iluziile democratice, împinge pe drumul conștiinței luptei de clasă”². Organizațiile locale ale P.C.R. au ținut seama în activitatea lor de această apreciere și au depus toate eforturile pentru a asigura conducerea, îndrumarea luptelor zilnice ale clasei muncitoare. La aceasta au ajutat în mod deosebit experiența și succesele obținute de mișcarea muncitorilor feroviari, în care „o mare contribuție... la elaborarea și aplicarea în practică a noilor forme și metode ale activității revoluționare de masă a adus tovarășul Gheorghiu-Dej”³.

Grevele, demonstrațiile, protestele împotriva politicii guvernului au constituit fondul pe care s-a desfășurat, în a doua parte a anului 1932, pregătirea eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933. Mișcările de mai mică amploare din această perioadă au contribuit din plin la educarea politică a zeci de mii de oameni ai muncii, funcționari, intelectuali, care au avut prilejul să se convingă prin propria lor experiență de intențiile cercurilor conducătoare ale României burghezo-mișierești. Această experiență a făcut în același timp ca mase tot mai largi să înțeleagă linia politică a Partidului Comunist din România, conținutul luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști și, ca atare, să se alăture acțiunilor comuniștilor, să sprijine prin toate mijloacele pe feroviari și petroliști.

În iulie 1932, muncitorii de la minele Ticus și Aghires (Cluj) au fost nevoiți să declare grevă, deoarece după o jumătate de an de muncă primiseră salariu de-abia pentru cincisprezece zile⁴. În aceeași lună, și tot pentru neplata salarilor, au izbucnit greve la „Industria liniei” din Timișoara⁵, la fabrica de postav din Buhuși⁶ etc.

Muncitorii de la țesătoria „Imprimtextil” din București, hotărind să lupte împotriva intențiilor patronilor de a reduce salariile cu 10—20 %, au declarat o grevă de 10 zile în iulie 1932. În acest timp, ei au organizat

¹ Arhiva Sfatului popular al orașului Brașov, pachet XXVIII, dos. nr. II-20.

² Documente din istoria P.C.R. 1929—1933, vol. III, p. 449.

³ Chivu Stoica, op. cit., p. 12.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 69, dos. nr. 6 818, fila 198 ; „Scîntea”, an. II, nr. 8 din septembrie 1932.

⁵ Ibidem, fond 11, dos. nr. 2 802, fila 132.

⁶ „Scîntea”, an. II, nr. 8 din septembrie 1932 ; „Frontul roșu”, an. I, nr. 3 din 1932.

pichete care au împiedicat patronii să folosească spărgători de grevă¹. La rîndul lor, muncitorii de la fabrica „Venus” din Bucureşti au silit conducerea întreprinderii să anuleze reducerea de salarii anunţată la începutul lunii².

Tot prin grevă au răspuns în luna iulie muncitorii din portul Galaţi „ofensivei şi atacului nemilos al patronilor şi vătafilor care loveau în nivelul de trai atât de scăzut”³.

La Cluj, în august au declarat grevă muncitorii constructori. Sub conducerea organizaţiei locale P.C.R., a fost redactat un manifest către muncitorii veniţi din alte oraşe, cerîndu-li-se să se solidarizeze cu greviştii şi să nu accepte ofertele de lucru ale antreprenorilor. Munca desfăşurată de organizaţia de partid a avut rezultate favorabile. Cincisprezece lucrători constructori aduşi din Oradea de către patroni, după ce au luat cunoştinţă de situaţia de la Cluj, au refuzat să se prezinte la muncă, sprijinind astfel greva⁴.

În vara anului 1932, muncitorii pielari din Oradea au dus o intensă activitate pentru obţinerea unor majorări de salarii. Între 1 şi 15 septembrie, muncitorii de la întreprinderile „Magyar”, „Weego” şi „Primus”⁵ au încetat lucru. Încercările de a intimida greviştii prin arestarea unora dintre conducerii grevei⁶ nu au avut succes. Patronii au fost siliţi să accepte cererile formulate de muncitori şi să semneze contractul colectiv⁷.

Tot în septembrie 1932, sub îndrumarea sindicatului „Ciocanul”, au declarat grevă lucrătorii cizmari de la o serie de întreprinderi capitaliste din Bucureşti, printre care : „Mociorniţa”, „Talpa”, „Norma”, „Schul”, Mihăilescu”, „Balogh” etc.⁸ Cu toate măsurile de intimidare şi de dezorganizare a grevei, cu toate că poliţia a arestat 4 luerători membri ai comitetului sindicatului „Ciocanul”⁹, greviştii—care s-au bucurat de sprijinul moral şi material al muncitorilor din celealte ateliere şi fabrici¹⁰—au rezistat şi, către sfîrşitul lunii septembrie, patronii au fost siliţi să cedeze şi să semneze contractul colectiv cerut de muncitori¹¹.

Din cauza condiţiilor grele de muncă şi a continuării scăderii a salariailor, muncitorii cizmari din oraşul Satu-Mare au fost nevoiţi să declare grevă în luna septembrie. Ca urmare a poziţiei conducerilor social-democraţi aflaţi în fruntea sindicatului, greva s-a încheiat fără nici un rezultat. Organizaţia locală a P.C.R., trăgînd învăţămînte din această acţiune, a pregătit muncitorii pentru o nouă grevă care a izbucnit la 18 octombrie 1932, cu participarea a peste 200 de lucrători cizmari. Fiind

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 804, fila 420 ; „Scîntea”, an. II, nr. 7 din august 1932.

² Ibidem, fond 4, dos. nr. 709, fila 15 ; „Scîntea”, an. II, nr. 7 din august 1932.

³ Ibidem, fond 5, dos. nr. 951, fila 27.

⁴ Ibidem, fond 10, dos. nr. 2 510, fila 310.

⁵ Ibidem, fond 69, dos. nr. 818, fila 246.

⁶ Ibidem, fond 5, dos. nr. 708, fila 20.

⁷ Ibidem, dos. nr. 804, fila 454.

⁸ Ibidem, dos. nr. 97, filele 96—97 ; fond 5, dos. nr. 804, filele 432, 437 şi 447.

⁹ Ibidem, dos. nr. 804, fila 422.

¹⁰ Ibidem, dos. nr. 1 099, fila 95.

¹¹ Ibidem, dos. nr. 804, fila 448.

bine organizați, având la dispoziție ajutoare materiale primite de la muncitorii din alte orașe, greviștii au continuat lupta aproape trei săptămâni. La 5 noiembrie, patronii au acceptat sporirea salariilor în medie cu 10%¹.

Sub influența muncii politice desfășurate de organizația locală a P.C.R. și a acțiunilor muncitorilor petroliști au început să se agite și lucrătorii din alte ramuri, salariați ai întreprinderilor și fabricilor din Ploiești. Lucrătorii brutari și frânzelari din oraș se organizau în vederea luptei pentru apărarea repausului duminical, în vederea reînnorii contractului colectiv².

La 21 septembrie 1932, muncitorii de la „Fero-Email” din Ploiești, exasperați de mizeria în care se aflau în urma exploatarii crunte (mulți dintre lucrători, din cauza scăderii salariilor, a impozitelor mari, amenzilor etc. găseau în plic numai 15—20 de lei pentru două săptămâni de muncă), au întocmit un memoriu de revendicări pe care l-au înaintat Inspectoratului muncii³.

Scăderea continuă a salariilor (un lucrător calificat era plătit cu 35—40 de lei pe zi)⁴, condecorile, piedicile puse de patroni în calea organizării au determinat muncitorii de la întreprinderea „Textila” din Iași să declare grevă⁵. Muncitorii greviștii au luat toate măsurile ca să nu poată fi utilizați spărgători de grevă. Prin luptă, greviștii au reușit să impună revendicările formulate⁶. Referindu-se la aceste acțiuni, gazeta „Vasútás Dolgozó”, organ editat de Comitetul de acțiune al muncitorilor ceferiști din Transilvania, scria: „Ceferiștii și întreaga muncitorime trebuie să știe că aceste lupte sunt o parte a luptei comune împotriva ofensivei capitaliste generale. Deci trebuie intrat în luptă, trebuie sprijiniți greviștii, trebuie apărate în comun revendicările acestora”⁷.

În condițiile continuei creșteri a luptei muncitorilor, în primul rînd a muncitorilor ceferiști, s-au desfășurat lucrările plenarei C.C. al P.C.R. din octombrie 1932. Demonstrînd că ascuțirea crizei economice și înăsprirea teroarei de masă exercitată de guvernul burghezo-moșieresc au dus la creșterea valului revoluționar, plenara a subliniat rolul mereu crescînd al Partidului Comunist din România în conducerea luptei clasei muncitoare. Într-o întărire continuă a legăturii partidului cu masele largi, plenara a combătut cu tărie sectarismul dăunător unității de acțiune a clasei muncitoare, tendințele stîngiste de subapreciere a luptelor parțiale⁸. În vederea ridicării pe o treaptă superioară a luptelor clasei muncitoare, plenara a insistat asupra organizării grevei cu ocuparea fabricii, însoțită de demonstrații prin care muncitorii din alte întreprinderi și șomerii să-și manifeste solidaritatea cu greviștii⁹.

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 1 099, fila 114.

² „Ploieștii noi”, an. I, nr. 4 din 18 septembrie 1932.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 29, dos. nr. 4 504, fila 253.

⁴ Ibidem, fond 8, dos. nr. 1 600, fila 876.

⁵ Ibidem, fond 5, dos. nr. 807 fila 34.

⁶ „Scîntea”, an. II, nr. 12 din 15 decembrie 1932.

⁷ „Vasútás Dolgozó”, an. I, nr. 1 din 1 noiembrie 1932.

⁸ Documente din istoria P.C.R. 1929—1933, vol. III, p. 530 și 536.

⁹ Ibidem, p. 533.

Aplicarea în viață a hotărîrilor plenarei Comitetului Central din octombrie 1932 a ridicat la un nivel mai înalt munca de partid, fapt care s-a reflectat pozitiv atât în activitatea muncitorilor ceferiști și petroliști, cât și a altor categorii de muncitori. Munca în rîndul maselor, larg desfășurată de organizațiile locale ale P.C.R., a determinat pe muncitorii de la țesătoria „Stein și Fied” din Sighet¹, de la fabrica „Adesgo” din București² și pe lucrătorii atelierelor de cizmărie din Sibiu³ să declare — în cursul lunii noiembrie 1932 — greve prin care s-au împotrivit încercărilor patronilor de a le scădea salariile.

În preajma zilei de 7 noiembrie 1932, ca urmare a muncii intense de propagandă desfășurată de P.C.R., muncitorii întreprinderilor textile din Arad au luat primele măsuri în vederea organizării unei greve îndreptate împotriva concedierilor și a scăderilor de salarii⁴. Tot atunci a inceput munca de organizare în sindicat revoluționar a lucrătorilor zugravi din orașul Piatra-Neamț⁵.

Din cauza scăderii continue a salariilor, a intensificării exploatarii, a nerespectării de către patroni a prevederilor contractului colectiv, muncitorii din porturi au declarat o serie de greve. În luna august au fost în luptă muncitorii din Corabia și Zimnicea⁶. La 1 septembrie au declarat grevă 252 de muncitori din portul Turnu-Severin⁷, iar la 3 septembrie s-a desfășurat o grevă parțială în portul Brăila⁸. În octombrie 1932 se aflau în luptă cu patronii pentru apărarea salariilor muncitorii din portul Tulcea⁹. Timp de două zile (22–23 noiembrie) au incetat lucrul muncitorii afiliați sindicatului „Mihail Eminescu” din Constanța¹⁰.

Situația grea determinată de urmările crizei a făcut ca în a doua jumătate a anului 1932 starea de spirit revoluționar să crească considerabil. Munca desfășurată de partidul comunist a contribuit ca un număr din ce în ce mai mare de muncitori să înțeleagă faptul că numai prin luptă vor putea pune capăt stării de lucruri existente, ceea ce a dus la creșterea preocupării pentru organizare. Sub îndrumarea organizațiilor P.C.R., folosind experiența revoluționară a ceferiștilor, muncitorii din alte ramuri ale industriei au trecut la constituirea comitetelor de acțiune în fabrici. În unele locuri au fost alese comitete de acțiune locale pe profesii. Așa s-a constituit comitetul de acțiune al muncitorilor petroliști din Ploiești¹¹, al muncitorilor pielari din Cluj¹², al muncitorilor din portul Galați¹³ etc. Aceste comitete au elaborat revendicările generale ale muncitorilor din

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 10, dos. nr. 2 639, fila 7.

² Ibidem, fond 5, dos. nr. 807, fila 35.

³ Ibidem, dos. nr. 1 099, fila 112.

⁴ Ibidem, fond 11, dos. 2 802, fila 132.

⁵ Ibidem, fond 5, dos. 1 139, fila 16.

⁶ Ibidem, dos. 804, fila 431.

⁷ Ibidem, dos. 1 057, fila 500.

⁸ Ibidem, dos. 1 057, fila 501.

⁹ Ibidem, fond 13, dos. 3 439, fila 332.

¹⁰ Ibidem, fond 5, dos. 1 057, fila 513.

¹¹ Chivu Stoica, *Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933*, București. E.S.P.L.P., 1955, p. 75.

¹² Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 807, fila 11.

¹³ Ibidem, dos. nr. 951, fila 27.

întreprinderile de același gen din oraș și au sprijinit alegerea comitetelor pe întreprinderi, organizarea și desfășurarea acțiunilor pentru cucerirea revendicărilor fiind expresia frontului unic muncitoresc.

În primele zile ale lunii octombrie, comitetul de acțiune al muncitorilor pielari din Cluj a chemat la luptă muncitorii din această ramură pentru căștigarea unor revendicări importante, printre care și sporirea salariilor cu 30%¹. La 4 octombrie, muncitorii de la fabricile de pielărie și încălțăminte „Matador”, „Lakmes”, „Sbaum”, „Banbal”, „Sih”² au intrat în grevă. Li s-au alăturat peste 400 de lucrători pantofari din atelierele existente în oraș³.

Peste cîteva zile, la 19 octombrie, au declarat grevă și 500 de lucrători ai fabricii de încălțăminte „Dermata”⁴. Aceștia, pentru a împiedica intrarea la lucru a unor eventuali spărgători de grevă, se adunau și staționau în fața fabricii. În dimineața zilei de 31 octombrie, poliția a voit să-i împrăștie, dar, muncitorii împotrivindu-se, gardienii au tras o salvă în aer⁵ și apoi au arestat doi dintre conducătorii greviștilor. Cei prezenti au încercat să elibereze muncitorii arestați, însă în fața forțelor polițienești mult superioare au fost siliți să se retragă și să se regroupeze la sediul sindicatului pielarilor. De aici au pornit în grupuri spre Chestura poliției, unde au demonstrat pentru eliberarea muncitorilor arestați. Neobtinând rezultatul dorit s-au îndreptat către fabricile de mobilă „Transilvania” și „Victoria”, solicitînd muncitorilor de aici să declare grevă de solidaritate. La ora 16, salariații celor două întreprinderi au declarat grevă de simpatie cu muncitorii de la „Dermata”, precum și pentru satisfacerea unor revendicări proprii⁶. În grup compact, muncitorii de la „Dermata”, „Transilvania” și „Victoria” s-au îndreptat spre centrul orașului, cerînd eliberarea conducătorilor grevei care fuseseră arestați. Au fost întîmpinați de puternice forțe polițienești care au arestat peste 500 de demonstranți. Muncitorii organizatori ai manifestației au fost trimiși în judecată, iar sediul sindicatului a fost percheziționat⁷.

Demonstrația de stradă a determinat patronii să accepte satisfacerea unora dintre revendicări, așa că, la 1 noiembrie, muncitorii celor trei întreprinderi clujene au reluat lucrul⁸. N-au uitat însă patronii să se răfuiască cu cei pe care i-au considerat a fi fost organizatori ai grevei. În primele zile ale lunii noiembrie 70 dintre muncitorii de la „Dermata” care au participat la grevă au fost condeiați⁹.

Paralel cu creșterea în intensitate a acțiunilor muncitorilor sporesc și măsurile represive luate de aparatul statului burghezo-moșieresc. Pentru a împiedica manifestații ale proletariatului cu prilejul aniversării

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 807, fila 11.

² Ibidem, dos. nr. 1 096, fila 28.

³ Ibidem, dos. nr. 807, fila 20.

⁴ Ibidem, dos. nr. 807, fila 22; vezi și *Exploatarea capitalistă la „Dermata”*, București, Editura de stat pentru literatură științifică, 1954, p. 51.

⁵ Ibidem, fila 29.

⁶ Ibidem, fila 31.

⁷ Ibidem, fond 5, dos. nr. 1 099, fila 112.

⁸ Ibidem, dos. nr. 1 099, fila 113.

⁹ Ibidem, dos. nr. 807, fila 30.

luptelor din 13 decembrie 1918, organele polițienești au procedat la efectuarea unor descinderi la sediile organizațiilor muncitorești, la arestări și confiscări de materiale de propagandă. Astfel, în zilele de 10 și 11 decembrie, Siguranța a percheziționat sediile din București ale sindicatelor „Solidaritatea”, „Ciocanul”, „C.F.R.” (din calea Griviței nr. 261), precum și ale Ajutorului muncitoresc român. Cu acest prilej au fost arestați 84 de muncitori, membri în comitetele de conducere ale acestor organizații¹. Actele samavolnice (petrecute și în alte orașe ale țării) nu au intimidat însă muncitorimea și acest lucru s-a reflectat într-o serie de greve desfășurate în cursul lunii decembrie 1932.

La 15 decembrie au declarat grevă (pentru majorarea salariilor) muncitorii întreprinderii „Seta” din București. După cum s-a procedat aproape în mai toate grevele din această perioadă s-au organizat pichete de grevă și s-a făcut apel la someri să nu răspundă la încercările patronilor de a-i angaja pentru a înllocui pe greviști. În această situație, conducerea întreprinderii a fost silită să cedeze. După cîteva zile însă, patronii au vrut să concedieze muncitorii care au format comitetul de grevă; lupta a reînceput, ceea ce a silit pe patroni să renunțe la concedieri². Tot pentru plata și apărarea salariilor au mai declarat greve, în decembrie 1932, lucrătorii atelierelor de croitorie din Brașov³, muncitorii întreprinderilor forestiere „Regna” (Vatra Dornei)⁴ și „Moldovița” (Cimpulung)⁵. Cei peste 850 de muncitori ai minelor din Ticiu (Cluj) au fost siliți să declare o nouă grevă, pentru ca patronii să le achite salariile restante⁶.

Într-o serie de centre muncitorești s-a intensificat și munca de organizare a viitoarelor lupte. La Timișoara se desfășura din plin organizarea sindicatelor revoluționare în toate întreprinderile. În prima jumătate a lunii decembrie era refăcut sindicatul textilistilor, cel al muncitorilor din portul Bega și cel al lucrătorilor brutari⁷. Se pregăteau pentru grevă și muncitorii de la „Fero Email” din Ploiești, în urma preavizului de concediere pe care patronii îl dăduseră la 300 de lucrători, majoritatea salariaților întreprinderii⁸.

Anul 1932 s-a încheiat cu două mari greve ale muncitorilor din industria textilă. La 17 decembrie, conducerea întreprinderii „Industria liniilor” din Timișoara, motivind că Ministerul de Război nu a achitat comenzi efectuate, a anunțat încetarea plății salariilor pe luna în curs și închiderea fabricii începînd de la 1 ianuarie⁹. În fața acestei amenintări, la 19 decembrie 1932, la ora 9 dimineață, cei 1 600 de muncitori ai întreprinderii au lăsat lucrul, s-au adunat în curtea fabricii și au ales un comitet de acțiune. Organizația P.C.R. a condus lupta muncitorilor

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 7, dos. nr. 1 300, filele 49–54.

² Ibidem, dos. nr. 1 304, fila 235; „Sfînteaia”, an. II, nr. 12 din 1932.

³ Ibidem, fond 5, dos. nr. 8 091, fila 14.

⁴ Ibidem, fond 6, dos. nr. 1, fila 144.

⁵ Ibidem, fond 7, dos. nr. 1 299, fila 215.

⁶ „Sfînteaia”, an. II, nr. 12 din decembrie 1932.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 11, dos. nr. 2 889, fila 34.

⁸ „Socialismul”, an. XXVI, nr. 50 din 11 decembrie 1932.

⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 69, dos. nr. 6 869, fila 85.

textiliști¹. Membrii comitetului care s-au prezentat la direcțiune pentru a cere explicații de ce nu se plătesc salariile au primit preaviz². Acest act a determinat muncitorii să declare grevă³. În timp ce greviștii se aflau în curtea întreprinderii, poliția chemată de patroni a încercat să arresteze pe unul dintre muncitorii comuniști. Între greviști și forțele polițienești s-a produs o violentă ciocnire⁴.

La 22 decembrie, lucrătorii de la „Industria liniilor”, după ce au primit salariul pe zilele lucrate pînă la grevă, s-au adunat în fața portilor fabricii și au făcut o adunare de protest. În acest timp, membrii U.T.C. agitață muncitorii de la alte întreprinderi din oraș pentru a veni în sprijinul tovarășilor lor de la „Industria liniilor”⁵. Deoarece poliția a arrestat o parte din membrii comitetului de grevă, muncitorii s-au adunat la 20 decembrie la căminul muncitoresc din str. Negruții și de acolo, încolonati, au demonstrat pe străzi, îndreptîndu-se spre chestură. Demonstrația a fost întîmpinată de forțe polițienești în fața Palatului Poștei și împărățiată cu brutalitate. În același timp poliția urmărea să arresteze și restul membrilor comitetului ales de greviști⁶.

Mișcarea muncitorilor greviști luând ampoloare, conducerea întreprinderii a fost silită la 29 decembrie să retragă preavizul dat pentru 1 ianuarie 1933 și să promită muncitorilor că va plăti o parte din salarii imediat ce va încasa sumele restante de la stat. De data aceasta muncitorii, prin comitetul ales, au declarat că nu vor relua lucrul pînă nu vor primi banii pentru zilele pierdute din cauza grevei, precum și plata concediului pe trei ani în urmă⁷.

La 20 decembrie 1932, cei 3 000 de muncitori ai fabricii de postav „Buhuși” au încetat lucru deoarece li se refuza plata primei de producție pe anul expirat⁸. Ei au ales un comitet de grevă precum și pichetele care au fost posteate la poarta întreprinderii⁹. După o luptă de 10 zile, în care timp greviștii au simțit sprijinul tovarășesc al muncitorilor din Ploiești, București¹⁰ și alte orașe ale țării, greva a luat sfîrșit prin acceptarea revendicărilor de către conducerea întreprinderii¹¹. În fața unității de luptă a proletariatului, încercările demagogice ale patronilor și ale șefilor reformiști social-democrați, ca și presiunile efectuate de poliție, au eşuat¹².

Acțiunile desfășurate de proletariat în a doua parte a anului 1932 demonstравau grăitor că partidul comunist, întărindu-și organizațiile sale

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 69, dos. nr. 6 869, fila 92.

² „Facla”, an. XI, nr. 572 din 27 decembrie 1932.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 69, dos. nr. 6 869, fila 92.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem, fila 85.

⁶ Ibidem, fila 87.

⁷ Ibidem, fond 5, dos. nr. 807, fila 60.

⁸ Ibidem, fond 69, dos. nr. 6 467, fila 2; Aurel Roman, *Din istoria luptelor revoluționare ale muncitorilor textiliști de la fabrica de postav „Buhuși”*, București, Edit. științifică, p. 131–135.

⁹ „Frontul roșu”, ianuarie 1933.

¹⁰ „Steagul roșu”, an. III, nr. 1 din 1 ianuarie 1933.

¹¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 69, dos. nr. 6 466, fila 13.

¹² Ibidem, fila 10; „Facla”, an. XI, nr. 577 din 30 decembrie 1932.

locale, consolidindu-și legăturile cu masele muncitoare, reușea să ridice lupta muncitorilor pe o treaptă mai înaltă, să-i imprime un caracter politic mai accentuat. Deși grevele din ultima parte a anului 1932 au izbucnit pentru revendicări de ordin economic, lupta se ducea de fapt împotriva întregii politici reactionare a guvernului burghezo-moșieresc.

Grevele din a doua parte a anului 1932 au demonstrat creșterea combativității, a gradului de organizare a muncitorilor din întreprinderile principalelor ramuri ale industriei. Folosind experiența acumulată în organizarea mișcării ceferiștilor, organizațiile de partid locale au recușit ca muncitorii din celelalte întreprinderi să folosească în lupta lor noi metode: realizarea comitetului de acțiune, organ al frontului unic, ocuparea fabricii în timpul grevei, mobilizarea altor muncitori și a șomerilor în jurul întreprinderilor ai căror lucrători se aflau în luptă, declararea de greve și organizarea manifestațiilor de solidaritate etc.

Toate acestea scot puternic în evidență faptul că a doua jumătate a anului 1932 „a cunoscut o creștere, în forme variate, a mișcărilor populare de protest împotriva politicii guvernului național-țărănist — noul atac întreprins de acesta la începutul anului 1933 împotriva nivelului de trai al maselor, prin aplicarea celei de-a treia « curbe de sacrificiu », sporind și mai mult indignarea și revolta muncitorimii”¹.

★

Efectele crizei la sate, povara datoriilor, camăta au dus țărăniminea la ruină și infometare. În timp ce drepturile bănești care se cuveneau micilor slujbași, pensionarilor, văduvelor și invalidilor de război nu erau plătite cu lunile, statul burghezo-moșieresc înțețea măsurile de strîngere a impozitelor, în special cele datorate de țărăniminea muncitoare. Până și presa burgheză a fost silită să dezaprobe metodele barbare folosite de aparatul fiscal. „Perceptorii ridică de la casele sătenilor scoarțele de pe pat, chilimurile, căpătăile și alte lucruri. Dar în afară de acestea se ridică sătenilor și uneltele de muncă”². Asemenea stare de lucruri și influența acțiunilor muncitorilor au determinat creșterea împotrivirii țărănimii muncitoare. „Anii 1930—1932 sunt caracterizați prin nenumărate mici revolte țărănești, ciocniri cu jandarmii, alungarea perceptorilor, ocuparea pământurilor de pășune, tăierea pădurilor fără învoie și, mai ales, refuzul de a plăti datoriile către bancheri și cămătași și împotrivirea în masă față de sechestrarea bunurilor țărănilor îndatorați”³.

Refuzul țărănilor de a plăti impozitele a luat în multe locuri forme violente. Cele mai multe cazuri au fost determinate de încercările aparatului fiscal de a efectua executări silite în vederea împlinirii sumelor enorme datorate drept impozite de țărani cu gospodării mici care nu vroiau sau, mai ales, nu aveau posibilități materiale să plătească. În această situație, sătenii se adunau și puneau pe goană perceptorii, aşa cum s-a întîmplat la Dobrești (Muscel)⁴, Păhnești (Fălcu), Săbiești (Dîm-

¹ Chivu Stoica, *A 30-a aniversare a eroicelor lupte din februarie 1933*, Ed. politică, 1963, p. 15.

² „Cuvîntul”, an. VIII, nr. 2 657 din 14 septembrie 1932.

³ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvînturi*, ed. a IV-a, E.S.P.L.P., 1955, p. 183.

⁴ „Scînteia”, an. II, nr. 7 din 1 august 1932.

boviță)¹, unde au fost alungați și chiaburii care veniseră să cumpere lumerile scoase la licitație, la Sintandrei (Bihor), unde acțiunea a fost organizată de femei², în comuna Mogoșești (Satu-Mare), unde țărani s-au înarmat cu furci și topoare³, la Sărățeni (Ialomița)⁴ și în multe alte locuri.

În lunile iulie—august, adică în toiul lucrărilor agricole, țărani săraci din fostele județe Mureș, Bihor, Maramureș, conduși de organizațiile P.C.R., au refuzat să iasă la lucru pe moșiile boierești și să plătească impozitele⁵. Refuzul de a plăti comunelor taxe pentru vite s-a manifestat și în județul Cluj⁶.

Șicanele făcute de autoritățile comunale au provocat numeroase răzmerițe. La Padina (Buzău), țărani înarmați cu coase și furci au alungat primarul și tehnicenii care încercau să măsoare, în vederea scoaterii în vinzare, loturile țăranelor care nu plătiseră ratele pentru pămîntul primit la reforma agrară⁷. De asemenea, țărani s-au ridicat împotriva primarilor din comunele Rotunda (Romană)⁸, Asău (Bacău)⁹, Rîșnov (Brașov)¹⁰ etc.

În aprilie 1932, locitorii comunei Stîna (Satu Mare), care erau lipsiți de pășune pentru vite, au ocupat o porțiune de pădure din jurul satului. Autoritățile comunale și funcționarii întreprinderii capitaliste care exploata pădurea au dus vitele la oborul comunal, iar jandarmii au arestat cîțiva dintre țărani care au inițiat acțiunea. Pentru eliberarea celor arestați, la sunetul de alarmă al clopotelor, toți locitorii au atacat jandarmii și au asediat primăria, unde se aflau detinuții. În luptă crîncenă care a urmat, jandarmii au ucis cu focuri de armă doi țărani și au rănit alți doi¹¹. Ciocniri între țărani săraci și jandarmi au mai avut loc în comunele Gropnița și Copou (Iași), Straja (Constanța)¹², unde jandarmii au fost dezarmați, la Mădărași (Ciuc)¹³ etc.

În comuna Marghita (Bihor), cu prilejul alegerilor comunale din decembrie 1932 au fost răspândite manifeste editate de organizația județeană P.C.R. Jandarmii au făcut arestări în rîndurile țăranelor. În seara de 18 decembrie, în fața preturii s-au adunat peste 300 de locitori, „vociferind și cerind eliberarea celor arestați, amenințînd în caz contrar cu devastarea localului”¹⁴.

¹ „Scînteia”, an. III, nr. 1 din 1 ianuarie 1933.

² Ibidem, an. II, nr. 8 din 1 septembrie 1932.

³ „Brazda”, an. II, nr. 12 din octombrie 1932.

⁴ „Scînteia”, an. II, nr. 12, din 15 decembrie 1932.

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 11, dos. nr. 2 901, fila 248.

⁶ Ibidem, fond 1, dos. nr. 6, fila 176.

⁷ „Scînteia”, an. III, nr. 1 din 1 ianuarie 1933.

⁸ Ibidem, an. II, nr. 11 din 1 decembrie 1932.

⁹ Lectii în ajutorul celor ce studiază istoria P.M.R., București, Edit. politică, 1960, p. 296.

¹⁰ „Curentul”, an. VIII, nr. 1 624 din 8 august 1932.

¹¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 10, dos. nr. 2 521, filele 49—50.

¹² „Frontul roșu”, an. I, nr. 3 din iulie 1932.

¹³ „Scînteia”, an. II, nr. 7 din 1 august 1932; Al. G. Savu, Despre activitatea P.C.R. la satul în anii 1929—1933, în Studii și materiale de istorie contemporană, vol. II, București, Edit. Acad. R.P.R., 1962.

¹⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 10, dos. nr. 2 615, fila 65.

Greutățile provocate de criză, ca și lupta din ce în ce mai dîrză a clasei muncitoare au avut o puternică influență asupra păturilor largi ale populației în rîndurile cărora a sporit starea de nemulțumire, de agitație. „O manifestare caracteristică — aprecia plenara C.C. al P.C.R. din aprilie 1932 — o constituie mișcarea mai vijelioasă și mai largă printre intelectualitatea muncitoare, mai ales a învățătorilor de la țară, a pensionarilor, a invalidilor, care ies în stradă, care intră cu forță în instituțiile financiare ale statului..., care amenință cu greva”¹.

În august 1932, printr-un manifest semnat de Comitetul de acțiune al funcționarilor mici din instituțiile statului, această categorie de salariați era chemată să se organizeze în sindicate alături de clasa muncitoare, să-și formeze comitete de acțiune pe direcții și secții, să lupte împotriva scăderii salariilor, a concedierilor, pentru plata neîntîrziată a salariilor². Munca dusă de organizațiile P.C.R. și influența exercitată de lupta muncitorilor au avut rezultate pozitive. La întrunirea extraordinară din octombrie 1932 a Federației generale a asociațiilor de salariați publici, cu toată împotrivirea conducerii, s-a cerut organizarea luptei împotriva reducerii salariilor funcționarilor statului ajunsă într-o situație materială disperată³.

La fel, Federația contabililor experți și autorizați, alarmată de înrăutățirea stării materiale și de creșterea concedierilor în rîndurile membrilor săi, a organizat în septembrie 1932 o adunare generală în cadrul căreia s-a cerut guvernului să intervină pentru stăvilirea șomajului⁴.

Funcționarii particulari, crunt loviți de șomaj, au reușit să impună conducerii Asociației funcționarilor particulari să adreseze un memoriu Ministerului Muncii, în care, printre altele, se cerea legiferarea ajutorului de șomaj, șomerii să nu mai plătească chirie, suspendarea executărilor silite⁵. Aceleași deziderate au fost exprimate și în cadrul congresului regional al funcționarilor particulari, care a avut loc la Brăila în septembrie 1932⁶. Se agitau și funcționarii comerciali. Respectarea repausului duminal, încetarea concedierilor, încetarea reducerii salariilor au fost cerute atât la întrunirea asociației „Unirea” din București⁷, cât și la adunările din Tîrgoviște⁸ și Iași⁹.

Numeroase acțiuni de protest au fost organizate de profesori, de învățătorii, care, aşa cum remarcă o publicație a vremii, „cerăesc un codru de piine de la școlarii lor”¹⁰. În vara anului 1932, profesorii secundari au manifestat violent împotriva guvernului Iorga. În august, în cadrul Congresului corpului didactic din Iași, cadrele didactice au protestat

¹ *Documente din istoria P.C.R. 1929–1933*, vol. III, 1956, p. 435.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 956, fila 15.

³ „Cuvîntul”, an. VIII, nr. 2 676 din 3 octombrie 1932.

⁴ Ibidem, nr. 2 656 din 13 septembrie 1932.

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 1 126, fila 207.

⁶ „Cuvîntul”, an. VIII, nr. 2 663 din 20 septembrie 1932.

⁷ Ibidem, nr. 2 649 din 6 septembrie 1932.

⁸ Ibidem, nr. 2 713 din 9 noiembrie 1932

⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 1 126, fila 73.

¹⁰ „Frontul evenimentelor culturale și sociale”, nr. 2 din 18 decembrie 1932, p. 6.

energetic împotriva atitudinii oficialităților care nu ordonanțaseră plata salariilor de cîteva luni¹. Despre modul cum erau salarizați și-au manifestat nemulțumirile și profesorii secundari din întreaga țară, în cadrul întrunirii organizate în septembrie de asociația lor². Același obiect 1-a avut și memoriul înaintat guvernului peste cîteva zile.

Una dintre categoriile greu lovite de măsurile luate de guvernele care s-au perindat la cîrma țării în anii crizei economice a fost aceea a pensionarilor, văduvelor și orfanilor de război. În iulie 1932, peste 4 000 de pensionari, invalizi și văduve de război din județul și orașul Buzău au demonstrat în fața Administrației financiare cerînd drepturile pe care nu le primiseră de cîteva luni³. Starea grea a invalidilor, orfanilor și văduvelor de război a fost expusă în cadrul Congresului care a avut loc la 28 august 1932, la Iași. Cu acest prilej, Comitetul regional P.C.R. Moldova s-a adresat printr-un manifest delegaților, îndrumîndu-le în organizarea luptei lor⁴.

Neprimind drepturile bănești Mizere ce li se cuveneau, subofițerii pensionari din întreaga țară au hotărît un marș și un congres general la București, cu care prilej să-și expună situația disperată în care se aflau. Ajunși în capitală, ei au fost blocati în incinta Arenelor Romane și au fost împiedicați de autorități să demonstreze pe străzi, așa cum intenționau⁵.

La 11 septembrie s-au adunat la Ploiești pensionarii publici de toate categoriile din județul Prahova și au protestat violent împotriva șicanelor guvernamentale⁶. Iar la 20 noiembrie, la Iași, în sala „Sidoli”, s-a întrunit Congresul general al pensionarilor publici din întreaga țară, la care au participat aproximativ 600 de delegați. Discutînd situația insuportabilă în care se zbăteau, ei s-au ridicat energetic împotriva guvernului, care închetaște plata pensiilor de 8 luni⁷.

Lipsa de grijă a guvernului pentru tineretul studios a constituit cauza principală a numeroase proteste studențești. Imposibilitatea de a plăti taxele enorme a determinat studenții din centrul universitar Cluj să declare grevă de protest la 23 octombrie 1932⁸.

Și micii comercianți, micii meseriași sufereau de pe urma situației grele economice, pierdeau increderea în guvern, ceea ce a determinat poliția din Sighet să ajungă la concluzia că „dacă pînă acum n-a ieșit la suprafață că și în rîndurile acestora comunismul a cîștigat teren se datoră conștiinței lor de burghezi. Dar n-ar fi de mirare să identificăm în rîndurile comuniștilor mici comercianți și mici meseriași”⁹.

Dacă temerea poliției nu s-a adeverit întocmai, în schimb marile frâmintări sociale din ajunul luptelor din ianuarie—februarie 1933, acțiunile desfășurate de muncitori, manifestările altor pături sociale asuprute au

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 8, dos. nr. 1 633, fila 8.

² „Cuvîntul”, an. VIII, nr. 2 673 din 30 septembrie 1932.

³ „Scîntea”, an. II, nr. 7, din 1 august 1932.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 8, dos. nr. 1 633, fila 8.

⁵ „Cuvîntul”, an. VIII, nr. 2 655 și 2 670 din septembrie 1932.

⁶ „Ploieștii noi”, an. I, nr. 4 din 18 septembrie 1932.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 69, dos. nr. 6 371, fila 649.

⁸ „Cuvîntul”, an. VIII, nr. 2 697 din 24 octombrie 1932.

⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 10, dos. nr. 2 639, fila 5.

însemnat o temeinică școală politică, confirmind aprecierea făcută de plenara din octombrie 1932 a C.C. al P.C.R., cu privire la „o nouă mișcare de masă contra politicii de jaf a guvernului”¹.

Continuarea concedierilor, scăderea salariilor, creșterea prețurilor bunurilor de larg consum, înăspirea teroarei au însemnat tot atîtea cauze care au contribuit la intensificarea mișcării de împotrivire a maselor, a clasei muncitoare, și în primul rînd a muncitorilor ceferiști și petroliști. Creșterea mișcării revoluționare a feroviarilor și a petroliștilor la sfîrșitul anului 1932 a influențat puternic lupta maselor populare din România.

În aceste condiții, Partidul Comunist din România a desfășurat o vastă muncă politică de organizare și mobilizare a muncitorilor împotriva trecerii poverilor și urmărilor crizei asupra maselor populare. Se realiza o nouă dispozitie a forțelor de clasă, caracterizată prin creșterea combativității revoluționare a muncitorimii ceferiste, prin trecerea muncitorilor din alte ramuri industriale la acțiuni greviste, prin frămîntările țărănimii, ale pădurilor mijlocii, funcționari, pensionari, meseriași, prin ridicarea spiritului protestatar al unei însemnate părți a intelectualității.

Experiența revoluționară căpătată pînă atunci, muncă susținută depusă de organizațiile locale de partid au contribuit la întărirea considerabilă a prestigiului și influenței partidului comunist în rîndurile clasei muncitoare, a pădurilor asuprite și exploatație. Pentru cea mai mare parte a maselor muncitoare era din ce în ce mai clar că numai prin luptă revoluționară vor putea fi obținute revendicările vitale. De aceea partidul comunist depunea largi eforturi pentru organizarea viitoarelor acțiuni ale proletariatului : „Sarcina noastră — scria « Scîntea » — este să fim în fruntea maselor în pregătirea, organizarea și conducerea luptelor pentru revendicările zilnice ale muncitorimii, punctul de plecare a ridicării lor la lupte politice de mase. Pătrunzînd în citadelele noastre, fabricile, noi trebuie să întărim de-a lungul luptelor zilnice celulele de partid, demascarea manevrelor de « stînga » ale partidelor burgheze și trădarea șefilor social-democrați, și pe baza frontului unic de jos să creăm și să întărim comitetetele de acțiune, « comitetele de fabrică », încheiind astfel în luptă frontul unic de jos”².

În condițiile creșterii continue, masive, a mișcării muncitorești, a avîntului de luptă, Partidul Comunist din România, apreciind că în „apărarea intereselor maselor proletare în timpul apropiat, postul cel mai important al frontului proletar, asupra căruia partidul va trebui să-și concentreze toate eforturile sale, continuă să fie ceferiștii”³, și-a îndreptat în mod deosebit atenția spre pregătirea eroicelor lupte din februarie 1933, care, „prin înaltul lor nivel de organizare, prin ampolarea și spiritul lor revoluționar..., au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești”⁴.

¹ *Documente din istoria P.C.R. 1929—1933*, vol. III, p. 526.

² „Scîntea”, an. III, nr. 1 din 1 ianuarie 1933.

³ *Documente din istoria P.C.R. 1929—1933*, vol. III, p. 531.

⁴ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări. 1959—1961*, București, Edit. politică, 1961, p. 435.

ВЫСТУПЛЕНИЯ РАБОЧЕГО КЛАССА ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ 1932 года

РЕЗЮМЕ

В первой части статьи подчеркивается, что выступления рабочего класса и других притесняемых слоев общества в 1932 г. следовали одно за другим на фоне мирового экономического кризиса капитализма 1929—1933 гг. Они выразили сопротивление рабочего класса, крестьянства и средних слоев городского населения политике, проводившейся национально-цэрэнистским правительством — выразителем интересов эксплуататорских классов — которое стремилось переложить тяжесть кризиса на плечи трудящихся масс. Борьбу в тот период воглавляли основные отряды пролетариата — железнодорожники и нефтяники. Экономическое наступление эксплуататорских классов переплеталось с рядом мероприятий политического характера, ведших к ограничению демократических свобод и прав. Выражением грубого нарушения этих прав явились парламентские выборы, состоявшиеся летом 1932 г.

Во второй половине этого года — указывается далее в статье — вследствие обострения классовых противоречий и под влиянием революционного движения железнодорожников, организованного Центральным комитетом действия, секретарем которого был товарищ Г. Георгиу-Деж, усилились стачечные выступления и в других промышленных отраслях. Под руководством местных организаций КПР объявили забастовку шахтеры, металлурги, текстильщики, кожевники, сапожники, лесорубы, докеры и т. д.

Последствия экономического кризиса, возросшие налоги, долги в банках, ростовщичество довели крестьянство до разорения и голода. Это положение вещей и влияние выступлений рабочих в 1932 г. вызвали во многих селах крестьянские восстания, столкновения с жандармами, изгнание сборщиков налогов.

Нищенское существование, неуплата заработной платы в течение нескольких месяцев вызывали многочисленные выступления со стороны средних слоев, протесты профессоров и учителей, государственных служащих, пенсионеров, вдов и инвалидов войны.

В заключение статьи указывается, что все эти движения сопротивления политике правительственные кругов, указавшие на полевение трудящихся масс, достигли наивысшей точки в героических боях рабочих железнодорожников и нефтяников в январе-феврале 1933 г., организованных и руководимых Коммунистической партией Румынии.

LES ACTIONS DE LA CLASSE OUVRIÈRE PENDANT LA SECONDE MOITIÉ DE 1932

RÉSUMÉ

Dans la première partie de l'étude, l'auteur montre que les actions menées en 1932 par la classe ouvrière et par d'autres couches sociales opprimées se projettent sur un fond constitué par la crise économique mondiale du capitalisme des années 1929—1933. Ces actions expriment la résistance de la classe ouvrière, de la paysannerie et des couches moyennes des villes à la politique du gouvernement national-paysan, représentant des intérêts des classes exploiteuses,

politique consistant à rejeter sur les masses laborieuses toute la charge résultant de la crise. Au premier rang des luttes de cette période on trouve les détachements de base du prolétariat, cheminots et ouvriers du pétrole. Parallèlement à l'offensive économique des classes exploitées, une série de mesures furent prises alors en vue de la restriction des libertés et des droits démocratiques. L'exemple le plus flagrant, à cet égard, est constitué par les élections parlementaires de l'été 1932.

Au cours de la seconde moitié de l'année, par suite de l'aggravation des antagonismes de classe et sous l'influence du mouvement révolutionnaire des cheminots organisé par le Comité Central d'Action dont le secrétaire était le camarade Gh. Gheorghiu-Dej, les actions grévistes s'étendirent à d'autres secteurs de l'industrie. Sous la conduite des organisations locales du P.C.R., la grève fut déclarée tour à tour par les mineurs, les métallos, les ouvriers du textile, les tanneurs, les cordonniers, les forestiers, les dockers, etc.

Les effets de la crise économique — augmentation des impôts, dettes envers les banques, taux usuraires, etc. — amenèrent les paysans à la ruine et à la famine. Cette situation, combinée à l'influence des actions ouvrières, aboutit dans de nombreuses communes, au cours de l'année 1932, à la révolte des paysans, à des chocs avec la gendarmerie, à la mise à la porte des perceuteurs, etc.

La misère, le retard — parfois de plusieurs mois — dans le paiement des salaires provoquèrent, d'autre part, les actions répétées des couches moyennes des villes, les protestations des professeurs et des instituteurs, celles des fonctionnaires publics, des pensionnaires, des veuves et des invalides de guerre.

Tout ce mouvement de résistance à la politique des cercles gouvernants, qui témoigne de l'inmaturation politique des masses laborieuses, a atteint son maximum lors des luttes héroïques des cheminots et des ouvriers du pétrole en janvier—février 1933, luttes organisées et dirigées par le Parti Communiste de Roumanie.

CONTRIBUȚIA LUPTEI CEFERIȘTILOR ȘI PETROLIȘTILOR DIN IANUARIE-FEBRUARIE 1933 LA FRÎNAREA PROCESULUI DE MILITARIZARE A ȚĂRII

DE

D. TUTU, V. ALEXANDRESCU și I. CEAUȘESCU

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 au constituit o lovitură puternică dată politicii de fascizare a țării și de pregătire a războiului antisovietic. Prin amploarea și caracterul lor combativ, revoluționar, prin forța și nivelul organizării, prin învățăminte bogate și efectele lor în viața socială, marile lupte din februarie 1933 „au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorescă”¹, a spus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul ținut cu prilejul celei de-a 40-a aniversări de la crearea partidului nostru. Muncitorii ceferiști și petroliști, organizați și conduși de P.C.R., „s-au ridicat cu hotărîre împotriva curbelor de sacrificiu, mizeriei, înrăutățirii condițiilor de trai ale clasei muncitoare, împotriva înfeudării tot mai mari a țării puterilor imperialiste, pentru a bara drumul fascismului și al războiului antisovietic”². Aceste lupte au constituit o confirmare a justetei aprecierilor Congresului al V-lea al P.C.R., care, arătând primejdia războiului antisovietic pe care îl pregăteau burghezia și moșierimea din România, a orientat partidul spre detașamentele principale ale proletariatului și spre întărirea organizațiilor de partid din întreprinderi.

„Sarcina de a cucerii majoritatea clasei muncitoare — se arată într-una din rezoluțiile Congresului al V-lea al P.C.R. —, cucerirea hegemoniei proletariatului și a rolului de conducător al partidului în mișcarea revoluționară, precum și lupta contra pregătirii războiului antisovietic cer o muncă sistematică, stăruitoare și energetică pentru pătrunderea și întărirea organizatorică a organizațiilor de partid, înainte de toate în

¹ Gh.Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări. 1959—1961*, București. Edit. politică, 1961, p. 435.

² *Ibidem*.

centrele industriale și politice hotărîtoare ale țării (Valea Prahovei, Valea Jiului, porturile, căile ferate, industria de război, poșta, telegraf, telefon) și în ramurile și întreprinderile industriale hotărîtoare din centrele respective”¹.

Evenimentele care au urmat Congresului al V-lea au arătat că adîncirea crizei economice în România era însotită de o creștere a valului de lupte revoluționare, îndeosebi ale muncitorilor ceferiști și petroliști. Încă la sfîrșitul anului 1931 și la începutul anului 1932, burghezia și moșierimea din România, în complicitate cu imperialiștii străini, au inițiat o serie de măsuri de intensificare a exploatarii maselor, de aruncare a greutăților crizei pe spinarea oamenilor muncii, prin reducerea salariilor, creșterea impozitelor, concedieri masive etc., urmărind totodată ieșirea din criză prin intensificarea pregătirilor de război pe seama nivelului de trai al maselor muncitoare.

Analizînd situația din țară, Plenara C.C. al P.C.R. din aprilie 1932 arăta că: „Burghezia română duce mai departe o politică hotărîtă de transpunere a sarcinii crizei pe umerii maselor muncitoare (noua scădere a salariilor ceferiștilor cu 55%...), neachitarea sistematică a salariilor, chiar în industria de război, aplicarea turbată a amenziilor..., neachitarea lefurilor funcționarilor de stat, învățătorilor, soldale soldaților, pensiile funcționarilor, înrăutățirea hranei soldaților, a celor bolnavi etc.”². În timp ce aceste măsuri duceau la îmărtățirea catastrofală a condițiilor de trai ale maselor muncitoare, cheltuielile militare creșteau necontenit. Astfel, între 1926 și 1931 alocațiile bugetare destinate pregătirilor de război s-au dublat³. Concomitent, au fost luate măsuri de militarizare a economiei, de intensificare a propagandei de război, de pregătire a tineretului în scopul de a-l folosi drept carne de tun, de creștere a efectivelor militare. Astfel, dacă în 1929 erau sub arme 150 000 de soldați, în 1931 numărul lor a crescut la 344 847. După efectivele armate, România ocupa în 1932 al patrulea loc din Europa în cadrul pregătirilor războinice⁴.

Considerată „pion al politiciei marilor puteri imperialiste, României îi erau impuse sarcini militare grele în vederea pregătirii unei noi agresiuni antiso vietice”, arăta tovarășul Chivu Stoica în cuvîntarea ținută cu prilejul celei de-a 30-a aniversări a eroicelor lupte din februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști. „Toate acestea au intensificat procesul de pătrundere a capitalului monopolist, au dus la știrbirea suveranității și la subjugarea și mai accentuată a țării de către puterile imperialiste”⁵. Storcind profituri uriașe prin politica de militarizare, capitaliștii autohtonii și străini subordonau tot mai mult economia României acestui scop, deoarece „militarismul contemporan — după cum arăta V. I. Lenin —

¹ *Documente din istoria P.C.R. 1929—1933*, vol. III, p. 311.

² *Rezoluții adoptate de C.C. al P.C.R. în aprilie 1932*, în *Documente din istoria P.C.R. 1929—1933*, vol. III, p. 433.

³ Cf. „Studii”, nr. 3, XV (1962), p. 611.

⁴ „Alarma”, an. I, nr. 3 din mai 1932.

⁵ Chivu Stoica, *A 30-a aniversare a eroicelor lupte din februarie*, Edit. politică, București, 1963, p. 8.

este un rezultat al capitalismului..., el este o manifestare vitală a capitalismului”¹.

Această politică a întîmpinat o îndîrjită rezistență din partea maselor populare organizate și conduse de P.C.R. Lupta partidului nostru împotriva militarismului și împotriva pregătirilor războinice constituie o parte integrantă a luptei partidelor comuniste și muncitorești din lumea întreagă împotriva războiului imperialist. Rolul P.C.R. în această luptă a fost subliniat în repetate rînduri de către Comitetul Executiv al Internaționalei a III-a. În rezoluția Secretariatului politic al Internaționalei Comuniste din august 1930 se arată că „P.C. din România luptă într-unul din posturile cele mai importante ale Cominternului și ale revoluției proletare internaționale. El luptă într-o țară destinată de imperialismul internațional a fi avangarda în viitorul război împotriva Uniunii Sovietice, într-o țară subminată de o acută criză politică și economică”².

Tinînd seama de aceste condiții, P.C.R. și-a elaborat în cadrul congreselor partidului și plenarelor C.C. linia sa politică de luptă împotriva militarismului și a pregătirilor războinice. Una dintre rezoluțiile Congresului al V-lea al P.C.R., referindu-se la politica de militarizare a țării dusă de burghezia și de moșierimea română, a stabilit că „munca antimilitaristă trebuie să devină munca zilnică de masă a întregului partid”³. Traducînd în viață această sarcină, partidul a organizat o serie de demonstrații și manifestații ale maselor cu caracter antirăzboinic. Prin presa ilegală și legală, partidul a mobilizat masele la lupta antimilitaristă și a demascat politica de pregătiri războinice dusă cu febrilitate de clasele dominante din România⁴.

Combătînd neobosit politica cercurilor reacționare care transformaseră România într-un cap de pod al pregătirii războiului antisovietic, P.C.R. a militat cu consecvență pentru o politică de prietenie și alianță cu Uniunea Sovietică. Partidul a arătat permanent poporului că „războiul contra U.R.S.S.... va fi totodată războiul nemilos contra maselor muncitoare din România însăși, că apărînd U.R.S.S. ele se apără totodată pe ele însеле, apără interesele lor zilnice, interesele lor vitale și istorice”⁵.

Împotriva exploatației capitaliste și înfeudării țării monopolurilor imperialiste, împotriva fascismului și a politicii criminale de pregătire a războiului antisovietic dusă cu febrilitate de clasele dominante din România P.C.R. a „organizat un sir de mari acțiuni muncitorești, care au culminat cu eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști”⁶. Aceste lupte au depășit caracterul unor acțiuni

¹ V. I. Lenin, *Opere*, vol. 15, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 182.

² *Rezoluția adoptată de către Secretariatul politic al Internaționalei Comuniste în august 1930*, în *Documente din istoria P.C.R. 1929–1933*, vol. III, p. 88.

³ *Documente din istoria P.C.R. 1929–1933*, vol. III, p. 319.

⁴ În această perioadă au fost editate o serie de publicații destinate luptei antimilitariste și antirăzboinice, ca „Viața ostăsească” (apărută din 1931), „Cazarma” (1931), „Alarma” (1932), „Asaltul antimilitarist” (1932), „Tinăra Gardă” (1932), „Cuvîntul soldatului” etc.

⁵ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvînlări. 1959–1961*, p. 434.

⁶ *Ibidem*, p. 435.

pentru revendicări economice, transformîndu-se în puternice lupte politice, cu un pronunțat caracter antiimperialist, antifascist și antirăzboinic.

Înfricoșate de amploarea și spiritul revoluționar al luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști, clasele conducătoare din România au fost nevoite să ia o serie de măsuri și să facă promisiuni privind satisfacerea cerințelor maselor, slăbind concomitent și ritmul pregătirilor războinice. Dar toate acestea numai pentru o perioadă foarte scurtă de timp.

O ilustrare a celor de mai sus o constituie scăderea alocațiilor bugetare destinate pregătirilor militare. Astfel, dacă în 1931 cheltuielile militare se ridicau la 10 204 029 661 de lei¹, cîfră care nu includea și cheltuielile privind jandarmeria, poliția, justiția militară, în 1933 bugetul armatei a scăzut la suma de 5 975 000 000 de lei². Cum se explică această scădere cu aproape 50 % într-o perioadă în care regimul burghezo-moșieresc, în cîrdeașie cu imperialismul străin, nu renunțase la politica de pregătire a războiului antisovietic ?

Așa cum scria „Scîntea” din februarie 1934, „luptele din februarie 1933 au silit guvernul să slăbească cîțva timp surubul încasărilor sălbaticice, a impozitelor la sate și orașe”³.

De asemenea guvernul a fost silit să ia unele măsuri de plată a pensiilor și salariilor în restanță, să prelungească moratoriul pentru debitorii urbani și rurali pînă la 1 martie 1934 etc. Temîndu-se de o nouă ridicare la luptă a muncitorilor, a luat și unele măsuri de reducere a numărului șomerilor, reprimind muncitori ceferiști concediați după evenimentele din ianuarie-februarie 1933. „Curba de sacrificiu” votată în parlamentul burghez la 13 februarie 1933⁴, care prevedea o nouă reducere a fondului de salarii al muncitorilor și funcționarilor cu 700 000 000 de lei, a fost anulată. Au fost luate unele măsuri de reprimire a muncitorilor concediați, ceea ce a determinat scăderea șomajului, după cum rezultă din cifrele oficiale alăturate :

ianuarie 1933 = 44 797	aprilie 1933 = 37 532
februarie 1933 = 45 371	mai 1933 = 30 336
martie 1933 = 44 294	iunie 1933 = 24 685 ⁵

Luptele eroice ale proletariatului ceferist și petrolist au zdruncinat poziția claselor exploatațoare și la sate. Temîndu-se de o ridicare la luptă a maselor țărănești, partidele burghezo-moșierești au dezlănțuit o demagogie noinfrinată, promînd reducerea datorilor țărănilor cu 75 %. A fost lansată lozinca demagogică a „stergerii cu buretele” a datorilor țărănești⁶.

¹ „Buletinul Comitetului de acțiune împotriva războiului”, nr.3 din septembrie 1932; vezi și *Anuarul statistic al României. 1930*, p. 303.

² „Adevărul” an. XLVII, nr. 15 085 din 8 martie 1933; *Anuarul statistic al României. 1933*, p. 281.

³ „Scîntea”, an. IV, nr. 2 din februarie 1934.

⁴ „Monitorul oficial” din 21 februarie 1933.

⁵ „Buletinul muncii și asigurărilor sociale”, an. XIII, 1933, p. 627.

⁶ *Documente din istoria P.C.R. 1929–1933*, p. 627.

În același timp are loc o reducere a efectivelor militare, după cum urmează :

1933-1934 = 105 867 de militari în termen
 1934-1935 = 103 842 de militari în termen
 1935-1936 = 93 842 de militari în termen¹.

Această scădere a efectivelor militare este strins legată de reducerea alocațiilor bugetare destinate armatei și de starea de spirit ostilă politiciei războinice din rîndurile tineretului muncitoresc-țărănesc. Aceste măsuri au fost temporare, ulterior numărul militarilor sub arme crescind din nou.

De asemenea solidarizarea unor soldați cu luptătorii ceferiști și petroliști din februarie 1933 arăta că burghezia nu se mai putea bizui prea mult pe tinerii muncitori și țărani îmbrăcați în haine militare. Referindu-se la starea de spirit a soldaților, precum și la influența pe care au avut-o aceste lupte asupra armatei, plenara largită a C.C. al P.C.R. din mai 1933 a subliniat că „au avut loc șovăieli serioase în rîndurile armatei”, ceea ce impunea partidului, după cum arăta plenara, „întărirea din ce în ce mai mare a muncii în armată”².

Teama manifestată de clasele exploatațoare față de influența luptelor revoluționare din ianuarie-februarie 1933 în rîndurile tinerilor care urmau să fie încorporați în primăvara aceluia an este exprimată într-un mare număr de note ale organelor siguranței statului burghezo-moșieresc. Într-o astfel de notă se cerea organelor în subordine „să dea tot concursul pentru executarea operațiunilor de încorporare a recruiților” și să ia măsuri spre a „preîmpingea eventuala propagandă cu caracter subversiv printre recruiți, supraveghind aglomerările acestora atât pe timpul transportului cu trenul, cit și pe timpul așteptării”³.

Prin reducerea alocațiilor bugetare destinate armatei, burghezia nu înțelegea renunțarea la cheltuieli de înarmare, ci scăderea soldelor ostașilor și înrăutățirea condițiilor lor de hrănire, cazare și îmbrăcăminte. Aceste măsuri au întâmpinat rezistența maselor de muncitori și țărani îmbrăcați în haine soldătești. Îndrumăți și conduși de comuniști, soldații din diferite unități au organizat acțiuni de protest împotriva bătăii și a condițiilor grele din cauzămă, obligând comandanțele militare să le satisfacă unele cerințe⁴. Astfel, în martie 1933, la Regimentul 32 obuziere celula comunistă a mobilizat soldații la o acțiune de protest pentru îmbunătățirea hranei. Într-una din zile, întreg regimentul a refuzat mîncarea, fapt ce a speriat comanda unității, care a fost nevoită să ia măsuri de îmbunătățire a hranei⁵. Un caz asemănător s-a petrecut pe șantierul de la Ilva Mică, unde soldații companiei a treia din Regimentul 1 pioneri au impus prin acțiunea lor hotărîtă mărire rației de pîine și respectarea timpului de repaus⁶.

¹ Arhiva M. St. M., Secția I, Biroul 2, dos. Studiul organizării armatei, nr. 4, fila 37.

² Documente din istoria P.C.R. 1929-1933, p. 605.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 11, dos. nr. 2 813, fila 000443.

⁴ Cf. „Asaltul antimilitarist”, an. II, nr. 1 din 28 februarie 1933.

⁵ „Cazarma”, an. III, nr. 1 din martie 1933.

⁶ Ibidem.

Acețiunile revendicative destul de numeroase ale soldaților, îndeosebi după luptele ceferiștilor și petroliștilor, sint un rezultat al intensificării activității comuniștilor în armată pe baza sarcinilor trasate de conducerea P.C.R. În acea reme erau tot mai frecvente cazurile de urmărire de către organele statului burghezo-moșieresc a ostașilor care aveau legături cu organizațiile locale de partid¹. Într-un raport al Siguranței din iulie 1933 este exprimată teama burgheziei și moșierimii de creșterea activității revoluționare a comuniștilor în armată: „comuniști aflați sub arme au instrucțiuni precise pentru propagandă în rîndul soldaților spre a-i îndemna ca la eventuale reprezuni ale mișcării muncitorești să se opună ordinului neexecutind comanda, fraternizând cu muncitorii”².

Tot o manifestare a influenței luptelor revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști, a fricii de care au fost cuprinse clasele exploatatoare din România, este și amânarea aplicării legii de pregătire premilitară, votată în 1932, în timpul guvernului Iorga-Argetoianu, și aplicată de-abia în 1935³. Amânarea aplicării acestei legi reprezintă o urmare directă a rezistenței opuse de tinerii muncitori și țărani, mobilizați și îndrumați de partidul communist. Prin numeroase manifește, publicații etc. era demascat caracterul reacționar al politiciei de militarizare a tineretului. Într-unul din ziarele vremii care se adresa tineretului se scria sub titlul „Nu fascizare și militarizare îi trebuie tineretului, ci muncă și pînă!”: „Prin pregătirea premilitară, tineretul este pregătit intens pentru război. Aceasta înseamnă militarizarea forțată a tineretului... Prin aceasta burghezia trece la întărirea atacului început la 15 februarie 1933 pentru ieșirea din criză pe spatele maselor. Tineretul trebuie să refuze în masă instrucția, cum au făcut ucenicii din Arad, de la «Astra»”⁴.

Din cele arătate rezultă că luptele din ianuarie-februarie 1933 au avut o puternică influență asupra radicalizării maselor muncitoare și au determinat burghezia să ia o serie de măsuri pe plan intern de satisfacere a unor revendicări ale maselor care, implicit, au încetinit ritmul pregătirilor de război antisovietic.

În același timp luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști au împiedicat pentru un timp burghezia să continue politica fațășă antisovietică, determinând-o să ia parte la tratativele inițiate de Uniunea Sovietică. Este cunoscut faptul că, între cele două războaie mondiale, politica externă a României burghezo-moșierești a purtat amprenta antisovietismului. În planurile imperialiste de pregătire a războiului antisovietic României i se destinase rolul de cap de pod pentru atacul împotriva statului socialist. Acest rol nu era ascuns nici de publicațiile burgeze,

¹ În nota chesturii poliției Iași din 17 oct. 1933 se arată că a fost găsit soldatul G. Iacob într-o casă conșpirativă, unde lua legătură cu comuniștii. (Arh. St. Iași, fond 1 678, dos. nr. 1/1933.) Printre adresă a Siguranței din 6 octombrie 1933 se pune sub supraveghere soldatul Covalenco N., dintr-o unitate din Timișoara, învinuit că avea legături cu organele locale ale P.C.R. (Arhiva C.C. al P.M.R., fond 11, dos. nr. 2 814, fila 647).

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 134, fila 50.

³ „Tinăra gardă”, an. V, nr. 1 din 1935.

⁴ „Tinărul leninist”, an. IX, nr. 2 din februarie – martie 1934.

în care se arăta că „România are de jucat un rol important în Orientul Europei”¹, iar trimisul Franței la București declara pe un ton imperativ în parlament : „Noi v-am pus să fiți un post înaintat în apărarea civilizației noastre occidentale contra unei civilizații care nu ne poate atrage”². Apare evident rolul pe care imperialismul îl rezerva burgheziei române, acela de „jandarm, provocator și călău al statului proletar”³.

Acțiunile maselor populare organizate și conduse de P.C.R. în anii crizei economice 1929—1933 pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice, precum și creșterea potențialului economic și a prestigiului internațional al acesteia ca urmare a unei ferme politici de apărare a păcii în lume au avut o puternică influență asupra politiciei externe a burgheziei și moșierimii. Astfel, în 1933 România a semnat la Londra tratatul de definire a agresorului, propus de Uniunea Sovietică. Sub presiunea luptei maselor și ca urmare a politiciei consecvente de pace duse de statul sovietic, „România burghezo-moșierească a recunoscut «de jure » după aproape 18 ani existența statului proletar”⁴.

Clasele dominante din România, cu sprijinul social-democrației de dreapta, au încercat să denigreze succesele obținute de Uniunea Sovietică pe plan extern, pentru a împiedica lupta de solidaritate a maselor cu statul socialist.

Ca urmare a consolidării economice și politice a Uniunii Sovietice și a creșterii prestigiului ei internațional, tot mai multe state capitaliste stabileau legături diplomatice și comerciale cu ea. Este semnificativ în acest sens indemnul ministrului Cehoslovaciei la București către statul român pentru normalizarea relațiilor comerciale cu U.R.S.S., arătând avantajele ce decurg din asemenea legături⁵.

În noiembrie 1935, în urma cererilor exprimate tot mai viu de forțele progresiste din țară în direcția stabilirii de relații multilaterale cu statul sovietic, precum și de cercurile economice interesate în largirea schimburilor între cele două țări vecine, se hotărăște reluarea schimbului de mărfuri cu U.R.S.S.⁶.

O neobosită activitate s-a desfășurat în tot acest timp sub conducerea P.C.R. pe frontul luptei antimilitariste de masă, îndeosebi în legătură cu congresele internaționale antifasciste de la Paris și Amsterdam. „Mii de declarații — se spune într-un apel al P.C.R. — semnate de profesori, gazetari, scriitori, avocați, studenți, dintre care multe sunt scrise cu entuziasm sincer și simpatie față de U.R.S.S., sunt caracteristice în acest sens”⁷.

¹ „Buletinul Marinei”, din ianuarie 1925, p. 3 ; vezi și „Studii”, nr. 3, XV (1962), p. 610.

² *Documente din istoria P.C.R. 1929—1933*, vol. III, p. 122.

³ *Ibidem*, p. 123.

⁴ *Documente din istoria P.C.R. 1934—1937*, vol. IV, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 145.

⁵ Cf. Jan Seba, *România, punct de tranzit între Europa centrală și U.R.S.S.*, în „Buletinul industriei și comerțului” nr. 9 din octombrie 1935.

⁶ În decretul regal pentru reluarea schimbului de mărfuri cu U.R.S.S. din 18 noiembrie 1935 se arată : „Art. 1. Se ridică orice prohiție aplicată special importului, antrepozitării sau tranzitului mărfurilor sovietice, precum și exportului de mărfuri sau tranzitului către Rusia Sovietică”. Cf. „Buletinul industriei și comerțului”, nr. 10—11, nov. — dec. 1935.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 11, dos. nr. 2 913, fila 00037.

Organizații cu caracter antirăzboinic care și-au desfășurat activitatea sub îndrumarea directă a P.C.R. au fost „Comitetul de acțiune împotriva războiului”, „Amicii U.R.S.S.” și altele, care au mobilizat masele la luptă împotriva pregătirilor de război și pentru apropierea de U.R.S.S. Ca metode și mijloace de luptă, aceste organizații au folosit presa, întrunirile, literatura etc.

Crearea acestor organizații demonstrează atenția pe care P.C.R. a acordat-o permanent luptei antirăzboinice, luptei împotriva politicii de militarizare a țării pe care burghezia și moșierimea română continuau să o ducă, în ciuda concesiilor făcute sub presiunea luptelor revoluționare ale maselor.

Într-un articol publicat în unul din ziarele democratice ale vremii se sublinia însemnatatea luptelor revoluționare în frînarea politicii războinice și antisovietice duse de clasele exploatatoare. „Valul revoluționar al muncitorimii din România... a făcut ca planurile burgheziei de foamete, teroare și război să se lovească de zidul de neînvins al luptei revoluționare al muncitorilor care vor pîine, muncă, pămînt și libertate”¹. Relevînd, politica de duplicitate dusă de burghezia română față de U.R.S.S. același ziar scrie: „Tratatul de la Londra nu va fi însă respectat de imperialiști dacă muncitorimea, care prin luptele ei l-a impus burgheziilor și a ajutat Uniunea Sovietică la iscălirea lui, nu va continua lupta contra planurilor războinice ale burgheziei”².

Întreaga politică antimilitaristă și antirăzboinică a P.C.R. pornea de la cunoașterea profundă a realităților din țară în acea perioadă, de la înțelegereea faptului că clasele exploatatoare nu renunțaseră la militarizarea țării.

În lumina învățăturii marxist-leniniste cu privire la politica de militarizare și pe baza analizei științifice a situației politice, plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1933 arăta că pericolul războiului antisovietic nu a fost înălțurat prin tratatele de pace și pactele de neagresiune încheiate, în urma propunerii guvernului sovietic, cu o serie de țări capitaliste, printre care și România. În timp ce pentru Uniunea Sovietică tratatele erau o expresie a politicii sale de pace, pentru țările imperialiste „pacea însemna numai pășirea mai departe în impasul crizei și al strîngerii nodului de contrazicieri, iar tratatele de pace sănătatea numai manevre și contramanevre diplomatice în jocul complicat al contradicțiilor imperialiste și în mascarea scopurilor adevărate ale politicii lor”³.

Realizînd profituri fabuloase din comenzile de armament, din producția de război, burghezia și moșierimea română nu înțelegeau să renunțe

¹ „Steagul roșu”, an. III, nr. 5, din august 1933.

² Ibidem.

³ *Documente din istoria P.C.R. 1929–1933*, vol. III, p. 619.

la politica de militarizare. În acest sens este semnificativ reproșul pe care îl face I. Gh. Duca, în anul 1931 ministrului de război, generalul Samsonovici, că a ignorat industria de război indigenă¹. La începutul anului 1935, uzinele Reșița, Copșa Mică, Cugir, „Astra”-Vagoane și „Malaxa” au adresat Ministerului Apărării Naționale o ofertă comună prin care se obligau să furnizeze următoarele cantități de muniții :

- 75 000 de bucăți proiectile pentru tunul a.a. 75 mm ;
- 75 000 de bucăți proiectile pentru tunul de cîmp francez model 1897 și pentru tunul de 75 mm model 1917.
- 125 000 de proiectile pentru obuzierul 100 mm model „Skoda” și alte 145 000 de bucăți pentru tunul 105 mm model „Schneider” și pentru obuzierul 150 mm „Skoda”².

Din aceasta rezultă că politica militaristă a claselor exploataatoare din țara noastră nu era o politică de conjunctură, ci era strîns legată de creșterea beneficiilor pe seama impozitelor stoarse de pe spinarea maselor.

Satisfăcînd cererile marilor capitaliști, guvernul a făcut o comandă de armament la uzinele Reșița în valoare de 1 200 de milioane³, în vreme ce masele muncitoare din țara noastră se zbăteau în cea mai neagră mizerie. „Cind e vorba de finarmări — scria « Scînteia » din martie 1934 — , de construirea de uzine de război, căi ferate strategice, se găsesc dintr-o dată miliarde, cu toate că bugetul e falimentar, dar pentru ajutorul oamenilor, pentru a potoli foamea maselor nu se găsesc bani”⁴.

În povida mizeriei maselor, magnații industriei de război, întrebindu-se în a jefui bugetul statului, cereau insistent guvernărilor să facă noi comenzi de armament industriei din țară. Uniunea industriilor metalurgice din țară, adresînd un memoriu guvernului liberal tătărăscian, cerea să pună pe picior de război industria țării și să revizuiască contractul „Skoda”⁵.

Deși sub influența luptelor revoluționare din ianuarie-februarie 1933 politica de militarizare a țării a fost temporar frinată, micșorîndu-se și numărul militarilor, după cum am arătat mai sus, totuși burghezia și moșierimea au continuat instruirea și pregătirea efectivelor militare în scopuri agresive.

În toamna anului 1933 au avut loc manevre militare în diferite părți ale țării, cu participarea unor ofițeri străini din armatele țărilor imperialiste din Apus⁶. Cu această ocazie s-a cheltuit suma de 13 000 000 de lei⁷.

Demascînd caracterul criminal al pregătirilor militare, P.C.R. arăta într-unul din organele sale de presă destinat muncii de partid în armată

¹ „Adevărul” an. XLVII, nr. 15 095 din 4 martie 1933.

² „Buletinul industriei și comerțului”, an. I, nr. 1, februarie 1935, p. 16–17.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 47, dos. nr. 4 669, filele 29–30.

⁴ „Scînteia”, an. IV, nr. 3 din martie 1934.

⁵ „Buletinul industriei și comerțului”, an. I, nr. 1 din februarie 1935.

⁶ „Alarma”, an. II, nr. 4 din octombrie 1933.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 47, dos. nr. 4 669, fila 234.

că „manevrele sănt repetiția măcelului cumplit care amenință întreg poporul muncitor. Dar după exemplul muncitorilor din fabrici care luptă contra războiului, contra scăderilor de salarii prin greve, trebuie să lupte și soldații pentru un trai mai bun, contra războiului”¹.

Politica de militarizare a țării avea grave consecințe asupra nivelului de viață al celor ce muncesc. Starea de mizerie a maselor nu putea fi ascunsă nici de unii economiști burghezi. „Zăcem în cea mai cumplită sărăcie — recunoștea organul marii industriei românești —, cind, chiar cu un utilaj apreciabil industrial și comercial, viața noastră economică se zbate între 30 și 40 la sută din capacitatea ei de producție și cind din an în an marea consumator, țărani și muncitorul, e pus în situația de a consuma tot mai puțin”². Același ziar este nevoit să recunoască că din venitul unui contribuabil mijlociu 30 % îngheță statul³.

Ecouri despre situația grea a maselor se fac auzite și în parlamentul burghezo-moșieresc. Un politician burghez arată în cuvîntarea rostită în parlament în iunie 1934 că existau în țară mii de intelectuali șomeri care mureau de foame, iar la sate peste două milioane și jumătate de brațe de muncă ce rămîneau neîntrebuită⁴.

Faptul că politica de militarizare lovea puternic și interesele micilor funcționari, învățători, pensionari etc. a contribuit la radicalizarea acestor pături sociale și la apropierea lor de lupta revoluționară a proletariatului. Subliniind acest lucru, „Scînteia”, organ al C.C. al P.C.R., scria: „Exemplul luptelor victorioase din februarie ale proletariatului ceferist... a influențat masele exploatației ale salariaților corpului didactic din România. Eroismul și hotărîrea de luptă a proletariatului... împinge masele exploatației să-și apropie formele și metodele de luptă ale clasei muncitoare”⁵.

După eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din februarie 1933, P.C.R. a continuat să mobilizeze masele muncitoare pentru a băra calea fascismului și a războiului.

Partidul nostru a legat lupta pentru revendicările zilnice ale maseelor de lupta contra politicii de înarmări, antrenînd în această luptă și un număr tot mai mare de militari. În chemarea intitulată în mod semnificativ: „Un nou februarie se apropie”, se arată: „Luptele din februarie ne-au arătat că lupta pentru cucerierea nevoilor zilnice înseamnă lupta contra înarmărilor, contra războiului imperialist și antisovietic. Un leu smuls burgheziei este un leu mai puțin pentru arme. Lupta muncitorilor și țăranilor este și lupta soldaților, deci alăturați-vă luptei lor”⁶.

Tot o manifestare a luptei antimilitariste este și întărirea muncii de partid în armată. În instrucțiunile referitoare la organizarea acestei munci, după ce se arată că nici o unitate să nu rămînă fără celulă comunista, se trasa sarcina: „...Să fie popularizate în rîndul soldaților luptele muncitorilor, îndeosebi luptele ceferiștilor, explicîndu-se sensul lor ca

¹ „Cazarma”, an. V, nr. 2 din august 1935.

² „Buletinul industriei și comerțului”, an. I, nr. 3 din aprilie 1935.

³ Ibidem.

⁴ „Buletinul muncii și asigurărilor sociale”, an. IV, nr. 10—12, 1934, p. 837.

⁵ „Scînteia”, an. IV, nr. 1 din ianuarie 1934.

⁶ „Cazarma”, an. V din martie 1935.

lupte împotriva pregătirilor războinice..., arătîndu-se atitudinea justă a soldaților din Regimentul 21 infanterie care au refuzat să tragă în ceferiști"¹. Aceasta este o dovadă a gradului înalt în care luptele muncitorilor ceferiști și petroliști au influențat starea de spirit din armată. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, vorbind la procesul conducătorilor luptelor ceferiștilor și petroliștilor despre această stare de spirit a soldaților, a spus : „Să nu uitați un lucru : că haina militară ascunde fel de fel de caractere și, dacă s-a întîmplat ca unul să-și înnegrească miinile în singe trăgind în noi, au fost mulți care au spus : nu trag, și au refuzat să tragă în ziua de 16 februarie”².

Pentru a atrage pături tot mai largi în lupta împotriva pregătirilor de război, partidul nostru a folosit cele mai diverse prilejuri. Cu mare eficacitate au fost folosite manifestațiile de 1 Mai, 1 August (zi internațională de luptă împotriva războiului), 7 Noiembrie etc. Astfel, cu prilejul organizării manifestațiilor din 1 August 1933, în chemarea P.C.R. se arată : „1 August trebuie să însemne o culminare a manifestării noastre hotărîte contra războiului imperialist. Muncitorimea din București, care prin eroicele lupte s-a dovedit a fi în primele rânduri ale proletariatului din România, va să-și păstreze locul de frunte al batalioanelor de milioane de exploatați din România”³. În același document, partidul chema ca în întruniri largi de masă să se aleagă comitete de acțiune și comitete antirăzboinice care să pregătească și să conducă luptele.

Marile bătălii de clasă ale proletariatului ceferist și petrolist din ianuarie-februarie 1933, în ciuda măsurilor represive ale statului burghezo-moșieresc, au fost continuante de noi acțiuni de luptă ale clasei muncitoare organizate și conduse de P.C.R.

Au avut loc acțiuni greviste și alte conflicte de muncă în numeroase întreprinderi. Numai în București, în cursul anului 1933 s-au înregistrat conflicte de muncă în 169 de întreprinderi industriale și în 21 de întreprinderi comerciale⁴.

Pentru a împiedica dezvoltarea luptelor revendicative ale maselor puternic influențate de evenimentele din ianuarie-februarie 1933 și a putea continua politica de pregătiri războinice, guvernul burghezo-moșieresc a menținut starea de asediu. Scopul acestei măsuri represive a fost demascat de către P.C.R. concomitent cu mobilizarea maselor la acțiuni concrete. „Frica de luptele muncitorilor care încurcă și împiedică planurile burgheziei de ieșire din criză prin despurierea și asuprirea maselor și atacarea Uniunii Sovietice îi indică prelungirea stării de asediu”, arăta partidul într-unul din manifestele sale⁵. Îndemnind masele să urmeze pilda muncitorilor ceferiști din februarie 1933, partidul comunist le cheama să se organizeze și să lupte împotriva stării de asediu⁶.

¹ „Arhiva C.C. al P.M.R., fond 47, dos. nr. 4 669, lila 234.

² „Scîntea”, an. IV, nr. 8 din 10 iunie 1934.

³ „Stegul roșu”, an. III, nr. 5 din august 1933.

⁴ „Buletinul muncii și asigurărilor sociale”, an. IV, nr. 7–9, 1934, p. 553.

⁵ „Alarma”, an. II, nr. 3, august 1933.

⁶ Ibidem.

Întreaga desfășurare a acțiunilor revoluționare ale maselor după luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 a arătat că burghezia și moșierimea română au fost nevoie să înclinească ritmul pregătirilor de război și, concomitent, să satisfacă parțial unele revendicări ale maselor.

Exemplele strălucite de eroism și patriotism proletar date de muncitorii revoluționari în frunte cu comuniștii în timpul marilor bătălii de clasă din ianuarie-februarie 1933 au însuflat și au ridicat la luptă împotriva militarismului și războiului noi și noi pături sociale. Aceste lupte au creat o stare de spirit antirăzboinică și o opinie antimilitaristă în rîndul maselor. În anii care au urmat, pături sociale tot mai largi și mai numeroase au fost atrase sub steagul de luptă al partidului împotriva războiului antisovietic.

Amploarea luptelor revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 a zdruncinat încrederea cercurilor imperialiste din Occident în regimul burghezo-moșieresc din România, considerat pînă atunci ca reazim „sigur” în realizarea planurilor lor antisovietice.

„Luptele ceferiștilor și petroliștilor — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — au constituit o manifestare a forței clasei muncitoare în marea luptă împotriva fascismului, a influenței sale asupra maselor largi muncitoare, au constituit pentru un timp un zăgaz puternic în calea fascizării țării și a pregătirii războiului antisovietic”¹.

ВКЛАД БОРЬБЫ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНИКОВ И НЕФТЬНИКОВ В ЯНВАРЕ-ФЕВРАЛЕ 1933 Г., СОДЕЙСТВОВАВШЕЙ ТОРМОЖЕНИЮ ПРОЦЕССА МИЛITАРИЗАЦИИ СТРАНЫ

РЕЗЮМЕ

Основываясь на сборниках документов, относящихся к истории КПР, на некоторых архивных документах и на информационном материале, почерпнутом из печати того времени, авторы приводят ряд данных и фактов, касающихся вклада борьбы железнодорожников и нефтяников в 1933 г. в дело торможения процесса милитаризации страны и подготовки антисоветской войны.

Январско-февральские бои железнодорожников и нефтяников 1933 года—подчеркивают авторы — были проявлением силы рабочего класса в великой борьбе рабочего класса с фашизмом и подготовкой антисоветской войны. На некоторое время они создали препятствие на пути фашизма и милитаризма. Торможение капиталистического наступления на жизненный уровень трудящихся, а также удовлетворение некоторых требований этих последних имели своим следствием сокращение бюджетных ассигнований на военные приготовления. В результате великих январско-февральских боев сумма, ассигнованная на вооружение национально-цэренистским правительством по бюджету на 1933/1934 гг., была вдвое меньше суммы,

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvînlări*, ed. a IV-a, E.S.P.L.P., București, 1956, p. 617.

ассигнованной по бюджету на 1931 г. Вместо этого правительство было вынуждено несколько увеличить ассигнование на уплату пенсий, задолженной зарплаты и т.д.

Сокращение численности состава армии также было тесно связано с сокращением военного бюджета и враждебным отношением трудящихся масс к политике подготовки антисоветской войны. В годы, непосредственно последовавшие за великими январско-февральскими боями, численный состав армии неуклонно уменьшался. Но буржуазия, тесно связанная с военным производством, не собиралась отказываться от политики милитаризации и подготовки антисоветской войны. Румынии, бывшей пешкой в политике великих империалистических держав, были навязаны тяжелые военные обязательства в целях подготовки империалистической агрессии против СССР. Геройческие январско-февральские бои нефтяников и железнодорожников мобилизовали массы на борьбу за преграждение дороги фашизму и войне.

LA CONTRIBUTION DE LA LUTTE DES CHEMINOTS ET DES OUVRIERS DU PÉTROLE DE JANVIER-FÉVRIER 1933 AU FREINAGE DU PROCESSUS DE MILITARISATION DU PAYS

RÉSUMÉ

Les auteurs s'appuient sur les volumes de documents consacrés à l'histoire du P.C.R., sur des documents d'archives et sur les données fournies par la presse du temps pour publier une série de faits relatifs à la contribution de la lutte des cheminots et des ouvriers du pétrole de janvier-février 1933 au freinage du processus de militarisation du pays et des préparatifs de guerre contre l'U.R.S.S.

Dans le combat contre le fascisme et contre les préparatifs de guerre antissoviétique, les luttes des cheminots et des ouvriers du pétrole de janvier-février 1933 firent sentir la puissance de la classe ouvrière. Elles barrèrent pour un certain temps la route au fascisme et au militarisme. Le coup de frein qu'elles portèrent à l'offensive capitaliste contre le standard de vie des masses laborieuses, ainsi que la satisfaction d'un certain nombre de revendications ouvrières, eurent comme conséquence la diminution des allocations budgétaires prévues pour les dépenses militaires : c'est ainsi que la somme allouée pour l'armement dans le budget de l'exercice 1933—1934 ne représentait que la moitié de celle du budget de 1931; par contre, le gouvernement se trouva dans l'obligation d'augmenter quelque peu les allocations pour les pensions, les salaires en retard, etc.

En étroite liaison avec la réduction des dépenses militaires et l'hostilité de l'opinion publique aux préparatifs de guerre antissoviétique, les auteurs mentionnent la réduction des effectifs militaires. Celle-ci fut continue au cours des années qui ont suivi les grandes luttes de janvier-février. Mais la bourgeoisie, intéressée de près à la production de guerre, n'entendait pas renoncer à la politique de militarisation et de préparation de la guerre antissoviétique. En vue de l'agression impérialiste qui se tramait contre l'U.R.S.S., de lourdes charges militaires furent imposées à la Roumanie, un des pions de la politique des grandes puissances occidentales. Dans cette conjoncture, les luttes héroïques des cheminots et des ouvriers du pétrole mobilisèrent les masses, barrant la route au fascisme et à la guerre.

www.dacoromanica.ro

ECOUL LUPTELOR DIN 1933 ÎN PRESA LEGALĂ A VREMII

DE
M. RUSENESCU

Luptele muncitorimii ceferiste și petroliste din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de Partidul Comunist din România, privite în perspectiva celor trei decenii care au trecut, reprezintă una din cele mai puternice bătălii de clasă ale proletariatului din țara noastră împotriva regimului burghezo-moșieresc în întreaga perioadă anterioară insurecției armate de la 23 August 1944.

Prin amploarea și caracterul lor combativ, revoluționar, prin forța și nivelul organizării, prin varietatea formelor și metodelor de acțiune folosite, prin invățăminte bogate și urmările lor în viața socială, marile lupte din februarie 1933 au ridicat pe o treaptă mai înaltă aceste tradiții, au constituit un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești din țara noastră.

În ianuarie-februarie 1933, clasa muncitoare, sub conducerea avangărzii sale, partidul comunist, s-a manifestat cu o deosebită putere pe scena istoriei patriei noastre ca clasa socială cea mai înaintată, exponenta intereselor vitale ale întregului popor.

Luptele eroice ale muncitorimii ceferiste și petroliste din 1933 au barat pentru un timp calea instaurării fascismului în România, fiind totodată prima mare ridicare revoluționară pe plan internațional după instaurarea fascismului în Germania.

În studiul de față nu urmărим să facem o prezentare multiplă, completă a evenimentelor din ianuarie-februarie 1933, ci vom încerca să analizăm ecoul pe care l-a avut în presa legală a vremii¹ poziția diferențierilor partide și grupări politice față de viguroasa ridicare la luptă a muncitorimii ceferiste și petroliste. Folosirea în spirit critic a materialelor apărute în presa vremii contribuie nu numai la cunoașterea luptelor proletare, dar și la cunoașterea atitudinii diferitelor pătuiri sociale față

¹ În prezentul articol vom trata numai presa apărută în limba română.

de aceste lupte, la cunoașterea poziției diverselor partide sau grupări politice, la cunoașterea, într-un cuvînt, a curentelor manifestate în opinia publică în legătură cu luptele din ianuarie-februarie 1933.

Trebuie să avem în vedere că singurele organe de presă din acea vreme care au oglindit în mod fidel năzuințele clasei muncitoare, luptele revoluționare ale proletariatului, ale întregului nostru popor muncitor au fost organele de presă editate de Partidul Comunist din România. În ciuda tuturor măsurilor represive, presa editată și îndrumată de P.C.R. a dus în mase cuvîntul partidului, constituind un adevărat focar de răspîndire a ideilor înaintate, a chemat la luptă oamenii muncii împotriva regimului burghezo-moșieresc. Marea majoritate a ziarelor editate și îndrumate de P.C.R.¹ erau însă ilegale. Nevoit să activeze în ilegalitate ca urmare a terorii dezlănțuite împotriva sa de către guvernele burghezo-moșierești, Partidul Comunist din România se străduia totodată să îmbine activitatea ilegală cu folosirea posibilităților de activitate legală. Pe această linie, Partidul Comunist din România a depus eforturi deosebite pentru a asigura editarea unor ziar și reviste legale, care să contribuie la ducerea cuvîntului său în rîndurile maselor largi populare. Astfel, alături de presa ilegală a partidului comunist și a organizațiilor revoluționare de masă conduse de partidul comunist, o contribuție însemnată la demascarea politiciei antipopulare a claselor dominante, la mobilizarea maselor împotriva acestei politici a avut-o presa legală editată sub îndrumarea P.C.R. În condițiile unei aspre terori, ziarele și revistele legale apărute sub îndrumarea P.C.R., pentru a evita suprimarea lor de către autorități, trebuiau să dea dovadă de o deosebită prudentă și pricere, trebuiau să trateze doar anumite probleme, să înlocuiască nu o dată exprimarea fățișă prin formulări care să sugereze punctul de vedere al partidului fără a-l expune în mod deschis. Organele de presă legale îndrumate de partid militau cu principalitate pentru politica partidului; fondul materialelor publicate de aceste organe se baza pe concepția marxist-leninistă, pe ideile și politica partidului, expus însă în acele forme și cu privire la acele probleme care înlesneau apariția în condiții de legalitate și evitau loviturile cenzurii. În legătură cu aceasta, trebuie să avem în vedere că publicațiile revoluționare legale pe care le prezentăm aici publicau în această perioadă cu precădere informații lipsite de comentarii largi, dar semnificative prin conținutul lor.

O contribuție activă la înfăptuirea liniei partidului, la crearea frontului unic de jos al muncitorimii ceferiste, la pregătirea luptelor din ianuarie-februarie 1933 a adus-o ziarul „Lupta C.F.R.”, organul Comitetului central de acțiune. Dar acest ziar, ca și alte ziar legale editate în 1932 sub îndrumarea P.C.R., a fost la începutul anului 1933 împiedicat să apară, ca urmare a terorii autorităților burghezo-moșierești.

Presa legală îndrumată de P.C.R., răspîndind cuvîntul partidului, a publicat știri importante despre revendicările și desfășurarea luptelor muncitorimii ceferiste și petroliște, contribuind la mobilizarea muncitorilor ceferiști și petroliști în luptă pe care o declansaseră împotriva claselor

¹ „Scintea”, „Brazda”, „Tînărul leninist”, „Descătușarea”, „Jos teroarea” s.a.

exploatațioare, la formarea unei largi mișcări de solidaritate cu cauza muncitorimii ceferiste și petroliste, care era și a întregului popor.

Materialele apărute în presa legală condusă de P.C.R. erau concise și cuprinzătoare. Ele dezvăluiau cauzele care au determinat pe muncitorii ceferiști și petroliști să se ridice la luptă, înfățișau ampoarea evenimentelor, solidaritatea întregului popor muncitor cu luptele ceferiștilor și petroliștilor.

Astfel, revista „Frontul evenimentelor culturale și sociale” arăta că „în adîncul maselor nemulțumirile și frămîntările sporesc. E destul să amintim valul nesfîrșit de greve muncitorești în aproape toate centrele industriale din țară. Muncitorimea nu numai că refuză să primească pe umerii ei noile greutăți pe care clasa patronală împreună cu statul capitalist încearcă să i le puie, dar pornește — așa cum dovedesc ultimele greve — la atac”¹. Dezvăluind politica antipopulară dusă de cercurile guvernante în anii 1929—1933 — concedierile, scăderile de salarii, amenziile etc. —, aceeași publicație arăta în legătură cu șomajul că „în România s-ar putea spune că cifra a depășit cu mult cifra de 300 000 de oameni lipsiți completamente de susținerea unui minim de existență ...”².

Pentru a servi cauza luptei ceferiștilor, organele de presă legale conduse de partid care au putut să apară în zilele acestei mari bătălii de clasă au publicat știri importante privind revendicările și desfășurarea luptelor. Astfel „Frontul evenimentelor culturale și sociale”, relatînd despre greva demonstrativă de la 31 ianuarie a muncitorilor de la Atelierele Grivița, scria: „În atelierele C.F.R. București s-a desfășurat o grevă generală, a tuturor secțiilor, cu caracter demonstrativ, care a durat o jumătate de zi. Muncitorii de la secția I și III, în număr de 3 000, au părăsit cei dintii lucrul, au organizat o întrunire, la care oratorii au protestat violent împotriva reducerilor de salarii și a nesatisfacerii revendicărilor muncitorilor ceferiști. În urmă întreaga muncitorime din Atelierele C.F.R. s-a raliat grevei...”³. Revista relata în continuare despre mareea grevă de la 2 februarie, scriind că, „după o zi de intrerupere a grevei, 5 000 de muncitori au părăsit din nou lucrul, declarînd că n-au incredere în promisiunile date de direcție și neurmîte de hotărîri imediat”⁴. În timp ce majoritatea ziarelor burgheze căutau să ascundă revendicările cerute de ceferiști la 2 februarie 1933, organele de presă legale conduse de partid inserau în coloanele lor principalele cereri ale muncitorilor, popularizînd astfel cauza pentru care aceștia declansaseră lupta. Astfel „Frontul evenimentelor culturale și sociale” scria că principalele revendicări cerute de ceferiști erau „recunoașterea Comitetului de fabrică,

¹ „Frontul evenimentelor culturale și sociale” din 15 ianuarie 1933. În același număr scria: „Noul cabinet Vaida și-a inaugurat începutul guvernării printr-o reducere brutală a salariilor funcționarilor de la 10 % pentru categoria urbană și capitală și 12 $\frac{1}{2}$ % pentru categoria a doua urbană și categoria rurală. Astfel arată deci primele începuturi ale realizării sfaturilor date de planul Rist, astfel se înfățișează mijloacele la care recurg «conducătorii» României pentru a obține o ușurare a plății amortismentului și o înăsprire a jugului bancherilor străini”.

² „Frontul evenimentelor culturale și sociale” din 11 decembrie 1932.

³ Ibidem, din 5 februarie 1933.

⁴ Ibidem.

alocarea cotei de scumpe și anularea impozitului global*, încetarea concedierilor, sporirea cu 40% a actualelor salarii...”¹. Într-adăvăr, după aproximativ 16 ore de luptă dîrzbă a muncitorilor de la Atelierele Grivița, delegația care a purtat tratative cu reprezentanții Ministerului de Comunicații și ai direcției C.F.R. s-a întors cu majoritatea revendicărilor cucerite și a făcut muncitorilor propunerea să înceteze greva și să părăsească atelierele.

P.C.R. legă tot mai mult lupta pentru revendicări economice și politice de luptă împotriva pregătirilor de război, pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice. O deosebită importanță în această privință a avut articolul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej despre mișcarea anti-războinică, publicat în „Buletinul Comitetului de acțiune împotriva războiului” unde se demască pregătirile de război ale burgheziei din țara noastră. Exprimîndu-și solidaritatea cu lupta ceferiștilor, „Buletinul comitetului de acțiune împotriva războiului” a apărut sub lozinca: „Muncitori ceferiști! Lupta voastră este și lupta noastră”². Aceasta se explică prin aceea că ziarul fusese tipărit mai dinainte, iar mai apoi n-a mai putut să apară.

În același timp cu muncitorimea ceferistă s-au ridicat la luptă și petroliștii din Valea Prahovei, care duceau aceeași viață de mizerie. Situația muncitorilor petroliști devenise în anii crizei economice de nesuportat, ca urmare a avalanșei de reduceri de salarii și a concedierilor. Analizînd desfășurarea luptei muncitorilor de la „Fero-Email”, ziarul „Frontul unic”, care ulterior a fost suspendat, chema muncitorimea la acțiuni de masă hotărîte și organizate „Nu prin intervenții și cerșeli veți ciștiga — scria ziarul —, ci prin luptă organizată a tuturor muncitorilor...”³. Ziarul „Frontul unic”, editat de organizația din Ploiești a P.C.R., ducînd cuvîntul partidului în rîndurile petroliștilor din Valea Prahovei, a adus o contribuție la pregătirea luptelor muncitorilor petroliști din ianuarie-februarie 1933. Stimulați de exemplul de organizare și de luptă al muncitorilor ceferiști, muncitorii petroliști conduși de comuniști s-au ridicat cu hotărîre la luptă. „Împotrivindu-se reducerilor de salarii de la « Romîno-americană » — scria „Frontul evenimentelor culturale și sociale” —, muncitorii au declarat grevă. Cu aceștia s-a solidarizat în acțiune întreaga muncitorime ploieșteană”⁴. Relativ evenimentele ce se desfășurau în Valea Prahovei, aceeași revistă arată că, în fața fermității și combativității muncitorilor, autoritățile au fost nevoite să elibereze pe toți cei arestați: „În urma unei demonstrații care a reunit minimum 5 000 oameni, cei arestați au fost eliberați. Seara s-a defășurat o întrunire uriașă în Piața Libertății”⁵.

Caracterul ofensiv, exemplu de combativitate al mișcărilor petroliștilor, a provocat o adăvărată panică printre reprezentanții autorităților,

* „Globalul” era totalitatea impozitelor pentru avere mobilă și imobilă. Ceferiștii erau obligați ca la primirea salariilor să prezinte chitanță de achitare a acestor impozite.

¹ „Frontul evenimentelor culturale și sociale”, din 5 februarie 1933.

² „Buletinul Comitetului de acțiune împotriva războiului” din 4 februarie 1933.

³ „Frontul unic” din 16 ianuarie 1933.

⁴ „Frontul evenimentelor culturale și sociale” din 5 februarie 1933.

⁵ Ibidem.

care au apelat de îndată la toate forțele represive de care dispuneau. Relevînd acest lucru, ziarul „Apărătorul” arăta că, „la Ploiești, jandarmeria, armata, poliția, siguranța, parchetul s-au coalizat împotriva muncitorimii în luptă pentru revendicările ei”¹. Scoțind în relief combativitatea petroliștilor, ciocnirile violente cu forțele represive și solidaritatea largă a populației cu greviștii din Ploiești, ziarul scria că lupta muncitorimii petroliste dovedea „o remarcabilă combativitate a proletariatului ploieștean...”².

Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie și începutul lunii februarie au constituit semnalul unor puternice acțiuni și în alte centre din țară. Urmind exemplul muncitorilor ceferiști din București, la Iași, Galați, Cluj, Pașcani etc. ceferiștii au întreprins numeroase acțiuni pentru satisfacerea revendicărilor lor. Ziarile legale conduse de P.C.R. au relatat pe larg acțiunile muncitorilor ceferiști din întreaga țară. În articole scurte, dar pline de conținut, se relatau situația și condițiile Mizere în care munceau ceferiștii din diferite localități, revendicările sau protestele, demonstrațiile sau grevele lor.

Ca și muncitorii ceferiști din București, feroviarii din Cluj, conduși de comuniști, cereau Direcției C.F.R. satisfacerea programului de revendicări întocmit de Comitetul central de acțiune al ceferiștilor, ridicarea stării de asediu etc. Relatănd despre aceasta, publicația „Frontul evenimentelor culturale și sociale” scria că muncitorii ceferiștii din Cluj „au protestat împotriva instituirii stării de asediu, declarînd categoric că, cu toată starea excepțională, vor continua lupta pînă la cîștigarea completă a dezideratelor formulate”³. Descriind greva ceferiștilor din Cluj desfășurată în zilele de 13—14 februarie, aceeași publicație scria: „Cei 2 000 de muncitori de la Atelierele C.F.R. din Cluj au părăsit lucrul și au declarat grevă, baricadîndu-se în sinul atelierelor. Ei au rămas astfel tot timpul zilei și al noptii. Greviștii au primit în ateliere mîncarea adusă de familiile lor. A doua zi a fost adus în fața atelierelor Regimentul 83 Cluj. Muncitorii, totuși, nu s-au intimidat. Ei n-au părăsit atelierele...”⁴.

La Galați, sub îndrumarea comuniștilor, muncitorii ceferiști au declarat la începutul lunii februarie grevă, solidarizîndu-se cu lupta ceferiștilor de la Atelierele Grivița. Același periodic amintit mai sus, dînd știri despre acțiunile de luptă de la Galați, sublinia că muncitorii au făcut aceasta atât în ciuda măsurilor luate de guvern, cât și a stării de asediu. „Cu toate că starea de asediu a fost decretată — scria într-un număr al său revista amintită —, la Galați, totuși, ceferiștii au tînuit la sindicatul lor o întrunire la care au participat cîteva sute de lucrători”⁵. Asemenea relatări au apărut și despre luptele ceferiștilor de la Iași, Pașcani, Oradea etc.

După cum este cunoscut, guvernul național-țărănist, condus de Al. Vaida-Voevod a fost nevoit, sub presiunea luptei muncitorilor ceferiști și petroliști, să satisfacă revendicările acestora. Promînd satisfacerea

¹ „Apărătorul” din 1 februarie 1933.

² Ibidem.

³ „Frontul evenimentelor culturale și sociale” din 12 februarie 1933.

⁴ Ibidem din 19 februarie 1933.

⁵ Ibidem.

revendicărilor, guvernul urmărea totodată să cîștige timp în vederea reprimării mișcării revoluționare. Măsurile luate de guvern, instituirea stării de asediul, interzicerea oricărora adunări, manifestații sau demonstrații au trezit un val nemaicunoscut de indignare. Valul de indignare și de revoltă, care cuprinsese pături largi de oameni ai muncii împotriva atacurilor burgheziei și moșierimii, a crescut cu o deosebită intensitate la jumătatea lunii februarie, cind s-a ridicat la luptă muncitorimea ceferistă de la Atelierele Grivița.

Presă legală condusă de partid, în ciuda măsurilor teroriste ale regimului burghezo-moșieresc, a reușit ca în coloanele sale să publice articole care au popularizat desfășurarea memorabilelor evenimente din 15 – 16 februarie.

Aducind la cunoștința cititorilor lupta dusă de feroviari, subliniind și explicind importanța acestor lupte, organele de presă legale conduse de partid au contribuit în mod nemijlocit la dezvoltarea unei opinii publice favorabilă muncitorilor ceferiști, o mișcare de simpatie și solidaritate cu luptele ceferiștilor, la întărirea legăturii partidului cu masele largi de oameni ai muncii, cu păturile muncitoare neproletare.

Relatănd despre izbucnirea luptelor de la Grivița, revista „Frontul evenimentelor culturale și sociale” arăta că vesteau arestării conducătorilor ceferiștilor a produs un puternic val de indignare în rîndurile muncitorilor, urmat imediat de declararea grevei : „Miercuri 15 februarie, muncitorii Atelierele C.F.R. din București au părăsit în bloc lucrul, în semn de protest împotriva arestării conducătorilor lor”¹. Muncitorii ceferiști conduși de partid cereau imediata eliberare a conducătorilor arestați și satisfacerea revendicărilor lor. „Delegația muncitorilor greviști – remarcă aceeași publicație – au cerut eliberarea celor arestați, ridicarea stării de asediul și acceptarea funcționării comitetului de fabrică”². Sunetul sirenei, pusă în mișcare de ucenicul Vasile Roaită, care a vestit începutul luptei muncitorilor de la Grivița, a chemat la luptă pe toți muncitorii. Lupta muncitorilor de la Atelierele C.F.R. Grivița a găsit un larg ecou în rîndurile populației din cartier și din întreaga capitală. Presă legală condusă de partid a înregistrat solidaritatea oamenilor muncii cu lupta ceferiștilor. Subliniind răsunetul pe care l-a avut vesteau declanșării luptei de la Atelierele Grivița, aceeași revistă scria că imediat „s-a adunat o mulțime imensă formată din rudele greviștilor, care n-au fost lăsate să transporte mîncarea celor baricadați, și din restul populației muncitorești a cartierului...”³ Mase compacte de muncitori de la fabricile și uzinele din București s-au solidarizat cu lupta ceferiștilor. Muncitorii au declarat greve demonstrative, au organizat mitinguri, demonstrații, în ateliere și pe stradă, în semn de solidaritate cu lupta ceferiștilor. Demascând măsurile represive luate de autorități, revista arăta că un număr apreciabil de polițiști și unități militare au înconjurat atelierele. „În fața atelierelor, pe Calea Griviței, au fost îngrămădite nenumărate forțe

¹ „Frontul evenimentelor culturale și sociale” din 19 februarie 1933.

² Ibidem.

³ Ibidem.

polițienești și armată, înconjurînd ca un brîu pe muncitorii greviști baricadăți”¹. Într-un stil sobru, în cuvinte puține, aceeași publicație relata mersul evenimentelor de la Grivița. Pentru dimineața zilei de 16 februarie, guvernul național-țărănist hotărîse înăbușirea luptei ceferiștilor și evacuarea atelierelor. Scriind despre masacru, „Frontul evenimentelor culturale și sociale” sublinia: „Muncitorii greviști baricadăți în atelierele Grivița au fost evacuați în dimineața zilei de 16 februarie, în urma unei represiuni singeroase de o cruzime extraordinară. Armata a primit ordin să tragă în masa de muncitori expusă fără de nici o apărare”². Pentru a șterge cît mai bine și mai repede urmele asasinatului în masă, morții au fost aruncați în camioane și transportați la crematoriu și cimitire, iar guvernul a dat un comunicat în care se afirma că au murit numai 7 persoane.

Condamnînd masacrul de la Atelierele Grivița din București din dimineața zilei de 16 februarie, dezlănțuit de regimul burghezo-moșieresc, aceeași publicație scria că „represiunea barbară de la Atelierele Grivița înscrie o nouă pagină pătată cu sînge, alături de masacrul de la Lupeni, în istoria guvernării reacționare național-țărănistă”³. Organele de presă legale conduse de partid, infierind mîrșava represiune împotriva ceferiștilor de la Grivița, își exprimau solidaritatea cu luptătorii feroviari. Astfel, ziarul „Clopotul” scria: „Sînge nevinovat a curs. O vom zice, o vom striga din răsputeri. Nici denunțul Constantineștilor, nici legile Mironenștilor, nici celulele Jilavei nu ne vor putea închide gura...”⁴.

Cu toată represiunea sălbatică, guvernanții n-au reușit să înfrîngă spiritul de luptă al proletariatului. Înăbușirea în sînge a luptei ceferiștilor și procesul ce a urmat au provocat un uriaș val de protest și o largă mișcare de solidarizare pentru eliberarea celor arestați.

După cum se știe, muncitorii social-democrați și numeroase cadre locale ale P.S.D. au făcut parte din comitetele de acțiune și au participat alături de comuniști și de muncitorii fără de partid, la luptele din ianuarie—februarie 1933. Dar liderii social-democrați de dreapta s-au împotrivit pregătirii și organizării luptelor. Prin ziarul lor „Lumea nouă”, care în această perioadă apărea săptămînal, au luat atitudine împotriva luptelor, au scris că greva nu trebuie începută. Creșterea continuă a influenței P.C.R. în mase, precum și poziția trădătoare a liderilor social-democrați au făcut ca numeroși membri de rînd ai partidului social-democrat să ia atitudine împotriva politicii conducătorilor P.S.D. Gazeta Comitetului executiv al P.S.D. scria încă din 1932: „am putut ajunge să vedem la ultima conferință a ceferiștilor, membri ai partidului (social-democrat — M. R.) atacînd în modul cel mai grosolan partidul și adoptînd punctul de vedere comunist”⁵. Ziarul „Lumea nouă” a vorbit despre desfășurarea luptelor din ianuarie—februarie 1933, dar în același timp susținea că greva nu trebuia începută. În același timp „Mișcarea socială” a fost nevoie să recunoască ampoarea luptelor. Revista arată că reformiștii

¹ „Frontul evenimentelor culturale și sociale” din 19 februarie 1933.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ „Clopotul” din 25 august 1933.

⁵ „Socialismul” din 22 mai 1932.

social-democrați „s-au opus în zadar exagerărilor” și că „a domnit un entuziasm general printre lucrătorii greviști...”¹

În relatarea despre desfășurarea evenimentelor din 15—16 februarie 1933 de la Grivița, ziarul „Lumea nouă” arată că „muncitorii începuseră să-și piardă răbdarea. Mulți nu mai aveau încredere în tactica Uniunii... Este adevărat, muncitorii au manifestat sub conducerea și într-o atmosferă comunistă”².

Prin marea lor amploare, prin puternicul răsunet în țară, luptele din ianuarie-februarie 1933 au impus presei burgheze să vorbească despre mareea bătălie a proletariatului, împiedicând să se creeze „conspiratia tăcerii” cu care presa burgheză căuta ca de obicei să înconjure luptele clasei muncitoare. Guvernul național-țărănist, condus de Al. Vaida-Voevod, îngrijorat de ecoul luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști și voind să ascundă maselor cele ce se petreceau în țară, a cerut organelor de presă să nu mai publice știri despre acțiunile revoluționare ale muncitorilor. În manifestul către țară dat de către guvern se spunea în mod aproape ultimativ: „Liniște cerem și presei... Nu putem trece cu vederea că, în timpul din urmă, o atmosferă de violentă se degajează din unele ziare... Cerem stăruitor ca aceasta să înceteze”³.

Aceste directive ale guvernului oglindepă teama care domnea în rîndurile cercurilor guvernante burghezo-moșierești. Dar indicațiile guvernului nu au putut fi puse în practică. Prea puternic a fost răsunetul luptelor din ianuarie—februarie 1933 în sinul păturilor sociale, prea importante au fost consecințele lor, prea viu interesul trezit în toată țara pentru ca presa să-și poată permite trecerea sub tăcere a luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști.

Cu toate amenințările guvernului, majoritatea organelor de presă burgheză au consemnat în coloanele lor — bineînțeles de pe poziții diferite — știri despre eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor.

Însuși faptul că presa a fost silită să vorbească și să dea știri despre aceste lupte, în ciuda și contrar indicațiilor date de guvern, este un simptom al puternicului ecou, al puternicei influențe pe care au avut-o luptele ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933 asupra întregii vieți sociale a țării.

Chiar și ziarele burgheze de dreapta, fățiș reaționare, au trebuit să recunoască amploarea luptelor proletare, oglindind totodată teama care cuprinsese burghezia și moșierimea.

Publicind diferite articole în care preconiza „liniștirea spiritelor prin măsuri represive”, ziarul „Curentul”, unul dintre cele mai reaționare ziare, a trebuit totodată să publice articole care relatau despre greva ceferiștilor de la 2 februarie, unde se arătau doleanțele muncitorilor, că și mișcarea de solidaritate ce se produsese în întreaga țară cu luptele

¹ „Mișcarea socială”, nr. 1/1933. Articolul a fost reprodus și de „Lumea nouă” din 26 februarie 1933.

² „Lumea nouă” din 26 februarie 1933.

³ „Dreptatea” din 8 februarie 1933.

feroviarilor de la Atelierele Grivița¹. Ziarul „Curentul” insistă asupra alarmei în care intraseră cercurile guvernante în legătură cu luptele muncitorilor din Valea Prahovei. „Sunt Siguranța, nu răspunde nimeni — se scria în ziar —, sunt Ministerul de Interne, nimeni, chemă la telefon Ploieștii : toate firele ocupate. Mister pretutindeni. Mai e un sfert de oră pînă poți prinde trenul spre Ploiești, te arunci într-o mașină și într-o oră ești în orașul revoluției... Întreg centrul orașului este parcă sub stare de război”². Se vede aici teama guvernărilor, ca și a scribilor presei burgheze, pentru soarta claselor exploatatoare. Această teamă a determinat presa burgheză reacționară să ceară reprimarea luptei muncitorilor. Unul dintre cei mai înrăuți dușmani ai poporului, fascistul Pamfil Șeicaru — directorul ziarului „Curentul” —, arătînd urmările și influența luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști, preconiza în mod deschis înbăușirea în singe a acestora. „Ceea ce s-a petrecut la Ploiești — scria el — este cel mai cutremurător avertisment ; toată lumea să-l înțeleagă, congestionății să se dezmeticească. Dacă guvernul Vaida este incapabil să utilizeze prerogativele ordinei, atunci să plece”³. Pe același ton, ziarul „Universul” scria : „Nici o cruce pentru nimenei... De la opinia pînă la vîlădică să fim cu ochii-n patru, cu arma la picior”⁴. Era o incitare directă la reprimarea singeroasă a luptelor muncitorești, care oglindea însă totodată alarmă cercurilor reacționare față de puternicul val de luptă proletară. Reacționarii de la „Curentul” au fost nevoiți să recunoască amploarea luptelor din 15 — 16 februarie 1933. Ziarul arată că, la vestea arestării conducătorilor ceferiști la Atelierele Grivița, „cuvîntul «grevă» a fluturat ca o parolă pentru toți lucrătorii. Solidarizarea s-a făcut la moment, iar vîntul răzmeritei a ajuns a bate cu frenzie. Sirenele au început să fluiere de alarmă. Grupurile de lucrători greviști devineau tot mai compacte. Greviștii, toți ca unul, cereau într-un glas eliberarea arestaților”⁵.

Cerînd în toate numerele sale ca autoritățile „să potolească” starea generală de surescitate ce domnea în cartierul Grivița, ca și în întreaga capitală, același ziar relata amploarea mișcării de solidarizare a celor mai largi pături sociale cu lupta feroviarilor. „Tot timpul cât au durat aceste evenimente — consemna într-un număr al său același ziar —, de dimineață, femei, copii și muncitori din cartier și altele mai îndepărtate au pornit spre Atelierele Grivița...”⁶.

În ce privește presa partidului de guvernămînt, ziarul „Dreptatea”, organul central al P.N.T., exprimîndu-și ura înverșunată față de mișcarea revoluționară, a continuat în timpul luptelor din februarie 1933 să slăvească politica reacționară a guvernului.

Ziarul „Dreptatea”, oficiosul guvernului, ca și alte ziare ale P.N.T. în general, a căutat să păstreze tăcerea în jurul luptelor din ianuarie-

¹ „Curentul” din 3 februarie 1933 ; vezi și „Universul” din 2, 3, 4, 5 februarie 1933.

² „Curentul” din 3 februarie 1933.

³ Ibidem din 4 februarie 1933.

⁴ „Universul” din 19 februarie 1933. În alt număr al său scria : „De la încheierea păcii, noi am atras atențunea guvernelor asupra pericolului comunist” (ibidem din 18 februarie 1933).

⁵ „Curentul” din 17 februarie 1933. Vezi și „Universul” din 17 februarie 1933.

⁶ Ibidem din 18 februarie 1933.

februarie, publicind seurte note cu ajutorul cărora încercau să justifice măsurile antipopulare și represive ale guvernului.

În organele de presă ale celorlalte partide burghezo-moșierești, aflate în opozitie, dornice de a pune mină cît mai curind pe conducerea țării, au apărut în zilele lui ianuarie-februarie 1933 numeroase articole în care din considerente demagogice se exprima dezacordul față de politica dusă de guvernul lui Al. Vaida-Voevod; prin materialele publicate, ele căuta să abată atenția maselor largi de la lupta revoluționară împotriva exploataților și totodată își manifestau ura și dușmânia față de această luptă. Ziarul „Viitorul”, organ de presă al Partidului Național Liberal, încercând să facă „popularitate” partidului său, scria, sub titlul pompos *Guvernul ruinei naționale*, că „în patru ani de teasc fiscal și de dușmănoase măsuri economice și financiare s-au distrus cele mai multe din izvoarele de avuție ale națiunii și din mijloacele de existență ale cetățenilor...”¹. Bineînteleș, oficiosul Partidului Național Liberal cerea înlocuirea guvernului național țărănesc printr-unul liberal, ceea ce n-ar fi putut să aducă vreo schimbare esențială în situația maselor muncitoare. În același timp însă, ziarul își manifestă ostilitatea înverșunată împotriva mișcării revoluționare pe care o calomnia și o dezaproba.

Sub semnatura lui Eugen Titeanu, șeful Siguranței, ziarul, exprimînd panica provocată în rîndurile claselor exploatațatoare, scria: „Ceea ce trebuie să se întîmple să-a întîmplat. Focarele se aprind în toate direcțiile... Ca focul pe miriști în bătaia vînturilor prielnice, pericolul se întinde; ceea ce s-a întîmplat în ultimele zile nu e decît un avertisment... Să ne ferim ca repetiția generală de azi să nu devină reprezentăție definitivă”². Se vede în mod limpede îngrijorarea și frica pe care luptele din ianuarie-februarie le treziseră în sinul claselor exploatațatoare.

Dovedind încă o dată solidaritatea partidelor burghezo-moșierești împotriva luptelor maselor populare, oficiosul Partidului Național Liberal, prin glasul lui C.I.C. Brătianu, președintele P.N.L., și-a exprimat solidaritatea cu masacrul organizat de guvernul P.N.T. la Grivița³.

Ziarul „Neamul romînesc”, oficiosul partidului lui N. Iorga, reluînd ideile care reflectau interesul claselor exploatațatoare, își declara în mod deschis „solidaritatea noastră alături de măsurile de ordine luate de guvern”⁴.

Sub titlul *Front în fața dezordinei*, oficiosul grupării liberale de sub conducerea lui Gh. Brătianu, „Mișcarea”, scria de asemenea: „Cel mai elementar simț de autoconservare impune organismelor noastre politice conștiente o solidaritate deplină în fața anarhiei ce începe a ciștiga spiretele... Vor reveni timpurile când convingerile politice deosebite ne vor arunca iarăși în arena luptelor de idei. Astăzi însă nu mai e altă chestiune

¹ „Viitorul” din 18 februarie 1933.

² Ibidem din 4 februarie 1933.

³ „În fața unor astfel de agitațiuni cum erau cele de la căile ferate, trebuie să se intervină imediat” (Viitorul” din 19 februarie 1933).

⁴ „Neamul romînesc”, din 21 februarie 1933.

care să ne poată preocupa decit aceea a menținerii ordinei legale și a autorității publice"¹. Aprobînd masacrul muncitorilor de la Grivița, fițuica de nuanță fascistă „Calendarul” scria că „guvernul actual a stat la tîrguială cu lucrătorii de la Atelierele C.F.R. Nu tîrguială ci autoritate și ordine mai întii..., nici o îngăduință. Ci cea mai strănică asprime. Iată datoria guvernului”². Era astfel expusă fără reticențe ura înverșunată a fasciștilor față de mișcarea muncitorească, față de revendicările maselor.

Trebuie să arătăm, totodată, că o serie de ziare burgheze — „Dimineața”, „Adevărul”, „Lupta”, „Reporter”, „Facla” etc. —, care nu erau organe oficiale ale unor partide burghezo-moșierești, au făcut loc în coloanele lor diferitor articole și materiale care exprimau, dintr-un motiv sau altul, o poziție mai mult sau mai puțin diferită decit a liderilor reacționari din fruntea partidelor burghezo-moșierești. Proprietarii acestor ziare se declarau adepti ai democrației, pe care o reduceau la democrația burgheză, văzind în sistemul parlamentar burghez forma cea mai potrivită pentru asigurarea dominației claselor exploatatoare. Încă din deceniile premergătoare primului război mondial, ziarele „Adevărul” și „Dimineața” își cîstigaseră în rîndurile muncitorilor și ale altor pături democratice adepti, tocmai datorită faptului că publicau articole și materiale de orientare mai democratică. După primul război mondial, grupul care preluase majoritatea acțiunilor ziarelor respective, considerînd presa o afacere ca oricare alta, a fost nevoie, totuși, să țină seama de acest fapt. Urmărind să cîstige cititori cît mai mulți și în general opinia publică, proprietarii ziarelor „Dimineața” și „Adevărul” au căutat să-și dea o culoare mai „democratică”, fiind nevoiți astfel să aibă în vedere preocupările și starea de spirit a cititorilor. Căutînd să dea ziarelor un anumit prestigiu, proprietarii publicațiilor mentionate au admis chiar între redactorii și colaboratorii ziarelor unii intelectuali cu orientare democratică. În această perioadă se oglindește în paginile ziarelor deosebirea dintre poziția proprietarilor capitaliști și atitudinea intelectualilor progresiști care publicau în aceste ziare unele materiale. Exprimînd în organele lor, într-o formă voalată, nemulțumirea și îngrijorarea burgheziei față de izbucnirea marilor bătălii proletare, proprietarii ziarelor „Dimineața” și „Adevărul” au socotit însă necesar, din considerentele amintite, publicarea unor informații relativ ample asupra desfășurării luptelor din ianuarie-februarie 1933.

Lupta clasei muncitoare împotriva politicii antipopulare duse de guvernul Al. Vaida-Voevod a fost oglindită în organele de presă citate mai sus prin unele articole referitoare la reducerile de salarii, concedieri, amenzi, revendicări sau acțiuni de luptă ale muncitorilor și ale celorlalte pături sociale asuprile.

După grevele demonstrative de la 28 și 31 ianuarie, spiritul de luptă al feroviariilor din București era în continuă creștere. Cunoscînd situația și starea de spirit a ceferiștilor din capitală, Comitetul central de acțiune,

¹ „Mișcarea“ din 6 februarie 1933. Subliniind politica guvernului, ziarul scria că „asupra celor petrecute la Atelierele Grivița înțelegem să nu dăm alte relatari oficiale decit cele puse la dispoziție de guvern” (ibidem, din 17 februarie 1933).

² „Calendarul“ din 19 februarie 1933; vezi și „Cuvîntul“ din 9 februarie 1933.

al cărui secretar era tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a mobilizat pe muncitori pentru declararea imediată a grevei și ocuparea atelierelor. Sub îndrumarea organizației P.C.R. din capitală, Comitetul de acțiune de la Atelierele Grivița a elaborat un manifest prin care chema ceferiștii la luptă pentru ziua de 2 februarie în vederea satisfacerii revendicărilor lor. Înțînd seama de ecoul pe care l-a avut manifestul în rândurile muncitorilor, ziarele „Dimineața” și „Adevărul” au reprodus exact revendicările din manifestul elaborat de Comitetul de acțiune¹, adus probabil la redacție de o delegație a muncitorilor.

După cum este cunoscut, în ziua de 2 februarie aproape 5 000 de muncitori din schimbul de dimineață au declarat grevă. „Greviștii — scria «Dimineața» — au pus gărzi severe la toate ieșirile... La orele 4 jumătate au permis intrarea echipei II de schimb, care s-a solidarizat cu greviștii. Până seara tîrziu s-a vorbit chiar multîmpreună din stradă de către oratori suși pe acoperișurile vastelor ateliere”². Atelierele Grivița au intrat astfel în stăpînirea muncitorilor greviștii, care își luau întreaga răspundere pentru apărarea lor. În entuziasmul maselor, la propunerea Comitetului de acțiune, s-a trecut la alegerea Comitetului de grevă. Cu lupta ceferiștilor de la Atelierele Grivița s-au solidarizat alături de muncitorimea din capitală și muncitorii din alte centre ale țării. „Până la amiază — scria «Adevărul» — se primiseră adeziuni de la atelierele din Cluj, Iași, Galați etc.”³. După cum sublinia „Dimineața”, ceferiștii de la Pașcani, în ziua de 3 februarie, au declarat „grevă demonstrativă”, solidarizîndu-se cu mișcarea lucrătorilor din București⁴.

Sub presiunea acțiunilor întreprinse de muncitorii ceferiști, guvernul a hotărît să poarte tratative cu reprezentanții feroviarilor⁵. O delegație aleasă de muncitori a prezentat revendicările lor reprezentanților guvernului, care au trebuit să cedeze și să accepte majoritatea dezideratelor ceferiștilor. Ziarele „Dimineața”, „Adevărul”, „Facla”, „Lupta”, „Lumea” relatau că numai în urma satisfacerii majorității revendicărilor muncitorii ceferiști de la Atelierele Grivița au acceptat să inceteze greva⁶. Aceste

- ¹ I. Contra scăderilor de salarii directe și indirekte.
- II. Pentru mărirea lor în raport cu piața (40%).
- III. Pentru recucerirea drepturilor răpite (alocație, chirie, permise, ajutor medical, Casa muncii etc.).
- IV. Recunoașterea Comitetului de fabrică.
- V. Pentru asigurarea salariului pe timpul stagnării lucrului din cauze independente de voința muncitorilor.
- VI. Pentru anularea globalului.
- VII. Contra concedierilor și pentru reprimirea tuturor celor concediați.
- VIII. Plata uceniciilor pe timpul când stau la școală.
- IX. Contra amenziilor și descalificărilor.
- X. Pentru asigurarea minimului de existență a muncitorilor hamali și a femeilor („Dimineața” și „Adevărul” din 4 februarie 1933).

² „Dimineața” din 4 februarie 1933.

³ „Adevărul” și „Dimineața” din 4 februarie 1933.

⁴ „Dimineața” din 5 februarie 1933.

⁵ „Lupta” din 2 februarie 1933.

⁶ Vezi „Dimineața”, „Adevărul”, „Facla”, „Lupta” din 4 februarie 1933.

ziare, fiind legate de burghezie, în relatările asupra grevei de la 2 februarie, cuprindeau și calomnii la adresa greviștilor, încercând să sugereze că greva n-ar fi fost necesară. Ele recunoșteau însă marea amploare a grevei și răsunetul ei.

În coloanele ziarelor amintite s-au publicat știri și despre lupta petroliștilor din Valea Prahovei, desfășurată la 1 februarie 1933. „Începuturile, scîntea — scris «Dimineața» — a fost scăpărată în cursul dimineții, cînd sirenele fabricilor asediate de lucrători au început să ceară ajutor”¹. În același timp, ziarele relatau cauzele imediate ale izbucnirii luptei petroliștilor². „La prînz — arăta «Dimineața» —, cînd lucrătorii au găsit în plicurile cu salarii lipsa reținerilor pe care nu le acceptau, o delegație de lucrători s-a prezentat directorului... Delegații au reținut din explicațiile directorului numai un fapt: reținerile sunt rețineri. Aceste lucruri au fost comunicate maselor de lucrători ca fulgerul. Toată lumea s-a postat în fața birourilor. Zvonul s-a întins cu iuțeală și la celelalte fabrici și ateliere din apropiere. Și chiar în oraș, de unde au început să curgă valuri-valuri, soțiile, frații, părinții lucrătorilor, îngroșind rîndurile”³.

Împotriva greviștilor de la rafinăria „Romîno-americană” au fost trimise trupe. „La alarma dată — relata ziarul ieșean «Lumea» — au sosit după cîtva timp polițiștii, jandarmii și un dezașament de armată din Ploiești. Au fost arestați 250 de muncitori, care au fost urcați în mai multe camioane... și conduși sub o puternică pază jandarmerească spre Ploiești”⁴. În drum spre Ploiești, muncitorii au încercat să elibereze pe arestați. „La bariera Ploieștilor — consemna același ziar — camioanele au fost întîmpinate de cîteva sute de muncitori de la fabricile petroliere, care erau în curenț cu cele întîmpilate. Aceștia au oprit convoiul de automobile, încercînd să-și elibereze tovarășii”⁵. Muncitorii petroliști au manifestat pînă noaptea tîrziu pentru eliberarea celor arestați. Știrile referitoare la luptele petroliștilor ocupă un spațiu destul de important, relatînd ceea ce se întîmpla în Valea Prahovei. Ziarul „Dimineața” scria că, atunci, „cînd se credea că lucrurile se linistiseră, peste 1 000 de muncitori au venit în fața chesturii de poliție, unde au început să manifesteze, cerînd eliberarea lucrătorilor arestați”⁶. Sub puternica presiune a muncitorilor, autoritățile au fost nevoite să elibereze pe cei arestați⁷.

Urmînd exemplul muncitorilor ceferiști de la Atelierele Grivița și încurajîți de lupta lor, ceferiștii din principalele centre feroviare ale țării și-au intensificat lupta și s-au solidarizat cu acțiunile feroviarilor din capitală.

„Adevărul”, „Dimineața”, „Facla”, „Lupta” sau „Lumea” au publicat știri, fie sub formă de telegerame, fie chiar articole, despre acțiuni-

¹ „Dimineața” din 3 februarie 1933.

² „Lupta” din 3 februarie 1933; „Adevărul” din 3 februarie 1933.

³ „Dimineața” din 3 februarie 1933.

⁴ „Lumea” (Iași) din 3 februarie 1933.

⁵ Ibidem.

⁶ „Dimineața” din 3 februarie 1933; „Adevărul” din 3 februarie 1933.

⁷ Ibidem.

nile întreprinse de ceferiștii din centrele feroviare din țară. Ele subliniau că s-au primit adeziuni de la atelierele din Cluj, Iași, Pașcani, Galați, Oradea, Satu-Mare, Buzău etc., în sensul că, dacă doleanțele ceferiștilor bucureșteni nu vor fi satisfăcute, muncitorii de la aceste ateliere vor declara și ei grevă. A fost relatată desfășurarea luptelor ceferiștilor de la Iași, Cluj și Galați¹.

Evenimentele care au avut loc în zilele de 15—16 februarie au fost relatate mai larg în ziarele burgheze, ca „Dimineața”, „Adevărul”, „Facla”, „Lupta” sau „Lumea”.

Încă înainte de desfășurarea acestora, pe lîngă relatările despre mișcarea de solidarizare a întregii muncitorimi cu luptele ceferiștilor de la 2 februarie, în coloanele ziarelor amintite mai sus au apărut materiale cu privire la instituirea stării de asediul (dezbatările din parlament, luările de poziții ale partidelor). Arătind poziția unor reprezentanți ai partidelor burgheze care, dintr-un motiv sau altul, se declarau împotriva legii pentru instituirea stării de asediul ziarele de mai sus susțineau că legile pînă atunci în vigoare, mai ales legea Mirzescu, oferea suficiente mijloace pentru „apărarea ordinii”, a regimului existent atunci.

După instituirea stării de asediu, ziarele au dat unele știri despre dizolvarea organizațiilor muncitorești², despre arestările masive care se faceau³. În noaptea de 14 spre 15 februarie s-au făcut numeroase arestări, printre care și aceea a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, secretarul Comitetului central de acțiune al feroviariilor. Arestandarea conducătorilor ceferiștilor nu a putut opri izbucnirea luptelor revoluționare. Vesta arestării conducătorilor s-a răspândit ca fulgerul în dimineața zilei de 15 februarie și muncitorii au hotărît să declare greva și să lupte pentru eliberarea arestaților și satisfacerea revendicărilor lor. Aceast fapt a fost recunoscut în ziarul „Dimineața” care scria că cei 5 000 de muncitori cereau „cu insistență eliberarea arestaților”⁴. Muncitorii greviști s-au barricadat în curtea și în Atelierele Grivița și s-au declarat mobilizați pentru a continua greva pînă la cucerirea revendicărilor. Cu acest front comun se solidariza muncitorimea din stradă. „Afară — scria «Dimineața» — o mare mulțime de muncitori, femei și copii adunați îndărătul primului cordon”⁵. Declararea grevei cu ocuparea atelierelor și hotărîrea neclintită a muncitorilor ceferiști de a lupta pentru apărarea și aplicarea drepturilor cucerite de ei, precum și acțiunile de solidarizare a muncitorilor din alte întreprinderi din capitală, au constituit semnalul de alarmă pentru cercurile guvernamentale. Ziarele dădeau știri despre faptul că imediat după declanșarea luptelor autoritățile au și trecut la luări de măsuri urgente

¹ Vezi numerele ziarelor: „Dimineața”, „Adevărul”, „Facla” din 4—12 februarie 1933. Ziarul „Lumea”, de exemplu, scria că „muncitorimea... de la C.F.R. Nicolina este nemulțumită de noile salarizări, de reducerea orelor de muncă. Conducătorii ei au decis să se alăture mișcărilor întreprinse de ceferiștii din capitală în vederea satisfacerii doleanțelor. În semn de solidarizare cu colegii bucureșteni, ceferiștii din localitate au declarat o grevă demonstrativă...” („Lumea” din 5 februarie 1933).

² „Dimineața” din 13 și 19 februarie 1933.

³ „Lumea” din 15 februarie 1933.

⁴ „Dimineața” din 17 februarie 1933.

⁵ Ibidem.

de „restabilire” a ordinii publice. „Imediat — scria « Adevărul » — au început să sosească numeroase trupe de jandarmi, infanterie și grăniceri, care au început să izoleze pe lucrătorii baricadați în curtea atelierelor de ceilalți muncitori”¹. Ziarul vorbește despre „manifestanții care se aflau pe strada din fața atelierelor”². În aceste ziare au apărut materiale în legătură cu mersul luptelor de la Atelierele Grivița, reproducind atât versiunea autorităților, cât și unele relatari ale reporterilor săi, care reflectau doar în parte mersul evenimentelor. Astfel ziarul „Dimineața” scrisă : „La ora 6 seara (15 februarie — M. R.) situația se prezenta astfel : cele cîteva mii de greviști se aflau baricadați în curtea și în Atelierele Grivița... Muncitorii au rămas baricadați în curtea atelierelor, refuzînd să evacueze atelierele și curtea.. După miezul nopții taberele au continuat să rămînă față în față, în bivuacuri. Trupele au făcut focuri în stradă, în timp ce lucrătorii din curtea atelierelor stăteau grupuri în jurul focurilor aprinse acolo”³. Ziarul relatează că după ora 2 autoritățile au hotărît ca a doua zi să dezlănțuie atacul împotriva muncitorilor greviști. „La orele 2 și un sfert noaptea au venit la fața locului d-nii colonel Marinescu Gabriel, locot.-colonel Hotineanu, comisar regal, și locot.-colonel Lupaș de la pompieri cu două mașini protectoare. Totodată, la această oră s-au luat măsuri ca trupele obosite... să fie schimbate cu alte trupe odihnite. S-a hotărît ca între orele 6 — 7 dimineața să se procedeze la o evacuare forțată”⁴. Ziarul „Adevărul” sublinia faptul că în noaptea de 16 februarie „nimeni n-a putut intra în capitală pînă dimineața la ora 9”⁵. Aceasta se făcea de către autorități tocmai pentru a preîntîmpina solidarizarea muncitorilor cu lupta ceferiștilor de la Atelierele Grivița.

După cum se știe, în dimineața zilei de 16 februarie, din ordinul guvernului, s-a trecut la înăbușirea în singe a luptelor muncitorilor de la Atelierele Grivița. Ziarele citate mai sus au înregistrat acest fapt și au publicat în majoritatea lor comunicatele date de guvern cu privire la masacrul⁶.

Înăbușirea în singe a luptei muncitorilor ceferiști de la Atelierele Grivița a provocat un val uriaș de proteste. Au avut loc numeroase acțiuni la Galați, Iași, Pașcani, Timișoara, Cluj, Brașov, T. Severin etc. Ziarele amintite mai sus au înregistrat în parte și acțiunile de solidarizare ale muncitorimii cu eroicele lupte ale ceferiștilor⁷.

Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști, ca și ale celorlalți oameni ai muncii, au fost oglindite și în periodic le din diferite localități ale țării. Majoritatea acestor organe de presă reproduceau în cea mai mare parte informațiile ziarelor centrale. Au fost însă și ziare locale care au publicat știri culese fie prin corespondenții lor, fie prin alte mijloace, atât despre lupta ceferiștilor din București și a petroliștilor din Valea Prahovei, cît

¹ „Adevărul” din 17 februarie.

² Ibidem.

³ „Dimineața” din 17 februarie 1933.

⁴ Ibidem.

⁵ „Adevărul” din 17 februarie 1933.

⁶ „Adevărul” din 19 februarie 1933 și „Dimineața” din 20 februarie 1933.

⁷ Vezi „Lumea” din 18 februarie; „Adevărul” din 3 martie ș.a.

și despre luptele oamenilor muncii din localitatea respectivă. Astfel de relatari ne fac ziare ca : „Opinia” (Iași), „Patria” (Cluj), „România” (Salonta), „Presă” (Galați), „Somesul” (Dej), „Vestitorul” (Dorohoi), „Curierul” (Brăila), „Ploieștii”, „Farul” (Constanța), „Noutatea”, „Ordinea” (București) și altele.

Ziarele locale, care exprimau starea de spirit a intelectualilor, funcționarilor și în general a păturilor mic-burgheze din orașe — din rîndul căror li se recruteau atât cititorii, cît și colaboratorii — au publicat articole în care se arătau marea forță a luptelor, justele revendicări ale muncitorilor etc. și în care se manifestă dezaprobaarea față de politica guvernărilor. Ziarul „Ecoul” (Galați), subliniind solidaritatea muncitorilor ceferiști din Galați cu luptele feroviarilor din București din 2 februarie, relata totodată și despre dezideratele și acțiunile întreprinse de ei¹. Același periodic informa și despre luptele ceferiștilor din București din 15—16 februarie. În coloanele sale se descriau pe larg acțiunile de luptă ale ceferiștilor, ca și intervențiile represive ale cercurilor conduceătoare. Vorbind de masacrul din dimineața zilei de 16 februarie, ziarul scria : „Spectacolul era îngrozitor : se auzeau strigăte, vaiete, huiduieli, pocnituri de armă, suieratul sirenelor și al trompetelor”². Subliniind amploarea luptelor ceferiștilor, un alt ziar din aceeași localitate, „Vocea Galaților”, scria că „greva de la Atelierele C.F.R. Grivița, care s-a declarat ieri-dimineață, a luat în cursul după-amiezii proporții grandioase”³. În coloanele acestui ziar au apărut de asemenea știri și despre luptele ceferiștilor de la Iași⁴, Pașcani⁵ etc., ca și despre solidaritatea lor cu lupta ceferiștilor din capitală.

La Iași, ziarul „Ziua”, referindu-se la luptele din 1 și 2 februarie, arăta că a fost de ajuns să izbucnească „scîntenia” la București și Ploiești, ca nemulțumirile ce mocneau peste tot să izbucnească în toate părțile. „La Galați, la Brăila, la Iași, pe Valea Jiului, a Dâmboviței și în mai toate centrele industriale, muncitorimea este agitată. Prea mare de tot li e suferința, ca sufletele lor chinuite și moraleicește și materialicește să mai poată îndura noi scăderi, o nouă sporire a mizeriei”⁶. Ziarul publica știri despre toate acțiunile de luptă ale muncitorimii ceferiste și petroliste, ca și despre agitația ce domnea în rîndurile funcționarilor, studenților etc. Sint mișcătoare, dar pline de îndemn la luptă cuvintele inserate într-un număr al aceluiasi ziar : „Oare nu-ți este îngăduit să strigi atunci cînd îți este foame? Oare nu-ți este îngăduit să protestezi atunci cînd copiii îți

¹ „Ecoul” (Galați) din 4 februarie 1933.

² Ibidem.

³ „Vocea Galaților” din 17 februarie 1933.

⁴ „Lucrătorii ceferiști din Iași — scria ziarul „Vocea Galaților” — s-au baricadat în atelierele lor de la Nicolina, declarînd grevă. Greva a fost determinată de arestarea unuia dintre conduceătorii muncitorilor, anume Pintilie, arestare operată de Consiliul de război de la Iași. Lucrătorii au declarat că nu vor înceta luptă pînă la eliberarea arestatului și pînă ce nu li se vor satisface doleanțele, același doleanțe ca și cele formulate de lucrătorii de la Cluj și București” („Vocea Galaților” din 16 februarie 1933).

⁵ „Muncitorii ceferiști din Pașcani au declarat și ei grevă”, scria „Vocea Galaților” din 22 februarie 1933.

⁶ „Ziua” (Iași) din 3 februarie 1933.

mor de frig? Oare nu-ți este îngăduit să te revolti atunci cînd munca ta este batjocorită? Starea de asediu, menită să menție ordinea și liniștea în actualele împrejurări, nu va putea da roadele așteptate...”¹.

Deși știrile referitoare la luptele ceferiștilor și petroliștilor sînt prezentate foarte pe scurt, uneori reproduse din ziarele centrale, totuși unele ziare locale condamnau atacul burgheziei asupra clasei muncitoare. Astfel ziarul „Vestea” (Roman), sub titlul *Burghezia asasină arată că Atelierele Grivița în noaptea de 15 spre 16 februarie „au fost teatrul ciocnirilor singeroase între lucrătorii greviști și armată și poliție...”*². Aceste exemple de materiale apărute în ziarele locale reflectă simpatia cu care au fost întîmpinat luptele muncitorilor ceferiști și petroliști în rîndurile păturilor neproletare din diferite colțuri ale țării, influența luptelor asupra acestor pături.

•

În urma luptelor din ianuarie-februarie 1933, influența și autoritatea partidului comunist și a clasei muncitoare au crescut; a apărut clar chipul partidului comunist de luptător curajos și hotărît pentru interesele vitale ale celor ce muncesc. Pături tot mai largi ale maselor populare neproletare vedeau în clasa muncitoare, condusă de P.C.R., singura forță capabilă să apere democrația și să lupte împotriva fascizării țării. Cotitura reprezentată de luptele din ianuarie-februarie 1933 în activitatea P.C.R., creșterea capacitatei creatoare a partidului de a folosi și a îmbina cele mai variate forme de activitate ilegale și legale și de a mobiliza cele mai largi mase ale celor mai diferite categorii sociale s-au răsfrînt și în activitatea desfășurată de P.C.R. pe terenul presei, în vederea mobilizării maselor în jurul procesului înscenat de guvernanti conducătorilor luptelor din ianuarie-februarie 1933.

În acești ani au apărut ziare legale noi, îndrumate de partidul comunist, s-au format comitete de apărare a conducătorilor arestați. Pe lîngă manifestele C.C. ale P.C.R. au fost răspîndite și numeroase manifeste ale organizațiilor de masă revoluționare, au fost trecute din mînă în mînă ziarele sau articolele decupate din gazetele care serbiau despre luptătorii din februarie 1933. Alături de muncitorii ceferiști se afla un număr însemnat de intelectuali progresiști, legați de popor, oameni de știință și artă, avocați, profesori care au protestat în presă împotriva procesului și cereau eliberarea conducătorilor eroicelor lupte.

Problema centrală care a preocupat organele de presă ilegale ale P.C.R., cele ale organizațiilor de masă revoluționare, și în general presa progresistă, a fost smulgerea din ghearele burgheziei și moșierimii a conducătorilor eroicelor lupte ceferiste și petroliști din ianuarie-februarie 1933. Înfruntînd cerbicia cenzurii, aceste organe de presă, prin materialele publicate, au căutat să redea cît mai aproape de realitate diferențele aspecte ale procesului, infățișind maselor largi de cititori problemele ridicate în dezbatere.

¹ „Ziua” (Iași) din 4 februarie 1933.

² „Vestea” din 23 februarie 1933.

Presă legală condusă de partidul comunist, urmărind cu atenție desfășurarea procesului atât la București, cât și la Craiova, a publicat materiale substanțiale în care, pe de o parte, erau prezentate pe larg dezbatările ce aveau loc, luându-se o atitudine fermă de demascare și condamnare a celor ce însenaseră procesul, și, pe de altă parte, se exprima solidaritatea cu conducătorii luptelor ceferiștilor și petroliștilor. În timpul procesului de la Craiova, Comitetul de apărare a conducătorilor muncitorimii ceferiști și petroliști a scos în mod special ziarul intitulat „Apărarea ceferiștilor”. „Apărarea ceferiștilor” a prezentat pe larg dezbatările procesului, a publicat protestele muncitorilor și intelectualilor din țară și din străinătate, a luat atitudine hotărâtă pentru stingerea procesului, cerînd eliberarea luptătorilor ceferiști.

Făcînd comentarii largi pe marginea procesului și subliniind însemnatatea lui, ziarul „Apărarea ceferiștilor” scria : „Un proces în care trezaltă la un loc viața și lupta, organizarea și jertfa. Este procesul vietii de mizerie, somaj și robie în care trăiesc toți acei care muncesc și lucrează cu brațul și mintea. Este procesul la care trebuie să se alăture toți acei care mai au încă conștiința unei vieți mai bune și speranța respectării drepturilor și libertății”¹.

Același lucru îl sublinia și ziarul „Clopotul” din Botoșani, care scria : „Procesul este procesul tuturor celor care muncesc din greu și cinstiț pentru a-și asigura pâinea zilnică și pentru a-și crește copiii într-un chip mai demn”². La Iași, ziarul local „Ecoul”, îndrumat de partidul comunist, arată că, „în lupta lor economică și politică, muncitorii ceferiști și petroliști nu reprezentau numai interesele lor..., ci interesele întregii clase proletare din România”³.

Interrogarea conducătorilor luptelor din ianuarie-februarie 1933 a arătat poziția lor fermă pentru apărarea cauzei muncitorimii. În relatările despre dezbatările procesului, ziarele legale îndrumate de partidul comunist au publicat cuvîntările conducătorilor ceferiști, subliniind însemnatatea lor. Respingînd intervenția comisarului regal care i-a cerut să nu acuze, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a răspuns : „Nu eu acuz ! poporul muncitor acuză ! și el trebuie să afle — mai ales din această sală — că, cu oricîte împotriviri, va veni vremea răspunderilor pentru cei care i-au hărăzit o soartă de robi”. Depozitările tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej și a celorlalți conducători ai luptelor, după cum arătau ziarele „Apărarea ceferiștilor”, „Clopotul”, „Ecoul” s.a., au fost exemple de pleoarie revoluționară. Cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, vibrantă chemare a clasei muncitoare și a celorlalte categorii de oameni ai muncii la luptă împotriva claselor exploatațoare, a constituit un aspru rechizitoriu și un avertisment dat regimului burghezo-moșicresc.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a respins afirmațiile din ordonanța definitivă care aruncau întreaga frămîntare de la C.F.R. pe seama comuniștilor.

¹ „Apărarea ceferiștilor” din 16 iunie 1934.

² „Clopotul” din 22 iunie 1934.

³ „Ecoul” din 1 iulie 1934.

Analizînd cauzele profunde ale mișcărilor muncitorești din anii crizei economice care au culminat cu luptele din ianuarie-februarie 1933, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej sublinia că ele au avut la bază revendicările întregii muncitorimi din țara noastră. El a făcut o largă expunere a sistemului de salarizare a muncitorilor ceferiști, declarînd că „acest sistem constituie un sistem colonial de salarizare”.

Referindu-se la însemnatatea grevei în cadrul luptei de clasă — după cum subliniază ziarul „Apărarea ceferiștilor” —, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta că greva este o armă de luptă prin care muncitorimea își poate cîștiga drepturile sale și că „ultimele greve au fost o confirmare a metodelor de acțiune stabilite de conferințele regionale și o totală condamnare, prin acțiune, a vechilor metode”¹.

În depoziția sa la proces, tovarășul Chivu Stoica a demascat rafinatele metode de exploatare a muncitorimii ceferiste, dezvăluind adevăratele cauze care au dus la această luptă proletară, a condamnat cruzimea înăbușirii luptelor de către cercurile guvernante.

Datorită curajului și atitudinii lor temerare, conducătorii ceferiștilor și petroliștilor în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej au reușit să facă din cuvîntul lor o armă politică de demascare a exploatarii și agresiunii, împotriva războiului și a fascismului.

Subliniind depozițiile conducătorilor luptelor din ianuarie-februarie 1933 ca minunate exemple de înaltă demnitate proletară și intransigență revoluționară, ziarul „Cuvîntul nou” seria că în cursul procesului, atât la București, cit și la Craiova, conducătorii eroicelor lupte „au ținut capul sus, cu conștiința trează și curată a datoriei împlinite față de poporul muncitor din care fac parte...”²

Ca o expresie a întăririi legăturilor partidului comunist cu clasa muncitoare și masele muncitoare neproletare, sute de muncitori, țărani muncitori, intelștuali cu vederi înaintate, mici meseriași etc., de toate convingerile politice, în ciuda tuturor piedicilor, a terorii și a stării de asediu, au venit ca martori la proces, afirmîndu-și solidaritatea cu conducătorii ceferiștilor și petroliștilor și cerînd într-un singur glas eliberarea lor. Referitor la acest lucru, ziarul „Clopotul”, în articolul semnificativ intitulat *Solidaritatea întregii muncitorimi pentru eliberarea condamnaților*, relata că garnitura trenului cu care martorii ceferiști plecau spre Craiova, „în cîteva minute... a fost acoperită de inscripții cuprinzînd aceleasi cuvinte de solidaritate și aceleasi cereri de eliberare a celor care stăteau în fața Consiliului de război... La Piatra-Olt, Slatina, Pitești, Titu, muncitorii din ateliere, depunînd lucrul, se alăturau cu entuziasm cererilor de eliberare. Ceva mai mult, în stațiile mari, unde se găsea mai multă lume pe peron, trenul acoperit cu lozinci... era primit cu semne vădite de simpatie”³. Vorbind despre atitudinea martorilor la proces, ziarul „Clopotul” scria că „la introducerea acuzațiilor, martorii le fac o furtunoasă manifes-

¹ „Apărarea ceferiștilor”, din 13 iulie 1934.

² „Cuvînt nou” (Brașov) din 27 octombrie 1934.

³ „Clopotul” din 8 iunie 1934.

tație de simpatie, arătîndu-și solidaritatea cu cauza acuzaților și cerîndu-le eliberarea”¹.

Ziarele legale îndrumate de partidul comunist adresau apeluri către toți oamenii muncii – muncitori, țărani, intelectuali – să formeze comitete și să ceară eliberarea luptătorilor ceferiști și petroliști. „Trezîti-vă proletari din România – scria ziarul « Clopotul » –. Frații voștri, muncitori ai Atelierelor Grivița, au fost osindîți la pedepse grele. Nevestele și copiii lor plîng. Foamea și boalele își înfig ghiarele în trupurile femeilor și pruncilor părăsiți. Nu putem să-i lăsăm pradă reacțiunii. Ochii lor sunt aținții asupra noastră. În faptele și în cinstea noastră sălășuieste toată speranța. Să ne facem datoria”².

Ziarele legale îndrumate de partidul comunist au publicat numeroase proteste colective, moțiuni, scrisori sau telegrame ale muncitorilor, intelectualilor progresiști etc. din țară și străinătate, în care se cerea eliberarea luptătorilor condamnați. În „Clopotul” din 1 ianuarie 1934 a apărut o relatare a unui grup de juriști cu privire lî regimul de teroare aplicat detinuților politici în închisorile burghezo-moșierești. Alăturat, ziarul publica un protest al unui grup de intelectuali, printre care Tudor Arghezi, Victor Ion Popa, Radu Boureanu, V. Demetrius, Lascăr Sebastian, M. Breslașu, Niki Atanasiu, C. Paraschivescu-Bălăceanu, în care se spunea : „Să înceteze imediat acest regim barbar și inchizitorial. Un astfel de tratament, oricum și sub orice formă s-ar justifica el, cătă a fi reprobat de toți cetățenii cinstiți, indiferent de crez politic, ca o rămășiță medievală, odioasă. Facem apel la opinia publică – și în special la presă și la intelectualitatea română – să se pună în mișcare pentru ca organele în drept să remedieze de îndată această tristă stare de lucruri”³.

În zilele procesului, ziarul „Clopotul” a publicat numeroase proteste ale muncitorilor și intelectualilor. În protestul semnat de P. Constantinescu-Iași, Stelian Nițulescu, Sc. Calimachi, Matei Socor și alții se spunea printre altele : „Subsemnații, membrii ai Comitetului național antifascist, protestăm împotriva actului de teroare pe care îl constituie procesul ceferiștilor ce se rejudecă actualmente la Craiova în fața instanțelor militare de acolo. Protestăm împotriva odiosului proces al ceferiștilor. Cerem stingerea lui ! Cerem eliberarea imediată a tuturor martirilor cauzei ceferiștilor. Cerem dreptate pentru muncitori”⁴. Ziaul „Clopotul” vorbea și despre protestul pentru eliberarea ceferiștilor semnat de Iorgu Iordan, R. Cernătescu, V. Mirza, și alții⁵. Ziarul „Apărarea ceferiștilor” publica protestul lui M. Beniuc, T. Bugnariu, Valeriu Novacu, V. Cherestesiu, în care se spunea că, „avînd în vedere mijloacele neoinstitite cu care s-a încercat să se arunce în sarcina muncitorilor răspunderea vîrsărilor de sînge, considerăm ca un imperativ al conștiinței umanitare stingerea acestui proces și imediata eliberare a acuzaților”⁶.

¹ „Clopotul” din 8 iunie 1934.

² Ibidem din 25 august 1933.

³ Ibidem din 1 ianuarie 1934.

⁴ Ibidem din 22 iunie 1934.

⁵ Ibidem, 15 iunie 1934.

⁶ „Apărarea ceferiștilor” din 29 iunie 1934.

Unele dintre ziare apăreau de foarte multe ori cu motoul : „Cerem stin-gerea procesului ceferiștilor și eliberarea acuzațiilor”¹.

Campania de presă desfășurată de aceste ziare pentru a salva de la anii grei de temniță pe cei arestați a mobilizat mase din ce în ce mai largi în jurul luptătorilor ceferiști și petroliști. În coloanele ziarelor legale conduse de partid au apărut numeroase articole de solidarizare cu luptătorii de la Atelierele Grivița. În ziarul „Clopotul”, P. Constantinescu-Iași scria : „Spiritul de solidarizare între mase și conducătorii lor de azi — conducătorii țării întregi de mîine —, între muncitorii intelectuali și manuali, între luptătorii antifasciști de pretutindeni iată învățămîntul dătător de speranțe al acestui proces de importanță istorică”². În ziarul „Apărarea ceferiștilor”, Victor Eftimiu scria : „Din primul moment, simpatia mea s-a îndreptat către muncitorii greviști de la C.F.R., fiindcă aveau dreptatea cu ei. Omul care muncește în România muncește și pentru cei ce nu fac nimic, de aceea de două ori este vrednic de admirăția noastră blîndul și nedreptățitul lucrător român. Cum să nu reclam eliberarea lor?”³.

Zi de zi, procesul se transformă — după cum remarcă ziarul „Ecoul” — într-o demonstrație a curajului și a solidarității proletare, muncitorii și conducătorii lor acționând ca o singură forță, ca un singur om. „Sint fapte — scria ziarul amintit mai sus — care ieșind din cotidian marchează cu adîncă semnificație răspicate cotituri istorice. Considerăm procesul de la Craiova, ultima etapă a luptelor muncitorești din anul trecut, ca un capitol hotărîtor în istoria contemporană a României”⁴.

Sub presiunea luptei maselor muncitoare din țară și străinătate, guvernantii au fost nevoiți să atenuze condamnarea pronunțată la București. „Miile de adeziuni pentru apărarea conducătorilor ceferiști și protestele uriașe ale muncitorimii și intelectualității cinstite din țară și străinătate împotriva condamnării de la București au făcut ca la Craiova anii de muncă silnică să fie scăzuți” scria ziarul „Ecoul”⁵. În locul condamnărilor la închisoare pe viață, pronunțate în primul proces, la Craiova s-au pronunțat sentințe între 10 și 15 ani de închisoare. Odioasa sentință de condamnare a conducătorilor ceferiști și petroliști a fost infierată de organele de presă legale conduse de partidul comunist. Sub semnatûra lui Sc. Calimachi, ziarul „Clopotul” scria că „sentința de la Craiova, cea mai perfectă imagine a concepțiilor burghezo-reacționare, a retrimit în temniță... luptători ai muncitorimii”⁶. În numărul din 6 iulie 1934, același ziar sublinia că „sentința de la Craiova, ca și sentința de la București, ne dovedesc mai întîi admirabilul curaj al acuzațiilor, apoi sufletul sterp al unei întregi clase de oameni care nu știu ce înseamnă a judeca pe bună dreptate”. Arătînd că toți oamenii cinstiți s-au alăturat luptei contra monstruoasei condamnări, ziarul „Ecoul” sublinia că sentința,

¹ „Clopotul” din 19 iunie, „Apărarea ceferiștilor” din 16 iunie 1934.

² Ibidem din 22 iunie.

³ „Apărarea ceferiștilor” din 16 iunie 1934.

⁴ „Ecoul” (Iași) din 1 iulie 1934.

⁵ Ibidem din 4 noiembrie 1934.

⁶ „Clopotul” din 24 august 1934.

„lipsită de orice elemente juridice penale, apare astăzi mai mult ca oricând o răzbunare de clasă”¹.

Condamnarea muncitorilor ceferiști și petroliști a trezit revolta și indignarea poporului nostru muncitor. Făcîndu-se ecoul maselor, ziarele legale conduse de partidul comunist au publicat numeroase articole în care se solidarizau cu cei condamnați și își exprimau hotărîrea de a continua lupta pentru eliberarea acuzațiilor. Astfel, ziarul „Clopotul” scria : „Să-i bocim nu slujește nimic. Trebuie să apucăm calea cea mai bună, singura cale care-i va putea smulge din temniță : să ne solidarizăm cu ei și să pornim o acțiune energetică pentru eliberarea lor... Nedreptății de la București și Craiova trebuie să-i punem capăt...”². Ziarele au consemnat în continuare valul de proteste care a străbătut țara întreagă, după darea sentinței. „Alături de toți oamenii cinstiți — scria un ziar — făcîndu-ne ecoul maselor, cerem : stingerea procesului și eliberarea ceferiștilor condamnați”³. În același sens a scris și „Cuvîntul nou” (Brașov) : „Casarea sentinței, liberarea muncitorilor ceferiști — aceasta o dovedește și o va obține poporul muncitor din România”⁴.

În ziarele „Lumea nouă” și „Proletarul” — organe de presă social-democrate — au apărut unele relatari despre desfășurarea procesului. Reclamînd stingerea procesului în același timp însă aceste ziare continuau să calomnieze luptele din ianuarie-februarie 1933⁵.

Presă burgheză reacționară a încercat să treacă sub tăcere desfășurarea proceselor de la București și Craiova ca și acțiunile de solidarizare ale celor mai largi pături de oameni ai muncii cu conducătorii luptelor din ianuarie-februarie 1933. În ziarele „Curentul”, „Dreptatea”, „Viitorul” și altele se făceau relatari numai pe marginea actului de acuzare sau publicau numai numele muncitorilor care luau cuvîntul la proces. De foarte multe ori, pentru a crea impresia că procesul se desfășoară în direcția dorită de guvernanti, aceste ziare au publicat articole în care faptele erau denaturate. Totuși, ziarele au fost nevoite să vorbească despre acțiunile de solidaritate.

Partidul comunist și-a intensificat și și-a îmbunătățit activitatea în vederea folosirii posibilităților legale. Datorită strîngerii legăturilor cu intelectualii cu stare de spirit democratică din redacțiiile unor ziare ca „Dimineața”, „Adevărul”, „Reporter”,⁶ „Tempo” s.a., datorită faptului că delegații de muncitori și intelectuali — organizate din inițiativa P.C.R. — veneau la redacțiiile acestor ziare cerîndu-le să publice protestul lor, iar numerosi alții trimeteau scrisori, telegramme, moțiuni, în ziarele menționate au apărut materiale care oglindeau solidaritatea maselor largi

¹ „Ecoul” (Iași) din 1 iulie 1934.

² „Clopotul” din 24 august 1934.

³ „Ecoul” (Iași) din 1 iulie 1934.

⁴ „Cuvîntul nou” (Brașov) din 20 octombrie 1934.

⁵ Vezi „Lumea nouă” din 16, 23, 30 iulie, 20 august 1933, 24 iunie, 1 iulie 1934. „Proletarul” din 15 iulie 1934.

⁶ În urma unor schimbări în redacție, „Reporter” a trecut sub îndrumarea directă a P.C.R.

populare cu conducătorii luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști. „La redacția noastră — conseagna «Dimineața» a sosit o delegație care ne-a înmînat un apel prin care se solidarizau cu luptătorii ceferiști și petroliști arestați și cereau stingerea procesului”¹. Semnatarii erau N. D. Cocea, Cicerone Teodorescu, Geo Bogza, Miron Radu, Sandu Eliad și alții.² În declarația sa la proces, directorul ziarului „Tempo” spunea : „Primesc zilnic zeci de memorii cu mii de iscălituri, care sunt expediate din centrele muncitorești din întreaga țară”³. Subliniind largă mișcare de solidaritate a întregului popor cu luptele din ianuarie-februarie 1933, ziarul „Reporter” scria : „Pretutindeni și de pretutindeni din țară și străinătate sosesc scrisori, telegramme, moțiuni, care demonstrează importanța procesului și acțiunea hotărâtă pentru eliberarea arestaților”⁴. Ziarele „Dimineața” și „Adevărul”, „Reporter” și „Tempo” au publicat pe larg desfășurarea procesului. Dările de seamă asupra procesului de la Craiova din zilele „Dimineața” și „Adevărul” au fost redactate de către Alexandru Sahia.

În tot cursul procesului, conducătorii luptelor muncitorimii ceferiște și petroliste au dovedit o înaltă demnitate revoluționară, o fermă linie revoluționară. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, după cum conseneau dările de seamă publicate în ziarul „Dimineața”, a arătat condițiile în care erau silite să muncească și să trăiască miile de muncitori ceferiști, și importanța luptei lor. „Mișcările muncitorești din anul 1932 — scria ziarul — și care au culminat cu grevele din februarie 1933 au avut la baza lor revendicările cu caracter economic și organizatoric ale întregii muncitorimi din Țara Românească”⁵. Subliniind însemnatatea grevei, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta că „o grevă bine organizată duce întotdeauna la izbindă, pentru că ea face să stagneze întreaga viață economică și demonstrează că forța solidarității muncitorești este de temut și nu poate fi neglijată”⁶.

Vorbind despre lupta muncitorimii ceferiste, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej releva că „toate celelalte categorii de muncitori neorganizați, ca și întreaga mică burghezie, s-a alăturat la lupta pe care muncitorii din ateliere o porniseră”⁷. Condamnând politica de teroare a stării de asediul instaurate de guvernul național-țărănesc, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej sublinia că muncitorii au văzut în instaurarea stării de asediul un atac contra revendicărilor ciștigătoare și contra organizațiilor ce ciștigaseră revendicările. Totodată vedeau pregătirea unor noi atacuri

¹ „Dimineața” din 26 iulie 1933.

² Ibidem. Vezi și numerele din 9, 13 și 27 iunie 1934. În ziua de 7 februarie 1934 a apărut în ziarul „Dimineața” un apel semnat de avocatul C. Paraschivescu-Bălăceanu și alții, care făceau cunoscut că s-au constituit ca apărători ai ceferiștilor în fața Consiliului militar de revizie. O dată cu acest apel au fost publicate două adrese semnate de 80 de persoane care se alăturaseră la acțiunea dreaptă de „stingere a nedreptăților ce s-au făcut lucrătorilor C.F.R. greviști din februarie 1933”.

³ „Tempo” din 20 iunie 1934; vezi și numerele din 29 iulie, 9, 11, 18, 19 și 20 august 1933, 23 mai 1934 și alții.

⁴ „Reporter”, din 20 iunie 1934; vezi și numărul din 11 iulie 1934.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ „Dimineața” și „Adevărul” din 13 iunie 1934

contra muncitorimii¹. „Toți acei care au încheiat front unic contra noastră — spunea tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, după cum semnează ziarul « Reporter » — se vor prăbuși în fața frontului unic al clasei muncitoare”². Relevând curajul cu care tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej apără muncitorimea indiferent de naționalitate, ziarul „Dimineața” scria: „Curtea ascultă și ea atentă muncitorul acesta deștept, sincer pînă la nedumerire și care ne vorbește despre fabrică și pînă, care vorbește apoi de dragostea muncitorului pentru tot ce este omenesc. El strigă că muncitorul nu poate să facă nici o deosebire de rasă. Munca grea care-i apasă umerii și viața nu-l lasă...”³.

Reținînd cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, ziarul „Repo. tei” scria: „Cuvinte care au impresionat pe toți. Rețin atenția, se adîncesc în suflet, în creier, pretutindeni unde pot pătrunde. Să fie oare aşa de primejdiașe pentru că sunt spuse cu sinceritate? Aceasta trebuie să fie adevarul și adevarul de azi stă ferecat în lanțuri”⁴.

În depoziția sa la proces, tovarășul Chivu Stoica a demascat clasele dominante care exploatau pe oamenii muncii de la orașe și sate. Ziarul „Reporter” relată din depoziția sa: „Sînt fiu de țăran. Cînd eram mic lucram cu tatăl meu pe moșia boierului. După aceea am plecat la oraș. Atunci am văzut că suferințele și umilințele îndurante de tatăl meu pe moșie sunt aceleași cu cele îndurante de mine în fabrică. De aceea țăranii trebuie să se unească cu muncitorii, pentru că au aceleași nevoi, aceeași cauză”⁵. Înfățișînd căile de jefuire a muncitorilor ceferiști, tovarășul Chivu Stoica arăta că „salarizarea este un sistem foarte complicat, foarte dibaci de exploatare. Pentru fixarea calculului de salarizare se lăua cel mai bun tip de mașină și cel mai rapid, se lucra cu cei mai buni specialiști și se da maximum de presiune, pentru a se obține timpul cel mai scurt. Se fixa astfel timpul cel mai scurt confectionării unui obiect și se fixa salariul. Pentru a avea deci un salariu omenesc trebuia să lucrezi mult. Nu se parvenea însă niciodată la un salariu lunar bun, fiindcă se dădeau scule defecte și trebuia să treacă mult timp pentru a se fabrica un obiect pentru care se plătea un preț fix, indiferent de timpul întrebuită”⁶. Subliniînd cele spuse de conducătorii luptelor din 1933, ziarul „Cuvîntul liber” arăta: „Acum, ca și atunci, impricinății s-au apărât, au vorbit lumii întregi, au sintetizat în cuvintele lor toată suferința tovarășilor lor, au expus viața ce ajunsese pînă la cea din urmă limită de rezistență”⁷.

Martorii veniți la proces din ateliere, din fabrici și de pe ogoare, intelectuali cinstiți legați de popor și-au exprimat solidaritatea cu conducătorii luptelor din ianuarie-februarie 1933 și au cerut eliberarea lor. Muncitorii arătau adevăratale cauze ale luptei lor. „Între 2 și 15 februarie s-au schimbat statele de plată de trei ori — spunea unul dintre ei —,

¹ „Dimineața” și „Adevărul” din 13 iunie 1934.

² „Reporter” din 20 iunie 1934.

³ „Dimineața” din 13 iunie 1934.

⁴ „Reporter” din 20 iunie 1934.

⁵ Ibidem.

⁶ „Dimineața” din 13 iunie.

⁷ „Cuvîntul liber” din 7 iunie 1934.

fapt care a făcut ca muncitorii să conchidă că nu li se vor plăti salariile. Ba mai mult chiar, funcționarii administrației afirmau acest fapt. Se dădeau amenzi mari, nejustificate. Această situație a dus la grevă. Muncitorii se convinseră că pe calea memorilor nu se poate obține nimic"¹. Depozitările martorilor, după cum conchidea ziarul „Reporter”, erau „depozitări care uimeau, storceau lacrimi, demascau sau solidarizau”². Eliberarea conducătorilor luptelor devenise lozinca tuturor. „Așteptăm cu toții eliberarea celor închiși — spunea unul dintre martori. Ceea ce au făcut ei am făcut și noi toți”³.

Înfățișând maselor de cititori solidaritatea martorilor cu conducătorii lor arestați, Alexandru Sahia scria în „Dimineața” : „De două zile în sir, în fața consiliului defilează convoiul nesfîrșit al martorilor. Sunt muncitori de fabrică cu obrajii de pămînt, în haine mototolite și uzate. Sî-au părăsit munca și cu hrana pe o zi la subțioară au venit în această Craiovă a Banilor, unde se judecă de săptămîni conducătorii lor de luptă. Toți au fruntele sus. Sunt demni și depozitările lor alături de cruce sunt pagini de cea mai largă umanitate. Cele cîteva sute de martori care s-au perindat acum prin fața Curtii cer cu vehemență eliberarea camarazilor lor închiși...”⁴. Reliefind puternica mișcare de solidaritate a maselor cu luptele din ianuarie-februarie 1933, Alexandru Sahia scria în coloanele ziarului amintit : „Așezarea de azi a societății este asaltată și lovitură din toate părțile”⁵.

Elementele cinstite ale intelectualității și-au manifestat o largă simpatie pentru conducătorii luptelor din 1933. N. D. Cocea, Geo Bogza, Cicerone Teodorescu și alții au protestat cerînd eliberarea conducătorilor eroicelor lupte. Amintindu-se, la începutul protestului publicat în „Facla”, imprejurările în care s-a desfășurat marea grevă a ceferiștilor și petroliștilor, se preciza că „vinovații n-au fost muncitorii. Vinovații au fost cei care au impus muncitorilor, și numai lor, grele sacrificii materiale și suportarea acestei situații tragicе la un standard de viață destul de compriimat... Facem un călduros apel la toți cei care mai au suflet și inimă în țara asta, să vie în ajutorul muncitorilor de la C.F.R. implicați în procesul care începe”⁶. Solidarizîndu-se cu muncitorii ceferiști, Ion Pas scria că „ceea ce sentimentul public cere, e stingerea procesului, este aruncarea unei cortine peste drama care și așa a zguduit, care și așa a durat prea mult”⁷.

După o lună de zile de ample dezbatere, procesul muncitorimii ceferiste și petroliste de la Craiova, urmărit cu viu interes de opinia publică, s-a sfîrșit prin pronunțarea unei sentințe condamnate de întregul nostru popor muncitor. Reprezentanți ai opiniei publice democratice au protestat contra sentinței. În „Cuvîntul liber”, Demostene Botez

¹ „Dimineața” din 14 iunie 1934.

² „Reporter” din 20 iunie 1934.

³ Ibidem din 20 iunie 1934.

⁴ „Dimineața” din 15 iunie 1934.

⁵ Ibidem din 13 iunie 1934.

⁶ „Facla” din 17 iulie 1933.

⁷ Ibidem, din 31 iulie 1933.

scria : „S-a terminat și epilogul dramei, care se desfășura la Craiova. S-a lăsat cortina de fier după care oamenii muncitorii... au de privit de acum înaintea lor cîte 12 sau 15 ani de închisoare. Trăim, nu știu cum, într-o epocă de nesiguranță totală de azi pe mîine, în care termenul de 15 ani al unei condamnațiuni mi se pare o sfidare a cuiva care vrea să bareze timpul și să-l măsoare cu minutare vechi... Împărtășind comod suferința lor fără de ieșire, aş vroi cel puțin să văd convoiul și să mă descopăr în fața lui, și apoi să mă întorc în cealaltă parte și să-mi trag pălăria peste ochi, adînc, pentru ca să nu văd pe nimeni, nici să nu mă vadă altii cum mi-i rușine”¹.

Descriind atmosfera în care a fost citită sentința, Alexandru Sahia scria în „Cuvîntul liber” sub titlul *Ultimul act din procesul ceferiștilor* : „Fiecare spectator se mișca cu teamă, privind înfrigurat către boxa acuzațiilor, în care stăteau fixe figurile de fontă, nepătate de emoție. Umăr lîngă umăr, ei s-au legat în lanț, formînd o locomotivă cu ochi de jăratec”².

În ziarele locale au fost reproduse în general știri referitoare la proces preluate din organele centrale de presă, din ziarele cu un tiraj mare cum erau „Dimineața”, „Adevărul”, „Universul” și a. Unele din aceste zare locale însă au luat atitudine de solidarizare cu luptătorii ceferiști și petroliști. „Inimile cinstite sănătoase de muncitori. Și muncitorii de la Grivița sănătoase de martiri” — scria ziarul „Timpul” din Botoșani³. Altele condamnau sentința de la Craiova. Astfel, ziarul „Ploieștii” scria : „S-a dat o sentință pe care nu o așteptau nici cei mai fanatici reacționari ai presei noastre, care au rămas amuțiti în fața ei”⁴. Recunoscînd caracterul just al dezideratelor ceferiștilor și petroliștilor, ziarul „Vocea Galațiilor” sublinia că sentința dată nu va putea stăvili lupta muncitorimii pentru cucerirea revendicărilor lor. „Racila e mai adîncă și ea nu se vindecă prin sentințe, oricît ar fi ele de aspre”⁵, scria ziarul amintit mai sus.

În cursul și în urma luptelor din ianuarie-februarie 1933, Partidul Comunist din România și-a întărit legăturile cu masele sporindu-și capacitatea de organizare și mobilizare a acestora. A crescut prestigiul său în rîndurile clasei muncitoare, ale maselor neproletare, ale întregului popor. Luptele din ianuarie-februarie 1933 au însemnat ridicarea întregii activități pe o treaptă nouă, superioară. Amploarea și însemnatatea luptelor din ianuarie-februarie 1933, solidaritatea întregii clase muncitoare, a maselor de cele mai felurite categorii sociale cu eroicele lupte ale muncitorimii ceferiste și petroliști au reflectat stima și prestigiul de care se bucura Partidul Comunist din România.

¹ „Cuvîntul liber” din 7 iulie 1934.

² Ibidem.

³ „Timpul” (Botoșani) din 27 august 1933. Vezi și numărul din 13 august 1933.

⁴ „Ploieștii”, din 24 august 1933.

⁵ „Vocea Galațiilor” din 23 august 1933. Ziarul „Vremea” (București) scria că tot ce s-a petrecut la Grivița precum și procesul „este o zvonire a sufletului românesc întreg sugruiat de o administrație detestabilă” (numărul din 6 august 1933).

Prin articolele și materialele publicate, în care se oglindesc solidaritatea și simpatia față de eroicele lupte, presa legală îndrumată de P.C.R. a militat pentru promovarea unității de acțiune, pentru înfăptuirea unui larg front comun de luptă împotriva asupririi și exploatarii, a fascismului și a războiului. Chiar o mare parte a presei care nu se găsea sub îndrumarea nemijlocită a P.C.R. a oglindit puternica simpatie și solidaritatea a maselor populare cu lupta muncitorilor ceferiști și petroliști, solidaritatea cu conducătorii luptelor dați în judecată de către conducătorii statului burghezo-moșieresc. Presa burgheză a exprimat teama claselor exploatatoare față de amploarea, de combativitatea muncitorilor ceferiști și petroliști, de influența exercitată de aceste lupte în rîndurile maselor mari, recunoscînd, în ciuda voinței lor, ecoul și însemnatatea luptelor din 1933.

Presa legală a vremii a oglindit influența profundă pe care luptele proletare din ianuarie-februarie 1933 au avut-o asupra întregii vieți sociale și politice a țării.

ОТКЛИКИ НА БОИ 1933 г. В ЛЕГАЛЬНОЙ ПЕЧАТИ ТОГО ВРЕМЕНИ

РЕЗЮМЕ

Январско-февральская борьба рабочих железнодорожников и нефтяников 1933 г., организованная и руководимая Коммунистической партией Румынии, представляет собой одну из самых крупных классовых битв в истории рабочего движения в Румынии до 23 августа 1944 г. Благодаря своему выступлению рабочие железнодорожники и нефтяники проявили себя как передовые отряды пролетариата, пионеры всего народа.

Революционные события 1933 г. вызвали живые отклики в печати того времени. В первую очередь автор подчеркивает отзвуки этой борьбы в легальной печати, руководимой КПР. Легальные газеты, выходившие под руководством КПР, широко осветили события, в ходе которых пролили свою кровь рабочие-революционеры Гривицких железнодорожных мастерских в 1933 г. На страницах этих газет и журналов встречаются многочисленные сообщения о нищенском положении рабочих, о боевых выступлениях рабочего класса, достигших высшей точки в памятных событиях 15—16 февраля. Выражая свою симпатию по отношению к борьбе рабочих железнодорожников, легальная печать, руководимая КПР, одновременно разоблачала и антипародную политику правительственных кругов. Органы печати, руководимые КПР, непосредственно способствовали развитию широкого массового движения солидарности с борьбой рабочих железнодорожников и нефтяников.

Явно реакционная буржуазная печать, высказываясь о боях железнодорожников и нефтяников, отражала панику, которой были охвачены эксплуататорские классы ввиду этих боев и влияния, оказываемого ими на широкие массы.

Во многих буржуазных газетах, таких как „Dimineața“ («Утро»), „Adevărul“ («Правда»), „Facla“ («Факел»), „Lupta“ («Борьба»), „Reporter“ («Репортер») и т.д., появились материалы так или иначе отражавшие солидарность широких масс с январско-февральскими боями 1933 г., симпатию, с которой широкие массы относились к этой борьбе.

Автор приводит многочисленные материалы, появившиеся в печати того времени, отражающие глубокое влияние, оказанное январско-февральскими боями 1933 г. на дальнейшее развитие революционного движения, на историю Румынии.

L'ÉCHO DES LUTTES DE 1933 DANS LA PRESSE LÉGALE DU TEMPS

RÉSUMÉ

Les luttes des cheminots et des ouvriers du pétrole de janvier-février 1933, organisées et dirigées par le Parti Communiste de Roumanie, représentent une des plus puissantes luttes de classe de l'histoire du mouvement ouvrier au cours de la période antérieure au 23 Août 1944. Par les actions qu'ils ont entreprises, les cheminots et les ouvriers du pétrole se sont affirmés comme les détachements d'avant-garde du prolétariat, comme les éléments les plus avancés du peuple.

Les événements de 1933 ont eu un profond retentissement dans la presse contemporaine. L'auteur cite, en premier lieu, l'écho de ces luttes dans la presse légale dirigée par le P.C.R. Celui-ci analyse en détail la cause pour laquelle les ouvriers révolutionnaires de Grivița ont versé leur sang en 1933. Dans les colonnes de ces journaux et revues, on trouve une multitude d'informations concernant tant la situation déplorable des ouvriers que les actions de lutte de la classe ouvrière, actions dont le point culminant fut constitué par les événements mémorables des 15—16 février 1933. La presse communiste légale exprime sa sympathie et sa solidarité envers les cheminots et les ouvriers du pétrole, tout en démasquant la politique antipopulaire des cercles gouvernementaux. La presse conduite par le P.C.R. a contribué ainsi au développement d'un large mouvement de solidarité des masses pour la cause défendue par les cheminots et les ouvriers du pétrole.

De son côté, la presse bourgeoise, ouvertement réactionnaire, commente les événements en termes reflétant la panique des classes exploiteuses devant l'ampleur des luttes et devant l'influence de celles-ci dans les rangs des masses laborieuses. Du reste, de nombreux journaux bourgeois, tels que «Dimineața», «Adevărul», «Facla», «Lupta», «Reporter» etc., publient des textes reflétant cette solidarité, cette sympathie des masses larges du peuple pour les luttes de janvier-février 1933.

L'auteur cite, enfin, de nombreux textes des journaux du temps attestant l'influence profonde exercée par les luttes de janvier-février 1933 sur le développement ultérieur du mouvement révolutionnaire, sur l'histoire de la Roumanie.

ÎNSEMNĂTATEA EROICELOR LUPTE
ALE MUNCITORILOR CEFERIȘTI ȘI PETROLIȘTI PENTRU
ÎNTĂRIREA LEGĂTURILOR P.C.R. CU MASELE ÎN VEDERE
MOBILIZĂRII LOR ÎMPOTRIVA FASCIZĂRII ROMÂNIEI
DE
TITU GEORGESCU

Luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie—februarie 1933, organizate și conduse de P.C.R., au dovedit capacitatea partidului comunist de a mobiliza masele pentru a bara calea fascizării României. Aceste lupte s-au desfășurat într-un moment de răsucire pentru popor, cînd masele muncitoare trebuiau apărate de ravagiile crizei economice și de intensificarea exploatației capitaliste, cînd țara era amenințată de spectrul fascismului și al războiului, cînd independența națională a României era în primejdie, ca urmare a politicii profund antipopulare a burgheziei și moșierimii.

Luptele revoluționare din februarie 1933 au demonstrat forța și combativitatea clasei muncitoare din România, gradul înalt al maturizării sale politice, al conștiinței sale de clasă, minunatele sale calități revoluționare — curajul, abnegația, spiritul de sacrificiu.

În luptele din 1933, muncitorimea și-a cunoscut și mai bine forțele, a dobîndit și mai multă incredere în capacitatea ei organizatorică, în puterea unității ei de voință și de acțiune.

„Prin înaltul lor nivel de organizare, prin ampolarea și spiritul lor revoluționar, aceste lupte au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești”¹.

Aprecierea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej ne îndrumă să orientăm cu consecvență cercetările tocmai spre analizarea etapei de după 1933 din activitatea partidului și a luptei maselor muncitoare, prin prisma

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări. 1959—1961*, București, Edit. politică, 1961, p. 435.

cotiturii petrecute o dată cu luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști.

În aceste lupte s-a călit, s-a întărit partidul comunist, au crescut prestigiul său politic și influența sa în mase, „s-a manifestat puternic capacitatea sa de a mobiliza oamenii muncii și a-i conduce în lupta pentru înfăptuirea misiunii sale istorice, pentru eliberarea poporului din jugul exploatarii burghezo-moșierești și al înrobirii imperialiste”¹.

Bizundu-se pe masa membrilor de partid și pe noile cadre crescute în focul luptelor, partidul comunist a reușit să-și refacă organizațiile², să creeze altele noi și să-și formeze activul pentru conducerea a numeroase organizații de masă legale și semilegale. Au fost create noi organizații de partid în centre ceferiște, în Valea Prahovei, în marile întreprinderi metalurgice de la Hunedoara, Reșița, în minele din Valea Jiului, în porturile Constanța, Galați și Tr.-Severin. S-au creat comitete regionale noi și s-au întărit organele de conducere ale partidului în Valea Prahovei, Banat, Hunedoara, Oltenia, Dunărea de Jos, s-au reorganizat și consolidat comitete regionale din Muntenia, Ardeal, Moldova, Dobrogea cu muncitori ceferiști ridicați în timpul luptelor din februarie.

Cadrele muncitorești cu puternic simț de clasă, verificate în focul luptei, au adus în partid un suflu proletar viu, care s-a făcut simțit apoi în mod pozitiv în întreaga activitate a partidului. Comuniștii care s-au aflat în fruntea luptelor din 1933, activul muncitoresc în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, au constituit nucleul principal care a asigurat unitatea partidului, dezvoltarea și întărirea sa continuă, legarea sa strânsă cu masele.

Luptele din 1933 au dat o lovitură puternică conceptiilor oportuniste din partid, teoriilor sectariste, stîngiste, aventuriste, constituind un important examen de verificare a liniei juste, leniniste a partidului, cu privire la unitatea de acțiune a clasei muncitoare, la legarea partidului de mase.

Afirmarea tot mai puternică în rîndurile P. C. R. a elementului proletar, îmbunătățirea compozиției partidului s-au resimțit în activitatea partidului atât în timpul luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști, cât și în anii următori³.

Experiența acumulată în timpul luptelor de către partid, elasticitatea și maleabilitatea sa tactică, îmbinate cu tenacitate revoluționară și cu spiritul de sacrificiu al comuniștilor, au dus la aplicarea în viață și la dezvoltarea unui și întreg de forme de activitate ilegală și legală, îndreptate spre apărarea intereselor oamenilor muncii și împotriva ofen-

¹ Chivu Stoica, *A 30-a aniversare a eroicelor lupte din februarie 1933*, București, Edit. politică 1963, p. 6.

² În timpul luptelor din februarie fuseseră arestați peste 1 500 de comuniști din aparatul ilegal al P.C.R. și din activul care lucra în organizațiile de masă (cf. Armand Călinescu, *Memorii. Însemnări privind evenimentele din februarie 1933*, Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al. P.M.R.).

³ *Valul revoluționar din România și sarcinile P.C.R. Invățăminte luptelor din februarie 1933 ale proletariatului ceferist și petrolist*, broșură apărută ilegal în editura P.C.R. în 1933; cf. *Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933*, București, E.S.P.L.P., vol. III, 1956, p. 596—597.

sivei fascismului. Aceste forme și metode tactice de organizare au cunoscut precizări în condițiile cînd dictatura fascistă se instaurase în Germania, iar în România cercurile cele mai reaționare trecuseră la ofensivă pentru a aduce la putere fascismul. Direcția principală în care trebuia concentrată activitatea partidului comunist pentru mobilizarea maselor era lupta contra fascismului și războiului ca cel mai mare pericol.

Plenara C. C. al P. C. R. din mai 1933 arăta că mersul mai departe al evenimentelor în ceea ce privește ascuțirea luptei de clasă și stăvilirea fascizării țării va depinde „de creșterea luptei revoluționare a proletariatului, de întărirea rolului său de hegemon în lupta maselor muncitorești de la țară și orașe, ca și de creșterea rolului conducător al partidului comunist însuși, de activizarea, de capacitatea sa de luptă, de gradul său de organizare și de caracterul său de masă”¹.

Plenara sublinia tocmai latura esențială a activității partidului revoluționar de tip nou — asigurarea rolului conducător al P. C. R., legarea sa cu masele populare de la orașe și sate. Lupta împotriva fascizării țării cerea ca partidul să găsească noi mijloace de a atrage și alte categorii sociale în acțiunile de interes general democratic, împotriva războiului și fascismului. „A nu stăpini toate mijloacele de luptă înseamnă a risca o mare înfrângere, uneori chiar o înfrângere hotărîtoare”, arăta V. I. Lenin referindu-se la necesitatea îmbinării activității legale cu cea ilegală.

Conținutul principal al activității Partidului Comunist din România în lupta contra fascizării țării a fost dat tocmai de legătura sa mereu mai strînsă cu masele, prin mijlocirea unor noi forme organizatorice, a unor metode noi de acțiune, care îmbinau munca ilegală cu cea legală sub cele mai variate forme, în scopul atragerii celor mai largi pături sociale interesante în impiedecarea fascizării României.

Tactica partidului cerea să se acorde cea mai mare însemnatate activității comuniștilor în rîndurile proletariatului. Călăuzindu-se după indicațiile Congresului al V-lea, care arăta că „lupta pentru majoritatea clasei muncitoare este punctul de plecare al întregii activități a partidului”², P. C. R. preciza că instrumentul principal pentru atingerea acestui scop este frontul unic muncitoresc.

Lupta pentru frontul unic muncitoresc dobîndea un conținut mereu mai bogat pe măsură ce partidul revoluționar, de tip nou, al proletariatului se lega de masele largi populare pe probleme de interes vital, imediate și generale. Astfel, unitatea de acțiune era cerută nu numai pentru izbînda unei greve, pentru respingerea atacului patronal și obținerea revendicărilor economice și politice proprii doar muncitorilor. Realizarea F. U. M. a devenit o problemă de interes general, de care depindea rezolvarea atât a nevoilor imediate muncitorești, cât și a altor pături sociale asuprите, depindea rezolvarea chestiunilor de interes fundamental pentru soarta poporului, a apărării păcii și independenței României. În lupta împotriva fascizării țării și a războiului imperialist, clasa muncitoare a dovedit

¹ Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933, vol. III, p. 600.

² Vezi rezoluția *Sarcinile fundamentale și tactica partidului*, în *Documente din istoria P.C.R. 1929—1933*, vol. III, p. 280.

cu prisosință că reprezintă interesele cele mai înaintate ale întregului popor. Înfăptuirea unității proletariatului crea garanția îndeplinirii acestor sarcini istorice.

Partidul Comunist din România, ținând seama de experiența luptelor din 1933, care au constituit o verificare strălucită a tacticii frontului unic, și-a concentrat atenția asupra realizării unității de acțiune în întreprinderi între comuniști și social-democrați, între membrii sindicatelor unitare ilegale și ai sindicatelor reformiste, cu șomerii și muncitorii neorganizați, între organizațiile tineretului muncitor. P. C. R. s-a adresat în același timp conducerilor P. S. D. și P. S. U. cu propunerea de a încheia acorduri de front unic în vederea apărării intereselor muncitorimii și pentru o acțiune comună contra fascismului¹. „Situată politica din România impunea în acel moment ca niciodată — arăta comunicatul P. C. R. privitor la propunerea de creare a F. U. M. — organizarea cea mai largă a contraofensivei maselor muncitoare printr-o forță unită a întregului proletariat”². Acest comunicat al P. C. R. a fost unul dintre primele documente ale partidului nostru care sublinia conținutul nou al F. U. M., legat de problemele majore politice ale țării. A fost apoi precizat rolul de pivot al frontului unic în gruparea tuturor forțelor antifasciste pentru salvarea păcii, democrației și independenței popoarelor. Numeroase greve și acțiuni ale muncitorimii s-au desfășurat după 1933 sub semnul unității muncitorești, împreună cu revendicările imediate cu acțiunile proletariatului împotriva fascizării țării, pentru pace și libertăți democratice. Caracteristica grevelor, a demonstrațiilor, a acțiunilor protestatare ale clasei muncitoare constă după 1934 nu atât în desfășurarea unor mari greve, cu durată îndelungată, cît mai ales în declanșarea de greve și demonstrații restrânse, pe plan local, scurte ca durată, dar repetate și numeroase³. În 1934, cu toată teroarea dezlănțuită după luptele muncitorilor ceferiști și petroliști, numărul grevelor s-a situat la nivelul aproximativ al anilor 1930 și 1931 depășindu-l chiar. Dacă în 1931 numărul grevelor și conflictelor de muncă a fost de 264, afectând 1 153 de întreprinderi, în 1934 numărul grevelor și conflictelor de muncă era de 258 la 1 067 de întreprinderi, în 1935 de 268 la 1 364 întreprinderi, iar în 1936 de 343 la 1 359 de întreprinderi⁴. Majoritatea acestor acțiuni de luptă purtau pecetea frontu-

¹ Documente din istoria P.C.R. 1934—1937, vol. IV, București, E.S.P.L.P., 1957, p. 160—182, și „Buletinul”, an. III, nr. 14, din noiembrie 1933. P.C.R. s-a adresat printr-o scrisoare și apoi a dat un comunicat în care propunea conducerilor P.S.U. și P.S.D., în toamna anului 1934, să formeze, pe baza Frontului unic muncitoreșc, un larg front de luptă contra exploatației, a fascismului și războiului.

² Ibidem. P.C.R. s-a adresat conducerilor P.S.D. și P.S.U., în cursul a două luni, cu 4 scrisori și apeluri.

³ Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România, vol. II, Edit. politică, București, 1962, studiile : Petre Daiche, Greva metalurgiștilor de la „Schiel” Brașov — 1934; Ion Toacă, Greva generală a minerilor din Anina (februarie 1935); Roșu Bujor, Greva muncitorilor de la fabrica „Astra” — Arad (iulie—august 1936); vezi și A. Roman, Din istoria luptelor revoluționare ale muncitorilor textiliști de la fabrica de postav „Buhuși” (1917—1944), Edit. științifică, București, 1959.

⁴ Anuarul statistic al României pe 1934, p. 290; ibidem pe 1939—1940, p. 324 și 329.

lui unic și erau legate de împotrivirea față de măsurile reaționare antidemocratice ale guvernului liberal și față de dezmașțul bandelor fasciste¹.

La București, de pildă, în august 1934, metalurgiștii de la „Malaxa” împreună cu muncitorii de la „Titan” au demonstrat pe străzile capitalei sub lozincile : „Jos fascismul !”, „Jos războiul !”. Grevele din 1934 de la căile ferate (București, Iași, Timișoara, Galați), din industria extractivă și metalurgică (Comănești-Bacău, „Malaxa”, „Schiel”-Brașov), de la fabricile textile (Buhuși, „Industria liniei”-Timișoara), desfășurate în front unic, marcau creșterea nivelului conștiinței politice a clasei muncitoare. Specific acțiunilor muncitorimii era faptul că, în acele fabriki unde se realiza unitatea de acțiune, caracterul politic al grevelor, al demonstrațiilor era deosebit de evident. Ca urmare a activității susținute desfășurate de partidul comunist, tot mai multe organizații locale social-democrate s-au pronunțat pentru acțiuni comune cu organizațiile P.C.R., acceptând închegarea frontului unic de luptă împotriva fascismului. Necesitatea luptei contra fascismului a trezit la realitate însă numai o parte din cadrele de conducere locale ale P. S. D. și ale sindicatelor reformiste. Majoritatea liderilor de dreapta ai P. S. D. au tergiversat în continuu, sub felurite pretexts, încheierea frontului unic². Acești lideri se situaau pe poziții potrivnice curentului de unitate, care, după 1933, creștea de jos, din rîndul masei de muncitori.

Ca urmare a intensificării acestui curent pentru unitate și a activității comuniștilor în sindicalele C. G. M. și în rîndurile membrilor P. S. D., în cursul anilor 1935–1936 o serie de conferințe județene ale organizațiilor social-democrate s-au pronunțat pentru unitatea de acțiune proletară și adoptarea unei poziții de luptă comună contra fascizării țării. Conferința regională a organizației social-democrate, ținută la Cluj, a adoptat o hotărîre în care condamnă linia tactică a P. S. D. ca fiind greșită și dăunătoare clasei muncitoare. Conferința cerea să fie ales la congres un nou Comitet executiv al P. S. D., mai combativ, care să accepte F. U. M. în interesul luptei pentru făurirea Frontului Popular Antifascist.

Înrîpuirea luptelor revoluționare din 1933 a avut o arie care cuprindea întreaga viață politică a țării, inclusiv conținutul politicii claselor dominante.

Eroicele lupte ale muncitorimii ceferiste și petroliște din 1933 și poziția fermă a clasei muncitoare de a se opune fascizării au influențat profund dezvoltarea evenimentelor istoriei patriei, dind o puternică lovitură regimului burghezo-mosieresc, adâncind procesul de șubrezire al acestuia și lovind în pozițiile monopolurilor imperialiste, jefuitoare și agresive.

¹ „Ecoul” din 26 august 1934; „Cuvînt nou” din 3 noiembrie 1934; „Ecoul” din 11 noiembrie 1934 ș.a.

² „Buletinul de acțiune contra fascismului” din 12 noiembrie 1933. La congresul tipografilor, liderii social-democrați au ascuns apelul pentru unitate în lupta contra fascismului, stîrnind indignarea delegațiilor muncitori.

Luptele muncitorimii ceferiste și petroliste, prin caracterul lor politic, antifascist, prin solidaritatea maselor largi cu aceste lupte, au silit clasele dominante să-și revizuiască planurile pentru a face față contradicțiilor și disensiunilor, accentuate după 1933, din cadrul partidelor burgheze, să caute o regrupare guvernamentală în jurul altui partid burghez, să asigure conlucrarea acestuia îndeaproape cu monarhia, să creeze o dispoziție a forțelor de clasă defavorabilă mișcării muncitorii revoluționare, luptei antifasciste a maselor populare.

Planurile de instaurare a unui regim de dictatură regală înainte de 1933 și de instaurare a unui regim chiar de dictatură fascistă în 1933, zădănicite ca urmare a valului de lupte revoluționare din ianuarie-februarie 1933, aveau să fie reluate după 1933, dar sub alte forme¹.

Temindu-se de forța maselor muncitoare, de opoziția antifascistă a acestor mase, o parte a vîrfurilor marii burghezii grupate în jurul palatului au promovat metode de instaurare treptată a unui regim totalitar prin căi „parlamentare”. Parlamentul era dominat după 1933 de Partidul Național-Liber și exprima prin compozitia sa reacționarismul marii burghezii și al moșierimii. Parlamentul masca, în spatele depărtării sale origini burghezo-democratice, formele specifice de instaurare în România a unui regim totalitar. Încă în 1934, regele, care acționa intens în direcția instaurării dictaturii proprii, a început elaborarea împreună cu guvernul Tătărăscu a unei constituții de tip corporatist, asemănătoare celei fasciste italiene și celei portugheze. Încercarea de a da o bază constituțională regimului de dictatură regală, pe cale de instaurare, nu a reușit atunci, datorită opozitiei maselor și contradicțiilor dintre grupările burgheze, amplificate după luptele din februarie 1933. Vechea constituție nu constituia însă o piedică pentru înfăptuirea planurilor celor mai reacționare cercuri din România. Sub auspiciile guvernului P. N. L.-Tătărăscu, se realiza între 1934 și 1937 dictatura deghizată a regelui. A început o pri-goană aprigă împotriva organizațiilor democratice, progresiste, trecându-se la interzicerea lor la sfîrșitul anului 1934. S-a organizat un sir întreg de procese contra a numeroase elemente revoluționare, patriotice, antifasciste și s-a recurs la o teroare deșăntată împotriva organizațiilor revoluționare ale muncitorimii, îndeosebi contra P. C. R. Guvernul s-a remaniat în sensul înlăturării elementelor ostile fascismului și războiului antisovietic, dobîndind o compoziție tot mai reacționară². Au fost sprijinite și înțărite organizațiile fasciste. După 1933 devenise o practică guvernarea prin decrete-legi, care încălcău în mod flagrant constituția burgheză și legiferau abuzuri rasiste, teroarea, arbitrarul regelui și al guvernului reacționar.

Ca o consecință a contradicțiilor existente, a goanei după acapararea pozitiei dominante în economia țării, fiecare mare grupare burghezo-moșierească, P. N. L., P. N. T. și camarila regală, urmărea să fie în fruntea

¹ Memoriile lui Constantin Argetoianu, partea a VIII-a, nr. 4/2, 1939 – 1933 : măsurile preconizate de C. Argetoianu în Consiliul de Miniștri, la palatul regal, pentru ieșirea din criză printr-un regim totalitar.

² Acad. P. Constantinescu-Iași și I. M. Oprea, *O importantă figură a diplomației europene – Nicolae Titulescu*, în „Studii”, an. XIV (1961), nr. 6, p. 1 409 – 1 434.

dictaturii și să înlăture grupările rivale. Sub oblăduirea acestor grupări politice antipopulare s-au întărit treptat — ca o expresie a politicii celor mai reacționare cercuri ale burgheziei și moșierimii — o serie de agenturi fasciste: Garda de fier, Liga național-creștină, Frontul romînesc, Cruciada romînismului și altele. Cea mai agresivă și mai periculoasă grupare fascistă pentru interesele maselor populare și independența țării era Garda de fier, subvenționată de Germania hitleristă și de către numeroși mari bancheri, industriași și moșieri¹. Orientarea politică a Gărzii de fier spre Germania hitleristă corespunde intereselor unei părți a reacționii românești; cea din jurul lui Carol al II-lea continua să urmeze politica dependenței față de Franța și Anglia, de care era legată prin propriile ei interese economice.

Garda de fier, grupare de tip hitlerist, formată în spiritul sălbăticiei rasiste, al crimei și al trădării intereselor naționale ale poporului nostru, urmarea instaurarea dictaturii fasciste deschise și trecerea României în hinterlandul politic și economic al Germaniei hitleriste². Garda de fier desfășura o furibundă campanie anticomunistă, șovină și antisemită, folosind prejudecățile mistice, agitând lozinci diversioniste și promisiuni demagogice, pe care le făcea maselor lovite de criză și profund nemulțumite de politica guvernelor P. N. T. și P. N. L. Alcătuită din elementele cele mai reacționare, din indivizi declasați, criminali de profesie, Garda de fier a format bande teroriste, unități de soc după chipul celor hitleriste, împotriva mișcării revoluționare și democratice, împotriva oamenilor muncii, a cetătenilor pașnici de la orașe și sate.

În aceste imprejurări politice de ofensivă a celor mai reacționare vîrfuri ale burgheziei și moșierimii române pentru instaurarea dictaturii fasciste, clasa muncitoare în frunte cu partidul comunist, însuflarețită de marile bătălii de clasă din ianuarie-februarie 1933, a desfășurat o încordată luptă împotriva forțelor reacționare, fasciste, pentru bararea pe mai departe a fascizării țării, pentru influențarea și cîștigarea maselor pentru lupta contra fascismului.

Împiedecarea instaurării dictaturii fasciste putea fi asigurată numai în condițiile grupării în jurul clasei muncitoare a tuturor păturilor sociale asuprile și amenințate de fascism.

De aceea partidul comunist, acordind principala atenție unității clasei muncitoare, ca factor polarizator al maselor largi populare contra fascismului, a dat o atenție sporită și altor clase și pături sociale.

Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, întărirea P. C. R., creșterea prestigiului său s-au răsfrînt și asupra legăturilor partidului cu masele.

¹ Blank, Malaxa, Aușnit, Mociornița, Kauffman, Stelian Popescu, Gh. Cantacuzino, frații Manoilescu și alții (cf. „Patria” din 31 martie 1934: depoziția lui Vaida-Voevod la procesul asasinilor legionari: „Mă consider părintele spiritual al Gărzii de fier”).

² În 1937 legionarii au primit din partea Germaniei hitleriste, prin „Dresdner Bank” 40 000 000 de lei în vederea campaniei electorale.

Pînă a ajunge să stăpînească o multitudine de mijloace de acțiune în rîndul maselor, partidul comunist a avut de luptat, pe lingă greutățile mari impuse de ilegalitate, și împotriva piedicilor și greșelilor din propriilor rînduri. Elementele oportuniste din conducerea partidului subapreciau pericolul fascismului, nu făceau discernămîntul necesar între unele organizații fasciste teroriste, îndeosebi Garda de fier, și grupările politice burgheze, dintre care unele sprijineau politica de fascizare a țării, iar altele erau împotrivă. Neînînd seama de practică, de experiența rodnică a luptelor din 1933, care dovedise importanța contactelor între comuniști și social-democrați pentru frontul unic, elementele stîngiste, anchilozate în practici sectariste, cu efecte dăunătoare legării partidului cu masele, au continuat să eticheteze pe social-democrați cu numele de social-fasciști, iar grupările burgheze „radicale” (Lupu, Iunian) ca profasciste. Eforturile partidului comunist pentru crearea frontului unic și a frontului comun antifascist erau astfel frînate chiar din rîndurile propriei conduceri. Unele elemente oportuniste, care în mare parte erau legate de fraționistii anilor 1929—1930, puneau în practică teoria sectaristă promovată în P. C. R. cu ani în urmă de Marcel Pauker. Conform teoriei stîngiste, aventuriste fără să se țină seama de condițiile generale politice, de ieșirea din criză, de gradul de pregătire a demonstraților, manifestațiilor de stradă, fără a se bizui pe mase, urma ca activiștii de partid să iasă neapărat în stradă cu lozinci revoluționare pentru a dovedi țaria partidului¹. Astfel, în 1935 M. Pauker a lansat în „Scîntea” lozinca grevei generale a ceferiștilor și studenților. În spatele acestui revoluționarism de salon se ascundeau acțiunile antipartinică de predare a activiștilor partidului pe mîinile autorităților burghezo-moșierești. M. Pauker reușise prin metodele proprii grupului oportunist, antipartinic, alcătuit din rude și mic burghezi carieristi, să ocupe, după 1934, munci de răspundere în P. C. R. „Familia Pauker, folosindu-se de pozițiile pe care le avea, își împărtea rolurile în conducerea partidului între membrii ei, promova elemente după chipul și asemănarea lor, care să asigure infăptuirea liniei lor oportuniste, străină de interesele clasei muncitoare”². Astfel de „conducători” de tipul lui M. Pauker, Ana Pauker, Luca, Chișinevschi și alții, stînd la o parte și dirijînd sau proslăvindu-se între ei, își creau false aureole de eroi sau, aşa cum se arată la plenara din 30 noiembrie—5 decembrie 1961, puneau la cale farsa transformării Anei Pauker dintr-o aventuristă ruptă de masă într-o „martiră”³. Cît privește pe I. Chișinevschi, omul de casă al familiei Pauker, s-a dovedit încă de atunci a fi fost unul dintre capii acțiunii fraționiste care amenința să rupă în 1934 organizația P.C.R. a capitalei de C.C. al P.C.R.. Si aceasta tocmai cînd în București se pregăteau și se organizau mari acțiuni politice antifasciste, antirăzboinice și în sprijinul conducă-

¹ Documente din istoria P.C.R. 1929—1933, vol. III, p. 63; ibidem, 1934—1937, vol. IV, p. 26.

² „Scîntea” nr. 5 519 din 5 mai 1962 (din cuvîntul tov. Ion Popescu-Puțuri la a 40-a aniversare a creării U.T.C.). Vezi și broșura 40 de ani de la crearea U.T.C., București, Edit. politică, 1962 p. 55.

³ „Scîntea” nr. 5 377 din 13 decembrie 1961 — cuvîntul tov. N. Čeaușescu la plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie — 5 decembrie 1961.

torilor ceferiști și petroliști deținuti la Jilava¹. Stingismul, sectarismul, care se manifestau în acele împrejurări în conducerea P.C.R., îngustau orizontul înțelegerii de către activul larg al partidului a caracterului etapei tactice și a sarcinilor care decurgeau din noile condiții, aduceau prejudicii întregii munci de atragere a maselor largi într-un front comun împotriva fascismului și războiului.

Cotitura făcută de partid, o dată cu luptele din 1933, în privința legării sale mai strinse cu masele nu s-a dobîndit ușor, fiind nevoie de concentrarea celor mai bune forțe pentru a asigura îndeplinirea liniei juste a partidului.

Partidul communist, concentrîndu-și eforturile în direcția întăririi organizațiilor de partid și a lărgirii cadrului de activitate în rîndurile clasei muncitoare, îndeosebi prin realizarea unității de acțiune proletară, a dat o deosebită atenție, începînd cu 1933, și strîngerii legăturilor cu alte clase și pături sociale.

Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933, creșterea prestigiului P.C.R., afirmarea puternică a forței revoluționare a proletariatului s-au răsfînt și asupra legăturilor partidului cu masele țărănimii muncitoare.

Manifestările de solidaritate ale țărănimii muncitoare cu luptătorii ceferiști și petroliști în ianuarie-februarie 1933 și în timpul procesului de la București și Craiova constituau dovezi clare ale marilor posibilități de unire a luptei muncitorimii cu cea a țărănimii muncitoare.

Frâmîntările țărănilor în timpul luptelor, prezența numeroșilor țărani în jurul atelierelor C.F.R. Grivița, la porțile prefecturii poliției și ale închisorilor, protestele lor împotriva asasinatelor săvîrșite de autoritățile burghezo-moșierești, agitația care domnea în satele din preajma Bucureștiului arătau că în rîndurile țărănimii există o dispoziție neîndoianică pentru acțiuni de luptă împreună cu muncitorii, că masele țărănimii vedeau în proletariat acea forță de care se simțeau apropiate și atrase în mod firesc.

Cotitura petrecută în partid o dată cu luptele din 1933 a avut urmări și în direcția desfășurării unei activități mai eficiente a comuniștilor la sate². Dat fiind însă precedentele neglijării satului de către partid și în perioada anterioară, la rădăcinile căreia se afla subaprecierea energiei revoluționare a țărănimii³, activitatea P.C.R. la sate după 1933 a trebuit să pornească în unele privințe pe un teren nedestelenit, de aici decurgind și limitele rezultatelor obținute.

În împrejurările cînd organizațiile fasciste amenințau să acapareze în mrejele demagogiei lor mase ale țărănimii, P.C.R. a aplicat forme și

¹ „Buletinul C.C. al P.C.R.” nr. 16—17 și 18—19 din 1934 cuprinde articole privitoare la această acțiune fracționistă; vezi și „Scînteia”, nr. 5 374 din 11 decembrie 1961.

² Documente din istoria P.C.R. 1934—1937, vol. IV, p. 56—58.

³ Influența nefastă a teoriei gheriste cu privire la forțele motrice ale revoluției în România, conform căreia țărănamea constituie o masă inconștientă, lipsită de energie revoluționară, s-a resimțit și în partidul communist, îndeosebi în primul deceniu al activității sale. De aici atenția mai mult teoretică acordată problemei țărănești și neglijarea unei munci concrete de organizare și mobilizare a maselor țărănești.

metode tactice noi, corespunzătoare situației cînd jefuirea și asuprirea țărănimii de către clasele exploatațioare se împleteau nemijlocit cu politica de pregătire a războiului imperialist și de fascizare a țării. Organizațiile fasciste, în scopul atragerii țărănimii, au speculat problema cea mai arătoare a țărănimii — lipsa de pămînt — agitînd lozinca demagogică „omul și pogonul”, au folosit prejudecățile religioase, s-au erijat în apărători ai religiei, în „cavaleri ai crucii”, în purtători ai „războiului sfînt” împotriva comunismului, a Uniunii Sovietice. Pentru a abate atenția țărănimii nevoiașe, care clocotea de revoltă, au fost regizate, sub patronajul guvernărilor, aparitii de minuni dumnezeiești, sfîntirea de troițe legionare, depunerii de jurăminte fasciste etc.

Partidul comunist trebuia să depună mari eforturi spre a contracara influența fascismului la sate și a ciștiga masele de țărani pentru o acțiune organizată antifascistă. În acest scop, partidul a luat măsuri concrete de înmulțire și întărire a celulelor comuniste la sate, de creare a unor forme specifice de organizare a țărănimii și de aplicare a unor metode noi de acțiune, mergînd pînă la răscoale cu lozinci revoluționare proprii momentului¹.

Începînd din 1933 a fost complet reorganizată munca și activitatea de partid în regiuni ca Oltenia, Banat, Dobrogea.

În Oltenia de exemplu, după reorganizarea, în toamna anului 1932, a activității P.C.R. la nivelul regiunii, a urmat crearea de comitete județene în Dolj, Mehedinți, Romanați și Vilcea. Comitetele județene P.C.R. au acordat atenție, ca niciodată pînă atunci, activității în rîndurile maselor de țărani. Au fost create celule de partid la sate ca Moțăței, Castranova, Gioroc, Cetate, Dobra, Păusești și a. S-au constituit organizații de partid în po. tuile Tr. Severin, Coabia și Calafat, care aveau strînse legături cu țărani. În unele comune cum a fost Puțuri, din îndul țărănilor influențați de partid a fost creat un comitet de acțiune țărănesc, a cărui menire era să organizeze împotrivă sătenilor nevoiași față de jufitorii satelor, cămătari, preceptori, jandarmi.

În general, se putea constata o creștere a preocupării comitetelor regionale ale P.C.R. pentru crearea și întărirea celulelor comuniste la sate, pentru desfășurarea unei activități permanente în rîndurile țărănimii. Au fost repartizați activiști cu experiență în regiunile unde frâmîntările țărănimii se cereau imediat organizate și îndrumate pe calea luptei revoluționare.

Directivele C.C. al P.C.R. din ianuarie 1934, privind munca partidului în rîndurile țărănimii muncitoare, cereau ca organizațiile comuniste locale să înceapă să desfășoare o activitate intensă pentru crearea de comitete țărănești care să mobilizeze la sate țărănamea pentru a lupta contra foamei, contra terorii guvernului și a bandelor fasciste².

Acțiunile țărănimii luau forma unor manifestații de protest și a mici răzvrătiri mai ales în satele din Cîmpia Dunării și din Moldova. În

¹ Documente din istoria P.C.R. 1934—1937, vol. IV, p. 84—85 (directivele C.C. al P.C.R. din ianuarie 1934).

² Ibidem.

Munții Apuseni, în cursul anului 1934—1935, frămintările țăranilor moți împotriva creșterii impozitelor și a terorii jandarmerești au luat un pronunțat caracter antifascist.

O dovedă dintre cele mai concludente a stării de spirit care domnea în rîndurile țăranimii, privind solidaritatea cu clasa muncitoare, a constituit-o prezența țăranilor la procesul conducătorilor ceferiști și petroliști. Au venit la proces, ca trimiși ai țăranimii, grupuri de țărani din satele Ilfovului și ale Doljului, oameni nevoiași care au prezentat liste cu semnături a sute de săteni. Au venit țărani din satele natale ale unor acuzați, mărturisind dragostea și stima de care luptătorii muncitorii și familiile lor se bucurau în rîndurile țăranilor.

Vestea luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 a ajuns pînă în satele depărtate ale Transilvaniei și Moldovei. Pilda muncitorilor care organizaseră prin comitete de acțiuni lupta lor contra exploatației și fascismului a fost adoptată, cu specificul respectiv, și în ridicările la luptă ale țăranimii. Astfel, în anul 1934, în satele din Valea Ghimeșului (din actualele regiuni Mureș și Bacău) frămintările țăranimii române și maghiare au luat forma unei răscoale conduse de partidul comunist prin comitete de acțiune țărănești¹. La răscoala din octombrie 1934 au participat mii de țărani, care au luat cu asalt primăriile, au alungat jandarmii și autoritățile primăriei, punînd stăpînire pe întreaga Vale a Ghimeșului².

Procesul țăranilor ghimeșeni, care au avut ca apărători printre avocații democrați pe tovarășul Ion Gheorghe Maurer, s-a caracterizat printr-un pronunțat caracter politic, fiind îndreptat atât împotriva exploatației țăranimii sărace, cit și contra terorii burghezo-moșierești în continuă creștere, ca urmare a aplicării de metode șovine, fasciste de asuprirea a maselor muncitoare³. Oprimăți de același regim, supuși atacurilor diversioniste, fasciste ale reacțiunii române și maghiare, țărani muncitori români și maghiari, urmînd chemările partidului comunist, au luptat laolaltă, dovedind o dată în plus că masele sănt potrivnice politicii fasciste de cultivare a naționalismului burghez, a șovinismului.

Cotitura spre mase a partidului comunist, petrecută atât în perioada pregătitoare a luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști, cit și în timpul desfășurării acestor lupte și după aceea, privind dezvoltarea legăturilor P. C. R. cu masele țăranimii, s-a concretizat și în crearea de organizații democratice ale acestor mase. Crearea Frontului Plugarilor și evoluția sa arată cu claritate creșterea rolului partidului comunist în rîndurile țăranimii și forța sa de cuprindere a unei sfere largi de activitate a maselor⁴.

Frontul plugarilor a luat ființă cu sprijinul P. C. R. în timpul marilor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie — februarie 1933,

¹ I. Ranghet, *Momente din lupta partidului în anii 1932—1934*, în „Scînteia” din 27 aprilie 1951.

² Titu Georgescu și L. Fodor, *Răscoala țăranilor din Valea Ghimeșului*, București, Edit. politică, 1960.

³ Ibidem.

⁴ Gheorghe Stoica, *Luptele din februarie 1933, o cotitură în mișcarea muncitorească din România*, în „Lupta de clasă,” an. XLIII, nr. 1 din ianuarie 1963, p. 10.

în atmosferă de puternică solidaritate a maselor cu luptătorii ceferiști. Exemplul eroicelor lupte proletare a însuflat masele țărănești, care, chiar în zilele imediat următoare eroicului 16 februarie, au imprimat adunărilor de constituire a Frontului plugarilor din plăși și județe un caracter tot mai combativ, cu revendicări din ce în ce mai revoluționare.

Adunările de constituire a Frontului plugarilor de la Tebea, din 19 februarie 1933, ale țărănilor din Brad, Baia-Criș, Cristișor și din întreg Zarandul s-au transformat în mari adunări populare. Împotriva maselor de țărani au fost trimise companiile de jandarmi din Deva și alte orașe ale Transilvaniei¹.

Primul Congres al Frontului Plugarilor, ținut în aprilie 1933, consimna cadrul general-democratic al noii organizații și arăta o dată în plus simțăminte revoluționare ale maselor de țărani².

Manifestația care a avut loc după congres, la 18 aprilie 1933, a creat panică în rândurile marii burghezii și ale moșierimii. Autoritățile au interzis noile adunări populare convocate de Frontul Plugarilor în acele zile pe motiv că „țărani periculoși agitație spiritele”.

„Chiar dacă curge sânge — opriți!” era ordinul categoric al prim-ministrului Vaida-Voevod³.

Avântul acțiunilor de organizare a țărănimii în satele din sud-vestul Transilvaniei și nord-estul Banatului nu putea fi ușor stăvilit, mai ales în acele momente cînd clasa muncitoare dovedea că nu a fost îngenunchiată în urma măcelului din februarie 1933 de la Grivița.

Pe poziții potrivnice orientării juste a partidului spre dezvoltarea legăturilor cu masele pentru crearea și întărirea organizațiilor de masă democratice, cum era Frontul Plugarilor, s-au situat resturile fraționiștilor, elementele oportuniste ca Marcel Pauker. Cu o atitudine net sectaristă, de rupere a partidului de mase, de împiedecare a alianței clasei muncitoare cu țărănamea muncitoare, M. Pauker sustinea că Frontul Plugarilor era o organizație reacționară, care ar fi căutat să sustragă țărănamea de sub influența clasei muncitoare⁴. Din nou faptele istoriei au verificat linia justă a P. C. R. și au demascat linia dăunătoare partidului a elementelor oportuniste, stîngiste, sectare. Foarte cuînd în 1935 — 1936, Frontul Plugarilor avea să fie una dintre principalele și activele organizații de masă militante pentru frontul popular antifascist preconizat de P. C. R.

Tactica partidului comunist de organizare și mobilizare a maselor prin mijlocirea organizațiilor democratice legale, împotriva exploatației războiului și fascismului a fost extinsă și asupra minorităților naționale.

Cuvîntul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la procesul ceferiștilor și petroliștilor, care a demascat politica burghezo-moșierească de atitudine șovină, de învrăjire a maselor muncitoare pentru a le putea exploata și

¹ Gh. Micle, *Răscoala pămîntului*, cu o prefată de Dr. Petru Groza, București, Edit. „Frontul plugarilor”, 1946, p. 55.

² „Plugarul” din 1 mai 1933.

³ Gh. Micle, *Răscoala pămîntului*, p. 72.

⁴ „Scînteia” nr. 5 382 din 19 decembrie 1961.

asupri mai ușor, precum și apelul său la lupta comună a oamenilor muncii români și a celor aparținând minorităților naționale, exprima conținutul politiciei juste a P. C. R. privind lupta comună a maselor, indiferent de naționalitate, împotriva exploatației și fascismului¹. „El întinde de acolo din proces — scria « Scîntea » — mîna sa proletară romînă tuturor proletarilor neromâni și tuturor neromânilor ce muncesc în România și sănătatea de două ori exploatați”².

Partidul Comunist, care în timpul luptelor din 1933 s-a călăuzit după principiul solidarității de clasă a muncitorilor, indiferent de naționalitate, ținând seama de simțăminte comune care uneau oamenii muncii români și maghiari în lupta contra exploatației și fascismului, a desfășurat în anii 1933 și 1934 o activitate asiduă pentru organizarea maselor muncitoare ale populației maghiare din România. În iunie 1933 s-a constituit „Opoziția Partidului Maghiar”, ca o disidență democratică, ruptă din partidul burghez maghiar³. Programul „Opoziției Partidului Maghiar” era un program revoluționar urmând îndrumările P. C. R.. Întărirea „Opoziției Partidului Maghiar” a înlesnit partidului comunist să creeze în anul 1934 o organizație legală a oamenilor muncii maghiari sub numele de Madosz. Asigurarea conducerii de către P. C. R. a noii organizații da garanția unei activități consecvent revoluționare a Madosz-ului în lupta pentru satisfacerea intereselor fundamentale ale maselor muncitoare ale minorității maghiare, împreună cu masele largi ale muncitorimii române. Noua organizație a avut de înfruntat de la crearea sa atacurile coordonate ale organizațiilor fasciste ale Partidului Maghiar și ale partidelor burgohezo-moșierești române.

Programul noii organizații prevedea ca principală sarcină „organizarea de acțiuni contra atâtătorilor la război, contra șovinismului, contra iridentismului și contra fascismului”⁴. Madosz-ul a fost una dintre acele organizații de masă care a militat cu consecvență pentru crearea Frontului popular antifascist, participând activ la blocurile și grupările anti-fasciste inițiate de Partidul Comunist din România.

Luptele din ianuarie-februarie 1933, prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea și spiritul lor revoluționar, au avut o mare influență asupra activității Uniunii Tineretului Comunist și, în genere, asupra tineretului muncitor. Această influență s-a resimțit cu precădere în organizarea și participarea activă a tinerilor la acțiunile antifasciste și antirăzboinice.

„Sub conducerea Partidului Comunist din România, Uniunea Tineretului Comunist a participat activ la luptele din februarie 1933, ceea ce i-a dat posibilitatea să-și sporească influența în rîndurile tineretului” arăta tovarășul N. Ceaușescu la cea de-a 40-a aniversare de la crearea U. T. C.⁵.

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. nr. 96, dos. nr. 326, fila 71.

² „Scîntea” nr. 8 din 10 iunie 1934.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 27, dos. nr. 4 298, filele 7 și 39.

⁴ Ibidem, fond. 1 dos. nr. 145, Programul Modosz-ului.

⁵ 40 de ani de la crearea U.T.C., Ed. politică, București, 1962 — cuvîntul tov. N. Ceaușescu

În anii imediat următori 1934—1936, mișcarea de tineret a crescut și s-a dezvoltat, participând la activitatea tuturor forțelor antifasciste din România.

Cu atât mai importantă era activitatea partidului și a organizațiilor sale în rîndurile tineretului, cu cît, în acea perioadă, acesta era asaltat pe multiple planuri de propagandă și educație militarist-fascistă, șovină și agresivă.

Organizațiile fasciste, îndreptindu-se cu deosebire spre tineretul studios și spre cel țărănesc, foloseau o dată cu demagogia, cu pre-judecățile mistice și o mare parădă de nationalism ieftin, pseudopatriotism, cu marșuri războinice și afișări antisemite. La inițiativa regelui și a guvernelor burgheze au fost create organizații printre școlari după modelul organizației fasciste italiene „Ballila”, organizații fasciste pentru studenți, paramilitare. C. Argetoianu declară fără echivoc, referindu-se la organizarea tineretului, că „ne îndreptăm spre metodele hitleriste și fasciste care au dat rezultate minunate în Germania și Italia”¹.

Partidul Comunist din România a desfășurat o multilaterală activitate pentru a împiedica atragerea sub influența fascismului a tineretului și a luptat pentru cuprinderea acestuia în grupări și organizații democratice, progresiste, antifasciste. Tactica P. C. R. în această privință presupunea în primul rînd realizarea unității de acțiune a tineretului comunist (U. T. C.) cu tineretul social-democrat, pentru ca în jurul tineretului muncitor unit să se formeze o largă opinie antifascistă a tineretului de la orașe și sate, din întreprinderi, instituții, școli și facultăți. În acest scop Uniunea Tineretului Comunist a depus o perseverentă străduință în anii 1935—1936 pentru a închega cu tineretul social-democrat și tineretul socialist unitar frontul unic al tineretului².

Apelurile repetitive ale U. T. C. au găsit ecou mai ales în rîndurile unor organizații locale ale tineretului socialist unitar și chiar ale celor social-democrate. Secția București a tineretului social-democrat, de pildă, a mers împreună cu tineretul comunist într-o serie de acțiuni antifasciste.

Elementele oportuniste mic-burgheze, lichidatoriste, aflate în conducerea partidului comunist, frinău însă dezvoltarea succeselor luptei antifasciste în rîndurile tineretului prin măsurile lor potrivnice liniei juste a P. C. R., rupte de realitatea social-politică a țării, pe care n-o cunoșteau. Așa de pildă, în 1937 a fost desființat U. T. C. Prin această acțiune lichidatoristă, partidul a fost lipsit de organizația sa revoluționară în rîndurile tineretului tocmai în acele momente de ofensivă a fascismului și de intense pregătiri de război³. Cu toate acestea, rezultatele obținute de partidul comunist și de organizațiile sale în anii imediat următori luptelor din 1933 au împiedicat organizațiile fasciste să capteze ma-

¹ C. Argetoianu, *Memorii*, p. 2 652 (Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R.).

² *Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944*, București, Edit. tineretului, 1958, p. 370 și 397.

³ *40 de ani de la crearea U.T.C.*, București, Edit. politică, 1962, p. 40 — cuvîntul tov. N. Ceaușescu, Uniunea Tineretului Comunist a fost reînființată în 1939.

rea masă a tineretului din România. Spiritul înnoitor, propriu tineretului, și ostil a ceea ce este învechit, retrograd nu a putut să fie canalizat pe făgașul fascist al pogromurilor de masă și al șovinismului feroce. Bandele fasciste ale Gărzii de fier, precum și grupările Ligii național creștine au cuprins o minoritate alcătuită mai ales din rîndurile fiilor de bancheri și moșieri, de chiaburi și negustori, din elemente descompuse îndeosebi și din unii tineri induși în eroare de demagogia socială. Organizațiile fasciste au pricinuit mari prejudicii pentru popor și libertatea țării, dar nu au pus pecetea pe viața și acțiunile tineretului în ansamblul său.

Luptele din 1933 și procesul conducătorilor muncitorimii ceferiste și petroliste „a adunat și mai mult simpatiile maselor muncitoare din toate păturile fată de proletariat, a întărit rolul lui conducător în misarea revolutionară și a întărit în mod considerabil influența P.C.R.”, sublinia rezoluția C.C. al P.C.R. din iulie 1934¹.

Solidaritatea manifestată în timpul luptelor din 1933 și al proceselor de la București și Craiova de către masele populare apartinând păturilor mijlocii, intelectualității, meseriașilor, funcționarilor, micilor întreprinzători era o dovadă a atracției firești pe care o exercita proletariatul ca hegemon al transformărilor democratice și al luptei împotriva fascismului. Aceasta nu era o solidaritate platonică, ci izvora din înțelegerea faptului că muncitorimea se ridicase în 1933 atât împotriva crizei și ravagiilor ei, cît și împotriva fascismului și a lipsei elementarelor drepturi și libertăți democratice, pentru interesele celor mai largi pături sociale.

Momentul de cotitură pe care-l constituie luptele din 1933 se cere înțeles și în sensul largirii orizontului de activitate a Partidului Comunist din România, în întreg complexul activității politice educative, ideologice marxist-leniniste.

Nu întimplător cea mai prodigioasă activitate ideologică și culturală a Partidului Comunist din România pînă la eliberare s-a desfășurat în anii imediat următori luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933². Atunci, mai mult ca oricind în anii regimului burghezo-moșieresc, a ieșit în evidență în mod pregnant felul în care lupta muncitorimii din uzină influență valorile spirituale.

Limanuri noi, într-un chip nou, au apărut pentru o însemnată parte a intelectualității noastre o dată cu luptele din 1933 și cu procesul conducătorilor acestor lupte, cu ansamblul de probleme privind climatul politic propice pentru legături și contacte cu mase tot mai largi.

Înlăturarea unor practici stîngiste din activitatea partidului, ca urmare a suflului nou creat de luptele din 1933, precum și creșterea prestigiului clasei muncitoare și a Partidului Comunist din România, au avut o înrîfurire directă asupra intelectualității cinstite, patriotice, interesate în propășirea democratică a țării.

¹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R.: „Rezoluția C.C. al P.C.R. din iulie 1934” București, Edit. P.C.R.

² Ileana Vrancea, *Tradiri ale criticii literare marxiste din România. 1930 – 1940*, București, Edit. politică, 1962.

O adevărată ofensivă pe tărîm ideologic, cultural a început partidul comunist după 1933, reușind să aplice o însemnată parte a intelectualității noastre cinstite de problemele politice ale luptei antifasciste pentru pace și să creeze o opinie democratică, activ antifascistă în rîndurile intelectualității românești. O parte a intelectualității a început să găsească atunci făgașul de manifestare a stării sale protestatare față de politica marii burghezii de înfeudare a țării marilor monopoluri imperialiste, politică de subjugare spirituală, de negare a valorilor naționale progresiste și a capacitatei culturale, față de politica de menținere și import a unei ideologii retrograde, reacționare, antipopulare și fasciste.

Partidul comunist a învățat să se apropie mai bine de mase, a dobândit experiență și curaj mai mult în a aborda nu numai probleme greviste și sindicale, ci și probleme de interes general politic care priveau și alte clase și pături sociale.

Partidul comunist a găsit calea activizării în jurul clasei muncitoare a intelectualității progresiste, a funcționărimii nevoiașe, a micilor întreprinzători, a pensionarilor, invalidilor, studenților, pentru a crea o largă opinie de masă antifascistă și antirăzboinică. Pentru aceasta partidul comunist s-a sprijinit pe un însemnat număr de organizații de masă democratice create între 1933 și 1937.

Principala trăsătură a acestor organizații era tocmai caracterul antifascist. Aceste organizații, care au însumat în anii amintiți circa 30 de grupări, asociații, ligi etc., erau alcătuite de către partidul comunist pe probleme de interes general-democratic, în stare să cointeresze diverse pături sociale sau persoane individuale ori asociate în raport cu revendicările și aspirațiile lor democratice, patriotice, antifasciste¹.

P.C.R. trebuia să muncească necontenit și cu deosebită pricepere pe un teren în care burghezia și moșierimea semănaseră decenii în sir teoriile lor de clasă, cu ideologia lor reacționară, șovină, retrogradă, antisovietică și fascistă. Trebuia să muncească asiduu mai ales în rîndurile acelor părți ale păturilor mijlocii prinse în mrejele ideologiei burgheze.

Partidul a acționat atent, migălos, cu grija, ținind seama că ceea ce era clar membrilor de partid în privința pericolului fascismului și războiului era mai puțin clar sau de loc pentru o bună parte a maselor. În scopul pobindirii sprijinului maselor și mobilizării lor în jurul lozincilor sale, partidul comunist a desfășurat o muncă de lămurire fără preget. V. I. Lenin, scriind despre simpatia și sprijinul pe care trebuie să-l dobindească partidul marxist-leninist din partea maselor de oameni ai muncii, arăta că „această simpatie și acest sprijin nu se obțin deodată, nu

¹ Comitetul național antifascist, „Amicii U.R.S.S.”, Liga muncii, MADOSZ, Crucea roșie antifascistă, Comitetul tineretului antifascist, Comitetul feminin antifascist, Patronajele antifasciste, Liga contra prejudecăților, Societatea pentru strîngerea raporturilor culturale între România și U.R.S.S., Blocul Democratic, Blocul avocaților democrați, Uniunea drepturilor tinerei generații, Frontul păcii, Asociația pentru protecția mamei și copilului, Asociația scriitorilor și artiștilor, Frontul studențesc democratic, Comitetul pentru apărarea deținuților poliției, Liga contra brutalităților, Asociația studenților revoluționari, C.C. contra seumpelei și altele.

se decid prin vot, ci se ciștigă pîntr-o îndelungată, grea și anevoieasă luptă de clasă”¹.

Masele largi populare erau potrivnice fascismului și războiului, dar simpla ostilitate era insuficientă pentru a băia instaurarea dictaturii fasciste. Partidul marxist-leninist al clasei muncitoare era acel partid în stare să dea un făgaș comun, o orientare unică protestelor izolate, nemulțumirilor diferențelor pături, grupări sau persoane. Organizațiile democratice legale erau una dintre formele pentru a cuprinde și mobilizarea maselor în scopul creării unui larg front popular antifascist.

„În aceste împrejurări – arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej – cînd în fața partidelor comuniste stătea sarcina de a organiza un larg front popular de luptă împotriva fascismului și războiului, partidul nostru creează o serie de organizații de masă legale, pentru a putea desfășura acțiunea de închegare a unui larg front popular antifascist”².

Activitatea acestor organizații avea în centrul ei problema luptei împotriva războiului și fascismului, pentru prietenie cu Uniunea Sovietică.

Lupta contra fascismului se îmbina cu lupta împotriva războiului imperialist. „Fascismul înseamnă război”³, arăta Partidul Comunist din România.

În timp ce în România pregătirile de război mergeau în pas cu creșterea reacționarismului și cu ura turbată a vîrfurilor burgheziei și moșierimii contra Uniunii Sovietice, Partidul Comunist din România legă nemijlocit mișcarea antirăzboinică de lupta împotriva fascizării țării și pentru prietenie cu U.R.S.S.

„Pericolul de război trebuie arătat necontenit și în toate manifestările sale”, scria tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la începutul lunii februarie 1933 în organul de presă al Comitetului antirăzboinic. „Pentru țara noastră, pericolul războiului antisovietic este cel mai apropiat și mai iminent. Acest pericol trebuie subliniat mereu și concret, iar pe de altă parte trebuie lămurită cauza care face ca între lumea capitalistă și statul socialist pacea să fie mereu în pericol”⁴.

Prin mișcarea antirăzboinică partidul comunist s-a legat de mase tot mai largi, a dus la activizarea politică a unei însemnate părți a populației pe probleme vitale pentru soarta ei. Crearea opiniei de masă potrivnică războiului a constituit terenul desfășurării mișcării antifasciste. Atragerea maselor la lupta împotriva războiului n-a încetat în România o dată cu interzicerea organizației legale antirăzboinice, Comitetul antirăzboinic⁵, ci ea a continuat sub variate forme și îndeosebi printr-o nouă organizație legală, creată în vara anului 1933, Comitetul național antifascist.

¹ V. I. Lenin, *Opere*, vol. 30, București, E.S.P.L.P., 1956, p. 30.

² Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ed. a IV-a, București, E.S.P.L.P., 1956, p. 379.

³ *Sarcinile apropiate ale Partidului Comunist din România în martie 1933*, București, Edit. P.C.R.

⁴ Gh. Gheorghiu-Dej, *Greselile mișcării antirăzboinice*, în „Buletinul Comitetului de acțiune împotriva războiului”, nr. 6 din 4 februarie 1933.

⁵ Comitetul național antirăzboinic a fost interzis în februarie 1933, în urma instaurării stării de asediu.

„Lupta împotriva fascismului este și lupta contra oricărui război imperialist”, arăta apelul Comitetului național antifascist¹.

„Strîngind în jurul acțiunii antifasciste pe toți cei care lucrează cu brațul și cu mintea la orașe și la sate, vom putea stăvili în România triumful unui curent care poartă în el germanul de distrugere a tot ce este izvor de muncă și de gîndire” (din apelul Comitetului național antifascist²).

Roadele imediate ale apelului s-au făcut simțite prin marele număr de adeziuni din toamna anului 1933 și din prima jumătate a anului 1934. Comitetele locale, deși legale, s-au format și au activat în condițiile unei permanente prigoane din partea guvernului național-liberal, a poliției și siguranței. Comitete locale antifasciste mai puternice și cu influență în mase au fost acelea unde muncitorii au fost atrași mai activ în acțiunile legale împotriva fascismului și războiului. Printre aceste comitete se numărau cele din București, Iași, Timișoara, Brașov, Galați, Ploiești. La Cluj, Tg.-Mureș, Oradea, comitetele antifasciste grupau muncitori, intelectuali, funcționari români și din rîndurile minorităților naționale³. Comitete antifasciste s-au format și în rîndurile țărănimii⁴. S-au creat Comitetul național antifascist al tineretului și Comitetul național antifascist al femeilor⁵.

Lupta antifascistă a luat forme din cele mai diferite și se manifesta prin organizarea de întruniri demonstrative, adunări publice de înfierare a fascismului, publicarea de articole în presa legală democratică, răspîndirea de manifeste, demonstrații, mergînd pînă la ciocniri de stradă. În anul 1934, acțiunile antifasciste se desfășurau nemijlocit legate de protestele maselor împotriva procesului intentat conducătorilor luptelor din februarie 1933⁶.

Succesele luptei împotriva fascismului din România au fost apreciate cu diverse prilejuri de organizații și reunii internaționale ale mișcării antifasciste. Astfel raportul la plenara Comitetului mondial de luptă contra războiului și fascismului, sub președinția lui Henri Barbusse, aprecia activitatea Comitetului antifascist din țara noastră ca una din cele mai eficiente din Europa⁷.

Lupta împotriva fascismului și războiului era indisolubil legată de lupta pentru pace și prietenie cu Uniunea Sovietică. Mișcarea antifascistă din țara noastră, ca și din celealte țări, avea în Uniunea Sovietică reazimul de nădejde pentru apărarea păcii și democrației. Eficacitatea acestei mișcări creștea în raport direct cu construirea socialismului în U.R.S.S., cu maturizarea continuă a partidelor comuniste. Împiedicarea dezlănțuirii războiului imperialist împotriva Uniunii Sovietice era parte

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 24, dos. nr. 4 161, fila 322.

² Ibidem, fila 323.

³ Ibidem, fond 24, dosar nr. 4 161, fila 370.

⁴ Ibidem, fila 369.

⁵ P. Constantinescu-Iași, *Organizații de masă legale conduse de P.C.R.*, București, Edit.Acad. R.P.R., 1952, p. 29.

⁶ „Apărarea ceferiștilor”, Craiova, nr. 1 și 2, iulie – august 1934.

⁷ Plenara a avut loc la Paris la 30–31 iulie 1934, v. „Clopotul” 10 august 1934.

integrantă a luptei pentru apărarea păcii, a democrației, pentru înfrințarea forțelor reaționare, fasciste.

Succesele Uniunii Sovietice în construirea socialismului, dobândite într-un ritm nemaiîntîlnit, poziția fermă a Uniunii Sovietice adoptată în politica externă, îndreptată spre asigurarea păcii în lume și spre stabilirea de relații prietenești între state, au produs un interes și o simpatie tot mai mare în rîndul popoarelor.

Partidul Comunist din România, militînd pentru o politică de pace și prietenie între popoare și pornind de la necesitatea răspîndirii în mase a adevărului despre Uniunea Sovietică, a creat în iulie 1934 organizația de masă legală „Amicii U.R.S.S.”, iar după desființarea acesteia a creat o nouă organizație legală — „Societatea pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică”¹.

Prin întreaga sa activitate ilegală și legală de răspîndire a adevărului despre U.R.S.S., Partidul Comunist din România a adus în mijlocul maselor adevărul despre politica de pace a Uniunii Sovietice, despre realizările statului muncitorilor și țăranilor, arătînd cine sunt adevărați prieteni și cine sunt dușmanii reali ai poporului român.

Ca urmare a activității dusă prin intermediul organizațiilor de masă legale, Partidul Comunist din România făcea încă din 1934 primii pași spre făurirea unui front popular antifascist. „Pentru un front comun de luptă împotriva exploatařii, fascismului și războiului” era lozinca de bază cu care organizația legală Liga Muncii s-a adresat partidelor și grupărilor politice². După ce s-a stabilit o primă înțelegere între Liga Muncii și Comitetul Național Antifascist, s-au trimis apeluri de aderare la frontul antifascist și antirăzboinic șefilor social-democrați, cărora li s-a arătat imperioasa necesitate a frontului unic pentru succesul luptei antifasciste³. Propunerea Ligii Muncii pentru frontul comun „a fost imbrățișată cu entuziasm și aprobată cu căldură”. La întruniri, în discuții pe grupuri, în ateliere, la ședințele sindicatelor, ale organizațiilor P.S.D. și P.S.U., muncitorii cereau acceptarea platformei antifasciste propuse de Liga Muncii.

Conducerea Partidului Socialist Unitar a acceptat platforma și, împreună cu Liga Muncii și Comitetul Național Antifascist, a adresat un apel către mase, constituindu-se un comitet de conducere al frontului comun antifascist și antirăzboinic⁴.

Au avut loc întruniri și manifestații ale maselor în marile orașe ale țării sub lozinca frontului comun de luptă împotriva exploatařii, fascismului și războiului⁵.

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 24, dos. nr. 4 150, filele 28 și a.; Amicii U.R.S.S., în „Analele Institutului de istorie a partidului”, 1955, nr. 4.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond 22, dos. nr. 4 142, filele 204 – 208.

³ „Tempo” nr. 386 din 11 octombrie 1934.

⁴ „Umanitatea” nr. 5 din 18 noiembrie 1934.

⁵ La 26 noiembrie, printr-oordonanță a Corpului II armată, activitatea Ligii Muncii a fost interzisă. Frontul comun antifascist și antirăzboinic nu-și mai putea continua activitatea în mod ilegal, deoarece prin definiție era o organizație cu caracter legal, a cărei menire era desfășurarea unei activități deschise în rîndul maselor largi.

Lupta contra fascismului a intrat într-o nouă fază după Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste din 1935, cind s-a conturat clar etapa luptei pentru Frontul Popular Antifascist.

Lupta împotriva războiului și a fascismului, pentru libertăți democratice nu mai revinea unei organizații cu caracter antirăzboinic sau antifascist etc. Lupta împotriva războiului, a fascismului, pentru drepturi democratice și prietenie între popoare era înmănunchiată de o formă organizatorică de masă unică : Frontul popular antifascist, al cărui nucleu revoluționar îl constituia Frontul unic muncitoresc.

Concomitent cu eforturile P.C.R. de a determina conducerea P.S.D. pentru a adera la F.U.M., partidul comunist a înființat noi organizații de masă legale, care urmăru să devină componente ale Frontului popular antifascist. Printre aceste organizații se numărau : Blocul democratic, Gruparea avocaților democrați, Comitetul pentru eliberarea detinuților antifasciști, Frontul democratic studentesc, Comitetele cetățenești precum și unele asociații cu preocupări mai restrânsse, cum au fost : Patronajele antifasciste, Liga contra prejudecăților, Asociația pentru protecția mamei și a copilului, Liga contra bătăii și altele.

Organizația de masă legală, antifascistă condusă de P.C.R., în jurul căreia avea să se strîngă alte grupări politice și asociații democratice, profesionale etc. a fost Blocul Democratic¹.

Blocul pentru apărarea libertăților democratice a încheiat acorduri comune de acțiune cu Partidul Socialist (C. Popovici), cu Frontul Plugarilor și cu Madosz-ul, s-a adresat P.N.T. pentru crearea Frontului popular antifascist și a realizat, cu tot refuzul șefilor reacționari ai P.N.T., o serie de înțelegeri pe plan local cu organizațiile național-țărănești².

Blocul democratic și-a cucerit repede prestigiul în rândurile maselor, iar unele grupări politice burghezo-democratice au colaborat cu organizațiile de masă ale P.C.R. în acțiuni antifasciste și electorale. Printre aceste grupări politice se cer amintite : Partidul Țărănesc, condus de dr. Nicolae Lupu, Partidul Radical Țărănesc, condus de dr. Gr. Iunian, gruparea de „stînga” național-țărăneștă condusă de primarul capitalei Dem. Dobrescu, gruparea liberală „radicală” condusă de Petre Gheăță și altele.

Peste capul liderilor reacționari, o serie de membri de rînd ai partidelor burgheze își manifestau hotărîrile dorință de a participa la făurirea Frontului popular antifascist. Demonstrația din 31 mai 1936 a celor peste 100 de mii de cetățeni ai capitalei, convocată de P.N.T., cu scopul de a manifesta opoziție față de guvernul liberal, a fost transformată la chemarea partidului comunist într-o puternică demonstrație populară antifascistă, în care s-au scandat lozincile partidului comunist. Asemenea manifestații au continuat și în anii următori, culminînd cu puternicele demonstrații populare din București și din alte centre ale țării de la 1 Mai

¹ Vezi Gh. Ioniță, *Blocul democratic, organizație de masă legală condusă de P.C.R. (1935–1936)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului”, 1962, nr. 5, p. 89–116.

² Arhiva C. C. al P. M. R. fond nr. 6 dosar nr. 1 188 filele 92–88; vezi Gh. Ioniță, *Succesul forțelor democratice sub conducerea P.C.R. în alegerile parțiale din februarie 1936*, în „Analele Institutului de istorie a partidului”. 1961, nr. 5, p. 51–63.

1939, îndreptate împotriva dictaturii regale și a politicii de aservire a țării Germaniei hitleriste.

Una dintre acțiunile cele mai importante desfășurate de Blocul democratic și foarte semnificativă pentru înțelegerea rezultatelor activității îndreptate contra fascismului a fost campania electorală de la începutul anului 1936. Cu acest prilej, în județele Mehedinți și Hunedoara, unde urmău să aibă loc alegeri parțiale, Blocului democratic i s-au alăturat pe o platformă antifascistă Frontul Plugarilor, Madosz-ul și Partidul Socialist (Popovici), la care au aderat organizații locale ale Partidului Tânăresc și ale P.N.T. Pe baza unui acord oficial de front popular, aceste organizații au creat în județele Mehedinți și Hunedoara un front democratic cu candidați comuni în alegeri. O importanță deosebită pentru realizarea acestui acord a avut realizarea pactului de la Tebea din 5 decembrie 1935 dintre Blocul democratic și Frontul Plugarilor. Însăși încheierea acestui front era un mare succes și o dovedă că eforturile partidului comunist își dădeau roadele. și aceste roade erau cucerite în condiții extrem de vîtrege, cînd fasciștii nu renunțau la nici o metodă pentru a putea izbîndi.

La alegerile din 18 februarie, în județul Mehedinți, cu toate că P.N.L. cedase voturile fasciștilor, cu toate că acolo au fost concentrate cele mai multe bande fasciste, aduse pînă și din nordul Moldovei, și că aveau drept candidat pe șeful Partidului Național-Creștin, fasciștii au fost înfrîntăți. Frontul democratic a obținut cu aproape 3 000 de voturi mai mult. În județul Hunedoara, frontul democratic a obținut 31 965 de voturi, iar gogo-cuziștii numai 7 241. În alegerile comunale din primăvara și vara anului 1936, forțele profasciste și fasciste au suferit de asemenea înfringeri la București, Ploiești, Iași și în alte localități¹.

„Succesul forțelor democratice în aceste alegeri — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a dovedit justetea punctului de vedere al partidului nostru, că împrejurările obiective din România permiteau încheierea unui larg front popular antifascist”², iar dovada că masele au simțit necesitatea încheierii acestui front au constituit-o „grevele și acțiunile muncitorimii, Tânărîmii și studențimii democratice, largă mobilizare a maselor în jurul proceselor antifasciste, angajarea maselor cetățenești în jurul frontului unic încheiat jos între muncitorii comuniști și social-democrați pentru apărarea presei democratice, luptele din închisori și mobilizarea maselor în jurul acestor lupte”³.

Numeroase au fost acțiunile de masă antifasciste inițiate de P.C.R., prin mijlocirea organizațiilor de masă. În fabrici, la sediile sindicatelor în cartiere, muncitorii erau animați de hotărîrea fermă de a nu permite instaurarea dictaturii fasciste. La sate, la întunirile Frontului Plugarilor, în regiunile cu populație maghiară la adunările Madosz-ului, în facultăți și congrese studentești la chemările Frontului studențesc democrat, în

¹ Gh. Ioniță, *Succesul forțelor democratice sub conducerea P.C.R. în alegerile parțiale din februarie 1936*, în „Analele Institutului de istorie a partidului” 1962, nr. 5, p. 51 – 63.

² Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ed. a IV-a, 1956, p. 18.

³ *Ibidem*, p. 19.

barourile avocaților, în instituții, pretutindeni unde a pătruns cuvîntul partidului, și croia drum cu tot mai multă insistență ideea Frontului popular antifascist.

În acei ani, la chemarea P.C.R., aproape 500 de antifasciști români au dus dincolo de hotarele țării, pe cîmpurile de luptă ale Spaniei anti-fasciste, contribuția internaționalistă a poporului nostru la marea încles-tare dintre forțele progresului și cele ale fascismului, care luase forma răz-boiului civil.

Activitatea antifascistă a partidului comunist pentru atragerea maselor la luptă contra fascismului și a războiului a fost susținută în permanență de o bogată presă ilegală și legală.

Publicistica cea mai prodigioasă a P.C.R. în timpul ilegalității s-a dezvoltat tocmai în perioada care a urmat luptelor muncitorimii din 1933¹. Numai în anii 1933 – 1935 s-au tipărit peste 200 de titluri de organe ale presei comuniste ilegale și legale, 72 în 1933, 65 în 1934, 70 în 1935, ceea ce înseamnă o creștere de circa două ori în raport cu perioada anilor 1929 – 1931². Este grăitoare alarma din toamna anului 1934 provocată în rîndurile autorităților de către marele număr de gazete legale ale P.C.R. Siguranța informa Ministerul de Interne, iar Direcția poliției își exprima nedumerirea pentru faptul că presa legală comunistă „aruncă în circulație 25 – 30 000 de exemplare, la care se poate adăuga fără exagerare 5 – 6 000 exemplare din presa ilegală”³.

În condițiile unei adînci ilegalități, prigoanei și arbitrariului guvernărilor, ale abuzurilor nesfîrșite din partea cenzurii burgheze, partidul comunist, dind dovedă de o mare operativitate, priceperă, experiență și tenacitate, a reușit să editeze impresionantul număr de gazete și reviste ilegale și legale. Aceasta presupunea un vast aparat alcătuit din mii de tovarăși – redactori, corespondenți, muncitori tipografi, difuzori ai gazetelor – și toate se realizau în tainuite acțiuni ale membrilor P.C.R.,

¹ „Studii și cercetări de bibliografic”, București, Edit. Acad. R.P.R., 1961, p. 121 – 167.

² 1933: „Alarma”; „Alte zări”; „Asaltul antimilitarist”; „Brazda”; „Buletinul”, „Buletinul Comitetului central al Ajutorului Roșu din România”; „Buletinul Comitetului central al Blocului muncitoresc-țărănesc”; „Buletinul de acțiune împotriva fascismului”; „Buletinul Comitetului de acțiune împotriva războiului”; „Buletinul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din România”; „Buletinul mișcării antifasciste”; „Cazarma”; „Clopotul”; „Cuvîntul școalci”; „Drumul celor ce muncesc”; „Februarie (15 – 16)”; „Frontul evenimentelor culturale și sociale”; „Frontul unic”; „Horia”; „Întrebări și răspunsuri”; „Lupta universitară”; „Luptătorul ceferist”; „Năzuința celor ce muncesc”; „Scîntea”; „Steagul roșu”; „Studentul revoluționar”; „Tinăra Gardă”; „Tinăru leninist”; „Vörös Erdély”; 1934: „Amicii U.R.S.S.”; „Apărarea ceferiștilor”; „Cuvîntul nou”; „Descătușarea”; „Ecoul”; „Farul Dunării”; „Îndrumarea”; „Komunista”; „Korunk”; „Lupta de clasă”; „Lupta sindicală”; „Manifest”; „Népakarat”; „Petrolistul roșu”; „Székelyföldi Néplap”; „Székelyföldi Népkaratt”; „Umanitatea”; 1935: „Acum”; „Blocul”; „Cîmpul”; „Critica”; „Dolgozó Nő”; „Drumul femeii”; „Jilava roșie”; „Soarele”; „Școala Mehedințului”; „Tarina”; „Vremuri noi”; 1936: „Atlas”; „Buha”; „Drumul politic, social, cultural”; „Buletinul grupului avocaților democrați”; „Drumul tineretului”; „Era nouă”; „Făclia”; „Fapta”; „Glasul nostru”; „Luptătorul”; „Orizontul”; „Păreri literare”; „Reporter”; „Új Szó”; „Viltoarea”.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond nr. 24, dos. nr. 4 150, fila 149.

simpatizanților, membri ai sindicatelor sau ai altor organizații de masă, muncitori, intelectuali patrioți, cu dragoste pentru progresul țării. Oricât de sălbatică a fost prigoana, oricât de mari au fost lipsurile materiale și oricât de multe sacrificii s-au cerut comuniștilor, P.C.R. nu a lăsat nici o problemă importantă a maselor, nici un moment politic însemnat, nici o indicație prețioasă de luptă care, sub o formă sau alta, ilegală sau legală, să nu fi fost aduse la cunoștința maselor.

Fiecare organizație de masă legală, nou creată, avea și gazeta proprie. Aceste gazete se intitulau „independente”, „umanitare”, „culturale”. Ori de câte ori erau interzise sub acuzarea că „nu respectă profilul” titulaturii, apăreau de fiecare dată cu nume schimbate, sau altele noi, astfel încit nici o clipă să nu rămînă necunoscute chemările partidului împotriva fascismului¹.

Vasta muncă politică antifascistă desfășurată de către Partidul Comunist din România prin organizațiile sale ilegale, în rîndurile proletariatului, pentru făurirea unității de acțiune muncitorești, prin organizațiile sale de masă legale, în rîndurile păturilor largi populare, prin presa sa ilegală și legală cu o întinsă rază de răspindire, a avut urmări de necontestat asupra opiniei populației.

Plenara C.C. al P.C.R. din august 1936, remarcînd o serie de rezultate dobîndite în organizarea luptei antifasciste a maselor, caracteriza aceste rezultate ca „elemente ale Frontului popular antifascist, succese partiale ale luptei noastre pentru realizarea Frontului popular antifascist”².

Partidul comunist a avut și unele slăbiciuni și greșeli în activitatea sa, care nu scad din meritele activității sale revoluționare în lupta maselor împotriva fascismului și războiului. „În această perioadă partidul nostru nu a făcut totdeauna și destul de hotărît deosebirea între conducătorii reactionari ai partidelor « istorice » și între masele înseși care urmău aceste partide, ceea ce nu ne-a îngădăuit mobilizarea acestor mase, peste capul și împotriva voinței conducătorilor lor, în cadrul frontului popular”³.

Frontul popular antifascist întîmpina mari piedici în realizarea sa prin lipsa, în primul rînd, a F.U.M., datorită obstrucției permanente făcute de liderii reformiști ai P.S.D. Anticomunismul acestor lideri mergea pînă la sabotarea unității de acțiune a clasei muncitoare, atât de imperioasă în condițiile cînd reacțiunea, fascismul căutau pe toate căile instaurarea unui regim de dictatură.

P.N.T., care un timp manevrase, din interese politicianiste, cu grupările democratice promînd aderarea la Frontul Popular Antifascist, avea să dea o puternică lovitură acțiunilor de încheicare a Frontului popular prin alianța cu legionarii în preajma alegerilor de la sfîrșitul anului 1937.

¹ O serie de articole cu caracter antifascist au fost publicate și în unele ziare burgheze, cum au fost „Dimineața”, „Adevărul”, „Zorile” și altele, fie de redactori comuniști cu prestigiu cum au fost Alexandru Sahia, fie de către gazetari democrat-burghezi sau intelectuali antifasciști.

² Documente din istoria P.C.R. 1934–1937, vol. IV (Vezi plenara C.C. al P.C.R. din august 1936).

³ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvînturi*, ed. a IV-a, p. 19–20.

Pactul șefilor P.N.T. cu șefii celui mai reaționar, antipopular și terorist partid din țară, Garda de fier, a creat dezorientare în rîndurile unor grupări burgheze, nemulțumiri ale unor organizații locale ale P.N.T. și chiar ale unor lideri antifasciști ai P.N.T., care au intrat în conflict cu Iuliu Maniu. Acest pact a fost un răspuns și pentru linia greșită impusă de unii conducători oportuniști ai P.C.R. care, fără discernămînt, aveau încă nădejdi în acest partid burghez reaționar.

În complexul acestor împrejurări și factori care îlesneau ascensiunea fascismului apare mai clar forța partidului comunist, care, în ciuda greutăților întîmpinate, a reușit să împiedice timp de opt ani instaurarea dictaturii fasciste. Deși Frontul popular antifascist nu fusese realizat, vîrfurile marii burghezii și moșierimi s-au văzut silite să țină seama de ostilitatea maselor față de fascism, ostilitate cultivată ani la rînd de P.C.R. și de organizațiile sale de masă, și să nu poată instaura dictatura fascistă decît în 1940, și atunci cu sprijinul direct al Germaniei hitleriste.

În anii întunecăți ai dictaturii fasciste, cînd clasele exploataatoare au împins țara în criminalul război antisovietic, alături de Germania hitleristă, cînd întreaga țară și poporul treceau prin momente deosebit de grele, partidul comunist s-a dovedit a fi acea forță politică în stare să organizeze și să conducă lupta forțelor patriotice pentru răsturnarea dictaturii fasciste, ieșirea țării din acest război și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste.

În acele împrejurări hotărîtoare pentru ființa partidului și îndeplinirea sarcinilor sale a apărut și mai clar importanța deosebită a existenței fondului sănătos al partidului nostru, a rolului membrilor de partid ieșiți din mijlocul muncitorilor, a cadrilor formate la școala aspră a luptelor revoluționare, și îndeosebi a luptelor din 1933, care, în condiții extrem de grele, punîndu-și la fiecare pas viața în pericol, îndeplineau sarcinile de partid, organizau masele la luptă împotriva dictaturii fasciste și a mașinii de război hitleriste. În jurul lor s-au înrolat în acțiunile de luptă anti-fascistă mii și zeci de mii de muncitori, oameni cinstiți, patrioți.

Conducerea și organizarea cu succes a insurecției armate din august 1944, îndeplinirea sarcinilor mari și complexe care i-au revenit în perioada de după insurecție au fost o verificare strălucită a justetei liniei politice și ideologice a partidului nostru, a capacitatei sale organizatorice, a legăturilor sale cu masele largi ale poporului, a prestigiului și autoritatii de care se bucura în rîndul clasei muncitoare.

Mii și mii de muncitori din industrie, numeroși reprezentanți ai celorlalte pături muncitoare ale populației care de-a lungul anilor se apropiaseră de partid și de organizațiile sale de masă, participînd la numeroase acțiuni revoluționare, la demonstrații și manifestații de masă, convingîndu-se nemijlocit de justetea luptei și cauzei sale au constituit sprijinul de nădejde pe care s-a bizuit partidul în revoluția populară.

ЗНАЧЕНИЕ ГЕРОИЧЕСКИХ БОЕВ РАБОЧИХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНИКОВ И НЕФТЯНИКОВ ДЛЯ УКРЕПЛЕНИЯ СВЯЗИ КПР С МАССАМИ В ЦЕЛЯХ ИХ МОБИЛИЗАЦИИ НА БОРЬБУ ПРОТИВ ФАШИЗАЦИИ РУМЫНИИ

РЕЗЮМЕ

Революционные бои 1933 г. имели особое значение для дальнейшего развития рабочего движения в Румынии, для организационного и политического укрепления коммунистической партии и роста ее руководящей роли в борьбе народа за лучшую жизнь. Классовые бои 1933 г. увеличили престиж и авторитет коммунистической партии в рядах рабочего класса, приблизили к партии значительные массы железнодорожников, нефтяников и других рабочих основных отраслей промышленности, расширили и укрепили ряды коммунистической партии Румынии.

С февраля 1933 г. борьба с фашизмом стала постоянной задачей Коммунистической партии. Чтобы воспрепятствовать наступлению, начатому румынскими реакционными верхами и направленному на фашизацию страны, коммунистическая партия стала развивать интенсивную и многостороннюю деятельность по объединению всех демократических сил в широкий антифашистский фронт. Ввиду того, что костяком Антифашистского народного фронта являлось единство действий рабочих — единый рабочий фронт, партия боролась за расширение местных соглашений в рамках профсоюзов и между организациями КПР, СДП и Единой социалистической партии в масштабе всей страны.

Забастовки и выступления рабочих, происходившие под знаком единого фронта, как экономического, так и политического характера следовали одни за другими в 1934, 1935 и 1936 гг.

За время забастовок 1933 г. и последовавших за ними революционных боев значительно выросло политическое влияние партии среди крестьянства, в средних слоях населения, затронутых милитаристической и антнациональной политикой буржуазно-помещичьих правителей.

Мощные проявления солидарности с борьбой забастовщиков 1933 г. выявили настроения крестьянских масс, их естественное сближение с пролетариатом, тот факт, что они все лучше начинали понимать, что с борьбой пролетариата непосредственно связаны ликвидация ига помещиков и арендаторов, спасение от нищеты и отсталости, на которые их обрекал буржуазно-помещичий режим.

В 1933 и 1934 гг. уже можно было отметить улучшение работы КПР на селе. Возросло число коммунистических ячеек на селе, создались специфические формы организации крестьянства, охвата сельских масс национальных меньшинств, стали применяться новые методы действия.

Усиление работы коммунистической партии в рядах крестьянства конкретизировалось и в создании массовых крестьянских организаций демократического характера. Фронт земледельцев, основанный в феврале 1933 г. в атмосфере мощной солидарности крестьянских масс с борцами железнодорожниками, укрепился как демократическая организация, которая следовала боевой линии коммунистической партии в момент особых важных политических выступлений.

Начиная с героических боев 1933 г. рабочий класс предстал в новом облике и в глазах значительной части интеллигенции, понявшей, что пролетариат является

самым революционным и боевым классом общества, носителем идеалов социального прогресса, что передовые рабочие-коммунисты — самые пламенные патриоты, лучшие сыны народа. Все большая часть интеллигенции стала сближаться с массовыми организациями партии и даже с коммунистической партией.

При помощи некоторых интеллигентов-демократов коммунистическая партия создала ряд массовых организаций антифашистского антимилитаристического характера, ставивших своей целью развивать дружбу с СССР, защищать демократические права и свободы человека, организаций, находивших отклик среди интеллигенции, вовлекая ее в треволнения политической жизни наряду с рабочим классом. С 1933 по 1937 г. было основано более тридцати подобных группировок, обществ и лиг.

На частичных парламентских выборах в уездах Мехединц и Хунедоара, а также на коммунальных выборах 1936 и 1937 гг. Демократический фронт, созданный по инициативе партии, добился значительных успехов. Это лишний раз доказывает симпатии, которыми пользовалась в массах идея Антифашистского народного фронта, отклики, вызываемые в народе борьбой коммунистической партии за то, чтобы воспрепятствовать установлению фашистской диктатуры и превращению Румынии в плацдарм антисоветской агрессии.

В этих решающих для существования коммунистической партии и выполнения ее задач условиях еще ярнее выявилось особое значение присутствия в партии здравой пролетарской основы, членов партии, вышедших из рядов рабочей среды, смелых и боеспособных, прошедших через суровую школу революционных боев 1933 г.

Успешное руководство и организация вооруженного восстания в августе 1944 г., выполнение больших ответственных задач, стоявших перед КПР в период после вооруженного восстания, явились блестящей проверкой правильности политической и идеологической линии партии, ее организационных способностей, ее связей с широкими народными массами, престижа и авторитета, которыми она пользуется среди рабочего класса.

L'IMPORTANCE DES LUTTES HÉROÏQUES DES CHEMINOTS ET DES OUVRIERS DU PÉTROLE POUR LE RENFORCEMENT DES LIENS DU P.C.R. AVEC LES MASSES, EN VUE DE LA MOBILISATION DE CELLES-CI CONTRE LA FASCISATION DE LA ROUMANIE

RÉSUMÉ

Les luttes révolutionnaires de 1933 ont présenté une importance capitale pour tout le développement ultérieur du mouvement ouvrier en Roumanie, pour le renforcement politique du parti communiste et l'affirmation de son rôle de dirigeant dans la lutte du peuple pour une vie meilleure. Les luttes de classe de l'année 1933 ont accru le prestige et l'autorité du parti communiste auprès des classes laborieuses, elles ont rapproché du parti d'importants contingents

de cheminots et d'ouvriers du pétrole, ainsi que des autres secteurs de base de l'industrie ; elles ont élargi et renforcé les rangs du Parti Communiste de Roumanie.

A partir de février 1933, la lutte contre le fascisme est devenue un des objectifs permanents du parti communiste. Pour contrecarrer les menées fascistes déclenchées par les chefs de la réaction, le parti communiste a déployé une activité intense dans le but de grouper toutes les forces démocratiques dans un large front antifasciste. La colonne vertébrale du Front Populaire Antifasciste étant constituée par l'unité d'action des masses laborieuses — le Front Unique des Travailleurs — le parti n'a cessé de militer pour l'extension à l'échelle nationale des ententes locales dans le cadre des syndicats et des organisations P.C.R., P.S.D. et du Parti Socialiste Unitaire.

Les grèves et autres actions des travailleurs, à caractère tant économique que politique, menées sous le signe du front unique, se sont succédé sans relâche au cours des années 1934, 1935, 1936.

Durant les grèves de 1933 et les luttes révolutionnaires qui s'ensuivirent, on assiste à un développement considérable de l'influence politique du parti, tant dans les rangs des paysans que dans les couches moyennes de la population, victimes de la politique agressive et antinationale des cercles dirigeants bourgeois-agrariens.

Le grand nombre et la puissance des manifestations de solidarité en faveur de la lutte des grévistes de 1933 ont révélé l'état d'esprit des paysans et ont fait comprendre clairement à ceux-ci que leur véritable place ne pouvait être qu'au sein du prolétariat, qu'il dépendait directement de la lutte menée par le prolétariat qu'eux-mêmes fussent délivrés du joug des grands propriétaires terriens et des fermiers, de la misère et de la dégradation auxquelles le régime bourgeois-agrarien les condamnait. On constate d'ailleurs, au cours des années 1933 – 1934, un meilleur rendement de l'activité du P.C.R. dans les campagnes. Le nombre des cellules communistes est en continu progrès dans les villages ; il se crée des formes d'organisation spécifiques pour le milieu rural, pour les minorités nationales de caractère rural ; on applique des méthodes d'action nouvelles.

Le renforcement de l'activité du parti communiste en milieu rural s'est manifesté également par la création d'organisations de masse paysannes à caractère démocratique. Le « Front des Laboureurs », créé en 1933 en pleine atmosphère de solidarité entre masses paysannes et combattants cheminots, s'est avéré une organisation démocratique, qui a su poursuivre les directives de combat du parti communiste dans une série d'actions politiques d'importance toute spéciale.

Grâce aux luttes héroïques de 1933, la classe ouvrière est apparue sous un jour nouveau aux yeux d'une bonne partie des intellectuels. Ceux-ci ont compris que le prolétariat est la classe sociale révolutionnaire et combattive par excellence, celle en laquelle s'identifie l'idéal de progrès social, que les communistes — avant-garde de la classe ouvrière — sont d'enthousiastes patriotes, les meilleurs fils du peuple. Aussi un nombre de plus en plus grand d'intellectuels a-t-il commencé à adhérer aux organisations de masse du parti et au parti communiste lui-même.

Avec le concours d'intellectuels démocrates, le parti communiste a créé une série d'organisations de masse dirigées contre le fascisme, contre la guerre, pour l'amitié avec l'U.R.S.S., pour la défense des droits et des libertés démocratiques de l'homme, ainsi que d'autres organisations susceptibles de trouver un écho chez les intellectuels et d'entraîner ceux-ci, aux côtés de la classe ouvrière, dans le tumulte de la lutte politique. Entre les années 1933 et 1937, 30 pareils groupements, associations ou ligues ont pris naissance.

Aux élections parlementaires partielles des districts de Mehedinți et de Hunedoara, ainsi qu'aux élections communales des années 1936 et 1937, le Front Démocratique, fondé

sur l'initiative du parti communiste, a obtenu de remarquables succès. Ce fait prouvait, une fois de plus, la popularité de l'idée du Front Populaire Antifasciste et de la lutte menée par le parti communiste contre l'instauration de la dictature fasciste et la transformation de la Roumanie en base d'attaque contre l'U.R.S.S.

Dans ces moments décisifs pour l'existence du parti et l'accomplissement de ses missions, il a été possible de réaliser plus clairement que jamais l'importance primordiale, comme élément de base du parti, du prolétariat, de ces ouvriers pleins de courage et d'esprit combatif, formés à la rude école des luttes révolutionnaires de 1933.

La réussite dans l'organisation et la direction de l'insurrection armée d'août 1944, l'accomplissement intégral des immenses charges qui revenaient au P.C.R. après l'insurrection ont permis de vérifier de façon éclatante la justesse de la ligne politique et idéologique du parti, sa remarquable capacité d'organisation, ses liens indissolubles avec les masses laborieuses, le prestige et l'autorité dont il jouit dans les rangs de la classe ouvrière.

LUPTA MASELOR MUNCITOARE CONDUSE DE P. C. R.
ÎMPOTRIVA PREGĂTIRILOR DE RĂZBOI ÎN ANII
CE AU URMAT LUPTELOR DIN 1933

DE
GH. I. IONIȚĂ

Luptele eroice ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de Partidul Comunist din România, au exercitat o înrăurire profundă asupra întregii dezvoltări ulterioare a mișcării revoluționare din țara noastră, asupra istoriei patriei. „*Prin înaltul lor nivel de organizare, prin ampolarea și spiritul lor revoluționar, aceste lupte au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești*”¹.

În cursul luptelor din 1933, clasa muncitoare s-a manifestat, pe arena vieții politice ca singura forță capabilă să unească în jurul său pe toți cei ce muncesc, să-și asume rolul de conducător al poporului muncitor în lupta de eliberare. „În timp ce clasele exploatatoare și partidele lor politice se afundau tot mai adinc în mlaștina trădării intereselor naționale și aservirii țării, clasa muncitoare, în frunte cu partidul comunist, și-a demonstrat patriotismul fierbinte, hotărîrea de luptă pentru apărarea suveranității și independenței naționale. Aceasta a făcut să crească puternic rolul clasei muncitoare ca forță cea mai înaintată a societății și prestigiul partidului comunist în rândurile celor ce muncesc”².

Fiind prima mare ridicare a proletariatului împotriva fascismului pe plan internațional în perioada ce a urmat instaurării hitlerismului în Germania, eroicele lupte din 1933 au dus la creșterea prestigiolui internațional al clasei muncitoare din țara noastră. Semnificația internațională a acestor lupte glorioase a sporit și mai mult prin faptul că ele au avut loc într-o perioadă de creștere a pericolului războiului antisovietic și într-o

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvintări. 1959—1961*, Edit. politică, București, 1961, p. 435.

² Chivu Stoica, *A 30-a aniversare a eroicelor lupte din februarie 1933*, Edit. politică, București, 1963, p. 26.

țară direct învecinată cu U.R.S.S., țară căreia reacțiunea mondială și atribuia rolul de bază de atac împotriva statului sovietic socialist¹. Dînd o lovitură politicii de fascizare și de pregătire a războiului împotriva Uniunii Sovietice, luptele ceferiștilor și petroliștilor au adus o contribuție de seamă la cauza comună a proletariatului mondial, de apărare revoluționară a primului stat socialist din lume.

În anii care au urmat luptelor din 1933, în timp ce lumea capitalistă își intensifica pregătirile de război, aruncînd toate poverile pe spatele maselor muncitoare, U.R.S.S. — prima țară a socialismului — cunoștea un avînt nemaiîntîlnit al dezvoltării sale economice. În anii 1934—1937 sistemul socialist a învins în toate domeniile vieții economice. Uniunea Sovietică s-a transformat într-o puternică țară industrială, bazată pe tehnica modernă. Al doilea plan cincinal (1933—1937) a fost îndeplinit înainte de termen². U.R.S.S. a cîștigat o mare autoritate pe plan internațional.

Cuprinse de ură față de măretele înfăptuiri ale puterii sovietice, față de politica consecventă de pace a U.R.S.S. și adînc neliniștite de intensificarea mișcării revoluționare internaționale cercurile conducătoare din țările imperialiste căutau ieșirea din această situație pe calea războiului antisovietic. Așa cum arăta V. I. Lenin, întotdeauna burghezia, „cuprinsă de teamă în fața mișcării muncitorești, se cramponează în mod spasmodic de militarism și de reacțiune”³. Astfel se prezenta situația și în acești ani, cînd „instalarea la putere a hitlerismului în Germania a fost pentru întreaga reacțiune mondială, ca și pentru reacțiunea română, semnalul pentru intensificarea pregătirilor de război”⁴.

Cercurile conducătoare din România burghezo-moșierească, intensificînd pregătirile de război, au dat economiei țării, în anii 1934—1937, o orientare vădită spre dezvoltarea ramurilor legate de furniturile de război. O dată cu intensificarea cursei înarmărilor, în rîndurile marii bûrghezii românești a devenit dominantă influența grupărilor legate de industria producătoare de armament și de ramurile industriale producătoare de echipament militar. A crescut cu mult rolul regelui și al camarilei din care, în această perioadă, făceau parte Malaxa, Aușnit, Argetoianu și alți magnați ai industriei. Regele, în calitate de mare capitalist și moșier, era și el interesat în industria de război. În procesul de înarmare a țării s-au simțit atrași o suită de afaceriști mai mari sau mai mici, animați cu toții de același scop, stoarcerea unor profituri cît mai mari. V. I. Lenin, referindu-se la beneficiile enorme incasate de capitaliști de pe urma pregătirilor de război, arăta : „... clasa capitaliștilor realizează profitturi gigantice, nemaipomenite, scandalos de mari de pe urma antreprizelor și a furniturilor de război, a concesiunilor în țările anexate, a scumpirii produselor alimentare”⁵.

¹ Documente din istoria P.C.R. 1934—1937, vol. IV, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 415—416.

² Istoria P.C.U.S., București, Edit. politică, 1959, p. 507.

³ V. I. Lenin, Opere, vol. 19, București, E.S.P.L.P., 1957, p. 66.

⁴ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, ed. a IV-a, București, E.S.P.L.P., 1955, p. 378.

⁵ V. I. Lenin, Opere, vol. 24, București, E.P.L.P., 1954, p. 168.

Analiza bugetelor exercitiilor financiare pe anii 1934—1937 ne dă posibilitatea să constatăm pînă unde a putut ajunge guvernul Tătărăscu, guvernul fabricanților, bancherilor și moșierilor, în politica sa de finarmare febrilă a țării. Dacă din bugetul exercitiului financial pe 1934—1935, cifrat la 20 957 743 057 de lei, Ministerului Apărării Naționale îi revineau 5 294 340 640 de lei, adică aproximativ a patra parte, în același timp Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, adică aceluia minister care se ocupa cu odihna, spitalizarea și procurarea medicamentelor, cu asigurările de accidente și bâtrînețe pentru cei ce munceau, îi revineau numai 910 703 767 de lei¹. În mod asemănător se prezenta și bugetele pe ceilalți ani². Cheltuielile de război aveau o pondere tot mai mare, în timp ce altor sectoare li se alocau sume nesatisfăcătoare comparativ cu importanța și locul pe care îl ocupau în ansamblul economiei naționale. De altfel, fondurile pentru pregătirea războiului erau trecute nu numai în contul Ministerului Apărării Naționale, ci, într-o anumită formă, și în cele ale altor ministere; de asemenea, o bună parte din fondurile Ministerului Afacerilor Interne alocate pentru întreținerea aparatului militar-policienesc slujeau acelaiași scop³. Pentru mărirea fondului destinat armatei, cercurile

¹ Anuarul statistic al României. 1934, p. 371.

²

	1935 — 36	1936 — 37	1937 — 38
Total buget	20 686 836 533	22 972 420 000	25 948 155 000
Alocații pt. M.A.N.	4 764 195 000	4 912 009 000	4 833 766 000

Vezi Anuarul statistic al României din anii 1935—1936 (p. 350—351); Anuarul statistic al României din anii 1937—1938 (p. 615).

³ Vezi M. Fulea, *Aspecte ale situației clasei muncitoare din România burghezo-moșierească (1934—1939)*, „Probleme economice”, 1962, nr. 11, p. 86—87. Din studierea datelor furnizate de statistică burgheză se degajă observația că cea mai mare parte a cheltuielilor bugetului ordinar o dețineau cheltuielile cu caracter militar și cele legate de întreținerea aparatului de opresiune și administrativ-birocratic.

Structura cheltuielilor bugetare	1935 — 1936		1936 — 1937		1937 — 1938	
	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%
Total cheltuieli	20 976	100	23 392	100	27 517	100
din care :						
Cheltuieli afectate în scopuri militare și de întreținere a aparatului de opresiune și administrativ-birocratic	15 284	72,9	17 095	73,1	20 152	73,3
Cheltuieli afectate în scopuri sociale	5 045	24,0	5 492	23,5	6 203	22,5
Cheltuieli afectate în scopuri economice	647	3,1	805	3,4	1 162	4,2

vernante au găsit mereu forme noi. Așa, de pildă, în 1936 a fost înființat bugetul Subsecretariatului de Stat al Aerului, cifrat în exercițiul finanțiar pe 1936—1937 la 1 036 200 000 de lei¹. În același fel, în bugetul anilor 1937—1938 se introducea un nou fond, în valoare de 928 000 000 de lei, aparținând Ministerului Aerului și Marinei, nou înființat².

Comenziile de armament făcute de guvernul Tătărăscu în țară³ și în străinătate⁴ atingeau sume fabuloase. Este semnificativ, în acest sens, acordul din 29 aprilie 1935 încheiat la Praga cu „Société Anonyme des Anciens Etablissements Skoda à Pilzen”⁵ și cu „Cekoslovenska Zbrojovka A. S. Brno”⁶, prin care România urma, în schimbul furnizării unor mari cantități de furnituri de război, să exporte în Cehoslovacia, pe lîngă plățile ce se efectuau conform înțelegerii stabilite, cantități importante de produse românești. În același fel, prin acordul de la Paris din 7 februarie 1936, în schimbul comenziilor de materiale de război România urma să vîndă redevențele de petrol pe o perioadă de 12 ani⁷. La fel de înjositor pentru țară era și acordul încheiat la 5 mai 1936 cu Societatea „Petrofina Française”, prin care, în schimbul vînzării redevențelor de petrol ale statului român, Franța urma să furnizeze materiale de război⁸. Pentru perfectarea acestui tratat a plecat la Paris însuși primul ministru Gh. Tătărăscu, care nu se sfia să afirme în declarațiile făcute corespondenților de presă că lozinca sa este: „Totul pentru armată și nimic ce n-ar fi pentru armată”⁹.

Pregătindu-se febril pentru război, guvernul avea în vedere și mărirea capacității de fabricație a armamentului în țară. În acest scop, toate întreprinderile industriale care aveau cît de cit legătură cu „înzecherea armatei” au fost trecute sub controlul direct al Ministerului Apărării

¹ Gh. M. Dobrovici, *Evoluția economică și finanțieră a României în perioada 1934—1943*, p. 162.

² *Ibidem*, p. 213.

³ Numai în cursul anilor 1935—1936, de pildă, statul român a încheiat contracte, în acest scop, cu următoarele societăți: „Reșița”, „Copșa-Cugir”, IAR, „Malaxa”, „Lemaitre”, „Wolf”, „Concordia”, „Poldi”, „Astra”, „Prima societate română de explozivi”, „Mociornița”, „Talpa”, „G. Alexandrescu”, „D. Voina” etc. (Vezi Arh. St. București, fond. Președinția Consiliului de Miniștri, dos. nr. 27/1936, f. 302, 303).

⁴ În aceeași perioadă, a anilor 1935—1936, statul român a încheiat contracte cu următoarele firme: „Berndorf-Metallwarenfabrik”, „Vereinigte Deutsche Metallwerke” (Germania), „Schneider et Co.”, „Brandt”, „Manufactures des Machines du Haut-Rhin-Mulhouse”, „Petrofina Française”, „Fabrique Nationale d'Armes”, „Grosselin et Dehailtre” (Franța), „Cantieri Navali del Quarnero-Fiume” (Italia), „Société Anonyme des Anciens Etablissements Skoda à Pilzen”, „Cekoslovenska Zbrojovka A. S. Brno” (Cehoslovacia), „Waffenfabrik Solothurn” (Elveția), „Poudreries Réunies de Belgique” (Belgia) etc. (vezi Arh. St. București, fond. Președinția Consiliului de Miniștri, dos. nr. 27/1936, f. 302 și 303).

⁵ Pentru a ne face o imagine asupra obligațiilor ce ne revineau prin astfel de tratate, este semnificativ faptul că în schimbul furniturilor de război comandate la „Societatea anonimă a fostelor stabilimente Skoda” din Pilsen în valoare de 608 621 342 de coroane, statul român elibera uzinelor „Skoda” bonuri de tezaur cu scadențe lunare, începînd din 25 aprilie 1935 pînă la 21 martie 1943 (Gh. Dobrovici, *op. cit.*, p. 126).

⁶ Arh. St. București, fond. Președinția Consiliului de Miniștri, dos. nr. 17/1935, f. 1 și dos. nr. 28/1935, f. 73—80.

⁷ Gh. Dobrovici, *op. cit.*, p. 164.

⁸ *Ibidem*, p. 167—168.

⁹ Arh. Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. (în continuare A.I.I.P.), cota A XVIII-36, inv. 719.

Naționale. În numeroase uzine au fost create secții noi. La „Vulcan”, de pildă, s-a înființat o nouă secție de turnătorie¹. Numărul muncitorilor din uzinele de fier din Hunedoara a crescut în 1934 de aproape 4 ori față de 1933². La Reșița, Cugir, Copșa Mică³ etc., producția a fost orientată tot mai mult în spre ramurile pregătirilor de război⁴. La „Arsenalul armatei”, „Pirotehnia armatei”, „Atelierele de confecțiuni militare”, au fost făcute noi amenajări, fiind utilate în primul rând secțiile destinate producției de primă necesitate⁵. La uzinele textile din Arad, la fabrica de postav Buhuși, ca și în alte uzine cu producție profilată în direcția pregătirilor de război, obiectivele producției, prevăzute cu două faze: de război și de pace, se stabileau cu mult timp înainte⁶. Sume mari au fost alocate pentru construcția căilor ferate strategice Ilva Mică—Vatra Dornei⁷, Trecătoarea Surducului și a⁸. În unele orașe, ca Timișoara, Arad, Cluj etc. au fost amenajate noi aeroporturi destinate pregătirilor militare⁹. Amenajări costisitoare pentru război s-au făcut și în porturi¹⁰.

Pentru acoperirea cheltuielilor extrem de mari destinate pregătirilor de război, guvernul recurgea mereu la noi mijloace de stoarcere a acestor sume pe seama oamenilor muncii. Astfel, pe baza legii din iulie 1934 a fost lansat împrumutul de „înzechere” a țării¹¹. Asupra muncitorilor, țărănilor, funcționarilor, pensionarilor se făceau presiuni puternice pentru a subscrive, astfel că, după cum însuși economistul burghez Dobrovici era nevoie să recunoască, „împrumutul din liber a devenit forțat”¹². Sumele impuse cetățenilor, destinate împrumutului de „înzechere”, erau cu mult prea mari, întrecind posibilitățile de plată ale acestora¹³.

¹ „Steagul roșu” din 1 noiembrie 1935.

² Arh. st. Petroșani, fondul comisariatul de poliție, dos. nr. 1, filele 2 și 4.

³ Consiliilor de administrație ale societăților „Reșița” și „Copșa-Cugir” le-au fost înmînate comenziile de armament la 26 februarie 1935, personal de către primul ministru Tătărăscu (Arh. Ministerului Afacerilor Externe, Memoriile lui Armand Călinescu „1 ianuarie 1934 – mai 1935”, fila 52).

⁴ Arh. Ministerului Forțelor Armate, Marele Stat Major, dos. nr. 322/61, filele 25 și 27; vezi „Sfântea Prahovei” din 20 iulie 1935 și „Descătușarea” din 20 ianuarie 1934.

⁵ Arh. st. Brăila, fond Casa muncii, pachet, 42, dos. nr. 26, fila 95.

⁶ A.I.I.P., Cota A. XVI-13, inv. 420; vezi și Arh. uzinelor textile „30 Decembrie”-Arad, cota XI-E. 433, dos. nr. 26/1936.

⁷ Conform decretului din 14 aprilie 1934 al Ministerelor Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor, al Apărării Naționale și al Finanțelor cu privire la urgentarea construirii căii ferate strategice Ilva Mică-Vatra Dornei, a fost alocată anual, timp de patru ani, suma de 100 000 000 de lei. Pentru a ne da seama de mărimea acestor sume, trebuie să adăugăm faptul că în cea mai mare măsură multă de lucru era neplătită, furnizată fiind de Ministerul Apărării Naționale și reprezentată în principal prin soldați în termen (vezi N. Arcadian, *Legislația industrială a României din ultimii douăzeci de ani 1916–1936*, Edit. revistei „Industria și comerț”, 1937, p. 71).

⁸ *Documente din istoria P.C.R. 1934–1937*, vol. IV, București, E.S.P.L.P., 1957, p. 106.

⁹ „Steagul roșu” din 1 noiembrie 1935.

¹⁰ Arhiva Direcției generale a navegației maritime-Constanța, fond. Direcția Serviciului porturilor maritime, dos. M.B.Z.

¹¹ Gh. M. Dobrovici, *op. cit.*, p. 91.

¹² *Ibidem*.

¹³ Arh. st. Buzău, fond. prefecturii, inv. nr. 1223, dos. nr. 314, 1934; Arh. st. Tr. Severin, fond. prefecturii, inv. nr. 107/936, dos. nr. 4; Arh. st. Bacău, fond. „Steaua roșie” (1922–1940), pachet 21, dos. nr. 42, fila 285.

Rezultatul politicii economice de înarmare, dusă cu înfrigurare de burghezia și moșierimea română, a fost polarizarea și mai accentuată a populației țării: de o parte o minoritate de exploataitori cu beneficii mereu crescînd, de celalaltă parte marea masă a populației de muncitori și țărani a cărei situație era în continuă înrăutățire. Sporirea cheltuielilor pentru înarmări era însotită de procesul tot mai accentuat de devalorizare a leului, de scumpire continuă a vieții și de înrăutățire a traiului oamenilor muncii¹. Noi scăderi de salarii, suprimarea multor posturi, urmată de concedierea celor ce le ocupau, nepăsarea față de someri, ruinarea țărănimii și a miciei burghezii, execuțiile silite, sporirea continuă a impozitelor și taxelor pe produsele de consumație, iată spectrul sub care se prezenta realitatea acelor zile de pregătire furibundă a războiului².

Jefuirea sălbatică a maselor, ca rezultat al pregătirilor de război, al înfeudării din ce în ce mai adânci a țării capitalului străin, pregătirea de către vîrfurile burgheziei și moșierimii a criminalului război antisovietic, precum și accentuarea regimului de teroare crîncenă împotriva maselor, au făcut să se intensifice lupta clasei muncitoare, țărănimii și altor pături sociale.

Pentru a înbăsuși luptele revoluționare ale maselor, pentru a putea folosi nestingheriți aparatul de stat în scopul jefuirii poporului muncitor, al înțețirii cursei înarmărilor și al pregătirii războiului criminal antisovietic, vîrfurile marilor capitaliști și moșieri din România au dezlănțuit ofensiva în vederea instaurării dictaturii fasciste. În fața ofensivei forțelor intunecate ale fascismului, Partidul Comunist din România a chemat și a mobilizat la luptă alături de muncitorii pe toți oamenii muncii. „Călăuzit de îndrumările prețioase ale Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniște — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, partidul nostru și-a intensificat activitatea pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare și strîngerea în jurul proletariatului a tuturor păturilor și categoriilor sociale interesate în propășirea democratică a țării, apărarea păcii și a independenței naționale în vederea închegării unui larg front popular antifascist”³.

Aplicînd în viață învățăturile lui V. I. Lenin, care arăta că „singura chezăsie a păcii este mișcarea organizată, conștientă a clasei muncitoare”⁴, P.C.R. și-a intensificat în acești ani activitatea în rîndurile proletariatului, țărănimii, ale intelectualității, precum și în rîndurile minorităților nationale, reușind să organizeze, în ciuda terorii tot mai bestiale a regimului burghezo-moșieresc, un sir de mișcări greviste, intruniri, mitinguri și manifestații populare cu caracter antifascist și antirăzboinic. Partidul ar fi obținut însă infinit mai multe rezultate iar spiritul revoluționar al proletariatului și al celorlalte mase de oameni ai muncii s-ar fi manifestat mult mai puternic dacă asupra activității partidului n-ar fi apăsat efectele politicii trădătoare din partea unor elemente de teapa lui Marcel

¹ Pentru detalii vezi M. Fulea, *art. cit.*, în „Probleme economice”, 1962, nr. 11, p. 83—95.

² „Scîntia Prahovei” din 20 iulie 1935; „Descătușarea” din 1 mai 1935 și „Să ne dăm mlinile” din iulie 1935.

³ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și curîntări. 1959—1961*, București, Ed. politică, 1961, p. 436.

⁴ V. I. Lenin, *Opere*, vol. 19, București, E.S.P.L.P., 1957, p. 66.

Pauker, Foriș, řtefanov și alții, care, pătrunzind în conducere, au încercat să descompună întregi organizații de partid, să demobilizeze și să demoralizeze pe lîngă cadrele de partid și marea masă a membrilor și simpatizanților săi¹.

Numai ținând cont de această stare de lucruri din interiorul partidului, la care se adăuga teroarea crîncenă dezlănțuită de către autoritățile reacționare burghezo-moșierești asupra mișcării muncitoarești revoluționare, putem desprinde marea semnificație a fiecărei acțiuni pe care, din adîncă ilegalitate, Partidul Comunist a organizat-o și a condus-o în pofida tuturor acestor greutăți.

În articolul de față ne propunem să analizăm unele aspecte ale luptei desfășurate, sub conducerea P.C.R., de către masele muncitoare din țara noastră în anii 1934–1937, pentru apărarea suveranității și independenței naionale a României, împotriva pregătirilor de război făcute de burghezie și moșierime.

Semnalând pericolul ce îl reprezenta războiul pentru interesele maselor muncitoare, pentru suveranitatea și independența națională a țării, Partidul Comunist din România, încă în octombrie 1928, la Congresul al IV-lea, precizase că: „Problema cea mai însemnată și de neamînat a Partidului Comunist din România este lupta împotriva pericolului de război și împotriva atacării U.R.S.S. Partidul e dator să mobilizeze masele largi de muncitori și țărani împotriva tendințelor singeroase ale imperialismului care aduce înrobirea și ruinarea celor ce muncesc. Partidul trebuie să lupte cu toate mijloacele legale și ilegale de care dispune”². Pornind de la această sarcină, P.C.R. a desfășurat an de an o temeinică muncă propagandistică de demascare a pregătirilor febrile făcute de burghezie și moșierime în vederea dezlănțuirii războiului criminal antisovietic, legînd în permanentă această acțiune de popularizarea succeselor dobîndite de Uniunea Sovietică pe frontul construcției sociale și organizînd practic lupta maselor împotriva pericolului de război, pentru apărarea revoluționară a Statului Sovietic.

Împotriva fascismului – grupul de soc al contrarevoluției internaționale, principal atâtător la un război imperialist și instigator al „cruciadei” împotriva Uniunii Sovietice³, așa cum îl caracterizase Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniște –, P.C.R., alături de celelalte partide comuniste și muncitoarești din lume, a desfășurat în anii 1934–37 sub lozinca „Fascism înseamnă război”, o luptă intensă, eroică și grea pentru crearea Frontului popular antifascist și antirăzboinic. Pentru reușita infăptuirii acestui front, P.C.R. a legat nemijlocit această sarcină de lupta pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare. V. I. Lenin, arătînd marea însemnatate a infăptuirii frontului unic muncitoare și greutățile care stau în calea realizării sale, sublinia că „... această

¹ Din dezbatările la plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie–5 decembrie 1961, în „Scițea”, an. XXX din 10, 14 și 15 decembrie 1961.

² Documente din istoria P.C.R. 1923–1928, vol. II, E.S.P.L.P., 1953, p. 574.

³ Vezi Gh. Dimitrov, Opere alese, București, Edit. politică, 1959, p. 358.

unitate, din cauza condițiilor capitalismului care fărimitează, dezbină, abrutizează, nu se creează dintr-o dată, ci numai cu prețul unei munci perseverente și cu o răbdare uriașă”¹.

Sub semnul luptei pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare, împotriva fascismului și a pregătirilor de război, P.C.R. a organizat și a condus, încă din primele luni ale anului 1934, numeroase acțiuni muncitorești ca grevele de la minele de cărbuni Comănești, întreprinderile forestiere Ciuc, ale textilistilor de la Buhuși și „Sapirstein”-Iași, ale metalurgiștilor dela „Schill”-Brașov. Au avut loc puternice acțiuni de luptă ale ceferiștilor din București, Iași, Galați, Timișoara etc. Metalurgiștii de la „Malaxa” demonstrează în front unic cu muncitorii de la „Titan” pe străzile capitalei, cu steaguri roșii, scandind „Jos războiul!”, „Jos fascismul!”. O amploare deosebită au căpătat acțiunile muncitorilor care lucrau direct în ramurile economice legate de industria de război². În fabrici s-au desfășurat întruniri de protest contra pregătirilor de război, acțiuni în care muncitorii manifestau pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice³. Puternice acțiuni revendicative ale șomerilor au avut loc în mai toate centrele țării : la București, Ploiești, Iași, Galați, Brăila etc. La Iași, de exemplu, la 19 februarie 1934 șomerii au parcurs încolonați străzile orașului, scandând lozinci antirăzboinice, ridicind glasul împotriva sumelor enorme alocate pentru pregătirile de război⁴.

O formă de luptă antirăzboinică folosită din plin în acei ani a constituit-o refuzul muncitorilor de a subscrive pentru împrumutul de „înzerare”⁵. Întrucât în cursul anului 1934 s-au înregistrat numeroase asemenea acțiuni⁶, guvernul a fost nevoie să prelungească termenul de strângere a împrumutului⁷ și după 30 noiembrie 1934, termen care fusese fixat inițial pentru încheierea operațiunilor de subscrisere⁸.

Pornind de la necesitatea atragerii tărânimii pe făgașul luptei antifasciste și antirăzboinice, P.C.R. a desfășurat o muncă intensă la sate pentru a crea și aici un climat antirăzboinic. Ca un prim rezultat, a început să crească rezistența tinerilor săteni la încorporare. Pentru autorități, situația devinea din zi în zi mai îngrijorătoare, aşa cum reiese dintr-un raport al Inspectoratului de poliție din Brăila, în care se arăta că, în

¹ V. I. Lenin, *Opere*, vol. 8, București, E.S.P.L.P., 1955, p. 507.

² Vezi broșura *Lupta împotriva războiului imperialist și sarcinile comuniștilor*, în Arh. C.C. al P.M.R., fond. 25, dos. nr. 3 178, fila 15.

³ „Scîntea”, an. IV, din 14 august 1934; vezi și „Petrolistul roșu”, din octombrie 1934.

⁴ Arh. C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. nr. 981, fila 49.

⁵ Astfel, muncitorii ceferiști din București, Iași, Pașcani etc. au refuzat să primească salariile atunci cind li s-a adus la cunoștință că le-au fost reținute sume pentru împrumut (Arh. C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. nr. 950, fila 208; fond. 69, dos. nr. 6 392, fila 49; „Tinăra gardă” din decembrie 1934 și „Opinia” din 20 noiembrie 1934).

⁶ „Scîntea”, an. IV din martie 1934; „Tinăra gardă” din decembrie 1934; Arh. st. Buzău, fond. prefecturii, inv. 1 223, dos nr. 314/1934; Arh. st. Oravița, fond. prefecturii, dos. nr. 344/1934; Arh. st. Piatra Neamț, arhiva 78, dos. nr. 6/1934 și arh. 150, dos. nr. 240/1934.

⁷ Față de sumele impresionante pe care se contau guvernanții în momentul lansării împrumutului, pînă la 23 decembrie 1934, cind Ministerul de Finanțe a anunțat situația subscrerilor, se adunaseră „număr efectiv sub 2 miliarde de lei, ceea ce este un eşec”, după cum însuși politicianul burghez A. Călinescu era nevoie să recunoască (Arh. Ministerului Afacerilor Externe, Memoriile lui Armand Călinescu „1 ianuarie 1934 – mai 1935”, fila 43).

⁸ „Proletarul” din 1 decembrie 1934.

urma inspectării cercurilor de recrutare din județ, se constată o nesupunere masivă la recrutare¹. Pentru aducerea cu forță la recrutare a tinerilor, autoritățile au elaborat în acele zile, în fiecare județ al țării tot felul de circulare și ordonanțe².

Acțiunilor de militarizare și pregătirilor febrile de război țăraniile-au răspuns cu nesupunere și proteste. Este deosebit de semnificativă acțiunea țăraniilor din comuna Scheia (jud. Suceava), care, la auzul vestii că se proiectează amenajarea unui aerodrom militar la marginea satului lor, au organizat la 23 iulie 1934 o adunare de protest în cadrul căreia au avertizat cu toții autoritățile că nu se supun și nu se vor supune ordinului³.

O rodnică activitate antirăzboinică au desfășurat comuniștii din cazărmi în mijlocul soldaților, ale caror nemulțumiri și revoltă răbufneau adesea. Astfel, încă în primele luni ale anului 1934, în Regimentul 83 infanterie-Cluj, artillerie grea-Timișoara, în batalionul pionieri de munte-Miercurea-Ciuc, în Regimentul 4-Argeș din Pitești, 82 infanterie-Tîrgoviște, 11 artillerie-Focșani etc. au avut loc o serie de acțiuni antirăzboinice⁴.

Deosebite au fost și acțiunile organizate de comuniști în rîndurile tinerilor din fabrici și uzine, de pe ogoare, din școli și facultăți, din cămine, pe linia atragerii lor pe făgașul boicotării legii instrucției premilitare⁵. Numeroase manifeste, etichete, fluturași, broșuri editate de P.C.R. și difuzate de uteciști în rîndurile tinerilor subliniau: „Nu fascizare și militarizare, ci muncă și păine și trebuie tineretului!“⁶. În fabrici și uzine, la sate, în școli și facultăți, în cartiere, se țineau adunări în care se propaga ideea părăsirii în bloc a orelor de instrucție de către tinerii premilitari⁷. Si roadele acestei munci desfășurate de comuniști nu întîrziau să se arate. Este semnificativă în acest sens acțiunea tinerilor muncitorilor de la fabrica „Astra“-Arad, care au refuzat în masă, în mai multe rînduri, să participe la instrucție, părăsind în mod demonstrativ fabrica⁸.

Acțiunile antirăzboinice, organizate și conduse de partid, erau permanent însotite de difuzarea pe întreg cuprinsul țării a manifestelor editate de P.C.R. în care masele erau chemate la lupta contra pregătirilor de război, pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice⁹. De asemenea, o rodnică propagandă antirăzboinică desfășura P.C.R. și cu ajutorul

¹ Arh. st. Brăila, fondul poliției, pachet 61, dos. nr. 2.

² Arh. st. Tulcea, fondul prefecturii, dos. MONT/1934; Arh. st. Constanța, fondul primăriei, pachet 583, dos. nr. 95; Arh. Sf. pop. Constanța, fondul prefecturii, cota gr. 1/1934, dos. nr. 20.

³ Arh. st. Suceava, fondul prefecturii, dos. nr. 19/1934.

⁴ „Cazarma“ din ianuarie și aprilie 1934; vezi și Arh. st. Piatra Neamț, fondul prefecturii, arh. 52, vol. II/1934, fila 8.

⁵ Cercurile guvernanțe ale burghezici și moșierimli acordau o mare atenție instrucției prelimitară, considerată de ele o formă importantă de pregătire în spirit războinic a tinerilor între 18 și 21 de ani.

⁶ Arh. C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 111, fila 124.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, fond 11, dos. nr. 2 819, filele 214–216.

⁹ Ibidem, fond 1, dos. nr. 166, filele 29, 30; fond 3, dos. nr. 610, filele 289, 292; fond 3, dos. nr. 620, filele 141, 181; fond 5, dos. nr. 890, fila 242; fond 8, dos. nr. 1 769, filele 427, 430, 431 și 434; fond 13, dos. nr. 3 456, fila 42; fond 25, dos. nr. 4 178, filele 11, 137, 138, 142 și 149. Arh. st. Brăila, fondul polițici, pachet 61, dos. nr. 4.

organelor sale de presă legale, al căror număr a crescut în anii 1934—1937.

Pentru a putea desfășura cu mai mult succes campania antirăzboinică, P.C.R. a organizat încă în primele luni ale anului 1934, în pofida terorii crîncene și a represiunilor exercitat de către autorități, o serie de adunări, întruniri, manifestații și demonstrații ale maselor largi muncitoare. Astfel, la 11 februarie 1934, în sala „Barasseum” din capitală a avut loc o adunare la care au participat peste 800 de persoane, majoritatea muncitorilor ceferiști și din alte întreprinderi. Participantii au ascultat cuvîntul scriitorului N. D. Cocea, care, pe tema „Nori în Extremul Orient”, a făcut o documentată expunere antirăzboinică, pentru pace¹. Scandind lozinci antimilitariste, participanții au manifestat minute în șir pentru pace. Intervenind, poliția a efectuat peste 70 de arestări². În chip asemănător a fost reprimată și manifestația din 18 august a muncitorilor de la „Malaxa”, care, împreună cu muncitorii din alte fabrici, au demonstrat pe stradă, în vecinătatea gării Obor, purtînd steaguri roșii și scandind „Trăiască P.C.R. !”, „Jos industria de război !”³.

În multe cazuri, autoritățile refuzau să autorizeze ținerea unor întruniri, aşa cum s-a întîmplat, de pildă, cu întrunirea convocată de Comitetul antifascist și antirăzboinic al femeilor pentru 15 august 1934, în grădina cinematografului „Izbînda” din capitală. Nemulțumiți de această hotărîre arbitrară, participanții au organizat spontan manifestații de stradă, scandind lozincile „Jos războiul !”, „Jos cheltuielile militare și înarmările de război !” și ripostînd încercărilor brutale ale poliției de a dizolva manifestația și de a-i aresta pe organizatorii⁴.

Importante acțiuni antirăzboinice au fost organizate și în celelalte orașe ale țării. Așa, de pildă, participantii la Congresul funcționarilor particulari, deschis la Iași la 5 august 1934, au infierat în cuvîntul lor politica de înarmare febrilă a țării pe spinarea maselor muncitoare, cerînd să se pună capăt pregătirilor de război⁵. La Arad, Comisia locală a sindicatelor întrunită la 21 octombrie 1934 a adoptat, sub puternica presiune a maselor muncitorești, o rezoluție în care se sublinia că „muncitorimea arădeană își manifestă dorința ei cea mai vie pentru pace cu toate popoarele și ura cea mai inversunată împotriva războiului și a dictaturii fasciste”⁶.

Sub semnul luptei împotriva războiului s-au desfășurat și la Cluj puternice manifestații la care, alături de muncitori, au participat și intelectuali cu vederi înaintate, studenți, oameni ai muncii români și cei aparținînd minorităților naționale. Aceste manifestații au luat forma unor acțiuni de masă cu ocazia exercițiilor de „apărare antiaeriană”, organizate de autorități în piața Mihai Viteazul, la 16 iulie 1934, cînd acestea au dat ordin ca după ora 9 seara nimeni să nu mai umble pe stradă

¹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 178, filele 62 și 80.

² „Scînteia”, an. IV, din martie 1934.

³ Arh. CC. al P.M.R., fond 95, dos. nr. 445/4 129, fila 3.

⁴ Ibidem, fond 25, dos. nr. 4 178, fila 155.

⁵ Ibidem, fond 8, dos. nr. 1 759, filele 60 și 62.

⁶ Ibidem, fond 72, dos. nr. 6 856, filele 10, 11, 13, 14, 16 și 17.

și toate luminile să fie camuflate. Pentru a dejuca aceste planuri, la indicatia Comitetului regional P.C.R., celulele de partid și ale U.T.C. din fabrici, uzine și facultăți au organizat în întregul oraș marșuri pe stradă, participanții purtind făclii aprinse și ripostind încercărilor brute ale poliției de a-i împriștea și aresta¹.

Pentru a putea organiza cu mai mult succes lupta maselor împotriva războiului, P.C.R. a luat inițiativa înființării în iulie 1934 a Comitetului antifascist și antirăzboinic, comitet ce a activat cu bune rezultate în perioada următoare, bucurîndu-se de simpatia maselor din întreaga țară². Activitatea desfășurată de noua organizație a căpătat în curând chiar aprecierea Comitetului mondial de luptă împotriva fascismului și războiului, care într-o telegramă adresată acesteia scria: „Urmărim cu interes desfășurarea mișcării în țara voastră, pe care guvernul încearcă să o distrugă. Sintem fericiți că lucrați activ pentru menținerea legalității mișcării noastre”³.

Acțiuni deosebit de importante a întreprins și comitetul de inițiativă pentru organizarea femeilor muncitoare și intelectuale în comitete de acțiune contra fascismului și a războiului, care, în perioada 14—24 iulie 1934, a organizat conferințe, întruniri, publicarea în presă a unor proteste contra pregătirilor de război. Cu acele prilejuri au fost alese și delegatele femeilor din țara noastră pentru Congresul mondial al femeilor împotriva războiului, congres ce s-a desfășurat la Paris între 4 și 6 august 1934⁴. Comitetul a elaborat și difuzat în mase un manifest în care se sublinia: „Unite, alături de femeile din lumea întreagă, să ne strângem rîndurile în apărarea lor noștri...”⁵.

În condiții în care masele, în pofida terorii, își manifestau tot mai deschis simpatia față de Uniunea Sovietică, P.C.R. a înființat în iulie 1934 organizația „Amicii U.R.S.S.”⁶. În jurul acestei organizații s-au grupat masele largi muncitoare exprimînd poziția înaintată a opiniei publice din România, care cerea cu insistență stabilirea de legături prietenești cu Uniunea Sovietică, „...a cărei forță colosală — după cum sublinia «Lupta de clasă» — crește pe fiecare zi pe arena internațională și se afirmă cu orice ocazie hotărît, ca strajă a păcii și contra oricărora războaie imperialiste de cucerire și reîmpărțire a lumii”⁷.

Existența unei largi opinii antifasciste și antirăzboinice în sînul maselor largi muncitoare a constituit terenul pe care P.C.R., în pofida tuturor măsurilor de teroare și a provocărilor puse la cale de guvernanti,

¹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 185, fila 66; „Scînteia”, an. IV, din 14 august 1934. Pentru detalii vezi I. Babici, *Aspecte din lupte antifasciste a studențimii din Cluj în perioada 1933—1937*, „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 3, 1956, p. 154.

² Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 178, fila 75.

³ Ibidem, dos. nr. 4 177, fila 217.

⁴ Ibidem dos. nr. 4 171, fila 77; dos. nr. 4 178, fila 127.

⁵ Ibidem, dos. nr. 4 170, fila 45.

⁶ Pentru detalii, vezi Titu Georgescu, *Activitatea asociației „Amicii U.R.S.S.” în anul 1934*, „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 4, 1955, p. 58—73.

⁷ „Lupta de clasă” din iulie-august 1934.

a organizat și în anul 1934, ca în fiecare an, sărbătorirea zilelor de 1 August¹ și 7 Noiembrie. Aceste zile erau prilejuri deosebite de mobilizare de către partid a maselor la lupta împotriva fascismului și a pregătirilor de război, pentru apărarea suveranității și independenței naționale a României, precum și pentru apărarea primului stat muncitorească-țărănesc din lume, pentru popularizarea mărețelor realizări pe care țara socialismul vitorios le infăptuia. „Popularizarea largă a realizărilor Uniunii Sovietice, demascarea minciunilor și calomniilor prin care dușmanii socialismului încercau să ponegrească Puterea sovietică — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a fost întotdeauna o parte importantă a politicii partidului nostru, un mijloc dintre cele mai puternice de a arăta maselor perspectivele luminoase pe care socialismul le deschide poporului muncitor”².

Sînt semnificative în acest sens întrunirile și demonstrațiile antirăzboinice organizate cu prilejul zilei de 1 August 1934 la Atelierele C.F.R. „Grivița”, la fabricile „Malaxa”, „Lemaître”, „Wolf”, „Titan”, „Metalo”, „Mociornița”, „Regie” din capitală, ca și la fabricile și uzinele din alte centre ale țării³. La „Malaxa”, de pildă, la chemarea celulei de partid, muncitorii au ținut în curtea fabricii o întrunire, după care, în colonați, purtînd steaguri roșii, scandînd lozincile „Jos războiul”!, „Jos fascismul”!, „Vrem pace!” au pornit spre fabrica „Titan” spre a-i antrena și pe tovarășii lor de acolo la o demonstrație antirăzboinică⁴. Coloanei demonstranților i s-a alăturat pe parcurs și un mare număr de țărani muncitori ce se întorceau din oraș la casele lor din comunele învecinate, încadrindu-se în acțiunea organizată de muncitori⁵. În timp ce demonstrația era în plină desfășurare, au intervenit două patrule de jandarmi care au deschis focul și au procedat pe loc la arestarea unui mare număr de participanți⁶. La fel au reprimat autoritațile și întrunirea antirăzboinică organizată în aceeași zi la ieșirea din schimb de feroviarii de la „Grivița”, împreună cu textiliștii de la fabricile vecine⁷. La fabrica metalurgică „Metalo”, celula de partid a organizat o întrunire sub lozincile „Vrem mărire de salariu, nu război!”, „Jos războiul!”, întrunire în cadrul căreia a fost votat textul unei moțiuni ce condamna pregătirile de război ale guvernului⁸. Puternice acțiuni au fost organizate de asemenea la fabricile „Wolf” și R.M.S. din capitală⁹. La Iași, la atelierele C.F.R., „Nicolina”, la fabricile „Țesătura”, „Socola”, S. A. „Textila-Copou”, precum și în facultăți, la acțiunile organizate de comuniști au

¹ Zi proclamată pe plan internațional ca zi de luptă împotriva războiului. Ea amintea de ziua izbucnirii primului război mondial imperialist.

² Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări. 1959 – 1961*, București, Edit. politică, 1961, p. 434.

³ Arh. C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 165, fila 252; dos. nr. 176, fila 2.

⁴ „Scînteia”, an IV, din 15 septembrie 1934.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ Arh. C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 165, fila 251; dos. nr. 176, fila 2.

⁸ „Scînteia”, an. IV, din 14 august 1934.

⁹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 165, fila 252; dos. nr. 176, fila 2; vezi și „Scînteia” an. IV, din 14 august 1934.

participat un mare număr de muncitori și intelectuali¹. La Tg.-Mureș, în timpul grevei generale de solidaritate cu lucrătorii de la fabrica „Székely și Ratti” din iulie 1934, muncitorii au protestat împotriva intențelor pregătiri de război².

Puternica stare de spirit antifascistă și antirăzboinică a maselor muncitoare, crescută în intensitate sub impulsul luptelor eroice ale ceferiștilor și petroliștilor din 1933 și al procesului conducătorilor acestor lupte, a constituit unul dintre factorii de seamă care au determinat reluarea relațiilor diplomatice cu Uniunea Sovietică. Deși n-au renunțat la planurile lor agresive, criminale, cercurile reacționare ale burgheziei și moșierimii române au trebuit să țină cont de prestigiul crescînd al Uniunii Sovietice, de dorința unanimă a poporului român care cerea legături prietenești cu U.R.S.S. și să accepte, în primăvara anului 1934, stabilirea de legături diplomatice cu aceasta.

După stabilirea noilor raporturi diplomatice nu s-a petrecut nici o schimbare vizibilă spre bine în atitudinea cercurilor guvernante din România față de Uniunea Sovietică; dimpotrivă, în perioada următoare ele au continuat să desfășoare aceeași propagandă deșanțată de calomniere a Uniunii Sovietice. Ele au ajuns, de pildă, pînă la interzicerea eliberării pașapoartelor și punerea sub urmărire, în vederea arestării, a celor 60 de delegați, membri ai asociației „Amicii U.R.S.S.” din București, Ploiești, Cluj, Iași, Botoșani, Pitești, Sibiu etc. care ceruseră permisiunea de a participa, cu prilejul zilei de 7 Noiembrie, la festivitățile de la Moscova, pentru a cunoaște mai bine realizările epocale ale statului sovietic³.

În perioada următoare reluării raporturilor diplomatice cu U.R.S.S., masele muncitoare au continuat să lupte împotriva pregătirii războiului criminal antisovietic, pentru apărarea primului stat socialist, împărtășind punctul de vedere al Partidului Comunist din România, care arăta că numai „lupta revoluționară a maselor muncitoare din România, alături de cele din lumea întreagă, contra războiului reprezentă singurul obstacol serios în drumul războiului imperialist hrăpăreț și acea forță care, stînd cu vigilență la post, gata pentru apărarea statului proletar, poate să impună burgheziei române imperialiste respectarea tratatelor cu U.R.S.S.”⁴.

Desfășurînd cu intensitate acțiunea de făurire a unității clasei muncitoare în vederea încheierii frontului popular antifascist și antirăzboinic, P.C.R. a organizat și condus în anul 1935 numeroase lupte greviste pentru satisfacerea revendicărilor muncitorești, împotriva fascismului și războiului. Demascînd politica guvernantilor de pregătire furibundă a războiului, „Scînteria” sublinia: „Pregătindu-se în friguri de război, burghe-

¹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 165, fila 276; fond 8, dos. nr. 1 614, fila 160.

² Ibidem, fond 1, dos. nr. 58, fila 303; fond 11, dos. nr. 2 820, fila 114; vezi și „Scînteria”, an. IV, din 1 august 1934.

³ Arh. C.C. al P.M.R., fond 16, dos. nr. 3 831, filele 29, 30; fond 24, dos. nr. 4 153, filele 1, 23; vezi Titu Georgescu, *Activitatea asociației „Amicii U.R.S.S.” în anul 1934*, „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 4, 1955, p. 67; vezi și „Pravda” din 14 noiembrie 1934.

⁴ *Documente din istoria P.C.R. 1934—1937*, vol. IV, București, E.S.P.L.P., 1957, p. 149,

zia scoate bani prin scăderi de salarii și concedieri, amenzi, biruri și împrumut forțat"¹.

În februarie 1935 a izbucnit puternica acțiune grevistă a muncitorilor de la „Haug”, cu care s-au solidarizat, la chemarea organizației P.C.R. a capitalei, și muncitorii altor întreprinderi². În aceeași lună, intră în grevă minerii de la Anina³, apoi textilștii din Buhuși. Este important de subliniat faptul că atât acestor acțiuni greviste, cît și altora asemănătoare, muncitorii le-au imprimat, potrivit indicațiilor P.C.R., un puternic caracter antifascist și antirăzboinic. Semnificativă în acest sens este acțiunea muncitorilor de la fabrica „Astra” din Brașov, care, intrînd în octombrie 1935 în grevă, au întîrziat realizarea producției de război pe anul 1935⁴.

Continuînd tradițiile lui februarie 1933, însemnate acțiuni au desfășurat muncitorii ceferiști; cei din București, Iași, Pașcani, Tr.-Severin, Constanța, Focșani etc. au protestat și refuzat achitarea sumelor percepute pentru împrumutul de „înzestrare”⁵; în centrele ceferiste din Moldova, Dobrogea și Oltenia, tinerii feroviari s-au opus cu dîrzenie instrucției premilitare⁶, iar în alte centre, ca Timișoara, Cluj, Brașov, Galați etc., muncitorii s-au împotrivat plătirii unor sume pentru „Fondul de aviație C.F.R.”⁷.

În numeroase centre din țară muncitorii, mobilizați de partidul comunist, participau activ în fruntea celorlalte mase de oameni ai muncii la demonstrațiile antirăzboinice. La Pașcani, de pildă, peste 2 000 de muncitori, încolonați, au demonstrat în fața primăriei la începutul lunii februarie, sub lozincile „Jos fascismul!”, „Jos războiul!”⁸. În capitală, la 1 septembrie, pe șoseaua Vitan, asupra coloanei de muncitori care manifestau pentru pace, purtînd steaguri roșii și scandînd lozinci antirăzboinice, s-a năpustit cu brutalitate poliția, operînd numeroase arestări.

Importante acțiuni, avînd — pe lîngă scopurile lor obișnuite antimosieresti — și un pronunțat caracter antirăzboinic, au desfășurat și țărani. Astfel, în comuna Mihai Viteazul (jud. Turda) țărani s-au opus în repetate rînduri execuțiilor silite, alungîndu-i pe jandarmi, protestînd contra cheltuielilor de război⁹. Acțiuni asemănătoare au avut loc și în comunele Bucșani, Bănești, Cocorăști-Mislea de pe Valea Prahovei, Drăgășani (Vilcea) și în alte locuri¹⁰.

¹ „Scîntea”, an. V, din 3 februarie 1935.

² Vezi G. Horja, *Greva metalurgiștilor de la fabrica „Haug” — București din anul 1935, „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”* nr. 5, 1961, p. 69 și urm.

³ Arh. C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 813, filele 270—272.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem, fond 10, dos. nr. 2 768, filele 268—271; fond 74, dos. nr. 7 198, fila 1; vezi și „Scîntea”, an. V, din 31 ianuarie 1935.

⁶ „Tînărul leninist” din mai 1935.

⁷ „Muncitorul căilor ferate” din septembrie 1935.

⁸ „Scîntea”, an. V, din 10 februarie 1935.

⁹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 3, dos. nr. 610, fila 310.

¹⁰ „Scîntea”, an. V, din 25 martie 1935.

¹¹ „Scîntea Prahovei” din 25 septembrie 1935; vezi și Arh. st. București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. nr. 351/1935, filele 11—12.

Tot mai activ în lupta pentru propășirea democratică a țării, contra pregătirilor de război, pentru apărarea Uniunii Sovietice au participat intelectualii legați de popor. În pofida măsurilor de teroare ale guvernului, la începutul anului 1935 se pun bazele Societății pentru întreținerea raporturilor culturale cu Uniunea Sovietică¹, din rîndurile căreia au făcut parte numeroși intelectuali².

O formă importantă de manifestare a stării de spirit antirăzboinică a maselor a constituit-o organizarea unor acțiuni și greve partiiale împotriva aplicării reținerilor pentru împrumutul de înarmare³. Atunci cînd patronii adresau muncitorilor cunoscuta lozinca : „Cine nu semnează⁴ n-are ce căuta în atelier și va fi concediat!”, aceștia se ridicau la luptă contrapunind lozinca : „Pentru încetarea imediată a oricărei rețineri din salar, cum sint împrumutul forțat, amenziile etc.”⁵.

Luptei antirăzboinică a maselor muncitoare i se alăturau și acțiunile organizate de partid atât în armată, cît și în rîndurile tinerilor premilitari și recruti. „Munca antimilitaristă trebuie să fie pe primul plan”⁶ — sublinia unul dintre organele de presă ale U.T.C. Sub conducerea celulei de partid, în regimentul 32 obuziere din Satu-Mare au avut loc acțiuni repetate de luptă împotriva traiului insuportabil din cazarmă, împotriva pregătirilor intense de război⁷. Asemenea acțiuni au avut loc, de asemenea, în rîndul soldaților de pe linia ferată strategică Ilva Mică-Vatra Dornei, de pe șoseaua în construcție Movila-Constanța, în regimenterile 81 infanterie-Dej, 14 infanterie-Roman, 89 infanterie-Brașov, tancuri-Tîrgoviște și în multe alte locuri⁸. Pe terenurile de instrucție erau adesea răspândite manifeste antirăzboinică. Așa, de pildă, la 23 și 28 iunie 1935, pe terenurile de instrucție „Bariera Vergului” și „Vatra Luminoasă” din București au fost difuzate numeroase asemenea manifeste editate de P.C.R., precum și de U.T.C.⁹ și de alte organizații revoluționare. „Noi ne solidarizăm cu lupta muncitorilor și țăranilor din toată lumea împotriva fascismului și războiului. Jos instrucția premilitară!”, se spunea într-unul din manifeste¹⁰.

Importante acțiuni antirăzboinică aveau loc în rîndul tinerilor muncitori. Sub lozinca : „Nu vrem să fim pregătiți de război!”¹¹, ucenicii anului IV de la Atelierele C.F.R. „Grivița” din capitală părăseau adesea în chip demonstrativ cîmpul de instrucție. Acțiuni asemănătoare s-au desfășurat și în Iași, Tg.-Mureș, Moreni etc. Refuzind să se supună in-

¹ Această organizație continua activitatea „Amicilor U.R.S.S.”, interzisă de guvern prin decretul din 25 noiembrie 1934.

² Vezi, pentru detalii, Titu Georgescu, art. cit., în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 4, 1955, p. 72—73.

³ „Scîntea”, an. V, din 10 februarie 1935; vezi și A.I.I.P., cota Ab XIX—3, inv. 842.

⁴ Este vorba de semnarea de către muncitori a consimțămîntului de a plăti împrumutul pentru „inzestrare”.

⁵ „Scîntea”, an. V, din ianuarie 1935; vezi și A.I.I.P., cota A XIX—2, inv. 815.

⁶ „Buletinul C.C. al U.T.C.” din iunie 1935.

⁷ „Cazarma” din martie 1935.

⁸ „Scîntea Prahovei” din 20 iulie 1935 și „Cazarma” din martie 1935.

⁹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 3, dos. nr. 620, filele 212—214.

¹⁰ Ibidem, fond 8, dos. nr. 1 777, filele 43, 53, 54.

¹¹ „Tînărul leninist” din mai 1935.

strucției premilitare, tinerii muncitori de la subcentrul „Spiru Haret” din Iași au părăsit în mai multe rânduri locul de instrucție, protestând împotriva pregătirilor de război, împotriva condițiilor neomenesci de muncă și de trai¹. La Tg.-Mureș, acțiunile tinerilor muncitori au avut un ecou deosebit și în rândurile tinerilor din satele din jur².

O muncă susținută desfășurau comuniștii pentru atragerea tinerilor săteni din întreaga țară la lupta antimilitaristă. În comunele Bădești (jud. Muscel), Bradu (jud. Argeș) și în numeroase alte comune din județele Roman, Ilfov, Constanța, Alba etc., tinerii țărani au părăsit în repetate rânduri terenul de instrucție, manifestându-și indignarea față de intensele pregătiri de război³. Sînt de asemenea semnificative cazurile tot mai dese de neprezentare a tinerilor la recrutare. Rapoartele autorităților semnalau, de pildă, în anul 1935 numai în orașul Alba Iulia 301 de asemenea cazuri⁴.

Printre elevi și studenți chemăriile comuniștilor aveau de asemenea un ecou puternic. Manifestele editate de U.T.C. erau difuzate din mînă în mînă în școlile și facultățile din capitală, din Cluj, Iași și din alte locuri⁵. La începutul lunii iunie, tinerii premilitari de la subcentrul „Mihai Viteazul” din București, chemați la ordin pentru neparticipare la ședințele de instrucție, au părăsit în chip demonstrativ locul de adunare, intonând „Internăționala”⁶. Semnificative au fost, în cursul anului 1935, acțiunile organizate de către P.C.R. cu prilejul zilelor de 1 August și 7 Noiembrie. Așa, de pildă, în capitală, la 1 August, un grup de muncitori a lansat pe Dâmbovița, de la stâvilarul „Ciurel”, cîteva plute purtînd steaguri roșii și lozineci antifasciste și antirăzboinice și care au trecut, în plină zi, prin centrul orașului⁷.

Numărul mare de acțiuni antirăzboinice organizate în cursul anului 1935 dovedea faptul că masele înțelegeau tot mai mult și răspundeau prin lupta lor sarcinilor pe care, din adîncă ilegalitate, P.C.R. le adresa tuturor celor ce militau pentru obținerea unor condiții de muncă și de trai omenesci, pentru libertate, pentru democratizarea țării, împotriva fascismului și a pregătirilor criminalului război antisovietic. Aceasta a făcut ca în anii următori masele să se ralieză cu și mai multă hotărîre liniei politice a partidului comunist, să urmeze în lupta lor pretioasele indicații ale acestuia.

¹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 8, dos. nr. 1 777, f. 280, 281; vezi și „Scîntea”, an. V, din iulie 1935.

² „Scîntea”, an. V, din 24 februarie 1935.

³ „Cazarma” din august 1935; „Brazda” din mai 1935 și „Farul roșu” din ianuarie 1935; Arh. Sf. pop. Constanța, fondul prefecturii, cota gr. I/1934, dos. nr. 20; Arh. st. Alba-Iulia, fondul poliției orașului Alba-Iulia, dos. nr. 54/1935, fila 879.

⁴ Arh. st. Alba-Iulia, fondul poliției orașului Alba-Iulia, pachet 4, dos. nr. 56/1935, fila 23.

⁵ Arh. C.C. al P.M.R., fond 3, dos. nr. 620, filele 181, 192—196; dos. nr. 672, fila 19; vezi și „Scîntea”, an. V, din iulie 1935.

⁶ Arh. C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 191, fila 6.

⁷ Ibidem, fond 5, dos. nr. 684, fila 8; fond 11, dos. nr. 2 946, filele 321—328; fond 8, dos. nr. 1 680, filele 353, 357, 361, 577 și 578.

Încă din primele zile ale anului 1936, P.C.R. a organizat numeroase acțiuni greviste sub semnul luptei pentru unitatea clasei muncitoare. Valul grevelor a cuprins fabricile „Metalurgia”, „Nova”, „Klar”, „Astra”, „Venus”, „Voinea”, „Talpa” (București), „Irti” (Mediaș), „Iunasz” (Cluj), „Industria liniei” (Timișoara), „Astra”, „I.T.A.”, (Arad) etc.¹ Acțiunile greviste organizate în această perioadă aveau, pe lîngă caracterul lor economic, revendicativ, și un profund conținut politic antifascist și anti-războinic. Este semnificativă, în acest sens, greva celor peste 2 000 de muncitori de la fabrica de vagoane „Astra” din Arad, grevă care, totalizând 73 050 de zile a întîrziat și a stînjenit realizarea comenziilor destinate pregătirilor de război².

Muncitorimea ceferistă, păstrînd veșnic trează amintirea lui februarie 1933, se afla în primele rînduri ale acțiunilor revoluționare organizate de P.C.R. Exemplul feroviarilor din Iași și Pașcani, care au refuzat în luna iunie 1936 să primească salariile din care le fuseseră oprite sume pentru măștile de gaze³ era urmat de ceferiștii din tot mai multe centre. La „Grivița”, de pildă, la 27 iunie 1936, peste 3 000 de muncitori s-au adunat în hala mare a atelierelor și au manifestat minute în sir sub lozincile : „Jos reținerile pentru măștile de gaze !”, „Jos războiul !”⁴. În chip asemănător, la Arad, Timișoara și în alte centre din Banat, ferovarii au protestat energetic contra reținerii din salariile lor a unor sume pentru un medalion reprezentind semne războinice⁵.

Avînd în față exemplul feroviarilor, și celelalte categorii de oameni ai muncii își ridicau protestul tot mai hotărît împotriva cheltuielilor de război, împotriva impunerii forțate a împrumutului de „înzestrare” a țării⁶.

P.C.R. a desfășurat permanent o rodnică activitate propagandistică, difuzînd în mase mii de manifeste, în scopul antrenării la luptă antirăzboinică a fiecărui muncitor, tăran muncitor, intelectual, tinăru sau virșnic. Si în această luptă comuniștii foloseau orice prilej ivit. La Iași, de pildă, la 2 februarie 1936, în sala cinematografului „Trianon”, în timp ce rula filmul sovietic „Drumul vietii”, din balcoanele sălii au fost răspîndite etichete purtînd lozincile : „Luptați pentru strîngerea legăturilor de prietenie cu Uniunea Sovietică !”, „Fascism înseamnă război !”, „Luptați contra fascismului !”.

Un însemnat efect propagandistic asupra maselor muncitoare din întreaga țară îl aveau acțiunile inițiate de comuniști pentru șablonarea pe ziduri a lozincilor antirăzboinice, arborarea de steaguri roșii pe clădiri

¹ „Scîntela Prahovei”, din 25 ianuarie 1936 ; „Să ne dăm miinile”, din februarie 1936 ; „Metalurgistul”, din octombrie 1936 ; „Zorile”, din 20 februarie 1936.

² Vezi B. Roșu, *Greve muncitorilor fabricii de vagoane „Astra” — Arad din iulie-august 1936*, „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 6, 1959, p. 77.

³ Arh. C.C. al P.M.R. fond 8, dos. nr. 1 694, fila 607 ; vezi și Arh. st. Iași, fond 279, dos. nr. 10/1936, filele 227, 242, 264.

⁴ „Scîntea”, an. VI, din 1 august 1936.

⁵ Arh. C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 979, fila 119.

⁶ Arh. st. Constanța, fondul Casei asigurărilor sociale, pachet 221/1936, dos. nr. 171, f. 96, 97, 110—112.

⁷ Arh. C.C. al P.M.R., fond 8, dos. nr. 1 684, f. 200, 201, 373, 711, 713.

și pe sîrmele telefonice, difuzarea de manifește etc.¹. La București, de pildă, pe terasamentul aflat la ieșirea imediată a trenurilor din Gara de Nord, echipe de tineri săblonau periodic asemenea lozinci ca „Jos războiul !”, „Trăiască U.R.S.S. !”, „Jos fascismul !”, „Trăiască pacea !”, fără ca autoritățile să-i poată descoperi².

Pentru pregătirea maselor de tineri premilitari și recruți în spirit antirăzboinic, P.C.R. a inițiat mereu forme noi. Răspunzînd chemărilor celulei P.C.R., soldații garnizoanei Depozitului central de muniții din București au făcut în mai multe rînduri demonstrații de protest, ieșind în masă la raport³. Acțiunile antirăzboinice căpătau an de an o eficacitate tot mai mare și la sate. Tinerii premilitari absențau repetat de la orele de instrucție, recruții refuzau să se prezinte la încorporare. În comuna Gîrba Mare (jud. Mehedinți), de exemplu, tinerii premilitari nu frecventau orele de instrucție și refuzau sistematic să se supună ordinelor⁴. Puternica stare de spirit antirăzboinică întreținută între tărani făcea autoritățile administrative și jandarmerești să privească cu îngrijorare la ceea ce se petrecea în mai toate regiunile țării. „Ceea ce este și mai regretabil — consemna o notă din 14 noiembrie 1936 a Prefecturii județului Buzău — este faptul că printre cei ce nu se supun chemărilor militare sunt și fii de funcționari și ai intelectualilor din comune”⁵.

Încorporați împotriva voinței lor, tinerii, pe măsură ce celulele de partid din cazârmi îi antrenau în diverse acțiuni, se raliau tot mai hotărît luptei pentru imbunătățirea condițiilor lor de trai, contra pregătirilor de război, pentru pace. Mobilizați de comuniștii din Regimentul 2 transmisiuni din Iași, de pildă, tinerii recruți au refuzat în repetate rînduri să se supună ordinelor comandanților, manifestîndu-și fățis starea de spirit antirăzboinică⁶.

În centrele de pregătire premilitară, cărora autoritățile le acordau toată atenția, P.C.R., prin activiștii săi, desfășura o susținută activitate pentru crearea climatului de luptă antirăzboinică. Din Constanța, de pildă, rapoartele autorităților consemnau cu îngrijorare creșterea intensității acțiunilor de nesupunere și protest ale tinerilor premilitari. În Valea Jiului, neprezentîndu-se la convocare de mai multe ori, tinerii premilitari au fost chemați la Vulcan pentru instrucție, în zilele de 22-26 octombrie, sub sanctiunea îndepărțării lor din serviciu. „Toate exploataările vor impune angajașilor — preciza circulara nr. 100 a direcționii minelor societății « Petroșani » —, atât instructorii, cât și tinerii premilitari, satisfacerea acestei concentrări, sub sanctiunea de-a nu mai fi primiți la lucru decât cu dovadă că au satisfăcut această concentrare”⁷.

¹ Arh. C. C. al P.M.R. fond, 1, dos. nr. 166, f. 169, 184, 185, 186; fond 3, dos. nr. 610, filele 377, 379, 382; fond 5, dos. nr. 1 153, fila 131; fond 25, dos. nr. 4 195, fila 78.

² Ibidem, fond 25, dos. nr. 4 195, fila 157.

³ „Steagul roșu” din 1 octombrie 1936.

⁴ Arh. st. Tr.-Severin, fondul prefecturii, dos. nr. 4, inv. nr. 107/1936.

⁵ Arh. st. Buzău, fondul prefecturii, inv. 1 337, dos. nr. 225/1936.

⁶ Arh. C.C. al P.M.R., fond 3, dos. nr. 620, filele 256, 257, 258, 261—263.

⁷ Arh. Sf. pop. Constanța, fondul prefecturii, cota gr. III/1936, dos. nr. 34.

⁸ Arh. st. Petroșani, fondul societății miniere „Petroșani”, dos. nr. 3/1936, fila 39.

Răspunzînd necesității întăririi mișcării antirăzboinice, organizînd și conducînd această luptă, P.C.R. s-a dovedit apărătorul devotat al intereselor vitale ale maselor, purtătorul celor mai înalte idealuri de luptă ale acestora. „Comuniștii vor fi în primele rînduri ale luptătorilor pentru apărarea păcii — sublinia „Lupta de clasă” —, vor susține cu toate fortele lor orice acțiune pentru apărarea acestui bun al omenirii — pacea”¹.

În scopul mobilizării maselor largi de oameni ai muncii la lupta contra fascismului și a pregătirilor de război, partidul comunist a încredințat sarcini de mare răspundere organizațiilor sale de masă legale sau aflate sub influența sa : Blocul democratic, Madosz-ul, Frontul studențesc democrat, Frontul Plugarilor etc. Pe linia luptei pentru constituirea unui front comun de luptă împotriva fascismului și războiului, P.C.R. a reușit să obțină importante succese cu prilejul alegerilor parlamentare parțiale din februarie 1936, alegeri în care forțele democratice au ieșit învingătoare². „Succesul forțelor democratice în aceste alegeri — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a dovedit justețea punctului de vedere al partidului nostru, că împrejurările obiective din România permiteau încheierea unui larg front popular antifascist bazat pe frontul unic munclitoresc, care ar fi putut stăvili drumul fascismului”³.

Succesele obținute de forțele democratice în aceste alegeri constituiau o expresie a voinței de pace a maselor, care se împotriveau pregătirilor criminalului război antisovietic, căci programul electoral cu care forțele democratice s-au prezentat în alegeri continea, între altele, lozinca : „Contra politicii de război, pentru pace”⁴.

Potrivit indicațiilor P.C.R., în munca de pregătire a acțiunilor revoluționare erau incluse întotdeauna și sarcinile luptei antirăzboinice. La București, la 13 martie 1936, peste 1 500 de cetățeni, chemați de organizațiile antifasciste, au manifestat în centrul orașului pentru pace, purtând pancarte cu lozincile : „Jos războiul !”, „Vrem pace !”. Intervenind cu brutalitate, poliția a operat numeroase arestări în rîndul participantilor la această acțiune⁵.

În cursul anului 1936, la congresele, adunările și întrunirile munclitoresci au fost adoptate o serie de moțiuni antirăzboinice pentru apărarea primului stat socialist din lume. Astfel, la 23 ianuarie, la București, în cadrul unei adunări organizate de Frontul studențesc democrat, participanții au adoptat textul unei moțiuni antirăzboinice, iar apoi, încolonat, au parcurs Calea Victoriei scandînd : „Jos războiul !”, „Jos fascismul !”, „Trăiască lupta antifascistă și antirăzboinică”⁶. În același fel, la 31 mai,

¹ „Lupta de clasă” din august-septembrie 1936.

² Pentru detalii, vezi Gh. Ioniță, *Succesul forțelor democratice sub conducerea Partidului Comunist din România în alegerile parțiale din februarie 1936*, „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 5, 1961, p. 62.

³ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ed. a IV-a, București, E.S.P.L.P., 1955, p. 18.

⁴ *Documente din istoria P.C.R. 1934—1937*, vol. IV, București, E.S.P.L.P., 1957, p. 409 ; vezi Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 209, fila 12 ; „Scînteia”, an. VI, din 1 august 1936.

⁵ Arh. C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 193, fila 345 ; vezi și A.I.I.P., cota A XX—9, inv. 933.

⁶ Vezi C. Mocanu, *Despre lupta studențimii din România împotriva fascismului și războiului hitlerist*, „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 5, 1959, p. 36 ; vezi „Studentul român” din 29 februarie 1936 și „Cuvîntul liber” din 1 martie 1936.

al IV-lea Congres al Uniunii muncitorilor din îmbrăcăminte, textile și piele și, întrunit la București, a votat în unanimitate o rezoluție cu conținut antirăzboinic¹.

Asemenea acțiuni au avut loc și în restul țării. La Turnu-Severin, de pildă, la 16 august, cu toate că secției Mehedinți a Comitetului provizoriu de luptă pentru pace i-a fost interzisă ținerea unei întruniri de protest împotriva pregătirilor de război, totuși, în pofida terorii exercitate de autorități, întrunirea s-a ținut într-o casă particulară, unde vorbitorii au infierat războiul și modul brutal în care le fusese interzisă ținerea întrunirii². La Brașov, la 21 iunie, în cadrul unei întruniri a ceferiștilor, ținută în sala „Modern”, participanții au infierat de asemenea războiul. „Muncitorimii nu-i trebuie război, ci pînă — spunea unul din vorbitori —, muncitorimea nu vrea fascism, ci democrație”. În sală s-a strigat în repetate rînduri: „Jos fascismul”, „Jos războiul”³. Și muncitorii gălăteni, în cadrul unui miting organizat la 6 septembrie, și-au ridicat protestul împotriva pregătirii războiului de către burghezie și moșierime. În moțiunea adoptată cu acest prilej, ei își afirmau dorința de a apăra pacea, care este „o condiție indispensabilă pentru propășirea și bunăstarea tuturor națiunilor”⁴.

Oglindind hotărîrea muncitorilor ceferiști de a-și întări unitatea de acțiune, de a contribui direct, prin lupta lor, la făurirea Frontului popular antifascist și antirăzboinic, masa delegațiilor participanți la Congresul sindicatelor C.F.R., desfășurat în lunile iulie-august la Brașov, solidarizîndu-se cu delegații comuniști în frunte cu Ilie Pintilie, a impus votarea unei moțiuni prin care sindicatele ceferiste se angajau să lupte împotriva fascismului și a pregătirilor de război⁵. „Față de aceste mari pericole care ne amenință — se spunea în moțiune — Congresul sindicatelor ceferiste hotărâște mobilizarea întregii mase ceferiste în contra pericolului de fascism și război”⁶.

În scopul impiedicării de către oamenii muncii a pregătirilor de război, comuniștii au mobilizat masele la acțiune, reușind să îngreueze și, de multe ori, să stăvilească realizarea unor obiective existente în planurile reacțiunii burghezo-moșierești de pregătire a războiului. Așa a fost, de pildă, atunci cînd, la chemarea comuniștilor, masele din numeroase centre ale țării s-au împotrivit vizionării filmului „Războiul viitor”⁷, ceea ce a provocat o mare derută printre autorități. Astfel, la Arad, primăria municipală a avertizat, în mai multe rînduri, conducerile fabricilor și uzinelor din localitate în legătură cu neparticiparea muncitorilor la rularea filmului, indicînd de fiecare dată și măsuri de aducere forțată a acestora la sala în care rula filmul „Războiul viitor”⁸. În același fel,

¹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 1 100, fila 79.

² Ibidem, fond 1, dos. nr. 201, fila 72.

³ Ibidem, fond 1, dos. nr. 58, fila 345.

⁴ Ibidem, fond 5, dos. nr. 1 068, fila 265.

⁵ Ibidem, fond 8, dos. nr. 1 787, fila 746; fond 25, dos. nr. 4 201, fila 133; vezi și „Muncitorul căilor ferate” din iunie 1936.

⁶ Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 201, fila 133.

⁷ Menirea acestui film era să contribuie la instruirea în spirit războinic a celor ce-l vizionau.

⁸ Arh. uzinelor textile „30 Decembrie” — Arad, cota XI — 443, dos. pe 1936.

printr-un ordin circular al M.A.I. din 25 noiembrie 1936 s-a cerut luarea de măsuri urgente de către Prefectura județului Mehedinți pentru aducerea cu forța a oamenilor din comunele subordonate la acest film, întrucât aceștia refuzau¹.

Eforturile P.C.R. îndreptate în direcția luptei antirăzboinice prin-deau zi de zi tot mai mult teren în mase, ajungîndu-se ca spre jumătatea anului 1936 să se contureze tot mai mult ideea constituirii unui front al păcii pe scara întregii țări. Cu acest scop, la 16 iulie a fost convocată la București o mare adunare cetățenească, în cadrul căreia s-a constituit grupul de inițiativă în vederea înființării Comitetului pentru pace din București — secție a Comitetului național pentru pace². Printre participanții la adunare a fost difuzat un apel, care, în zilele următoare, a fost răspândit în întreaga capitală, în fabrici și uzine, în cartiere. „Chemăm pe toți cetățenii din București, muncitori, meseriași, intelectuali, grupați în partide politice, în organizațiile profesionale, culturale, sportive sau neorganizați, să organizeze comitete pentru pace în organizațiile din care fac parte, în întreprinderile unde lucrează, pe stradă, cartiere, sectoare, pentru a arăta maselor primejdia iminentă a unui război între popoare și pentru a putea spune un hotărît NU unui război de agresiune”³. Apelul schema masele largi să propună și să aleagă delegați pe care să-i trimită la Congresul universal pentru pace ce urma să aibă loc la Bruxelles între 4 și 6 septembrie⁴.

Acordind o mare atenție modului în care se desfășura munca de înființare a secțiilor Comitetului național pentru pace în întreaga țară, P.C.R. sublinia: „Organizațiile de partid, toți comuniștii și toate elementele conștiente și devotate cauzei poporului muncitor trebuie să desfășoare o muncă încordată în mijlocul maselor largi populare pentru organizarea unui front larg de apărare a păcii”⁵. P.C.R. stabilea ca sarcină pentru toate organizațiile de partid sprijinirea acțiunii de formare a comitetelor de front al păcii pe întreaga țară, în cadrul unor adunări cu participarea largă a maselor de oameni ai muncii. „Nici o întreprindere, nici un cartier, nici un oraș, nici un sat să nu rămînă fără comitet de apărare a păcii”, sublinia „Lupta de clasă”⁶.

Răspunzînd chemărilor P.C.R., în zilele următoare constituiri grupului de inițiativă, în întreaga țară au avut loc adunări cetățenești în cadrul căror s-au înființat comitete pentru pace. În urma întrunirilor din 30 iulie și 12 august s-a înființat la București Comitetul local al păcii⁷. La el au aderat imediat ceferiștii de la „Grivița”, care au și lansat un apel către muncitorii feroviari din întreaga țară, chemîndu-i la unitate de acțiune, pentru pace⁸. Muncitorii de la „Malaxa”, „Lemaître”, „Vul-

¹ Arh. st. Tr.-Severin, fondul prefecturii, dos. nr. 131/1936.

² Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 162, filele 22–26; vezi și „Scîntea”, an. VI, din 1 septembrie 1936.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem, fond 25, dos. nr. 4 179, fila 261; vezi și „Scîntea”, an. VI, din 1 august 1936.

⁶ „Lupta de clasă” din august-septembrie 1936.

⁷ Arh. C.C. al P.M.R., fond 11, dos. nr. 3 121, fila 32; fond 25, dos. nr. 4 207, fila 48; fond 25, dos. nr. 4 208, filele 2–4; fond 25, dos. nr. 4 179, fila 244.

⁸ Ibidem, fond 25, dos. nr. 4 201, fila 48.

can”, S.T.B., R.M.S. și din alte centre au aderat de asemenea printre primii la această acțiune. „Zilnic iau ființă în diferite întreprinderi industriale, fabrici și ateliere comitete de acțiune pentru pace”, sublinia cu îngrijorare o notă a Direcției generale a poliției din 19 august 1936¹.

P.C.R. a acordat o mare atenție și antrenării tineretului în această acțiune. La București, Brașov, Constanța, Tr.-Severin și în alte localități au fost organizate conferințe ale tineretului sub lozinca „Vrem guvern al păcii!”². În munca cu tineretul, partidul comunist a organizat activitatea Frontului tineretului pentru pace, înființat în București cu prilejul consfătuirii din iulie 1936, front la care aderaseră organizații ale tineretului Blocului democratic, Madosz-ului, Frontului Plugărilor, Frontului studențesc democrat, precum și unele organizații ale tineretului social-democrat și național-țărănist³. Cu acțiunea tineretului din București s-au solidarizat, în scurt timp, tinerii din Arad, Botoșani, Brăila, Brașov, Cîmpina, Reșița, Lugoj, Timișoara, precum și din numeroase sate care și-au constituit în unele centre comitete locale de luptă pentru pace⁴. Ei au hotărît chiar convocarea, la 10—15 august, a Conferinței pentru pace a tineretului din România, care însă, din cauza înțețirii terorii și a măsurilor polițienești, nu s-a putut desfășura, de altfel cum nu se putuseră desfășura nici lucrările Conferinței pe țară pentru pace, convocată pentru 9 august⁵.

Cu acțiunea pentru pace s-au solidarizat și femeile muncitoare din țara noastră, care, la chemarea P.C.R., au constituit Frontul feminin pentru apărarea păcii, elaborind totodată un apel mobilizator adresat femeilor din întreaga țară. În scurt timp pe adresa frontului au început să sosească adeziuni din partea femeilor din țară. „Noi lucrătoarele de la R.M.S. — scriau muncitoarele de la R.M.S. în adeziunea lor —, citind apelul adresat tuturor femeilor de către frontul feminin pentru apărarea păcii, azi mereu amenintată, aderăm la această acțiune”⁶.

Avîntul luptei antirăzboinice a maselor s-a concretizat în trimiterea la Congresul Mondial al Păcii de la Bruxelles⁷, în septembrie 1936, a unei numeroase delegații, din care faceau parte Ilie Pintilie, Athanase Joja, Iorgu Iordan, Constanța Crăciun și alții⁸.

Adunările de desemnare a delegaților mișcării antirăzboinice din țara noastră la congres s-au desfășurat sub semnul afirmării dorinței arzătoare de pace a maselor largi de oameni ai muncii. În fabrici, uzine, sate, cartiere, școli și facultăți s-au strâns fonduri necesare trimiterii delegaților la congres⁹. De la tribuna congresului, delegații țării noastre

¹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4201, fila 55.

² Ibidem, filele 32 și 58.

³ Ibidem, fila 275.

⁴ Ibidem, dos. nr. 4 162, fila 208; fond 25, dos. nr. 4 201, filele 7, 8 și 275.

⁵ Ibidem, dos. nr. 4 179, fila 259; dos. nr. 4 162, filele 27—28.

⁶ „Scîntea”, an VI, din 15 septembrie 1936.

⁷ La Congresul pentru pace de la Bruxelles, desfășurat între 4 și 6 septembrie 1936, au participat delegați reprezentând 35 de țări (vezi broșura *Luptă pentru pace*, Edit. Comitetului român pentru pace, 1936).

⁸ Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 165, filele 185—193; vezi și „Goarna” din ianuarie 1936.

⁹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 201, filele 27, 72—74 și 78; vezi și „Scîntea”, an VI, din 1 septembrie 1936.

au înfierat războiul, demascind pe cei ce-l pregăteau, subliniind că : „Numărul celor care vor pace este covîrșitor și ei vor putea împiedica războiul dacă vor lupta unit într-un front unic al păcii, în modul cel mai activ”¹.

Întoarcerea în țară a delegaților țării noastre la congres a prilejuit organizarea unor entuziaste adunări populare, cu prilejul căror, la chemarea P.C.R., masele au manifestat puternic împotriva fascismului și a pregătirilor de război². În decursul acestor acțiuni s-au pus bazele Comitetului român al Reuniunii universale pentru pace, al cărui președinte de onoare a fost ales Nicolae Titulescu. Alegerea sa a făcut la scurt timp după ce fusese demis din funcția de ministru de externe, ca urmare a acțiunilor pe care, în calitate de demnitar al statului burghezo-moșieresc, le întreprinse pentru susținerea politicii de pace a Uniunii Sovietice³. Alături de Nicolae Titulescu, din conducerea Comitetului român al R.U.P. au făcut parte și dr. Petru Groza, Mihail Sadoveanu, C. I. Parhon, M. Ralea, Geo Bogza, Demostene Botez și alții⁴. Pentru popularizarea dezbatерilor și a hotărârilor Comitetului mondial al R.U.P., organ înființat cu prilejul Congresului de la Bruxelles, în țara noastră a fost difuzat „Buletinul internațional de informații”, apărut la 12 octombrie 1936. Buletinul a publicat în primul său număr și unele ecouri ale congresului asupra opiniei publice din țara noastră⁵.

În presa de partid, în presa organizațiilor de masă ale partidului comunist, precum și în unele publicații⁶ apărute special cu acest prilej, P.C.R. a dat o înaltă apreciere felului în care Congresul de la Bruxelles abordase problemele păcii și războiului. „Congresul păcii din Bruxelles — sublinia « Scînteia » — a fost congresul apărătorilor culturii, civilizației și umanității”⁷.

Sub semnul luptei împotriva războiului, pregătit cu febrilitate de reacțiune, P.C.R. a hotărît pentru 20 decembrie 1936 organizarea de către Comitetul național al păcii a unei mari întruniri pentru pace, în sala „Marna” din capitală, sub lozincile : „Nici un ban pentru pregătirea războiului !”, „Formarea unui guvern decis să apere pacea alături de U.R.S.S. și toate popoarele iubitoare de pace !”. Vesteasă interzicerii de către autorități a acestei mari întruniri a fost primită cu revoltă de mase ; încolonați, purtând placarde ce conțineau lozinci ca „Jos fascismul și războiul !”, „Vrem pace !”, „Vrem guvern popular al păcii !”, ele au parcurs Calea Griviței, protestind cu vehemență împotriva măsurilor arbitrară ale autorităților de interzicere a întrunirii, afirmindu-și dorința nestrămutată de a apăra pacea⁸. Această acțiune, desfășurată la finele

¹ „Scînteia”, an. VI, din 15 octombrie 1936.

² Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 162, fila 98 ; fond 8, dos. nr. 1 645, fila 357 ; vezi „Steagul roșu”, din septembrie 1936, și „Opinia” din 1 septembrie 1936.

³ Pentru detalii, vezi acad. P. Constantinescu-Iași și I. M. Oprea, *O importantă figură a diplomației europene — Nicolae Titulescu, „Studii”*, an. XIV, nr. 6, 1961, p. 1 409—1 434.

⁴ Arh. C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 134, fila 33.

⁵ „Assemblément universel pour la paix”, din 12 octombrie 1936, p. 48.

⁶ Așa au fost broșurile *Poporul vrea pace, Pacea este în pericol, Luptă pentru pace* etc. (vezi Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 162, filele 190—191).

⁷ „Scînteia”, an. VI, din 15 octombrie 1936.

⁸ Arh. C.C. al P.M.R., fond 25, dos. nr. 4 162, fila 190.

anului 1936, constituia dovada incontestabilă a forței de luptă și a capacitatei de organizare a maselor muncitoare, care, dind viață chemărilor P.C.R., își manifestau cu fermitate dorința de a stăvili pericolul reprezentat de fascism și război. Succesele dobândite de mișcarea antirăzboinică din țara noastră în decursul anului 1936, an deosebit de bogat în asemenea acțiuni, au constituit terenul pe care și în anul 1937, folosind experiența prețioasă acumulată, P.C.R. a organizat lupta maselor muncitoare împotriva pregătirilor de război.

Anul 1937 găsea țara noastră într-o situație dintre cele mai grele. Procesul de sărăcire a maselor atinsese proporții îngrijorătoare. Salariile mici față de scumpețea traiului făceau cu totul precară asigurarea unui minim de existență pentru muncitorii. Starea țărănimii era de asemenea îngrijorătoare. Creștea tot mai mult spiritul de revoltă printre săteni în legătură cu pregătirile intense de război. „Ei menționează mereu că nu doresc să mai fie un nou război”¹, nota un raport confidențial al Prefectului din Iași. Situația funcționărimii și a celorlalte pături muncitoare era de asemenea jalnică.

Față de creșterea stării de spirit revoluționare a maselor, cercurile conducătoare își manifestau o dată cu îngrijorarea și neputința de a o stăvili. „Ministerul — conseama un ordin adresat de Ministerul de Interne inspectoratelor de poliție — a fost sesizat destul de des de fapte petrecute în diverse părți ale țării, cînd autoritatea a fost înfrîntă. Cu ocazia unor manifestații i s-a cerut și a acordat ajutorul forțelor jandarmerești și totuși autoritatea nu s-a putut impune”².

Pe baza platformei frontului popular antifascist și antirăzboinic propusă de P.C.R. în august 1936, tuturor partidelor și organizațiilor politice, profesionale, culturale etc., comuniștii și-au orientat și mai mult activitatea în direcția atragerii în luptă a tuturor celor interesați în propagarea democratică a țării, în stăvilirea pericolului fascismului și în apărarea păcii.

Luptînd pentru înfăptuirea unității de acțiune a clasei muncitoare, P.C.R. a condus în anul 1937 o serie de însemnate acțiuni greviste și revendicative, ca cele ale minerilor din Anina și Baia Mare, ale muncitorilor de la Societatea „Mica” — Hunedoara, uzinele „Tefag” — Timișoara, fabricile „Schull” — Cluj, „Union” — Jimbolia, „Dermata” — Cluj, ale muncitorilor din porturile dunărene etc.³. O permanentă stare de nemulțumire și agitație exista printre muncitorii atelierelor C.F.R. din București, Iași, Pașcani, Galați, și din alte centre⁴. La „Grivița”, adesea comuniștii organizau întruniri restrînse în timpul lucrului, mobilizînd pe muncitori contra pregătirilor de război, precum și pentru colectarea unor ajutoare

¹ Arh. st. Iași, fondul confidențial, dos. pe 1937, vol. II.

² Ibidem, dos. nr. 11/1937.

³ Arh. C.C. al P.M.R., fond 1, dos. nr. 207, fila 341; fond 5, dos. nr. 811, filele 413 și 386; „Scînteia”, an. VII, din 22 decembrie 1937; „Frontul” din 22 noiembrie 1937; „Tribuna porturilor și navigației” din ianuarie 1937; „Lumea românească” din 23 iunie 1937.

⁴ Arh. st. Iași, fondul confidențial, dos. pe 1937, vol. II.

materiale pentru sprijinirea Spaniei republicane¹; la atelierele C.F.R. Timișoara se semnalau, la 19 noiembrie 1937, acțiuni intense duse de comuniști printre muncitorii în vederea refuzării de către aceștia a transportului de trupe și materiale de război². Valul manifestațiilor și demonstrațiilor șomerilor a cuprins, de asemenea, întreaga țară. Caracteristica multor acțiuni ale clasei muncitoare, desfășurate în această perioadă, era exprimarea fățișă a stării de spirit antirăzboinice. La „Saturn”, „Seta”, „Venus” și în alte fabrici, de pildă, protestul muncitorilor contra concedierilor a căpătat forma unor demonstrații împotriva intenșelor pregătiri de război³.

Că urmare a activității temeinice desfășurate de comuniști, s-au obținut succese și în antrenarea țărănimii la lupta împotriva fascismului și a pregătirilor de război. În vara anului 1937, cu prilejul alegerilor comunale și județene, din inițiativa P.C.R. s-au constituit în numeroase județe ale țării fronturi comune de luptă, la care au aderat Frontul Plugarilor, Madosz-ul, precum și unele organizații locale ale P.S.D. „Campania electorală trebuie să fie—sublinia un manifest editat de C.C. al P.C.R. cu prilejul alegerilor comunale — o luptă pentru apărarea păcii și a independenței noastre, cot la cot cu statele pașnice, în frunte cu U.R.S.S....”⁴. La Hunedoara, București, Iași și în alte locuri, frontul comun alcătuit, la chemarea P.C.R., pe baza unui program antifascist și antirăzboinic a reușit să obțină succese importante în alegeri.

O formă eficientă de antrenare a maselor în lupta antirăzboinică a constituit-o organizarea, în cursul anului 1937, a acțiunilor protestatare împotriva instrucției premilitare, a recrutărilor și a celorlalte mijloace de pregătire a războiului. Numărul tinerilor ce absentașau de la instrucția premilitară era mereu în creștere⁵. În întreaga țară, sublinia un raport al Direcției generale a poliției la 11 iunie 1937, „tinerii premilitari se împotrivesc cu îndărătnicie de a se prezenta la instrucție”⁶. Munca antimilitaristă desfășurată ani de-a rîndul de către P.C.R. printre premilitari, tineri recruți și militari exercita o puternică influență asupra celor chemați la incorporare sau concentrare, care, în anul 1937, ca și în anii precedenți, manifestau nesupunere în fața ordinelor de chemare. „Trupa chemată la concentrare — raporta în octombrie 1937 Regimentul 22 infanterie — nu a răspuns în bune condiții la ordinele de chemare. Ca procent abia au răspuns 26,3 %...”⁷.

Pentru cultivarea în masă a ideilor nobile antirăzboinice, de pace, P.C.R. a incredintat sarcini importante organizațiilor democratice aflate sub influența sa. Așa, de pildă, întrunirile organizației de masă Uniunea democratică, pregătite și desfășurate sub conducerea comuniștilor, luau adesea forma unor puternice demonstrații antirăzboinice. Sub lozincile

¹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 5, dos. nr. 951, fila 189 ; fond 68, dos. nr. 6 194, filele 185,186.

² Ibidem, fond 68, dos. nr. 6 188, fila 85.

³ „Sfîntea”, an. VII, din 22 decembrie 1937.

⁴ Documente din istoria P.C.R. 1934—1937, vol. IV, București, E.S.P.L.P., 1957, p. 487.

⁵ Arh. st. Bacău, fond „Steaua roșie”, pachet 63/1937, dos. nr. 9, fila 149.

⁶ Arh. st. Brașov, fond chestura de poliție, 1933—1944, pachet 11.

⁷ Arh. Ministerului Forțelor Armate, Marele Stat Major, dos. nr. 462/52, fila 51.

„Jos războiul” ! „Trăiască Uniunea Sovietică” ! s-a desfășurat, la 5 decembrie, la București o entuziaștă întrunire a acestei organizații, întrunire în cadrul căreia a fost adoptată o moțiune care chema masele muncitoare la lupta pentru împiedicarea pregătirilor de război¹.

Problemele luptei antirăzboinice erau puse adesea la ordinea de zi a adunărilor organizațiilor profesionale. La 9 august, de exemplu, în cadrul Congresului extraordinar al Federației asociațiilor profesionale ceferiste, „vorbitořii au ridicat glasul împotriva intenſelor pregătiri de război ale guvernului burghezo-moșieresc”, consemnă un raport al poliției. „Ilie Pintilie, în cuvîntul său, a chemat la luptă pentru apărarea păcii”².

Activitatea desfășurată de P.C.R. pe linia organizării luptei antirăzboinice a maselor muncitorești a înregistrat către finele anului 1937 un nou și important succes prin punerea, la 13 octombrie, a bazelor Forului de pace. Mase largi de oameni ai muncii — grupate în perioada anteroară în organizațiiile dizolvate : Amicii U.R.S.S., Blocul democratic, Frontul studențesc democrat, Frontul păcii, Liga muncii, Liga contra prejudecăților — au aderat la noua formă organizatorică a luptei antirăzboinice³, în conducerea căreia figurau personalități cunoscute, ca dr. Petru Groza, Iorgu Iordan, Geo Bogza și alții. Pentru desfășurarea cu succes a acțiunii sale, Forul de pace a luat inițiativa editării revistei „Luptătorii”, organ de presă care, datorită terorii exercitate de autorități, n-a putut apărea decât într-un singur număr, în luna noiembrie⁴. „Războiul nu este decât o molimă — sublinia revista în primul său număr — ai cărei microbi sănătoși să cultivează cu o diabolică stăruință în laboratoarele de ură ale fabricanților de secole de război”⁵.

Acțiunilor antirăzboinice întreprinse de P.C.R. în decursul anului 1937, ca de fapt și în perioada anteroară, guvernul reaționar burghezo-moșieresc le-a contrapus, de fiecare dată, măsuri de teroare, măsuri ce nu și-au putut însă îndeplini scopul în fața creșterii avântului de luptă al maselor muncitoare, ce se pronunțau cu tot mai multă hotărîre contra pericolelor de fascism și de război ce devineau tot mai evidente.

Evoluția evenimentelor din țara noastră de după eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 a demonstrat în cel mai înalt grad covîrșitoarea influență pe care au exercitat-o aceste lupte asupra desfășurării ulterioare a mișcării revoluționare a maselor.

În povida greutăților mari pe care le-a înfruntat, atât din interiorul partidului, cât și din afara lui, în acțiunea de încheiere a F.U.M. și, pe această bază, a Frontului popular antifascist și antirăzboinic, P.C.R., îmbinind cu pricopere formele luptei ilegale cu cele legale și semilegale, a organizat și condus numeroase greve, manifestații și demonstrații ale

¹ Arh. C.C. al P.M.R., fond 6, dos. nr. 1 199, filele 15—19 și 22.

² Ibidem, fond 25, dos. nr. 4 162, filele 195—205.

³ Ibidem, dos. nr. 4 214, filele 4 și 7.

⁴ Ibidem, fila 7.

⁵ Ibidem.

proletariatului, mișcări ale maselor țărănești, acțiuni ale păturilor mijlocii orășenești, împotriva ofensivei fasciste și a pregătirilor de război, pentru apărarea suveranității și independenței naționale a României.

Învingînd greutățile ce le-au stat în cale, comuniștii, încrezători în cauza dreaptă pentru care luptau, animați de o profundă dragoste pentru patrie și poporul muncitor, au răspîndit cu devotament cuvîntul partidului în mase, organizînd și conducînd lupta acestora pentru pace, pîine, pămînt și libertate. Conducînd cu perseverență și abnegație lupta împotriva fascismului și a criminalului război antisovietic, pregătit cu febrilitate de reacțiune, Partidul Comunist din România s-a întărit continuu, și-a strîns legăturile cu masele, a cîștigat o valoroasă experiență în conducerea lor.

Experiența acumulată de P.C.R. încă de la crearea sa în domeniul organizării luptei antirăzboinice a maselor s-a îmbogățit în anii 1934—1937 cu forme și mijloace noi, care au ridicat pe o treaptă mai înaltă întreaga muncă a partidului. Aceasta a făcut posibil ca în anii întunecăti ai dictaturii fasciste, cînd țara, împotriva voinței maselor muncitoare, a fost tîrîtă în războiul criminal antisovietic, Partidul Comunist din România să organizeze și să conducă cu succes pînă la victorie lupta clasei muncitoare, a maselor largi populare, a tuturor forțelor patriotice.

БОРЬБА ТРУДЯЩИХСЯ МАСС, РУКОВОДИМЫХ КПР, ПРОТИВ ПОДГОТОВКИ К ВОЙНЕ В ГОДЫ, ПОСЛЕДОВАВШИЕ ЗА БОЯМИ 1933 г.

РЕЗЮМЕ

Бои железнодорожников и нефтяников 1933 г. оказали глубокое влияние на все дальнейшее развитие революционного движения в Румынии, на историю страны. В годы, последовавшие за этими славными боями, Коммунистическая партия Румынии развернула энергичную деятельность в целях создания широкого антифашистского народного фронта, который воспрепятствовал бы установлению фашистской диктатуры и вовлечению страны в преступную антисоветскую войну, лихорадочно подготавливавшуюся внутренней и международной реакцией.

В настоящей статье освещаются некоторые стороны борьбы, которую трудящиеся массы Румынии вели в 1924—1937 гг. против военных приготовлений буржуазии и помещичества, возглавляемых монархией. После краткого обзора экономических сторон вопроса, связанного с процессом вооружения страны, автор останавливается на самых значительных моментах антиимпериалистической борьбы масс.

Коммунистическая партия Румынии, преодолевая большие трудности, создаваемые условиями работы в глубоком подполье, и несмотря на террор, осуществляемый реакционными буржуазно-помещичьими властями, сумела организовать в эти годы различные выступления, начиная с задерживания производства заводов, работавших на вооружение страны, и кончая устроиством антиимпериалистических собраний и демонстраций, организацией антиимпериалистических выступлений в армии и т.д. В статье показывается, как коммунистическая партия, на основе ценных уроков боев

железнодорожников и нефтяников в 1933 г., смогла вовлечь в эти выступления наряду с пролетариатом широкие массы крестьянства, многих представителей интеллигенции, а также многочисленные элементы средних слоев города и деревни.

Опыт, накопленный КПР со дня своего создания в деле организации антиимпериалистической борьбы масс, обогатился в период 1934—1937 гг. новыми формами и средствами, поднявшими на более высокую ступень всю работу партии. Благодаря этому в мрачные годы фашистской диктатуры, когда против воли трудящихся масс страна была вовлечена в преступную антисоветскую войну, коммунистическая партия могла успешно организовать и довести до победы борьбу рабочего класса, всех патриотических сил за свободу, демократию и мир.

LA LUTTE DES MASSES LABORIEUSES SOUS LA DIRECTION DU P.C.R. CONTRE LES PRÉPARATIFS DE GUERRE DANS LES ANNÉES CONSÉCUTIVES AUX ÉVÉNEMENTS DE 1933

RÉSUMÉ

Les luttes des cheminots et des ouvriers du pétrole de 1933 ont exercé une action profonde sur le développement ultérieur du mouvement révolutionnaire de Roumanie et, partant, sur l'histoire même du pays. Au cours des années consécutives à ces luttes glorieuses, le Parti Communiste de Roumanie a mené une activité soutenue en vue de la création d'un vaste front populaire antifasciste, capable d'empêcher l'instauration de la dictature fasciste et l'engagement de la Roumanie dans la criminelle guerre antisoviétique, préparée fébrilement par la réaction tant intérieure qu'internationale.

La présente étude est consacrée aux aspects de la lutte menée par les masses laborieuses de Roumanie, au cours des années 1934—1937, contre les préparatifs de guerre effectués par la bourgeoisie et les grands propriétaires terriens sous le patronage de la monarchie.

Après un bref examen des aspects économiques liés au processus d'armement du pays, l'auteur s'arrête sur les moments les plus significatifs de la lutte contre la guerre.

Malgré les difficultés résultant de l'illégalité de son activité et de la terreur déchainée contre lui par les autorités réactionnaires du régime bourgeois-agrarien, le P.C.R. a réussi au cours de ces années à organiser les actions les plus variées : ralentissement de la production des fabriques travaillant pour l'armement, réunions et manifestations contre la guerre, actions antimilitaristes dans l'armée, etc. Riche de l'expérience des luttes des cheminots et des ouvriers du pétrole de 1933, le parti communiste a réussi à entraîner dans ces actions, aux côtés du prolétariat, les masses larges de la paysannerie, un nombre considérable d'intellectuels, ainsi que de nombreux éléments des couches moyennes des villes et des villages.

L'expérience accumulée par le P.C.R. dès sa création en matière de lutte des masses contre la guerre s'est enrichie, au cours des années 1934—1937, de formes et méthodes de combat nouvelles, qui ont eu comme effet de porter toute l'activité du parti à un échelon plus élevé. Grâce à ce fait, dans les années sombres de la dictature fasciste, lorsque le pays fut entraîné contre la volonté des masses laborieuses dans la criminelle guerre antisoviétique, le parti communiste a été à même d'organiser et de mener jusqu'à la victoire finale la lutte de la classe ouvrière, la lutte de toutes les forces patriotiques pour la liberté, la démocratie et la paix.

V I A T A S T I I N T I F I C Ă

EXPOZIȚIA 30 DE ANI DE LA EROICELE LUPTE ALE MUNCITORILOR CEFERIȘTI ȘI PETROLIȘTI

Întregul nostru popor a sărbătorit la 16 februarie împlinirea a 30 de ani de la glorioasele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din 1933, una dintre cele mai mărețe și mai impresionante bătălii de clasă ale proletariatului din România. Clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist, în februarie 1933 s-a manifestat cu putere pe scena istoriei ca cea mai înaintată clasă socială, capabilă să lupte și să apere interesele vitale ale întregului popor. Luptele eroice ale ceferiștilor și petroliștilor au constituit în același timp afirmarea puternică a proletariatului din România pe arena internațională în condițiile trecerii la ofensivă a reacțiunii și ale instaurării dictaturii hitleriste în Germania.

În cîinstea aniversării a 30 de ani de la acest important eveniment din istoria patriei noastre s-a deschis la 15 februarie în sala „Dalles” din capitală, expoziția *30 de ani de la eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști*. Expoziția prezintă un mare număr de documente originale, fotografii și facsimile, precum și grafice, hărți etc.

Deoarece luptele din februarie s-au desfășurat pe fondul crizei economice din 1929–1933 care a cuprins lumea capitalistă, expoziția începe prin a prezenta situația social-economică a României în acești ani. Graficele, datele statistice, fotografiile arată că în perioada amintită numărul șomerilor din România era echivalent cu cel al locuitorilor unui mare oraș, 300 000, că producția industrială se micșorase, iar salariul real scăzuse semnificativ, cu 38% față de 1916; situația mizeră a țărănimii apare din datele cu privire la repartiția pămîntului — 25 000 de moșieri dețineau 32,2% din suprafața arabilă a țării, peste 700 000 de familii țărănești erau lipsite de pămînt, în timp ce familia regală poseda 150 000 ha —, ca și din cele referitoare la creșterea, pînă la 37 de miliarde de lei, a datorilor țărănimii cu gospodării pînă în 10 ha. Înrăutățirea situației intelectualilor, funcționarilor și pensionarilor este și ea prezentată pe aceste prime panouri, precum și proporția ridicată a analfabetismului la sate și orașe. Tabloul situației social-economice a României între 1929 și 1933 este întregit prin înfățișarea foarte plastică — sub chipul unei imense hidre — a înfeudării României capitalului străin: datele arată că circa 75% din capitalurile societăților anonime industriale aparțineau monopolurilor străine. Această perioadă cunoaște o puternică ascuțire a principalei contradicții de clasă, aceea dintre proletariat și burghezie. În anii crizei s-a intensificat lupta muncitorilor împotriva exploatației capitaliste și înfeudării țării monopolurilor imperialiste.

Panourile următoare prezintă activitatea sindicatelor unitare. Pe o hartă a țării sunt fixate principalele centre în care ele erau organizate. Se menționează că la Congresul de la Ti-

mîșoara, ținut în aprile 1929, au fost reprezentate 234 sindicate (după datele cunoscute pînă acum). Sediile sindicatelor unitare au fost închise și sigilate. O telegramă din 13 aprilie 1929 a Directiei poliției și siguranței generale către prefectii de județe arată teroarea dezlănțuită împotriva muncitorilor. „Guvernul a urmărit — se scrie în telegramă — să evite propaganda comunistă și incidentele la care ea ar putea da naștere. Veți lua măsuri ca să nu se autorizeze [ze] sindicatelor unitare sau organizațiunile muncitorești comuniste să țină întruniri în alte săli publice”.

La chemarea partidului comunist, a organizațiilor U.T.C. și a sindicatelor unitare din Petroșani și Vulcan, din Lupeni și Petrila, din Lona și Aninoasa, muncitorii s-au ridicat, pornind șîrul luptelor greviste din 1929. Materialele expuse înfățișează creșterea conflictelor de muncă (317 în 1929, cu 101 500 de participanți) în industria petrolieră — la „Steaua română”, „Concordia”, „Astra română” — aduc date despre intrunirile protestatare ale personalului C.F.R. de la Buzău, R.-Sărăt, Sinaia, despre agitația lucrătorilor croitori de la fabrica „Cehoslovaca” din București, despre luptele minerilor din Valea Jiului. Notele Siguranței generale dezvăluie reprimarea singeroasă a grevei de la Lupeni. Printre ele, un „tablou de locuitorii decedați la 6 august 1929, împușcați”, cu numele celor 22 de muncitori uciși.

Anul 1930 a fost și el bogat în evenimente. Acțiunile muncitorilor împotriva concedierilor și represiunii erau conduse de comuniști. În acest an, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost ales membru al Comitetului local al P.C.R., al comisiei locale a sindicatelor unitare din Galați. Sunt expuse documente referitoare la intensificarea activității P.C.R. în vederea făuririi frontului unic muncitoresc. Printre exponate sunt: manifestul Comitetului de acțiune al greviștilor siderurgiști din Calan, fotografie sediului sindicatelor unitare din Galați, o alta care înfățișează baricadarea lucrătorilor greviști de la fabrica „Lemaître”, portretul muncitorului metalurgist Petre Ionescu ucis în timpul acestei greve. Sunt înfățișate apoi acțiunile ceferiștilor împotriva concedierilor și măsurilor de represiune (datele arată că în 1930, numai la C.F.R. fusese reprezentate 15 108 muncitori). Pe harta țării sunt punctate principalele centre feroviare unde au existat organizații ale P.C.R. Între 1930 și 1932: Atelierele C.F.R. „Grivița”, „Nicolina”-lași, Galați, Pașcani, Dej, Cluj și.a.

Cîteva documente consemnează ridicarea maselor muncitoare la luptă împotriva primei curbe de sacrificiu: o fotografie a demonstrației ceferiștilor din București la 29 ianuarie 1931, protestul ceferiștilor din toată țara împotriva primei curbe de sacrificiu, un fragment din manifestul C.C. al P.C.R.: *Partidul comunist vă cheamă la luptă pentru cucerirea revendicărilor voastre*.

Un panou special este consacrat Congresului al V-lea al P.C.R. ținut între 3 și 24 decembrie 1931. Sunt redate aici ordinea de zi a lucrărilor, precum și numărul — 215 — al organizațiilor de partid din toată țara reprezentate la acest important congres. Definind obiectivele și stabilind linia strategică și tactică pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă, Congresul al V-lea a dat prețioasa indicație de a se întări legăturile partidului cu masele muncitoare, mai ales cu detașamentele de frunte ale proletariatului: ceferiștii, minerii, petroliștii.

La elaborarea și traducerea în practică a indicațiilor Congresului al V-lea, o mare contribuție a adus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. La sfîrșitul anului 1931, muncitorul electrician Gh. Gheorghiu fusese mutat „disciplinar”, pentru activitatea sa revoluționară din atelierele gălățene, la Dej. În acest oraș, el a desfășurat o intensă muncă de organizare a ceferiștilor. Printre exponatele din această perioadă, se află o fotografie a sediului sindicatelor muncitorilor ceferiști din Dej, precum și o notă a Siguranței în care se relatează că tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej demasca activitatea oportunistă a conducerii Uniunii sindicatelor C.F.R. În urma intensei activități duse de el, muncitorii ceferiști din Dej au ales o nouă conducere a sindicatelor pe baza frontului unic de jos din care făceau parte muncitori comuniști, social-democrați și fără de partid.

Sub forma unei machete este prezentată casa din București, de pe strada Mitropolitul Grigore nr. 69, în care a avut loc la 20 martie 1932 Conferința pe țară a muncitorilor ceferiști. Așa cum se arată pe panou, cu acest prilej s-au întrunit delegați din București, Iași, Galați, Pașcani, Dej, Cluj, Turnu-Severin, Oradea. Conferința a ales, pe baza frontului unic de jos, Comitetul Central de Acțiune pe țară. Acest comitet a îndeplinit sarcina de organ de conducere al luptelor muncitorilor ceferiști, avind ca secretar pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, al cărui portret se află în centrul panoului. Alături, foaia de titlu a ziarului „Lupta C.F.R.”, organ de apărare a intereselor muncitorilor și funcționarilor ceferiști, precum și facsimilul manifestului din 20 martie 1932 al Comitetului central de acțiune al muncitorilor ceferiști, în care se sublinia că „numai prin lupta revoluționară a tuturor muncitorilor și funcționarilor săraci de la C.F.R. vom putea opri ofensiva burgheziei. Numai prin organizarea luptei hotărîte și a grevei generale vom impune revendicările noastre”.

În anii premergători luptelor eroice din ianuarie-februarie 1933 s-au ridicat din rândurile clasici muncitoare conducători revoluționari încercați. Panourile expoziției redau portretele tovarășilor Chivu Stoica, Gheorghe Vasilichi, Ilie Pintilie. Un ordin circular al Siguranței generale, redat în facsimil, recomanda în iulie 1932 să se vegheze asupra lui Gh. Gheorghiu care primise din partea Comitetului Central al P.C.R. sarcina menținerii legăturii între organizațiile din Transilvania și București și a reorganizării sindicatelor ceferiste. Într-adevăr, în perioada iunie-septembrie 1932 s-a intensificat activitatea comitetelor de acțiune pe țară ale ceferiștilor. Materialele expuse ilustrează acest fapt. Sunt prezentate: fotografia casei din Iași, de pe strada Clopotari, unde s-au ținut ședințele comitetului local de acțiune, relatarea din „Lupta C.F.R.” a demonstrației din iunie a muncitorilor de la Atelierele C.F.R.-Galați, fotografia sediului sindicatelor C.F.R. din Cluj unde a avut loc în aceeași lună Congresul muncitorilor ceferiști, documente în legătură cu conferința organizată în septembrie 1932 de către Comitetul central de acțiune și comitetele regionale de acțiune din Moldova și Transilvania.

Spre sfîrșitul anului 1932, acțiunile muncitorimii conduse de partid se înmulțesc, se intensifică. Pe un panou este expusă broșura intitulată *Silueta actuală și sarcinile imediate ale P.C.R.*, care cuprinde hotărîrile ședinței plenare a Comitetului Central al P.C.R. din octombrie 1932. Exponatele ilustrează organizarea în luniile noiembrie-decembrie a acțiunilor de luptă ale şomerilor, ca și creșterea numărului conflictelor de muncă în 1932 la 328, cu 62 124 de participanți.

Anul 1933 a inceput prin aplicarea celei de-a treia curbe de sacrificiu asupra salariailor oamenilor muncii. Datorită acestui fapt, ampolarea luată de acțiunile maselor muncitoare a crescut și ea este concretizată în expoziție prin cifra care arată că au avut loc acțiuni muncitorești în 1 408 întreprinderi. Numeroase exponate prezintă demonstrațiile oamenilor muncii, petiții ale țărănilor, precum și documente ale P.C.R. din această perioadă.

La 28 ianuarie s-a declarat prima grevă la Atelierele Grivița. Manifestul expus pe panou arată că ceferiștii au fost timp de trei ore stâpini atelierelor; el se încheie cu cuvintele: „Înainte, la luptă, pînă la izbîndă”. Peste numai două zile, din nou o grevă la Atelierele Grivița. Pentru ziua de 2 februarie, evenimentele sunt consimilate pe ore, așa cum au decurs. Pe un panou imens se pot citi cuvintele care subliniază că „greva s-a caracterizat prin folosirea unor forme superioare de luptă: ocuparea întreprinderii însoțită de organizarea unei largi solidarități din afară”. Aceeași largă solidaritate s-a manifestat la Iași, Galați, Pașcani, Cluj, Oradea, Constanța. Muncitorii ceferiști s-au ridicat la luptă în întreaga țară, însăjumîntind pe guvernări, care trec la declararea stării de asediu. Sunt redate în expoziție facsimile din zilele burgheze care anunță acest eveniment, ca și ordonanța Corpului II Armată prin care erau dizolvate toate organizațiile muncitorești.

Cu lupta ceferiștilor s-au solidarizat puternic muncitorii petroliști, luptând în același timp și pentru revendicări proprii. Exponatele infățișeză numeroase aspecte din grevele iz-

bucnite pe Valea Prahovei la „Astra română”, „Unirea”, „Orion”, care au fost însoțite de manifestații pe străzile orașului Ploiești, precum și în legătură cu cea din 1 februarie de la „Româno-americana”, în care muncitorii au ocupat întreprinderea. Muncitorii petroliști de pe Valea Prahovei au ajuns în aceste zile la violente ciocniri de stradă cu jandarmii și polițiștii și, în urma arestării delegaților lor, au luat cu asalt sediul poliției din Ploiești, eliberezindu-i pe cei arestați.

In noaptea de 14–15 februarie au fost arestați conducătorii muncitorimii; pe un panou se află fotografia tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej în momentul arestării.

Expoziția acordă, după cum este și firesc, un spațiu larg evenimentelor din zilele de 15–16 februarie, care au constituit momentul culminant al eroicelor lupte din 1933. O fotografie imensă redă chipurile greviștilor de la Grivița și, suprapuse pe ea, revendicările prezentate de ei. Alături, o dioramă înfățișând Atelierele Grivița în acea perioadă și sirena care a dat semnalul înelperii luptei. O fotografie luată în fața intrării în ateliere arată grupuri alcătuite din muncitori, studenți, țărani de lîngă București care-și manifestau solidaritatea cu greviștii; altele înfățișeză detașamentele de jandarmi aduse pentru reprimarea luptei muncitorilor.

Ziua de 16 februarie a însemnat începutul reprimării grevei de către guvernul burghezo-moșieresc, care a cerut armatei să tragă în muncitori. Pe un panou se află fotografiile și dosarele a patru muncitori uciși: Dumitru Popa, Vasile Roaită, Gheorghe Popescu, Dumitru Mayer; pe fiecare dosar este menționat felul rănirii, „prin armă cu foc”, dar toate poartă mențiunea „omor scuzabil”.

În mijlocul sălii în care sunt înfățișate luptele din ianuarie-februarie 1933 se află macheta Atelierelor Grivița, dominată de statuia impunătoare – fragment dintr-o compoziție sculpturală de mari proporții – simbol al muncitorului revoluționar.

Deosebit de sugestivă este marea hartă a țării, care redă amploarea luptelor muncitorimii conduse de partidul comunist între anii 1929 și 1933. Prin lumini de diferite culori, care se aprind succesiv atât pe hartă, cât și pe legenda explicativă alăturată ei, se poate urmări desfășurarea cronologică a evenimentelor. Totodată, această hartă, care cuprinde o mare multime de chipuri omenești fotografiate și aplicate pe sticlă, ilustrează uriașul val de solidaritate a maselor din întreaga țară cu muncitorimea ceferistă.

În ciuda terorii dezlașnute de guvernanti, această solidaritate s-a manifestat cu tărIE în tot cursul anului 1933. Printre exponate se disting protestele muncitorilor din Valea Jiului, ale textiliștilor din Buhuși și Timișoara, ale învățătorilor din Alba-Iulia, Dolj, Hunedoara, Sibiu; muncitorii fabricii de bitum de la Derna au arborat pe fabrieă steagul roșu și au scris: „Muncitori, uniți-vă în luptă cu muncitorii de la Grivița”. În numeroase sate din fostele județe Ilfov, Romanați, Constanța, Covurlui au avut loc acțiuni de solidarizare cu greviștii.

Documentele prezентate în expoziție dovedesc că procesul din 1933–1934 de la București și Cariova înscenat conducătorilor muncitorimii ceferiste și petroliști s-a transformat într-o tribună de demascare a regimului burghezo-moșieresc, de propagare a politicii partidului. „Acuzații” implicați în proces au devenit acuzatori, în numele clasei pe care o reprezentau. „Nu eu acuz – a spus atunci tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej –, poporul muncitor acuză! și el trebuie să afle, mai ales din această sală, că, cu orice impotriviri, va veni vremea răspunderilor pentru acei care i-au hărăzit o soartă de robi”.

Prin acțiunea de largă solidarizare a maselor muncitorești cu conducătorii ceferiștilor și petroliștilor, prin întreaga serie de moțiuni, scrisori, mesaje provenite de la diferite categorii sociale care cereau eliberarea arestaților, procesul din 1933–1934 a constituit continuarea prin alte mijloace a luptelor din ianuarie-februarie 1933. Depozitele demascatoare de la proces ale conducătorilor muncitorimii, ca și o serie de moțiuni și memorii care cereau eliberarea lor, sunt prezente pe panourile expoziției, ca și fotografia clădirii în care a funcționat tribunalul militar din Craiova în iulie 1934.

În expoziție sunt înfățișate numeroase și variate documente care arată că solidaritatea proletară internațională s-a manifestat puternic și cu prilejul luptelor muncitorimii din România anilor 1933—1934. Pe planiglobul prezent în această sală, luminile aprinse deasupra diferitelor țări de pe tot globul, a Uniunii Sovietice și Franței, Uruguayului și Marocului, Italiei și Cehoslovaciei, ilustrează acest fapt, ca și articolele din : „Pravda”, „Izvestia”, „Unită”, „Arbeiterzeitung”, „Soccorso rosso”, „Daily Worker”, „Gazeta Warszawska”; o moțiune a lucrătorilor din New York cere în iunie 1934 eliberarea conducătorilor muncitorimii din România ; „Ecoul solidarității proletare va parveni, în pofida cenzurii, proletariatului român” — se scria în ziarul „L'Humanité”. Se pot citi totodată numeroase cărți poștale trimise de muncitori pe adresa Legației României la Paris, în care se cerea „eliberarea inculpaților nevinovați” sau se exprima disprețul pentru clasa conducătoare și rege, încheindu-se cu cuvintele : „Trăiască România țăranilor și muncitorilor”; un feroviar din Marsilia scriează aceste rinduri : „Eliberați-i pe toți, căci pentru noi, muncitorii, ei sunt eroi și frații noștri”.

În aceeași sală se află și harta României pe care sunt însemnate închisorile în care burghezia și moșierimea au aruncat pe cei mai buni fii ai clasei muncitoare, ai poporului nostru. Doftana, Mislea, Jilava, Văcărești, Aiud sunt numai cîteva din cele 14 locuri de întemnițare. Lîngă hartă, fotografia tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej închis la Doftana; într-o casetă de sticlă se află foite de țigără pe care comuniștii conspectau, în închisorile transformate în universități de partid, operele clasnicilor marxism-leninismului.

O cifră edificatoare cuprinsă într-un material din expoziție arată că numărul organizațiilor de partid crescuseră de la 215 cîte erau în 1931, la 313 în 1933. Numeroase grafice, fotografii și facsimile arată că luptele muncitorilor ceferiști și petroliști au avut o puternică influență asupra întregii dezvoltări a mișcării muncitorești din România. Articolele din presă fac cunoscuțe noi mari demonstrații și greve muncitorești care au avut loc în anii următori în toată țara : greva celor 4 000 de textiliști de la Buhuși, greva generală de la Anina, mareea demonstrație în front unic de la Malaxa și Titan. Un întreg panou prezintă facsimile din presa ilegală și legală a partidului : „Cuvînt nou”, „Brazda”, „Arena”, „Amicii U.R.S.S.”, „Cazarma”, „Petrolistul roșu”, precum și materiale cu privire la constituirea asociației „Amicii U.R.S.S.”, Blocului Democratic. Toate aceste exponete ilustrează faptul că lupta maselor populare conduse de P.C.R. a cunoscut o continuă dezvoltare în perioada care a urmat eroicelor lupte din 1933.

Ultima sală a expoziției înfățișează vizitatorului cîteva dintre realizările României socialiste : uriașul baraj de la Bicaz, furnalul de la Reșița, Calea Griviței de azi cu frumosul ei aspect arhitectonic. Pe ultimul panou al expoziției sunt înscrise cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej : „Azi steagul glorios al partidului, care nu s-a plecat niciodată în fața dușmanului, flutură biruitor deasupra României socialești. N-au fost zadarnice jertfele, sacrificiile atât timp de aproape luptă de clasă. Oropsiții soartei, cci jefuiți și exploatați la stînge de capitaliști și moșieri, cei care ieri — cum spune cîntecul — nu erau nimic în lume, sunt azi totul, sunt stăpînii țării și ai soartei lor.”

Prin conținutul deosebit de variat și valoros al materialului expus, expoziția reușește să redea o imagine completă a eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor în toată măreția lor.

Coralia Fotino

EXPOZIȚIA PERMANENTĂ *LUPTA REVOLUTIONARĂ A PROLETARIATULUI DIN REGIUNEA PLOIEȘTI*

În clădirea Palatului culturii din Ploiești se află amenajată una dintre secțiile Muzeului regional de istorie, *Lupta revoluționară a proletariatului din regiunea Ploiești*. Deschisă la 15 februarie 1957, expoziția permanentă își propune să oglindească cu ajutorul unui bogat și variat material muzeistic lupta desfășurată de muncitorii și țărănești din regiunea Ploiești, începând din secolul al XIX-lea pînă la 23 August 1944.

Prezentarea tematică, bazată pe un lot de piese originale de certă valoare istorică, pe un material auxiliar în general bine selectat, dă acestei expoziții trăsăturile unui muzeu de sine stătător. Ideile de bază ale colectivului de organizare pot fi urmărite în încercarea de a reda cronologic, pe anumite categorii de probleme, tema tratată, prin dozarea exponatelor în aşa fel, încît originalul să-și găsească locul cuvenit.

Prima sală a expoziției prezintă mișcarea muncitorească din secolul al XIX-lea pînă în 1906. Un document din 5 februarie 1813, redat în fotocopie, semnalează un conflict de muncă la Telega, cca mai veche salină din regiunea Ploiești. Deosebit de instructivă este macheta unei instalații pentru extracția petrolului (hecna), precum și un steag al breslei minerilor din 1855. Procesul de dezvoltare a industriei extractive și de prelucrare a fost însoțit de stabilirea unor grele condiții de trai pentru muncitori, de accentuarea luptei acestora. Cu ajutorul unor grafice, hărți, fotografii și texte, expoziția ilustrează lupta muncitorilor din regiunea Ploiești pentru înființarea primului cerc socialist (1876), a sărbătoririi zilei internaționale a oamenilor muncii, a creării P.S.D.M.R. O hartă menționează că la Congresul de constituire a P.S.D.M.R. au luat parte delegații a 5 cluburi și organizații profesionale din Ploiești. Exponate originale, ca manifestul antidinastic din 1893, sau ca numere ale ziarelor „Drepturile omului”, „Munca”, „România muncitoare”, atestă răspîndirea presei muncitorești la Ploiești în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea.

Cu ajutorul unor fotocopii este prezentată greva brutarilor ploieșteni din 1905, a cizmarilor din Buzău din 1906 și.a. Un spațiu important din economia sălăii a fost rezervat vietii și luptei militantului revoluționar Ștefan Gheorghiu. Expoziția cuprinde fotografie casei în care a trăit și a monumentului ridicat în cinstea lui în anii puterii populare, o fotografie originală făcută cu ocazia înființării în 1906 a sindicatului chelnerilor din Ploiești, precum și scrisori, prezentate în original, adresate diferiților muncitori ploieșteni. Deosebit de interesantă este macheta casei în care a luat ființă în 1904 cercul cultural „România muncitoare” din Ploiești. Alături de silueta clădirii sunt prezentate cărți și reviste care se aflau în biblioteca cercului.

Ultima temă prezentată în prima sală este aceea a eoului revoluției burghezo-democratice din Rusia din 1905–1907 în regiunea Ploiești. Materialul muzeistic folosit prezintă o valoare istorică deosebită. Sunt expuse fotografii originale ale marinarilor potemkiniști, caiete cu însemnările acestora, obiecte personale ce au aparținut unora dintre cei peste 70 de revoluționari ruși ce s-au stabilit în orașul și regiunea Ploiești. Cîteva texte și fotocopii după ziarul „România muncitoare” reflectă puternicul ecou al evenimentelor din 1905–1907 din Rusia printre muncitorii din Ploiești.

Sala a doua a expoziției este consacrată luptelor țărănești de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și din primul deceniu al secolului al XX-lea. Folosind în mod judicios o serie de grafice, hărți, documente și obiecte originale, tratarea muzeistică reușește să dezvăluie cauzele și desfășurarea răscoalelor țărănești din 1888–1889, din 1907, precum și metodele folosite de burghezie și moșierime pentru înăbușirea acestora.

Atât pentru evenimentele din 1888—1889, cât și pentru cele din 1907, sunt alcătuite grafice privind repartiția proprietății rurale, precum și hărți ale regiunii Ploiești, cu precizarea localităților unde au avut loc răscoale țărănești. Cîteva fotocopii de documente prezintă condițiile grele de viață ale țărănilor și desfășurarea răscoalei în satul Vadul Părului, comuna Scorțeni, Cocorăști, Chiojdeanca ș.a. Pentru tratarea problemei marii răscoale țărănești din 1907 mai sunt folosite copii după cunoșterile lucrării ale lui O. Băncilă, un basorelief consacrat luptei țărănilor de la Podul Buzăului ș.a. În ultima parte a acestei săli sunt expuse fotografii privind festivitățile închinante împlinirii a 50 de ani de la răscoala din 1907, care a avut loc în comuna Răzvad (raionul Tîrgoviște), Podul Buzăului ș.a.

Cea de-a treia sală cuprinde un bogat material ilustrativ referitor la poziția muncitorilor din Ploiești față de războaiele balcanice și lupta acestora împotriva participării României la primul război mondial imperialist. Cele două ediții ale manifestului *Războiul războiului*, dintre care una lansată chiar la începutul primului război balcanic, apărută sub semnătura lui Ștefan Gheorghiu, iar a doua secasă de către cercul „Propaganda socialistă”, un apel lansat de către Comisia locală a sindicatelor și de secția Partidului Social-Democrat din Prahova, prin care muncitorii, țărani și toți ceilalți oameni ai muncii erau chemați la luptă împotriva exploatației capitaliste și a războaielor, fotografii ale unor demonstrații muncitorești din Valea Prahovei, o fotografie a participanților la Congresul sindical de la Ploiești din 5—7 ianuarie 1914, ținut pentru prima dată separat de Congresul Partidului Social-Democrat, sunt mărturiile luptei muncitorimii înaintate din regiunea Ploiești, în frunte cu Ștefan Gheorghiu, împotriva exploatației, a războaielor de jaf și cotropire, precum și împotriva oportunistilor din conducerea P.S.D.

Exponate despre însemnatatea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și desfășurarea luptelor revoluționare din țara noastră sub influența imediată a acesteia sunt prezentate în restul sălii; dintre acestea menționămapeluri către soldați de a fraterniza cu muncitorii revoluționari, precum și apelurile lansate de grupurile comuniste care își desfășurau ilegal activitatea în diferite orașe din teritoriul ocupat de armatele germane, printre care și în Ploiești.

Săla a patra, mult mai spațioasă decât celelalte, înmănuiează evenimentele dintre anii 1919 și 1944, reliefând mai ales acele aspecte din istoria partidului comunist la care muncitorimea din orașul și regiunea Ploiești, și în special petroliștii, și-au adus o importantă contribuție.

Două panouri cu documente și fotografii amintesc de luptele revoluționare din 1919—1920 de pe Valea Prahovei, care au culminat cu greva generală din octombrie 1920. Greva generală din octombrie 1920 a arătat proletariatului din țara noastră, muncitorilor de pe Valea Prahovei, după cum rezultă și din exponatele prezentate, necesitatea de a avea în frunte un partid politic revoluționar, marxist-leninist, capabil să-l conducă în luptă pentru răsturnarea burgheziei și moșierimii.

Crearea P.C.R. este marcată printr-o placă masivă de marmură albă, pe care este gravat textul: „Înființarea P.C.R. a constituit o victorie istorică a leninismului împotriva oportunistului și reformismului în mișcarea muncitorească”. Deasupra acesteia se găsește o hartă reprezentând secțiile partidului socialist care au trimis delegați la congresul de constituire al P.C.R., un desen (copie după o pictură a lui D. Știubei) care înfățișează momentul votării de către delegați a afiliierii la Internaționala Comunistă. Într-o vitrină alăturată sunt expuse documente, originale sau în foto-copie, referitoare la lupta muncitorilor de pe Valea Prahovei pentru înființarea P.C.R. Printr-o placă și printr-un desen al casei din Ploiești unde și-a ținut lucrările, este prezentat Congresul al II-lea al P.C.R. din 1922.

În continuare, numeroase documente, fotografii, grafice, desene ilustrează lupta muncitorimii din regiunea Ploiești, organizată și condusă de P.C.R. pentru apărarea intereselor muncitorilor în perioada stabilizării relative a capitalismului. Dintre acestea mai semnifi-

cative sănt fotografiile unor case conspirative unde organizația județeană Prahova a P.C.R. și-a dus activitatea în diverse etape, moțiunile și rezoluțiile adoptate la Congresele III și IV ale P.C.R., extrase din ziarele muncitorești ilegale sau legale de partid care demascau situația de cruntă mizerie a muncitorilor din întreprinderile petroliere sau din alte ramuri industriale, proteste împotriva dizolvării de către autorități a sindicatelor, ca și alte materiale interesante privitoare la lupta maselor.

La loc de cinstă sănt înfățișate luptele muncitorimii petroliste conduse de partidul comunista în perioada crizei economice dintre 1929 și 1933. Un frumos basorelief, operă a sculptorilor Gh. Coman și Gh. Demion, încadrat de două picturi de dimensiuni impunătoare, executate de artiștii Simnea Vasiliu și Petre Bedivan, marchează una dintre cele mai glorioase pagini din trecutul revoluționar al muncitorilor de pe Valea Prahovei: luptele eroice din ianuarie-februarie 1933. Pe lîngă aceste exponate, numeroase documente și fotografii arată că, după exemplul luptelor ceferiste, petroliștii de la întreprinderile „Orion”, „Astra română”, „Româno-americana” și a., au luptat cu înșuflătire și dărzenie împotriva politicii burgheziei și moșierimii, reușind, în majoritatea cazurilor, să impună revendicările lor.

Sala mai cuprinde aspecte privitoare la aportul adus de muncitorii din regiunea Ploiești la lupta grea și plină de sacrificii desfășurată de P.C.R. împotriva fascizării țării, pentru crearea Frontului popular antifascist, împotriva dictaturii regale. Un spațiu important a fost acordat luptei comuniștilor din Inchisori, în special a celor de la Doftana, care, cu toate schinguiurile zbirilor Siguranței, au continuat să militeze pentru triumful ideilor înaintate ale marxism-leninismului. Alături de numeroase documente, în mijlocul sălii este expusă macheta Inchisorii Doftana și obiecte ce au aparținut celor închiși sau au fost lucrate de aceștia în timpul înțemnițării. Mai multe materiale arată că în anii grei ai dictaturii militare-fasciste, cînd clasele dominante au împins țara în prăpastia războiului criminal antisovietic, partidul comunista fost singura forță politică care s-a ridicat cu hotărîre în apărarea intereselor naționale, la această luptă aducîndu-și contribuția și muncitorii de pe Valea Prahovei.

Sala se încheie cu un panou consacrat înfăptuirii insurecției armate din august 1944. Sunt expuse hărți cu zonele de acțiune ale grupului de partizani, schițe privitoare la mersul operațiilor militare, fotografii și alte materiale. Exponatele ilustrează faptul că în timpul insurecției, atât în capitală, cât și pe Valea Prahovei, formațiile de luptă patriotice și ostașii au dat numeroase pilde de victorie în luptele duse împotriva hitleriștilor. În aceste lupte muncitorii de pe Valea Prahovei au reprezentat forța cea mai activă. Timp de mai multe zile petroliștii de la „Vega”, „Româno-americana”, „Astra română” etc. au luptat împotriva hitleriștilor, dejucîndu-le planurile de distrugere a rafinăriilor, așa cum o dovedesc documentele vremii. Pe o placă de marmură este sintetizată semnificația insurecției armate victorioase din august 1944, care „a deschis o eră nouă în istoria poporului român, însemnat începutul revoluției populare, care a schimbat din temelii viața țării”.

Cu aceasta se încheie expoziția *Lupta revoluționară a proletariatului din regiunea Ploiești*.

Expoziția reprezintă un important mijloc de documentare și educare a oamenilor muncii în spiritul tradițiilor glorioase de luptă ale clasei muncitoare sub conducerea partidului. În ultimii ani, cercetările istorice asupra mișcării muncitorești au îmbogățit cu date și teze noi cunoașterea trecutului de luptă a proletariatului. Privită în lumina acestor noi date, expoziția prezentată mai sus necesită unele îmbunătățiri atât în privința conținutului tematic, cât și al modului de prezentare. Se impune o mai judicioasă selectare și dispunere a pieselor muzeistice în raport cu importanța ideilor tratate. Astfel, considerăm că este necesară îmbogățirea cu noi exponate a temelor privind începuturile mișcării muncitorești din regiunea Ploiești, lupta P.C.R. împotriva războiului antisovietic, organizarea și conducerea de către P.C.R. a insurecției

armate din august 1944. La prezentarea luptelor țărănești va trebui să se includă exponate din care să reiasă sprijinul acordat acestora de către muncitorii.

Ar fi de dorit ca expoziția să ilustreze lupta revoluționară a muncitorilor din întreaga regiune și din toate ramurile industriale, redându-se în felul acesta atât acțiunile muncitorilor petroliști, cât și aceleia ale minerilor, ceferiștilor, muncitorilor din industria ușoară etc. Uncle im bunătăți se pot aduce în cadrul actual de expunere prin eliminarea materialelor ce se repetă, precum și a exponatelor care nu au contingență cu luptele muncitorilor din regiunea Ploiești. În lumina documentelor de partid și a ultimelor cercetări, este necesară revizuirea unora dintre textele expoziției.

Expoziția *Lupta revoluționară a proletariului din regiunea Ploiești*, organizată de Muzeul regional de istorie Ploiești, reprezintă o realizare importantă în opera de educare a oamenilor muncii în spiritul tradițiilor înaintate de luptă ale poporului nostru.

C. Căzănișteanu și P. Panait

MUZEUL PROCESUL LUPTĂTORILOR CEFERIȘTI ȘI PETROLIȘTI DIN IUNIE–IULIE 1934 DE LA CRAIOVA

La Craiova, în urmă cu cîțiva ani, în clădirea în care s-au desfășurat dezbaterile procesului, a fost deschis Muzeul *Procesul luptătorilor ceferiști și petroliști din iunie-iulie 1934*. Prin documentele expuse, muzeul înlesnește vizitatorilor — al căror număr este în continuă creștere — cunoașterea unui moment însemnat din lupta dusă de clasa muncitoare, condusă de partidul comunist, împotriva regimului burghezo-moșieresc.

În prima sală a muzeului sunt expuse materiale privitoare la situația economică grea a României în perioada crizei economice mondiale din 1929–1933, la creșterea mizeriei maselor ca urmare a curbelor de sacrificiu, a șomajului etc. Din aceste materiale reies clar cauzele pentru care muncitorii ceferiști și petroliști, conduși de P.C.R., s-au ridicat cu hotărire la luptă. Tot aici sunt expuse rezoluțiile Congresului al V-lea al P.C.R., documente referitoare la formarea și activitatea Comitetului central de acțiune pe țară al muncitorilor ceferiști, precum și a comitetelor de acțiune locale.

Sala următoare, în care erau introduse „acuzații” și „marterii” — o cămăruță cu trei-patru bănci — cuprinde un material deosebit de interesant. Pe o hartă a țării sunt înfățișate localitățile unde în 1929–1933 au avut loc lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști. Sunt expuse apoi documente care ilustrează desfășurarea eroicelor lupte ale muncitorilor din ianuarie-februarie 1933. Alături sunt expuse alte materiale, cuprinzând cereri ale oamenilor muncii din Franța, Belgia, Cehoslovacia și alte țări trimise Consiliului de război din București pentru știngerea procesului, ordonanța Consiliului de război din iulie 1933, ziarul „Deșteptarea”, organ al Comitetului central al Ajutorului Roșu din România, cu două subtitluri pronunțate intitulate *Se apropie ziua procesului ceferist* și *Cum să ducem lupta pentru eliberarea ceferiștilor* etc.

În sala în care a avut loc procesul, unde există boxa de la care conducătorii muncitorilor ceferiști și petroliști implicați în proces s-au transformat din acuzați în acuzatori ai regimului burghezo-moșieresc, banca pe care luau loc avocații apărării, masa de la care vorbeau avocații apărării și masa mare a Consiliului de război, sunt expuse de asemenea materiale valoroase. Printre acestea se găsesc o fotocopie a ziarului „Apărarea ceferiștilor”, apărut la Craiova în timpul rejudecării procesului, care publica protestele muncitorilor, țărănilor, intelectualilor împotriva procesului și cererile lor de a-i elibera pe arestați; ziarul informa totodată

oamenii muncii despre felul în care se desfășura procesul. Pe un perete este expus tabloul mărit, care înfățișează pe luptătorii ceferiști duși de poliție spre tribunal.

La procesul de la Craiova, conducătorii muncitorilor ceferiști și petroliști, și în primul rând tovarășii Gheorghe Gheorghiu-Dej și Chivu Stoica, au transformat, aşa după cum reiese și din materialul expus, sala de judecată într-o tribună de la care au fost demascați cei care au organizat măcelul de la Atelierele Grivița, au instaurat teroarea și au înscenat procesul. În același timp, ei au arătat starea de mizerie în care erau ținuți muncitorii, necesitatea organizării lor, cum au fost organizate și în ce fel s-au desfășurat luptele din ianuarie-februarie 1933. În sala procesului sunt de asemenea expuse fragmente din declarațiile sutelor de martori cătați la proces, care s-au declarat solidari cu lupta muncitorimii ceferiste și petroliști, au relevat justițeja revendicărilor pentru care au luptat, ceeaند stingerea procesului și eliberarea celor arestați. Procesul de la Craiova a avut un larg ecou în străinătate, fapt reflectat în diferite exponate: scrisori, telegramme, venite din numeroase țări, printre care U.R.S.S., Franța, Cehoslovacia etc., în care se exprimă simpatia și solidaritatea față de conducătorii ceferiști arestați, se cere punerea lor în libertate. Pe ultimele panouri ale sălii sunt înfățișate fișele de incarcere ale tovarășilor Gheorghe Gheorghiu-Dej și Chivu Stoica.

Muzeul *Procesul luptătorilor ceferiști și petroliști din iunie-iulie 1934*, înfățișând principalele momente din timpul procesului, constituie una dintre numeroasele mărturii ale luptei grele pe care clasa muncitoare condusă de partidul comunist a dus-o împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru construirea unei vieți noi.

I. Călin

R E V I S T A R E V I S T E L O R

Aniversarea a 30 de ani de la eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933 în presa și publicațiile din țară și în străinătate

Aniversarea celor trei decenii care au trecut de la eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933 a avut un larg răsunet în întreaga noastră presă, care a publicat pe această temă materiale numeroase și variate.

Toate ziarele și revistele care apar în țara noastră au consacrat în ziua aniversării, la 15 februarie (sau, în funcție de periodicitatea apariției lor, la cea mai apropiată dată), cte un substanțial articol de fond, în care se expune în mod concentrat istoricul și se subliniază însemnatatea evenimentelor de acum 30 de ani.

La 16 februarie, presa a publicat ample relatări de la adunarea solemnă care a avut loc în sala Palatului Republicii Populare Române în după-amiaza zilei de 15 februarie 1963, cu prilejul celei de-a 30-a aniversări a eroicelor lupte din februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști. Ziarele centrale și locale au publicat în întregime cuvântarea rostită cu acest prilej de tovarășul Chivu Stoica, membru al Biroului Politic, secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

La 17 februarie, cînd a fost sărbătorită ziua ceferiștilor, organele de presă din țara noastră au consacrat de asemenea spații in-

semnate acestei tradiționale sărbători, care a căpătat o semnificație și mai profundă în acest an, datorită celei de-a 30-a aniversări a luptelor din 1933.

În zilele ce au urmat sărbătoririi luptelor din 1933, presa centrală a publicat relatări deosebit de ample asupra deschiderii și conținutului expoziției din București, de la sala Dalles, consacrată aniversării a *30 de ani de la eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști*. Asemenea relatări sunt însoțite de fotografii reprezentînd pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej și pe ceilalți conducători de partid și de stat în mijlocul unui grup de participanți la luptele din 1933. „*Sfîntea*” din 17 februarie publică articolul semnat de Ion Mărgineanu și Victor Vlăduț (*Imaginea unor lupte eroice*), în care faptele istorice sunt descrise amănunțit, pe baza expoziților; articolul este însoțit de o fotografie reprezentînd pe conducătorii de partid și de stat la inaugurarea expoziției și de alte două fotografii din expoziție, axate pe oglindirea solidarității oamenilor muncii din întreaga țară și pe constituirea Comitetului central de acțiune pe țară al muncitorilor ceferiști, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. În ziarul „*România liberă*”, această importantă manifestare este prezentată tot atât

de amplu, sub semnatura lui Virgil Dănciu-Lescu, la 24 februarie (*Imaginea unei glorioase pagini din istoria poporului nostru*). Ștefan Iureș a publicat, pe aceeași temă, articolul intitulat *O impresionantă lecție de istorie în „Scîntea tincrelului”* din 20 februarie; Ioan Grigorescu — articolul cu titlul *Imagini de neuitat, în „Contemporanul”* din 22 februarie, iar în „Elöre” din 22 februarie a apărut articolul lui Blenesi Ernö, *Oglinda unor măreșe lupte*. Presa locală a publicat expuneri rezumative „Agerpres” asupra acestui importantă manifestări.

În ordinea importanței, a interesului istoriografic pe care-l prezintă materialele publicate cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la croicele lupte muncitorești din 1933, vom înfățișa documente referitoare la evenimentul sărbătorit, dintre care în primul rînd documentele de partid, materiale cu caracter de *studiu sau sinteză* publicate mai ales în preajma aniversării, *unele manifestări* mai însemnante care au avut loc cu acest prilej în țară și peste hotare.

Din prima categorie se desprind cîteva grupaje tematice de documente publicate de presa centrală pe pagini consacrate exclusiv acestui eveniment. Asemenea grupaje de documente sunt însoțite de explicații, de comentarii și de alte materiale, care întregesc imaginea asupra amplerici și semnificației luptelor muncitorești din ianuarie-februarie 1933 în istoria poporului nostru; tematica acestor grupaje cuprinde principalele probleme și aspecte, de la cauzele și pregătirea luptelor pînă la desfășurarea, însemnatatea și ecoul lor internațional.

Sub titlul *Momente din pregătirea eroicelor lupte din februarie 1933*, „Scîntea” din 7 februarie publică un număr de 11 documente, puse la dispoziție de către Institutul de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P. M. R. Este vorba, în ordine cronologică, de un aspect de la demonstrația muncitorilor ceferiști din București din ianuarie 1931 împotriva curbelor de sacrificiu și a concedierilor; de coperta

volumului cuprinzînd documentele Congresului al V-lea al Partidului Comunist din România (decembrie 1931), congres care a stabilit linia strategică și tactică a partidului, care a indicat organizațiilor de partid ca în acțiunea de întărire a partidului să se îndrepte spre detașamentele principale ale proletariatului, să îmbunătățească munca de partid în marile întreprinderi; de procesul-verbal al unei ședințe a sindicatului C.F.R. din orașul Dej din februarie 1932, în cursul căreia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a cerut organizarea unei întruniri de protest împotriva reducerii salariorilor; de manifestul din 20 martie 1932 al Comitetului central de acțiune al muncitorilor ceferiști, în care se subliniază că „numai prin lupta revoluționară a tuturor muncitorilor și funcționarilor săraci de la C.F.R. vom putea opri ofensiva burgheziei. Numai prin organizarea luptei hotărîte și a grevei generale vom impune revendicările noastre”; de o fotografie din anul 1933 a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej; de un raport al Siguranței referitor la întrunirea muncitorilor de la Atelierele C.F.R. „Nicolina” -Iași din aprilie 1932, în cursul căreia a luat cuvîntul tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej din partea Comitetului central de acțiune și Ilie Pintilie, conducătorul Comitetului de acțiune local; de un manifest al Comitetului Central al P.C.R. care chemă muncitorimea ceferistă la realizarea unității de acțiune în lupta împotriva exploatarii capitaliste, a politicii de fascizare a țării și a înrobirii ei de către trusturile imperialiste; de o fotografie care înfățișează ocuparea de către jandarmi a rafinăriei „Astra română” din Ploiești, în urma declarării grevei de către muncitorii de aici (30 ianuarie); de imaginea casei din str. Mitropolit Grigore din București, în care a avut loc în martie 1932 conferința pe țară a muncitorilor ceferiști, la care a fost ales Comitetul central de acțiune, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej; de manifestul Comitetului de acțiune al ceferiștilor din București, chemînd pe muncitorii de la Atelierele Grivița la întrunirea premergătoare declarării grevei din 2 februarie 1933; de o fotogra-

fie care oglindește felul în care, răspunzind chemării partidului, mii de muncitori, funcționari, intelectuali, studenți s-au adunat alături de familiile greviștilor în fața atelierelor, manifestându-și solidaritatea cu lupta ceferiștilor. Toate aceste documente au fost publicate în același grupaj și de ziarul central în limba maghiară, „Előre”, în numărul din 9 februarie 1963.

Puternicul ecou internațional al luptelor din Februarie 1933 este amplu prezentat de „Sfântea” din 13 februarie, printr-un montaj de facsimile și fotocopii, alese din marele număr de documente care se referă la acest important aspect al luptelor din 1933. Distingem astfel materiale apărute în *Коммунистический Интернационал* și în revista „La correspondance internationale”, care redau aprecierile celei de-a XI-a sesiuni a plenarei Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste asupra evenimentelor din România, apoi numeroase titluri apărute în „Pravda” (*Lupta feroviariilor români are o însemnatate internațională*), „Izvestia”, „L'Humanité”, „Rude pravo”, „L'Unità”, „Daily Worker”, „Arbeiterzeitung”, „Rabotnicesko delo”, „El Mundo”, „Gudok”, „La Rázon” (Argentina), „Kyrier Codzienny”, „Die Rote Fahne”, „O Neos Rizospastis” (Grecia) și.a. Largii mișcări internaționale de solidaritate cu proletariatul român și mai stau mărturie numeroasele telegramme, scrisori și moțiuni de protest împotriva represiunii singeroase și a procesului ce a urmat eroicelor lupte din ianuarie-februarie 1933. Ilustrativă în acest sens este telegrama de solidaritate semnată de scriitorii Henri Barbusse, Louis Aragon, Paul Vaillant-Couturier, Jean Richard Bloch și Charles Vildrac. Alte documente atestă acțiuni de acest fel care au avut loc în Ungaria, Canada, S.U.A., Africa de Sud etc.

Un bogat material documentar privitor la *Larga mișcare de solidaritate cu luptele din februarie 1933* publică „Sfântea” din 14 februarie 1963. Între acestea amintim: extrase, reproduceri și.a. din „Sfântea”, „Lupta de clasă”, „Clopotul”, „Apărarea ceferiștilor”,

„Jos teroarea”; fragmente din miile de scriitori și moțiuni de protest; fotografii înfățișând grupuri de muncitori, funcționari, intelectuali și rude care aduc alimente greviștilor arestați, precum și manifestația din fața Prefecturii poliției din București, la care s-a cerut punerea în libertate a muncitorilor arestați; un larg comentariu asupra nenumăratelor acțiuni de protest împotriva măcelului din 16 februarie; o radiotelegramă către Direcția generală a poliției din București, referitoare la acțiunile de solidaritate ale ceferiștilor din Pașcani; o telegramă a Siguranței către inspectoratele regionale ale poliției, ordonând acțiuni de împiedicare a grevelor de protest ale muncitorilor care cereau eliberarea conducătorilor luptelor ceferiste. Rețin de asemenea atenția extrasele din presa vremii, care redau glasul oamenilor de cultură. *Ridicăm cel mai energetic protest* era semnat în „Clopotul” din 1 ianuarie 1934 de Tudor Arghezi, Victor Ion Popa, Radu Boureanu, V. Demetrius, Lascăr Sebastian, M. Breslașu, N. Atanasiu, Al. Marius, C. Paraschivescu-Bălăceanu. În „Faca” din 17 iulie 1933, Cicerone Theodorescu, Sandu Eliad, N. D. Cocea și Geo Bogza declarau: *Aspirațiile lor sănătoase și ale noastre*, Demostene Botez semna articolul *După Craiova*, în „Cuvântul liber” din 7 iulie 1934, iar Victor Eftimiu un articol în „Apărarea ceferiștilor” din 16 iunie 1934. Proteste împotriva procesului de la Craiova au semnat Petre Constantinescu-Iași, Stelian Nițulescu, Scarlat Calimachi, Matei Socor, Iorgu Iordan, R. Cernătescu, V. Mirza, C. Motaș și.a. („Clopotul” din 22 iunie și 13 iulie 1934).

„Sfântea tineretului” a reprodus de asemenea, la 14 februarie, pe o pagină întreagă *Mărturii despre eroicele lupte din februarie 1933*. Cîteva fotografii înfățișează curtea Atelelierelor Grivița în timpul grevei, solidaritatea oamenilor muncii din București, manifestația din fața Prefecturii poliției. O altă fotografie înfățișează pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Dintre celealte documente amintim: chemarea Comitetului de acțiune de la Atelelierelor C.F.R. „Grivița” din 2 februarie 1933, în care se pune accentul pe frontul

unic de jos; un facsimil despre acțiunile muncitorilor petroliști din Ploiești și ale lucrătorilor ceferiști din Cluj; procesul-verbal al ședinței din februarie 1932 a sindicatului C.F.R. din Dej (amintit mai sus); un facsimil care reprezintă cuvîntul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la proces; mărturii ale ecoului internațional al luptelor; o linogravură executată imediat după evenimente (*Sirena 1933*).

În afara acestor materiale, „Scînteia tineretului” a acordat o atenție deosebită valorii educative pe care o are aniversarea unor asemenea evenimente ca luptele din 1933. În numărul din 15 februarie, „Scînteia tineretului” își intitulează articolul de fond *O minunată pildă de eroism și spirit revoluționar pentru înălțarea generației*. În același număr au apărut articolele: *Eroica Griviță* de acad. prof. P. Constantinescu-Iași, *Sușul istoriei* de Ion Brad, *De neuitat* de Lascăr Sebastian.

La 15 februarie 1963, „Scînteia” a publicat numeroase materiale sub titlul *30 de ani de la eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor*: o imagine din curtea Atelierelor Grivița în timpul grevei; o fotografie care înfățișează pe tovarășii Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica și alții conducători ai eroicelor lupte din februarie 1933, escortați în drum spre Consiliul de război din Craiova. Comentarii în legătură cu evenimentele de la începutul anului 1933, bazate pe documentele vremii, se fac în articolul *La muzeul regional de istorie din Ploiești*, publicat în același grupaj. O serie de articole sunt scrise de contemporani ai luptelor din ianuarie-februarie 1933: *Au luptat cu față spre viitor* de Mihai Ralea, *Acum 30 de ani* de G. Calinescu („Contemporanul” 15 februarie), *Ascultând elanul inimii* de Victor Eftimiu, *Răsunet în conștiințe* de Demostene Botez, *O înaltă școală pentru tineret* de prof. Ilie Diaconescu, *Traditiile Griviței* de Dumitru Ștefănescu, *Pe calea arătată de partid* de Ion Mihăilescu, *Alături de muncitori* de Samoilă Dâneasă. Mai atrag atenția: articolul *Verdictul istoriei*, semnat de scriitorul Titus Popovici, lucrările de grafică ale lui Mihail Gion și Iulian Olariu, pocziile lui Mihai Beniuc, Tiberiu Utan, Ion Bănuță și Ion Brad.

Tema Griviței, avînd la bază ideea comparației între februarie 1933 și februarie 1963 este amplu tratată de către Geo Bogza, cu măiestria cunoscută, pe un întins spațiu din „Scînteia”, la 9 februarie (*Calea Griviței*).

Un articol în care se descrie puternicul ecou al luptelor din 1933 în conștiința tineretului studențesc din acea vreme, semnează Dumitru Almaș în „România liberă” din 3 februarie (*Ecouri peste decenii*).

„România liberă” din 15 februarie a reunit, pe o pagină specială, numeroase materiale sub titlul *Eroicele lupte din februarie 1933 – o treaptă spre biruințele zilelor noastre*. Din cuprinsul acestei pagini menționăm articolele: *Uzina-muzeu, Uzina-școală* de Victor Eftimiu, *Dragoste, stimă și prețuire* de C. Paraschivescu-Bălăceanu, 1933! Cum aș putea să-l uit! de Tantzi Cutava-Barozzi, poezii de Mihu Dragomir și Cicerone Theodorescu, fotografii înfățișând o demonstrație împotriva „curbelor de sacrificiu”, precum și Calea Griviței de ieri și de azi, rubrica „Cifre și fapte” (din viața de ieri și de azi a ceferiștilor și petroliștilor).

Sub titlul *Zile și nopți de februarie*, ziarul „Munca” din 5 februarie publică amintirile din timpul luptelor de la Grivița, semnate de Pandele Rusescu, pensionar ceferist. Ziarul „Munca” din 15 februarie publică articolul semnat de T. Gheorghe despre *Ecoul internațional al luptelor din februarie 1933*, articol însoțit de reproduceri din presa vremii. În afara materialelor despre Grivița apărute în celealte ziare, amintim articolul lui Dan Plutașu din „Munca” (14 februarie), *Grivița însoțită*.

Ziarul central în limba germană „Neuer Weg” a publicat la 10 și 11 februarie două ample foiletoane (*Nemuritoarea Griviță luptătoare și File ale unei glorioase istorii de luptă*), care folosesc pe larg documentele vremii, iar la 13 februarie articolul lui Ioan Grigorescu despre *Orașul aurului negru*. La 15 februarie, „Neuer Weg” și „Elöre” au consacrat numeroase coloane unor materiale documentare, însuțite de comentarii în legătură cu luptele din 1933.

Marile periodice de cultură și artă, precum și alte publicații (ca „Presa noastră”, „Gazeta învățământului”, „Flacără”) au rezervat și ele importante spații în cîinstea aniversării luptelor din 1933. „Contemporanul” a publicat la 8 februarie articolul lui D. Micu despre *Literatura Griviței*, la 15 februarie un articol de fond semnat de George Ivașcu, precum și evocările *Acum 30 de ani* de G. Călinescu (publicată și în „Scînteia”) și *În 1933* de Tudor Teodorescu-Branîște. Pagina de literatură a aceluiași număr al „Contemporanului” reprezintă o spicure *Din antologia Griviței*, care cuprinde: fragmentul „Grivița Roșie” de Tudor Arghezi (republicat după „Scînteia” din 14 februarie 1960); o poezie de Em. Bucov, creată în februarie 1933 și publicată în ziarul „16 Februarie 1933”, organul Comitetului raional de Verde al P.C.R. secțiunea București; poezii de Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Al. Șahighian, M. Breslașu, Al. Andrițoiu; proză de Geo Bogza și Eugen Barbu; un fragment din articolul *Aspirațiile lor stîl și ale noastre*, semnat de Cicerone Theodorescu, Sandu Eliad, N. D. Cocea și Geo Bogza în „Facla” din 17 iulie 1933; articolul *Sentința de la Craiova*, publicat în „Clopotul” din 6 iulie 1934 sub semnatura lui Scarlat Calinachi, precum și o interesantă bibliografie (*Februarie '33 în literatură*). Sub semnatura muzicologului George Bălan, „Contemporanul” din 15 februarie publică articolul *Compozitorii și Grivița*, care face o incursiune în creația unor compozitori ca C. Palade, Paul Constantinescu, Aurel Stroe, Vasile Popovici, Anatol Vieru, Alfred Mendelsohn, Sergiu Sarchizov.

Aproape întregul număr din 14 februarie al „Gazetei literare” este consacrat aniversării luptelor din 1933. În afara articolului redacțional (*Eroicul an 1933*), desprindem tablă intitulată *Idea*, semnată de Tudor Arghezi, articole ca *Amintiri de acad. Iorgu Iordan* (congresul din aprilie 1933 al Asociației profesorilor secundari, aderarea intelectualilor la mișcarea antifascistă și la asociația „Amicii U.R.S.S.”, ambele inițiate de P.C.R.), *Cuvîntul înșelos de loți* de acad. P. Constan-

tinescu-Iași (Congresul mondial antifascist din iunie 1933 de la Paris, care a manifestat spontan și energetic atunci când a fost pronunțat cuvîntul „Grivița”), *Februarie '33* de Tudor Teodorescu-Branîște, evocările lui Gheorghe Dinu (*Stîl trei decenii de atunci*), Victor Eftimiu (*Dreptul la viață*), Ion Bănuță (*Momente; Noaptea de 15/16 februarie 1933*), Sașa Pană (*Neuitatul Februarie*), reportajul *Grivița Roșie, Imagini suprapuse* de G. Călinescu, articole de Ioan Grigorescu (*Orașul alb al aurului negru*), Romulus Rusan, poezii de Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Teodor Balș, Alfred Margul Sperber, Demostene Botez, Eusebiu Camilar, Tiberiu Utan, Camil Baltazar, Nicolae Tăutu, Geo Dumitrescu, Milu Dragomir, Emil Giurgiucă, Al. Jebeleanu, Majtenyi Erik, desene din presa vremii. Pentru istoria culturii în general și pentru istoria literaturii române în special, prezintă interes faptele și considerațiile expuse în articolele: *Grivița în conștiința scriitoricească* de Eugen Simion, *Grivița în literatura vremii* de Silvian Iosifescu, *Zorii literaturii revoluționare* de Dumitru Micu și *Grivița în literatura contemporană* de Șerban Cioculescu.

Din „Viața românească” (nr. 2/1963), în afara numeroaselor poezii închinat eroismului luptătorilor din 1933, se desprinde editorialul scris de Aurél Baranga (*Treizeci de ani*), precum și articolele semnate de E. Manguț (*30 de ani de la luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști*), Teodor Vîrgoșici (*Altitudinea scriitorilor față de luptele muncitorilor ceferiști și petroliști*) și F. Brunea-Fox (*Cei 7 000 de la Grivița. Mărturia unui reporter*).

Pe lîngă un articol de fond (*Solidaritate*), „Tribuna” din 14 februarie a inserat două articole cu caracter științific: *Masele populare și eroica luptă a muncitorilor ceferiști de la Grivița* de L. Fodor și *Internăționalismul proletar – sprîjîn al evenimentelor din februarie 1933* de L. Vaida. Revista clujană amintită mai publică articolul *Avîntul revoluționar și scriitorii* de Adrian Barbu, precum și o bogată colecție de *Mărturii*, care dovedesc ecoul evenimentelor în rîndurile intelectualilor de frunte ai vremii.

În articolul *Eroicele lupte din februarie 1933*, apărut în „Veac nou” din 15 februarie, se subliniază solidaritatea oamenilor sovietici cu luptele din 1933 ale proletariatului din România.

„Luceafărul” din 15 februarie a consacrat și el un articol de fond, precum și numeroase materiale, în special beletristice, aniversării luptelor ceferiștilor și petroliștilor din 1933. Relevăm articolele semnate de Demostene Botez (*Venerație*), acad. Tudor Vianu (*Jertfa*), acad. Gr. C. Moisil (*Un „nu” spus fascismului*), Alex. Șahighian (*Chemarea sirenii*).

În numărul 1 din 1963, „Presa noastră”, revista Uniunii ziariștilor din R.P.R., a publicat șapte articole consacrate oglindirii eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933 în presa vremii. N. Petroviel semnează articolul intitulat *Oglindirea în presa vremii a luptelor eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933 și a procesului conduceătorilor acestor lupte*. Gh. Dinu Înfățișcază *Citeva aduceri amintie*, iar S. Cutișteanu descrie *Aspecte ale pregătirii de către P.C.R. a glorioaselor lupte din ianuarie-februarie 1933, oglindite în ziarul „Sclavie”*. M. Stănescu trăcează despre „Frontul unic” – organ de luptă editat de P.C.R. în vederea pregătirii marilor bătălii de clasă din ianuarie-februarie 1933, iar Ion Toacă despre *Ecoul luptelor muncitorești din ianuarie-februarie 1933 reflectate în paginile ziarului „Sclavie Prahowei” (1934–1936)*. Dumitru Măcieșan semnează articolul intitulat *O cronică a vieții de ieri și de astăzi a ceferiștilor*. Rubrica se încheie cu o privire asupra ecoului bătăliilor de clasă din România anului 1933 în presa internațională.

În legătură cu *Luptele din februarie 1933 și școala* a apărut articolul semnat de E. Domoș în „Gazeta Invățământului” din 15 februarie.

Sub titlul *Din cronică anului '33*, revista „Flacăra” (nr. 5 din 2 februarie) publică fotocopii după documente și comentarii în legătură cu ecoul internațional al luptelor din 1933 ale proletariatului român. La 16 februarie, revista amintită a publicat articole

semnate de Mihai Beniuc (*Să ne aducem aminte*), Gheorghe Mirică, participant la luptele din 1933 (*Acum 30 de ani*), E. Georgescu (*Neuitatele zile din februarie 1933*), precum și mai multe fotografii din timpul grevei.

Presă locală a acordat și ea o atenție deosebită aniversării eroicelor lupte ceferiște și petroliște, publicând, în afara articolelor de fond sau a materialelor centrale, și articole, documente etc. care prezintă interes local. Astfel de aspecte locale au fost tratate și în coloanele presei centrale. La 13 februarie, sub semnătura lui A. Sandu, „Informația Bucureștiului” a publicat un articol (*Lumini pe Grivița*) despre clădirea de pe Calea Griviței nr. 261 – azi, Casa de cultură a raionului Grivița Roșie – care amintește printre placă comemorativă că acolo a fost sediul sindicatului C.F.R., unde a avut loc în decembrie 1932, sub conducerea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, ședința Comitetului central de acțiune al muncitorilor ceferiști. În numărul din 15 februarie al aceluiași ziar, în afara articolului de fond, semnalăm printre materialele publicate în pagina specială, articolul acad. Iorgu Iordan despre *Puternicul ecou internațional al luptelor ceferiștilor și petroliștilor*, precum și evocarea *Odinioară pe Grivița*, semnată de scriitorul Eugen Barbu.

Ziarul regional „Steagul Roșu” (București) a evocat la 12 februarie, sub semnătura lui C. Tricolici, evenimentele din 1933, pe baza unor exponate ale muzeului de la Clubul „Grivița Roșie”. La 14 februarie, același ziar a publicat o relatare asupra întîlnirii pe care a avut-o colectivul stației C.F.R. Titu cu Alexandru Sima, participant la luptele din 1933. Pagina rezervată în întregime, la 15 februarie, sărbătoririi evenimentelor din februarie 1933 cuprinde materiale semnate de Const. Chiriță, de Eroul Muncii Socialiste Gheorghe Belu și.a.

Unele ziare regionale din provincie au publicat cu prilejul sărbătoririi eroicelor lupte ceferiște și petroliște din 1933 materiale interesante care tratează aspecte locale, deseori inedite, ale acestor lupte.

Astfel, încă la 6 februarie, ziarul „Făclia” din Cluj publica un articol semnat de Gheorghe Bodea, *Clujul pe calea eroicelor lupte din februarie 1933*. Gheorghe Timofei evoca la 9 februarie, în același ziar, zilele de 13 și 14 februarie 1933 în Atelierele C.F.R. Cluj: zile memorabile. Ziarul clujan a publicat la 13 februarie articolul lui Ladislau Fodor despre *Greva politică de masă din Cluj în februarie 1933*. În ziua aniversării, la 15 februarie, în afara articolului de fond și a altor materiale, „Făclia” a inserat articolul semnat de Vasile Vaida, membru al C.C. al P.M.R., prim-secretar al Comitetului regional Cluj al P.M.R., articol intitulat *O pagină glorioasă din istoria mișcării noastre muncitorești*. În numărul din 16 februarie al „Făcliei” găsim cite o relatare despre deschiderea expoziției de la Muzeul de artă din Cluj, consacrată celei de-a 30-a aniversări a eroicelor lupte din februarie 1933, precum și despre simpozionul de la Casa de cultură a studenților din Cluj, organizat de către Comitetul de partid al Centrului universitar Cluj. La acest simpozion au prezentat referate: prof. univ. Ștefan Pascu, decanul Facultății de istorie și filozofie a Universității „Babeș-Bolyai” (*Însemnătatea luptelor de clasă din ianuarie-februarie 1933*), conf. univ. Adam Berenyi și lector univ. Alexandru Lemneanu (*Particularitățile crizei economice din anii 1929–1933 în România*), lector univ. Ioan Chișu (*Lupta P.C.R. pentru încheierea Frontului unic muncitoreesc de jos în vederea ieșirii pe cale revoluționară din criza economică*), conf. univ. Surdu Bujor și cercetător Ladislau Fodor (*Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști – moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a mișcării muncitorești din fața noastră*), conf. univ. Camil Mureșan și cercetător Ludovic Vajda (*Însemnătatea internațională a eroicelor lupte din ianuarie-februarie 1933*).

Din ziarul regional „Înainte” care apare la Craiova, aflăm la 17 februarie știrea (publicată în rezumat și de presa centrală) despre dezvelirea plăcii comemorative de pe clădirea din Craiova, str. Alexandru Ioan Cuza nr. 68, care are următorul cuprins:

„În această clădire a fost editat ziarul •Apărarea ceferiștilor• (iunie 1934) în timpul procesului înscenat conducătorilor eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933”. La Craiova, după cum a relatat „România liberă” din 12 februarie, au avut loc și cîteva interesante întîlniri, în special ale tineretului, cu unii participanți la luptele din 1933 (Gh. Viziru, Tudor Dobrescu și Alexandru Tudor).

Asemenea întîlniri au avut loc și la Ploiești (vezi „Flamura Prahovei” din 5, 10 și 17 februarie, „Munca” din 7 și 14 februarie, întîlnirile lui Dumitru Antonescu, Radu Petrescu ș.a., participanți la luptele din 1933, cu tineretul și oamenii muncii din orașul Ploiești).

În „Scînteia” din 10 februarie, Ioan Grigorescu publică articolul *Ploiești – ceas de evocare*, în care citează documente referitoare la accidentele de muncă, la intensitatea muncii și la acțiunile polițienestii din timpul grevei. O interesantă evocare, *Teleajen 1933 – 1963*, semnează Boris Buzilă în „România liberă” din 8 februarie. Ioan Grigorescu semnează în ziarul ploieștean, la 15 februarie, un articol intitulat *În orașul aurului negru*.

Ziarul regional în limba română „Steaua roșie”, care apare la Tg.-Mureș, a început să publice materiale legate de istoricul evenimentelor din 1933, la 9 februarie, prin articolul lui Ion Sima, consacrat împlinirii a 20 de ani de la asasinarea neinfricatului luptător comunista Petre Gheorghe, care în 1932–1933 a luat parte la pregătirea grevei de la Atelierele C.F.R. „Nicolina” din lași și la organizarea unor largi acțiuni de solidaritate cu lupta ceferiștilor (un articol în memoria lui Petre Gheorghe a apărut și în „Scînteia” din 10 februarie). La 10 februarie, ziarul de la Tg.-Mureș a publicat, tot sub semnatura lui Ion Sima, un articol consacrat eroului comunista Ilie Pintilie, unul dintre conducătorii marior lupte din 1933. La 13 și 15 februarie, „Steaua roșie” a publicat grupaje care redau *Momente din timpul eroicelor lupte din februarie 1933*, fotografii și facsimile, între care foi volante ale P.C.R. în limba română și maghiară,

„Lupta C.F.R.” ş.a. În numărul din 15 februarie al ziarului din Tg.-Mureş, cercetătorul științific Fuchs Simion descrie *Un episod din luptele muncitorilor ceferiști*, pe baza unui dosar din 1934 al Tribunalului Ciuc: acțiunile în rândurile maselor, ale ceferiștilor din Bucureşti, Iaşi, Paşcani, mutați cu serviciul disciplinar (sau pur și simplu fără motiv) în gara Ciceu.

Ziarul regional „Flacăra Iaşului” a publicat la 12 februarie paralela *Nicolina, 1933—1963* de G. Laurenţiu, iar la 13 februarie articoul *Luminile Griviței*, semnat de Emil Burlacu. Despre adunarea festivă de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iaşi, la care a vorbit acad. I. Mirza, a relatat „Scîntea” din 15 februarie. Dragoş Vicol semnează în „Munca” din 7 februarie un articol despre un alt *Oraş al ceferiștilor* care și-a adus contribuția la luptele din 1933: Pașcani.

Ziarul regional „Steagul roşu” de la Bacău a consacrat la 15 februarie o pagină întreagă aniversării luptelor proletare de acum trei decenii; în afara celor opt documente publicate aici, atrage atenția articoul semnat de Paul Cioranu: *Aducerii aminte*.

„Drapeul roşu”, ziarul regional care apare la Timişoara, a publicat la 13 februarie, în cadrul unei *Pagini din istoria ceferiștilor*, cîteva documente din Muzeul căilor ferate de la Bucureşti.

Din cuprinsul paginii speciale, intitulată *Din munca și viața nouă a ceferiștilor*, publicată de „Drumul socialismului” (Deva) la 15 februarie, desprindem articoul semnat de Nicolae Almăşan și Vasile Stremtan, intitulat *La Teiuș, în trecut și azi*.

Amintim de asemenea materialele apărate cu această ocazie în celelalte ziare regionale precum și în ziarele regionale care apar în limba maghiară.

Dintre ziarele raionale relevăm numărul din 14 februarie al ziarului „Steagul roşu” din Petroşani, care publică, între altele, articoul mărturie *Am auzit sirena lui Roailă* (convorbire cu un participant) și relatarea asupra întîlnirii elevilor școlii medii mixte din Pe-

troșani cu ceferistul Ion Raica, participant la luptele din 1933.

Mai sint de semnalat unele articole și materiale apărute în cîteva dintre periodice care se adresează unor anumite categorii de cititori. Astfel, „Viața studențească” din 10 februarie a realizat o pagină specială, din cuprinsul căreia amintim articoul *O pagină de glorie în istoria poporului nostru* de conf. univ. N. Lupu.

„Apărarea patriei” a publicat la 10 februarie consultația *Luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933* și articoul *Februarie 1933 — februarie 1963. Continuitate* (a tradițiilor muncitorești revoluționare) de Ștefan Iureș, precum și poezii de M. Beniuc, Maria Banuș, Rusalim Mureșan, Ion Brad. În pagina consacrată la 15 februarie, de același ziar, evenimentelor din 1933, întîlnim articole de Aurel Baranga (*Pagină de glorie din istoria patriei*) și Alexandru Andrițoiu (*Luminile Prahovei*), fragmente din documentele vremii care atestă solidaritatea internațională proletară cu lupta eroică a muncitorilor din țara noastră, o rubrică de cifre și fapte de ieri și de azi, poezii de Nicolae Tăutu și Ion Bănuță. Revista „Viața militară” (nr. 2/1963) grupează sub titlul *Februarie 1963: 30 de ani de la luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști*, extrase din presa internă și externă a vremii, fotografii (patrule de jandarmi pe Calea Griviței în timpul grevei), articoul *Grivița* de Mihai Beniuc, reproducerea cunoscutei picturi *Grivița 1933* de G. Miklossy, un fragment din romanul *Strada* al lui Eugen Barbu, poezii de Vlaicu Bîrna și Radu Cîrneci, articoul *Ieri și azi pe Calea Griviței de Fănuș Neagu*.

Încă la 17 ianuarie, „Lupta C.F.R.”, organ al Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor, publica materialul *Viața noastră de ieri și de azi. Mărturii de la Grivița Roșie*, iar la 24 ianuarie articoul *În atelierele care poartă numele lui „16 Februarie”* de Ioan Cristuțiu și Vasile Turcu (articoul

aduce și date despre trecutul Atelierelor C.F.R. din Cluj). La 31 ianuarie, în același zi a apărut articolul *Pagini glorioase de luptă revoluționară: greva din 2 februarie 1933*, iar la 7 februarie *Povestea un bătrin muncitor de la „Nicolina”*, articolul *Pe locul fostelor ateliere C.F.R. din Galați*, precum și fotografii, facsimile (*File de istorie*) și.a. Numărul festiv din 14 februarie al „*Luptei C.F.R.*”, apărut în pagini sporite, publică un articol de fond *Sub glorioase flamuri și articolul 16 februarie – glorioasă pagină de luptă revoluționară*. Ca *File de istorie* sunt publicate pe o pagină întreagă documente despre participarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la o întrunire de la Galați, la o consfătuire a Comitetului de acțiune al ceferiștilor din Cluj și la ședința sindicatului C.F.R. din Dej; protestul lui Henri Barbusse, o chemare a Comitetului central de acțiune, placa comemorativă din curtea Atelierelor C.F.R. din Galați, rezoluții ale C.C. al P.C.R., raportul Siguranței despre întrunirea de la Nicolina, la care a vorbit și tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. O altă pagină este consacrată temei, sugestiv intitulată, *1933 revendicări, 1963 înfăptuiri*. Pe un spațiu considerabil este înfățișat puternicul ecou internațional al eroicelor lupte din februarie 1933.

Ziarul de uzină „Grivița roșie” a publicat la 16 februarie articolul de fond intitulat *Pagini de glorie și eroism*, semnat de Iosif Niculae, *Amințiri* de Ion Stancu și Ristea Sevastache, fotografii din 1933, o rubrică de „Contraste”.

La toată această bogătie de materiale apărute mai ales în legătură cu evenimentele propriu-zise de acum trei decenii, se adaugă o categorie de alte materiale, nu mai puțin variate și interesante, care oglindesc amplioarea cu care a fost sărbătorită aniversarea luptelor ceferiștilor și petroliștilor în întreaga țară, prin forme de manifestare dintre cele mai diferite: excursii (la Doftana, Grivița, Ploiești și.a.), vizitarea muzeelor și a locurilor istorice, expoziții volante, tipărirea timbrului jubiliar, conferințe la sate, scrii literare pe tema

„16 februarie 1933 în literatură”, medalioane literar-muzicale, manifestări organizate de muzeele regionale și raionale (la Bacău, Cîmpulung-Muscel și.a.), sesiuni festive (de exemplu aceea organizată de Direcția regională C.F.R. Brașov), adunări festive în întreprinderi și instituții (între care cea de la palatul C.F.R., la care a vorbit ministrul transporturilor și telecomunicațiilor, Dumitru Simulescu), simpozioane, ca cel organizat la București de Consiliul pentru răspândirea cunoștințelor culturo-științifice din cadrul Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, festivalul literar organizat de Uniunea scriitorilor la Teatrul municipal C.F.R. Giulești, spectacole artistice consacrate nemijlocit aniversării luptelor din 1933 (ca spectacolul de la Teatrul C.C.S.) sau având strânsă legătură tematică (ca filmul *Lupeni '29* sau opera *Trandafirii Doftanei* de Norbert Petri, prezentată la București de Teatrul muzical „Gheorghe Dima” din Brașov), antologia de poezie și proză *Nemuritorul Februarie* și.a.

Dintre alte manifestări culturale care evocă luptele ceferiștilor și petroliștilor din 1933 prin imagini artistice pregnante amintim lucrările de grafică, în primul rînd albumul *Grivița 1933*, apărut în Editura Meridiane, care conține 36 de reproduse ale unor lucrări de Jules Perahim, Vasile Dobrian, Gheorghe Ivanceenco, Stefan Szönyi, Roni Noel, Marcel Chirnoagă, Cornelia Danet, Geta Brătescu, Gheorghe Boțan și.a. Tot din domeniul graficii sunt de amintit cele cîteva reproduse reunite de „*Scentia*” din 9 februarie sub titlul *Din grafica dedicată eroilor lupte din februarie 1933*. În afara acestora, presa a mai reprodus și alte lucrări de grafică dedicată luptelor ceferiste și petroliști.

Din domeniul muzicii amintim culegerea de cîntece *Grivița biruiloare*, editată de Casa centrală a creației populare (care a mai editat și o culegere de versuri *Cîntul Griviței*), precum și culegerea de cîntece de masă *Grivița Roșie*, apărută în Editura muzicală, oratoriul *Grivița noastră* de compozitorul Gheorghe Dumitrescu pe versuri de Cicerone Theodoreescu (vezi analiza acestui oratoriu în

articoului lui Vasile Tomescu, apărut în „Contemporanul”, din 22 februarie), concerte festive etc.

Aniversarea celor trei decenii de la luptele din 1933 a avut ecou și peste hotare. Revistele pentru străinătate au publicat cîteva materiale, cum ar fi: *Une page heroïque de l'histoire de la classe ouvrière et du peuple roumain* (în „Bulletin d'information” nr. 2 din 30 ianuarie 1963), *Une page d'heroïsme Grivița 1933* de Mihai Murgu și *Rue de Grivița, rue de l'histoire* de Victor Birlădeanu (ambele în „La Roumanie d'aujourd'hui” nr. 2 (98) din 1963), *Грифица 1933* de Mănguț Enache, în „Народная Румыния” nr. 2 din 1963.

Dintre manifestările propriu-zise care au avut loc în străinătate cu prilejul aniversării luptelor din 1933, amintim manifestările de la Praga și Varșovia.

La Praga, la Casa de cultură a sindicatului lucrătorilor din transporturi și telecomunicații, a avut loc la 12 februarie o adunare festivă organizată de Uniunea luptătorilor antifasciști din Cehoslovacia. După ce ambasadorul român, prof. Gh. Nițescu, a salutat pe cei prezenți, subliniind vechimea legăturilor de prietenie dintre oamenii muncii români și cehoslovaci, Maria Trojanova, președinta Comitetului orășenesc Praga al Uniunii luptătorilor antifasciști din Cehoslovacia, a arătat că adunarea cu prilejul aniversării luptelor din 1933 are loc în aceeași clădire în care, cu 30 de ani în urmă, s-a desfășurat mitingul de protest al oamenilor muncii din Praga împotriva represiunilor singeroase de la Grivița. Vorbitoarea a amintit că muncitorii din întreaga Cehoslovacie au protestat în 1933 împotriva terorii la care erau supuși muncitorii ceferiști și petroliști din România burghezo-moșierească. După adunare a rulat filmul românesc *Valurile Dunării*.

Tot la Casa de cultură a sindicatului lucrătorilor din transporturi și telecomunicații din Praga s-a deschis o expoziție de fotografii oglindind aspecte din lupta clasei muncitoare din România împotriva fascismului.

La Clubul ziariștilor din Praga s-a deschis de asemenea o expoziție închinată luptelor eroice ale ceferiștilor și petroliștilor români din februarie 1933. În cadrul expoziției sunt prezentate și aspecte ale manifestărilor de solidaritate ale poporului cehoslovac, oglindite în presa cehoslovacă progresistă din acel timp.

În seara zilei de 16 februarie a avut loc o întîlnire tovărășească la sediul din Varșovia al comitetului Organizației de colaborare în domeniul căilor ferate din țările socialiste. Au participat conducători și membri ai comitetului, reprezentanți ai Ministerului Căilor Ferate și Transporturilor din R.P. Polonă, ai Comisiei permanente pentru transporturi a C.A.E.R. și alte persoane. Niculae Negus, membru în Comitet din partea Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor din R.P. Română, a evocat istoricul și a arătat însemnatatea luptelor muncitorești din România din ianuarie-februarie 1933, scoțind în evidență realizările deosebite obținute de feroviarii români în anii puterii populare.

Datorită marii însemnatăți pe care o au eroicele lupte din 1933 în istoria mișcării muncitorești din țara noastră și în istoria patriei, presa de toate categoriile care apare astăzi în țara noastră — presă care se ridică la multe zeci de titluri și la mari tiraje — a acordat, prin bogăția și varietatea materialelor pe care le-a publicat, cea mai mare atenție sărbătoririi acestui eveniment, intrat de mult în fondul tradițiilor revoluționare ale poporului nostru.

Alexandru Porțeanu

„Probleme economice”

nr. 2, an. XVI, 1963

În cîinstea aniversării a 30 de ani de la eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, revista „Probleme economice”, în nr. 2 din 1963, a publicat un grup de cinci articole, în care sunt înfățișate situația și lupta clasei muncitoare în perioada crizei economice, importanța și ecoul luptelor din 1933 în publicistica vremii. Trebuie subliniat faptul că autorii articolelor a căror prezentare o facem în rîndurile de față, având la bază documentele de partid și folosind surse documentare bogate și variate, au reușit să trateze temele abordate la un nivel corespunzător cerințelor actuale. Generalizarea faptelor se îmbină armonios cu analiza datelor concrete, dintre care unele inedite sau puțin folosite pînă în prezent, iar expunerea tezelor și ideilor este sistematică și închegată, calități care conferă articolelor un plus de interes.

Din seria celor cinci articole, primul, semnat de Grigore Comartin, înfățișează *Importanța politică internă și internațională a eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști* (p. 4–15). Pentru a reliefa marea însemnatate internă și internațională a luptelor din 1933, care nu pot fi înțelese pe deplin decât în contextul situației economice, politice și sociale din acea perioadă, autorul înfățișează situația țărilor capitaliste, puternic zguduite de criză, în antiteză cu avîntul impetuos al Uniunii Sovietice în dezvoltarea economiei naționale. Analizînd modul în care s-a manifestat criza economică în România burghezo-moșierescă, autorul arată că politica claselor dominante de ieșire din criză printr-o ofensivă generală împotriva condițiilor de muncă și de trai ale oamenilor muncii s-a concretizat prin aplicarea unor măsuri economice și politice care indicau o orientare a claselor exploatatoare spre metode fasciste de guvernare. În articol este înfățișat apoi procesul de radicalizare a maselor muncitoare, se arată însemnatatea Congresului al V-lea și a plenarelor C.C. al P.C.R. din aprilie

și octombrie 1932 în organizarea luptei muncitorilor muncitoare, precum și alte probleme ale mișcării muncitorești revoluționare din acel an.

După această introducere, autorul intră în tema propriu-zisă a articolului, arătînd, în ceea ce privește importanța internă a evenimentelor din 1933, că revendicările pentru care s-au ridicat la luptă muncitorii ceferiști și petroliști cuprindeau, pe lîngă cerințe cu caracter economic, obiective politice de mare însemnatate pentru întreaga clasă muncitoare, pentru masele largi de oameni ai muncii, ca lupta împotriva politicii de teroare dezlanțuite de clasele dominante, pentru drepturi și libertăți democratice, împotriva acordului înrobitor de la Geneva, împotriva politicii de fascizare și pregătire a războiului antisovietic. Loviturile primite de regimul burghezo-moșieresc în timpul luptelor din 1933 au adincit deruta din rîndurile claselor exploatatoare, au provocat frămîntări în lagărul burgheziei și moșierimii. În același timp ele au însemnat o strălucită confirmare a justetei liniei politice a P.C.R., a capacitatei sale de organizator și conducător al luptelor revoluționare ale proletariatului. În pofida înăbușirii lor de către clasele dominante, luptele din 1933 au dus la consolidarea legăturilor dintre clasa muncitoare și toți ceilalți oameni ai muncii, dintre mase și partidul comunist, au contribuit la creșterea conștiinței de clasă, la radicalizarea politică a clasei muncitoare. În timpul luptelor din 1933 s-au ridicat conducători comuniști animați de un profund spirit revoluționar și de un devotament nemărginit față de cauza partidului și a poporului, capabili să conducă partidul și clasa muncitoare la lupta decisivă pentru dobîndirea regimului burghezo-moșieresc și construirea socialistului.

În privința însemnatății politice internaționale a luptelor din 1933, autorul insistă asupra faptului că luptele ceferiștilor și petroliștilor au fost prima ridicare a proletariatu-

lui din Europa împotriva fascismului și războiului după venirea la putere a lui Hitler în Germania, că ele constituie o expresie a hotărârrii clasei muncitoare de a se ridica în apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice, dând o puternică lovitură politicii cercurilor imperialiste străine de subjugare a poporului român și înțîlnind pentru un anumit timp atragerea României în sfera de influență a Germaniei hitleriste. Totodată, luptele din 1933 au adus o prețioasă contribuție la creșterea prestigiului Internațional al clasei muncitoare și al Partidului Comunist din România.

Istoria a dovedit, arată autorul în concluzie, că „În luptele din ianuarie-februarie 1933 clasa muncitoare și partidul ei marxist-leninist au obținut o victorie politică cu mari consecințe în viitor, iar clasele dominante au suferit o infrângere moral-politică care a fost un preludiu al definitivelor infrângeri de mai târziu, care au dus la eliminarea lor definitivă din arena istorici” (p. 12).

În prima parte a articolelui *Lupta maseelor muncitoare sub conducerea P.C.R. împotriva ieșirii din criză pe seama celor ce muncesc* (p. 16–27), V. Axenciu și Gh. Surpat înfățișează o serie de date interesante asupra consecințelor crizei economice din 1929–1933. Dintre acestea menționăm faptul că în timpul crizei, care în unele ramuri ale industriei a inceput să se manifeste din 1928, venitul național a scăzut în 1932 la 58,7% față de 1929, iar prețurile mărfurilor importate din țările capitaliste dezvoltate au scăzut în comparație cu 1928 doar cu 5–10%, în timp ce prețurile produselor exportate s-au redus considerabil (între 50 și 70% față de 1928). În același timp au crescut capacitatele de producție nefolosite, iar paralel cu concedierea unor mari mase de muncitori (numărul șomerilor depășea cifra de 300 000) în unele ramuri industriale, ca, de pildă, în industria prelucrătoare, intensitatea muncii a crescut în 1928–1931 cu aproximativ 34%. În articol sunt cuprinse de asemenea date care ilustrează politica burgheziei și moșierimii de aruncare a greutăților crizei asupra maselor muncitoare, cum ar fi, de exemplu, majorarea taxelor de

consumație asupra unor articole de primă necesitate, creșterea ponderii impozitului pe salarii paralel cu scăderea ponderii impozitelor plătite de comercianți și industriași etc. Trăgind concluziile din datele prezentate, autorii arată că înrăutățirea condițiilor de muncă și de trai ale maselor muncitoare, determinate de criza economică, de politica antinațională și antipopulară a burgheziei și moșierimii a agravat toate contradicțiile orînduirii capitaliste-moșierești din România și, în primul rînd, contradicția fundamentală dintre proletariat și burghezie.

În continuare, autorii, folosind documentele de partid, unele materiale de arhivă, presa ilegală și cea legală editată de P.C.R., precum și informații culese din unele periodice ale timpului, înfățișează principalele lupte, în genere cunoscute, desfășurate de masele muncitoare, sub conducerea P.C.R. în anii crizei economice. Sunt relevante astfel importanța și semnificația luptelor de la Lupeni din 1929, a grevelor și manifestațiilor muncitorilor ceferiști din mai 1930 și ianuarie 1931, a Conferinței pe țară a muncitorilor ceferiști, petroliști și mineri din martie 1931 etc. Sunt prezentate apoi forme de luptă ale țărănimii muncitoare, manifestate prin revoltă, cioniri cu jandarmii, alungarea perceptorilor, ocuparea pământurilor etc. În articol, după ce se subliniază însemnatatea lichidării luptelor fractioniste și importanța hotărârilor Congresului al V-lea al P.C.R., sunt urmărite acțiunile de luptă desfășurate de diferite categorii de oameni ai muncii în 1932, insistându-se asupra modului în care au fost pregătite, organizate și conduse eroicele lupte din 1933. Luptele muncitorii din perioada crizei economice, subliniază autorii în încheiere, au demonstrat că partidul comunist era singurul apărător al intereselor vitale ale clasei muncitoare, organizatorul luptei muncitorilor pentru o viață mai bună.

Un articol cu o temă interesantă, insuficient cercetată pînă în prezent, *Ecou luptelor în publicistica timpului* (p. 28–41), semnează M. A. Lupu și N. Marcu. Cercetarea acestei teme prezintă o deosebită importanță

nu numai sub raportul imbogățirii informațiilor documentare privitoare la luptele din 1933, dar și, mai ales, sub acela al înfățișării pozițiilor pe care le-au luat diferite pături și clase sociale față de această măreată bătălie a proletariatului din țara noastră.

Articolul, bine încheiat și sistematizat, începe prin a arăta rolul pe care l-a avut presa ilegală de partid, precum și presa legală sau inspirată de P.C.R. în timpul luptelor din ianuarie-februarie 1933 și ecoul acestor lupte în perioada imediat următoare. Într-o serie de citate extrase din „Scînteia”, „Descătușarea”, „Buletinul Comitetului de acțiune împotriva războiului”, „Frontul unic”, „Frontul evenimentelor”, „Februarie 15–16”, „Apărarea ceferiștilor”, „Facla” și.a., reproduce în articol, se desprinde cu claritate concluzia că publicistica partidului a acordat un puternic sprijin moral și politic luptelor muncitorești din 1932–1933, având în permanență un caracter militant. Totodată ea a răspîndit cuvîntul partidului în rîndurile maselor muncitore, îmbărbătinu-le și chemîndu-le la luptă în zilele furtunoase din februarie 1933 și la solidarizare cu conducătorii muncitorilor ceferiști și petroliști implicați în procesul de la București-Craiova.

Analizînd presa burgheză, autorii arată că aceasta a reflectat starea de spirit a burgheriei și moșierimii, care au fost însăși împinge de amploarea și intensitatea luptelor desfășurate de ceferiști și petroliști. Ca și în alte momente din istoria patriei noastre când masele muncitore s-au ridicat cu hotărîre la luptă, clasele dominante s-au pronunțat și de această dată pentru reprimarea luptelor muncitorești în vederea menținerii dominației lor de clasă. În presa aparținînd differitelor partide sau fracțiuni politice ale burgheriei și moșierimii au apărut articole pline de calomnii la adresa mișcării muncitorești revoluționare. În articol sunt incluse de asemenea o serie de informații din diferite ziare burgeze privitoare la neliniștea ce domnea printre capitaliștii din țările apusene la aflarea știrii despre introducerea stării de asediu, precum și altele referitoare la scâdereala valorilor la bursă.

Marile organe de presă burgheze din apus au publicat articole, știri și reportaje despre luptele din 1933, din care rezultă neliniștea capitaliștilor de a nu pierde acest hinterland agrar; ele conțineau totodată indemnuri adresate guvernului de a reprima luptele muncitorimii.

În ultima parte a articolului, autorii înfățișează ecoul deosebit de puternic al luptelor din 1933 în presa muncitorească din diferite țări. Presa partidelor comuniste din aproape toate țările a publicat articole despre luptele ceferiștilor și petroliștilor, în care se exprima sentimentul de solidaritate proletară. Relevînd cauzele social-economice și politice pentru care muncitorii din România s-au ridicat la luptă, presa proletariatului din diferite țări dădea o imagine veridică asupra acestei mari bătălii de clasă, lăudînd totodată atitudine împotriva calomniilor debitate de presa burgheză de peste hotare.

Articolul semnat de M.A. Lupu și N. Marcu este documentat și bogat în idei. Credem însă că ar fi fost necesar ca autorii să fi arătat și modul în care s-au reflectat evenimentele din 1933 în paginile ziarelor „Dimineața” și „Adevărul”, știut fiind că aceste ziare de mare tiraj aveau influență asupra opiniei publice democratice, iar în anumite momente coloanele lor au fost folosite de către P.C.R. (vezi, de pildă, seria de articole scrise de Al. Sahia despre procesul intentat conducătorilor ceferiști și petroliști).

Despre Uzinele „Grivița Roșie” – 1933–1963 (p. 42–54) semnează un articol cu caracter monografic Dumitru Miron, directorul Uzinelor „Grivița Roșie”, și Gh. Horja. Făcînd o schiță a istoriei uzinelor, autorii arată că Atelierele C.F.R. din București datează din perioada înființării celor dintîi căi ferate. O dată cu dezvoltarea rețelei de căi ferate aceste ateliere devin insuficiente, începînd în 1897 se începe construirea Atelierelor București-Grivița. Ele au fost date definitiv în producție în 1906, iar în 1908–1911 s-a construit un al doilea grup al atelierelor, destinat reparării vagoanelor de călători și de marfă, rămînd încă primul să execute

reparațiile de locomotive. Muncitorii și salariații erau crunt exploatați: ei muncneau 16-18 ore pe zi pentru un salarit de mizerie.

După primul război mondial, ca urmare a ascuțirii contradicțiilor de clasă, ceferiștii de la „Grivița” s-au situat în primele rânduri în lupta împotriva exploatarii: în 1918-1919 ei au organizat greve și acțiuni cu caracter economic și politic, iar în 1920 au participat la greva generală. Atelierele Grivița, datorită reconstrucției și largirii lor, se transformă în două unități distințe: atelierele de locomotive și atelierele de vagoane în care lucrau 6-7 000 de muncitori.

În articol se arată în continuare condițiile grele de muncă și de viață ale muncitorilor ceferiști în perioada crizei economice, hotărîrea cu care ei au pornit la luptă și modul în care acestea s-au desfășurat, uzinele „Grivița” fiind, așa după cum arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „centrul marilor bătăliei proletare din februarie 1933, organizate de Partidul Comunist din România împotriva exploatarii capitaliste și înfeudării țării monopolurilor imperialiste, împotriva fascismului și a pregătirilor de război antisovietici”¹. În anii care au urmat, muncitorii ceferiști au continuat să lupte împotriva regimului burghezo-moșieresc prin manifestații, greve etc., iar în timpul războiului antisovietic prin sabotarea mașinii de război.

După victoria insurecției armate din august 1944 s-a trecut la refacerea atelierelor distruse de război, reușindu-se ca în 1946 capacitatea lor de producție să atingă nivelul de dinaintea bombardamentului din 1944. În 1950, toate unitățile din care se compuneau atelierele au fost comasate într-o singură întreprindere sub denumirea de Atelierele C.F.R. „Grivița Roșie”, iar în 1961 partidul și guvernul, ținând seama de noile cerințe ale dezvoltării economiei noastre naționale, au hotărât reprofilarea Atelierelor „Grivița Roșie” în uzină constructoare de mașini pentru industria chimică și petrolieră.

¹ Sub semnul unității și prieteniei, București, Edit. politică, 1962, p. 46.

În partea a doua a articolelui, autoriile dau date semnificative, mai puțin cunoscute de către cititori, referitoare la volumul producției globale a uzinei (în 1962 era mai mare cu 129,6% față de 1938), despre investițiile de stat pentru refacerea atelierelor și reutilarea tehnică, despre introducerea unor procedee tehnologice noi, creșterea productivității muncii și a gradului de calificare a muncitorilor, despre creșterea nivelului de trai al muncitorilor (în 1962 clăstigul mediu era cu peste 67% mai mare decât în 1952) etc.

Ultimul articol din grupul celor cinci, semnat de P. Vagu, schițează un tablou al *Situației muncitorilor petroliști în perioada 1929-1933* (p. 55-64). Referindu-se la exploatarea sălbatică a resurselor naturale și a forței de muncă de către monopolurile internaționale în alianță cu capitaliștii autohtoni, autorul prezintă o serie de date edificatoare privitoare la călătoriile fabuloase realizate de trusturile internaționale (societatea „Romanio-Americană”, de pildă, în cei 40 de ani de existență, și-a mărit capitalul pe seama profiturilor obținute din exploatarea muncitorilor de peste 3 500 de ori, iar în perioada 1920-1939 a plătit dividende, în medie, anual de 109 000 000 de lei), arătând, totodată că în industria petrolieră, spre deosebire de celealte ramuri industriale, rata profitului era cea mai ridicată. Căutând să obțină profiți eti mai mari, societățile petroliere nu făceau nici un fel de cheltuieli pentru protecția muncii, fapt care a dus la creșterea îngrăjdătoare a numărului de accidente.

În perioada crizei economice, arată autorul, trusturile petroliere au luat o serie de măsuri pentru reducerea cheltuielilor de producție în special prin reducerea salariilor și înrăutățirea condițiilor de lucru, prin intensificarea muncii. Astfel, după datele oficiale, salariile muncitorilor au fost reduse cu 55-60%, iar ziua de lucru, deși legiferată la 8 ore, era prelungită la 10-16 ore. În același timp a crescut numărul şomerilor, în perioada 1928-1932 fiind conchediați 15 480 de muncitori (cifră care reprezintă mai mult de jumătate din numărul muncitorilor care lucrau

În perioada crizei). Din cauza salariilor scăzute, a şomajului, a chirilor extrem de mari, muncitorii petrolişti erau nevoiţi să se hrănească foarte prost, să locuiască în case insalubre, în barăci sau bordeie. Aceste condiţii grele de muncă şi de trai au determinat pe muncitorii petrolişti, după exemplul ceferiştilor, să se ridice la luptă în anii crizei economice, lupte care au culminat cu memorabilele bătălii din ianuarie-februarie 1933.

În ultima parte a articolelui, autorul înfăţişează, pe baza unor date sugestive, modul radical în care s-au schimbat condiţiile de muncă şi de trai ale muncitorilor petrolişti. Articolul semnat de P. Vagu, prin folosirea unor date statistice şi a altor materiale documentare, reuşeşte să încheje un tablou veridic-

al situaţiei muncitorilor petrolişti în perioada crizei economice. Considerăm însă că acesta ar fi fost şi mai cuprinsător dacă autorul ar fi folosit şi rezultatele la care au ajuns alţi cercetători în studierea acestei probleme¹.

Articolele publicate în nr. 2, 1963 al revistei „Probleme economice”, serise cu competenţă, pe baza unor bogate surse documentare, prin folosirea judicioasă a faptelor şi prin concluziile care se degajă din materialul analizat, constituie un ajutor preţios pentru istoricii care se ocupă cu cercetarea știinţifică a eroicelor lupte ale muncitorilor ceferişti şi petrolişti din ianuarie-februarie 1933.

Gr. Chiriţă

¹ Vezi N. Lupu *Date privind exploatarea muncitorilor petrolişti din Valea Prahovei în anii crizei economice (1929—1933)*, în *Studii și materiale de istorie contemporană*, vol. II, Bucureşti, Edit. Academiei R.P.R., 1962, p. 475—490.

www.dacoromanica.ro

R E C E N Z I I Ș I Î N S E M N A R I

Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România,
vol. II, București, Edit. politică, 1962, 256 p.

Volumul al II-lea¹ *Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România*, apărut în Editura politică sub egida Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., se ocupă de unele momente importante din istoria mișcării muncitorești din țara noastră în perioada 1890—1939. El conține un număr de 11 studii, dintre care unele au mai fost publicate în revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”², referitoare la acțiunile greviste desfășurate în anii de cruntă exploatare a regimului burghezo-moșieresc de muncitorii din ramurile de bază ale economiei țării noastre.

Întocmite pe baza unor materiale documentare de arhivă, a documentelor de partid, a presei muncitorești sau burgheze contemporane evenimentelor, studiile sănt de un

¹ Primul volum a apărut în Editura C.C.S., în 1957.

² Ne referim la studiile: G. Tudoran, *Luptele muncitorilor de la Galați din 13 iunie 1916 și acțiunile de solidarizare*, în nr. 3, 1958; B. Roșu, *Greva muncitorilor de la fabrica de vagoane „Astro”-Arad (iulie-august 1936)*, în nr. 6, 1959 și S. Homenco, *Greva muncitorilor metalurgiști de la fabrica „Goldemberg” - București (ianuarie - februarie 1939)*, în nr. 3, 1959, bineînțeles reeditarea lor în volumul de față comportând în prealabil unele îmbunătățiri.

real folos celor care cercetează trecutul de luptă al clasii noastre muncitoresc. Dezvăluind politica profund reaționară a claselor exploatatoare și linia reformistă, antimuncitorească, promovată de liderii de dreapta social-democrați, studiile pe care le recenzăm contribuie la cunoașterea bogatelor tradiții revoluționare ale proletariatului din țara noastră.

Față de studiile din primul volum, care în cea mai mare parte descriau acțiunile fără a fi încercat aprecieri teoretice, menite să contribuie la clarificarea momentelor importante din trecutul de luptă al proletariatului³, studiile din volumul de față se prezintă la un nivel mai ridicat atât în ceea ce privește informarea, cît și interpretarea faptelor. Patru dintre cele 11 studii se referă la acțiuni greviste din perioada de dinaintea primului război mondial imperialist, cînd clasa muncitorescă — lipsită de un partid de tip nou, leninist — milita pentru îmbunătățirea situației sale materiale, pentru crearea de organizații proprii; celelalte 7 se ocupă de acțiuni din perioada ce a urmat după crearea Partidului Comunist din România, caracterizata prin lupta proletariatului împotriva ofensivelor

³ Vezi, în acest sens, T. Udrea, *O nouă culegere de istorie a mișcării muncitorești, „Studii”*, nr. 4 (X) 1957, p. 219—220.

patronale, pentru închegarea frontului unic muncitoresc, împotriva fascizării țării și a criminalului război antisovietic.

Seria materialelor cuprinse în volum este deschisă de studiul lui A. Deac, *Grevele muncitorilor din Dognecea și Moravița-Vașcău din anul 1890*. Folosind unele materiale de arhivă și presa muncitorească, autorul reușește să redea, pe de o parte, dubla exploatare capitalistă — exercitată de către clasele exploatatoare autohtone și a capitaliștilor străini (minele aparținând societății de stat a căilor ferate austro-ungare) —, îmbinată cu asuprarea națională, iar pe de altă parte unitatea de acțiune a muncitorilor români, maghiari, germani etc. în obținerea unor importante revendicări economice și politice. Prin lupta lor unită, muncitorii au reușit să obțină parțial unele revendicări. În studiu sunt analizate cauzele care i-au împiedicat pe muncitori să obțină satisfacerea tuturor revendicările formulate, datorită lipsei lor de orientare politică și ideologică. Lipsa unor organizații politice locale, arată autorul, și mai ales slăbiciunile Partidului General Muncitoresc, în a cărui conducere existau elemente oportuniste burghezo-liberale, i-au împiedicat pe muncitori să cîștige integral lupta. Această concluzie socotim că ar fi trebuit mai temeinic analizată, și nu expediată într-o singură frază. Socotim de asemenea că autorul ar fi trebuit să stabilească, măcar cu aproximație, numărul muncitorilor de la aceste mine. Studiul lui A. Deac este meritos și-i justifică întrul totul locul său în volum.

Un studiu important, analizînd acțiunea grevistă de la Galați, desfășurată la cîteva luni după răscoala țărănilor din 1907, semnează N. Munteanu. Exploatarea capitalistă, intensificarea ei o dată cu trecerea capitalismului la ultima sa fază de dezvoltare, la imperialism, ca și teroarea dezlănțuită de regimul burghezo-moșieresc după răscoală, au determinat proletariatul din Galați să se ridice la luptă în apărarea drepturilor sale la întrunire și organizare. Greva generală de la Galați a fost, după cum menționează autoarea, „una din

primele greve cu un pronunțat caracter politic de masă din țara noastră” (p. 23—24). Pe baza materialelor fapte, autoarea analizează pe larg acțiunea grevistă de la Galați, demonstrațiile ce au avut loc cu acest prilej și solidaritatea muncitorilor din întreaga țară cu lupta muncitorilor gălățeni. Studiul suscită interes atât prin analiza temeinică a cauzelor și a desfășurării acestei greve generale, cât și prin concluziile sale. Nu ar fi fost de prisos dacă autoarea s-ar fi oprit cu analiza sa ceva mai pe larg asupra trădării săvîrșite de elementele oportuniste, în frunte cu C. Racovski, care prin tratativele lor cu autoritățile burghezo-moșierești au împiedicat continuarea grevei, care ar fi dus la obținerea integrală a revendicărilor muncitorilor.

Despre *Greva generală a muncitorilor tipografi din București* de la sfîrșitul primului deceniu al secolului al XX-lea ne informează I. Iacoș. În aprecierea acțiunii greviste a muncitorilor tipografi autorul a avut în vedere faptul că ea s-a desfășurat la numai cîteva luni după Congresul de reconstituire a Partidului Social-Democrat. După cum este știut, Partidul Social-Democrat „era dominat de ideologia reformistă a Internaționalei a II-a, care mergea pe linia colaborării și compromisului cu burghezia”¹. Pe baza analizei condițiilor concrete din industria tipografică, autorul ajunge la concluzia că oportunitismul s-a manifestat printre muncitorii din această ramură mai devreme decît printre cel din alte ramuri de producție². Cu toate acestea, currentul revoluționar a cuprins mase tot mai largi de muncitori, determinîndu-i pe aceștia la curajoase acțiuni în apărarea dreptului de organizare și pentru îmbunătățirea condițiilor lor de viață. Autorul relevă însemnatatea deosebită a comitetului de grevă, care s-a ocupat de toate problemele organizării și desfășurării luptei, hotărînd acordarea ajutorului de grevă tuturor muncitorilor, indiferent

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și civilități. 1950—1961*, București, Edit. politică, 1961, p. 426.

² Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România, vol. II, p. 45.

dacă erau sau nu organizați. Este important faptul că autorul pune în lumină însemnatatea deosebită pe care au avut-o, în timpul grevei, manifestațiile de stradă, mitingurile de protest și de solidarizare a muncitorilor, care au contribuit la dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorilor, la întărirea spiritului de solidaritate proletară. Vorbind despre însemnatatea demonstrațiilor de stradă, V. I. Lenin arăta că ele „... constituie un important mijloc de educare politică a maselor muncitoare”¹. În genere, studiul este documentat, concluziile însă ar fi trebuit aprofundate.

G. Tudoran prezintă în studiul său *Luptele muncitorilor de la Galați din 13 iunie 1916 și acțiunile de solidarizare din București și din față*² puternica manifestație de protest contra războiului imperialist a muncitorilor gălăjeni, ca și largul ecou ce l-a avut în întreaga țară. Autoarea prezintă momentele de pregătire a claselor dominante pentru participarea la războiul imperialist interesate pe de o parte să acapareze noi teritorii, iar pe de altă parte să încerce să înăbușe prin teroare și gloanțe acțiunile revoluționare ale clasei muncitoare, precum și lupta hotărâtă a maselor muncitoare împotriva războiului imperialist. Înspăimântate de întrunirile muncitorilor gălăjeni și de demonstrația lor, autoritațile burghizo-moșierești au tras în muncitori, uigând mișelete 9 muncitori, în frunte cu Spiridon Vrînceanu și Pascal Zaharia, rănind încă alți 30 de muncitori. „Evenimentele de la Galați – arată autoarea – au constituit semnalul unor demonstrații și greve de mari proporții, al unei vaste acțiuni de solidarizare a muncitorilor din întreaga țară cu muncitorii din Galați” (p. 75). În fața avântului de luptă al proletariatului, oportunității din conducerea P.S.D. au fost nevoiți să sprijine lupta muncitorilor împotriva războiului. Comitetul execu-

tiv al P.S.D. și Comisia generală a sindicatelor au lansat un manifest prin care chemau pe toți muncitorii din București să declare în ziua de 16 iunie o grevă generală de protest. La acest manifest au răspuns și muncitorii din Ploiești, Brăila, Iași, Turnu-Severin, Bacău, Buzău, Roman, Pitești, Focșani, Botoșani etc. Eroica manifestație a muncitorilor de la Galați din 13 iunie 1916 și grevele de solidarizare din țară au arătat că se întărea tot mai mult currentul de stînga din P.S.D., ai căruia reprezentanți chemau masele la lupta împotriva războiului imperialist. Ei au desfășurat mai apoi, în timpul războiului imperialist, o curajoasă activitate revoluționară antiimperialistă și antirăzboinică.

În anii care au urmat după crearea Partidului Comunist din România, lupta proletariatului a luat un caracter mai organizat. În ciuda greutăților provocate de scizunea liderilor social-democrați de dreapta, lupta clasei muncitoare împotriva ofensivei patronale, care caracterizează perioada stabilizării relative a capitalismului, a marcat pași însemnați, grevele economice îmbrăcând adeseori un pronunțat caracter politic. În acești ani s-au ridicat la luptă detașamente înseminate ale clasei muncitoare, ca, de pildă, muncitorii metalurgiști.

În studiul său despre *Greva generală de la Reșița din 1926*, Ecaterina Cimpeneriu se ocupă tomai de unul din momentele de luptă ale metalurgiștilor reșițeni împotriva puternicei societăți monopoliste din România burghizo-moșiereștiască „Societatea anonimă a Uzinelor de fier și Domeniile Reșița”. Demascând cîrdășia dintre vîrfurile claselor dominante și magnății capitalului financiar internațional în exploatarea muncitorilor reșițeni, autoarea analizează lupta grevistă a muncitorilor reșițeni, în frunte cu comuniștii, pentru încheierea unui nou contract colectiv, corespunzător situației nou create prin scumpirea vieții. Greva generală de la Reșița, a cărei importanță constă în faptul că s-a desfășurat în condițiile luptei pentru închegarea frontului unic muncitoresc, a durat 40 de zile. Ea a scos în evidență, după cum menționează autoarea,

¹ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 7, București, Edit. politică, 1962, p. 245.

² Față de materialul publicat în nr. 3, 1958 în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, studiul de față este completat cu documente de arhivă, iar comentariile sunt mult mai ample.

unitatea de acțiune a muncitorilor de diferite naționalități pentru satisfacerea revendicărilor lor. Autoarea demască manevrele trădătoare ale oportunistilor din conducerea sindicatului local metalo-climic, arătând activitatea comuniștilor, care au fost adevărății inițiatori și organizatori ai grevei generale. Considerăm că autoarea ar fi trebuit să dezvolte mai mult ideea rolului conducerii al comuniștilor și activitatea desfășurată de ei în cadrul sindicatelor în vederea încheierii frontului unic muncitoresc.

Împotriva ofensivei patronale și a terorii exercitate de regimul burghezo-moșieresc în perioada stabilizării relative a capitalismului s-au ridicat la luptă și muncitorii tipografi din capitală. Principalele acțiuni ale acestora sunt înfățișate în studiul lui I. Felea intitulat *Acțiunile greviste ale muncitorilor tipografi din capitală din anii 1926—1927*. În analiza acțiunii greviste a muncitorilor tipografi pentru sporirea salariilor la nivelul scumpetei, autorul se oprește pe larg asupra activității comitetului de front unic. Comitetul de front unic a organizat încă din octombrie 1926 o grevă demonstrativă de 24 de ore. În 1927, lupta muncitorilor tipografi pentru sporirea salariilor, încheierea unui nou contract colectiv și înființarea unui birou de plasare a intrat într-o etapă nouă. Deși conducerii de dreapta ai Uniunii Sindicatului Gutemberg de la Cluj au ieșit din frontul unic, comitetul a avut sprijinul sindicatului tipografic dintr-o serie de centre din țară. El a editat un manifest prin care a solicitat sprijinul tuturor muncitorilor organizați și neorganizați. Comuniștii din conducerea frontului unic au imprimat luptei un caracter politic, combativ. Greva din august 1927, la care au participat peste 2.500 de muncitori tipografi¹, a fost înăbușită. În concluziile sale, autorul arată rolul nefast al conducerii oportuniste a Uniunii Sindicatului Gutemberg, precum și slabiciunile

conducătorilor frontului unic, care n-au pregătit din timp greva. Considerăm însă că ar fi trebuit menționată și o altă lipsă, și anume aceea a fărimeștilor forțelor muncitorilor tipografi, care n-au acționat simultan și au permis în acest fel înfrângerea grevei.

Un studiu meritoriu în legătură cu acțiunile muncitorilor în perioada grea a crizei economice din 1929—1933, intitulat *Luptele muncitorilor de la uzinele „Lemaitre” din 1929-februarie 1930*, semnată N. G. Munteanu. Utilizând un bogat material de arhivă și presă, autorul analizează temeinic cauzele acțiunii muncitorilor metalurgiști de la „Lemaitre” (nerespectarea de către patroni a contractului de muncă, neacordarea ajutoarelor de boală și a concediilor, neplata orelor suplimentare etc.), precum și principalele momente ale luptei lor. În fruntea acestor lupte au stat comuniștii. Sprijinit de Comitetul sindicatului metalurgist din capitală, comitetul de grevă, în fruntea căruia se afla comunistul Petre Ionescu-Sprinzenatu, a desfășurat o muncă vie printre muncitorii greviști, organizând pichete de grevă și asigurând în acest fel succesul luptei. Mobilizați de comuniștii, în ciuda încercărilor social-democraților de dreapta de a submina lupta lor, greviștii au reușit să obțină satisfacerea unora dintre revendicările lor, ca: încheierea unui nou contract colectiv, reprimarea muncitorilor conediați, un spor de salarîu etc. În urmă împotriva greviștilor, patronii au pus însă la cale asasinarea comunistului Petre Ionescu-Sprinzenatu, folosindu-se în această mîrșavă acțiune de un spărgător de grevă. Demonstrația muncitorilor, organizată cu prilejul înmemorării comunistului Petre Ionescu-Sprinzenatu, „pe care autoritățile burghezo-moșierești au încercat să-o zădărnică”, a scos și mai mult în evidență solidaritatea muncitorilor și lupta dusă pentru apărarea intereselor lor. Desfășurată pe bază de front unic, greva metalurgiștilor de la „Lemaitre”, care a culminat cu demonstrația de la 25 februarie 1930, a constituit un răspuns energetic la politica burgheziei și moșierimii de înfeudare a țării monopolurilor străine și de intensifi-

¹ Vezi M. C. Stănescu, *Din istoria luptelor muncitorilor tipografi (1923—1928)*, „Anealele Institutului de istorie a partidului” nr. 6, 1961, p. 114.

care a exploatarii oamenilor muncii. Studiul lui N. G. Munteanu este important atât prin analiza acestei acțiuni greviste, cât și prin relevarea activității unor comuniști mai puțin cunoscuți pînă acum, ca Petre Ionescu-Sprîncenatu.

O acțiune asemănătoare cu cea a metalurgiștilor de la „Lemaitre” au întreprins, patru ani mai tîrziu, într-o perioadă nouă, și metalurgiștii de la fabrica „Schiel” din Brașov. Studiul lui P. Daiche intitulat *Greva metalurgiștilor de la „Schiel” – Brașov din 1934* analizează lupta metalurgiștilor de la „Schiel” împotriva intensificării exploatarii clasei muncitoare în anii fascizării țării. La fabrica „Schiel” lucrau aproximativ 500 de muncitori care duceau o viață plină de neajunsuri și greutăți, datorită salariilor mici pe care le primeau. Patronii și acționarii acestei fabrici își sporeau profiturile atît din neplata orelor suplimentare efectuate de muncitori, cât și, mai ales, prin introducerea muncii în acord, bazată pe sistemul „Bedeaux”. Stabilind un anumit grafic indicator complex privind operațiile de producție, sistemul „Bedeaux” ducea la intensificarea muncii. În fruntea luptei greviste pentru îmbunătățirea salarizării și a condițiilor lor de muncă au stat comuniștii. Din inițiativa lor, muncitorii au organizat demonstrații în fața direcției fabricii, întruniri și adunări de protest. Acțiunea lor a fost sprijinită și de muncitorii celorlalte întreprinderi din Brașov, inclusiv de uteciști. În ciuda încercării unor conducători social-democrați de dreapta de a împiedica realizarea unității de acțiune, muncitorii fabricii „Schiel” conduși de comuniști au acționat uniți, impunînd patronilor satisfacerea revendicărilor lor: mărireala salariului, plata concediului legal etc. Folosind un bogat material de arhivă și presă, autorul reușește să analizeze amplu acțiunea grevistă a metalurgiștilor de la „Schiel”. Din păcate, concluziile studiului nu sunt la înălțimea analizei cauzelor și a desfășurării grevei, deși autorul avea toate posibilitățile să le redca pe larg.

Un amplu studiu în legătură cu acțiunile minerilor semnează I. Toacă: *Greva generală*

a minerilor din Anina din februarie 1935. Greva generală a minerilor din Anina din februarie 1935 se numără printre marile bătălii duse – după eroicele lupte ale muncitorilor uteciști și petroliști din 1933 – de masele înuncitoare din țara noastră. După cum arată autorul, „ea a constituit o manifestare puternică a împotrivirii crescîndale a proletariatului din țara noastră față de politica de fascizare și de pregătire a războiului antisovietic dusă de clasele exploatatoare” (p. 205). Partidul Comunist din România a acordat o mare importanță grevei minerilor. C.C. al P.C.R. a lansat un manifest în care arăta că „2 000 de muncitori din Anina, mineri și metalurgiști, au declarat grevă generală împotriva salariilor de foame, împotriva furturilor drepturilor clăstitigate”¹. Peste capul șefilor reformiști (E. Gherman, P. Mihăilă etc.), dar sub îndrumarea comuniștilor, muncitorii, indiferent de naționalitate, de partidul și de sindicatul în care erau organizați și împreună cu cei neorganizați, și-au dat mîna și s-au unit pe bază de front unic. Studiul contribuie la demascarea șefilor social-democrați de dreapta, care, trădând interesele muncitorilor de la Anina, au dat capitaliștilor posibilitatea să satisfacă numai într-o mică măsură revendicările muncitorilor.

B. Roșu semnează studiul *Greva muncitorilor de la fabrica „Astra” (iulie-august 1936)*. Autorul analizează condițiile grele de muncă ale lucrătorilor din această fabrică, căreia li se revenea un rol important în planurile cercurilor guvernanțe burghezo-moșierești de pregătire a războiului antisovietic, și lupta dîfrăză întreprinsă de muncitori în apărarea drepturilor lor. Greva muncitorilor de la „Astra” a avut nu numai un caracter economic, dar și unul politic, fiind îndreptată împotriva fascizării țării și a pregătirilor criminalului război antisovietic. În fruntea acestei acțiuni, îndreptată împotriva încercării direcției de a concedia o parte dintre muncitori și pentru mărirea

¹ Documente din istoria Partidului Comunist din România 1934–1937, vol. IV, București, E.S.P.L.P.. 1957, p. 234.

salariilor, au stat comuniștii. Ei au demascat zi de zi activitatea social-democraților de dreapta și refuzul lor de a realiza frontul unic muncitoresc, ca și manevrele organizației fasciste „Asociația meseriașilor români”, care, utilizând arma otrăvită a șovinismului, încerca să producă o ruptură în unitatea muncitorilor. „Frontul unic de jos — arată autorul, — încheiat din acțiunea de pregătire și desfășurare a grevei, a demonstrat că numai unită și sub conducerea partidului marxist-leninist clasa muncitoare poate obține eliberarea sa de exploatare” (p. 227). Comuniștii au știut să insuflie încredere maselor și să le conducă la victorie. Seris într-un stil viu, pe baza a numeroase fapte, studiul scoate în relief importanța acestei acțiuni greviste care, între altele, a înțărziat realizarea programului de producție al fabricii și, implicit, realizarea programului de înarmare. Ultimul studiu din volum este cel semnat de S. Homenco, care se referă la *Greva muncitorilor metalurgiști de la fabrica „Goldemberg” — București (ianuarie-februarie 1939)*. Față de materialul publicat în nr. 3 din 1959 al „Analelor”, studiul de față este completat cu materiale noi. Autoarea relevă condițiile deosebit de grele în care s-a desfășurat această acțiune și anume în perioada intensificării represaliilor, a terorii și a demagogiei dictaturii regale. După cum se știe, în septembrie 1938 dictatura regală a desființat Confederația Generală a Muncii și sindicatelor afiliate ei, înființând breslele. În aceste condiții, P.C.R. a lansat lozinca pătrunderii în bresle și a transformării lor în organe de luptă împotriva dictaturii regale și a pregă-

tirii războiului antisovietic. Greva de la fabrica „Goldemberg”, inițiată împotriva înăspirii condițiilor de muncă și de trai, a fost condusă de comuniști. Ei au reușit să ia conducerea sindicatului metalurgist din capitală, iar în cadrul Conferinței metalurgiștilor au cerut acțiuni concrete pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale maselor, pentru dreptul de organizare etc.

Seris într-un stil viu, pe baza a numeroase materiale de arhivă și presă, studiile din volum înfățișează cititorilor momente semnificative din lupta clasei noastre muncitoare. Este meritul comitetului de redacție de a fi selectat în volum mai ales studii privind acțiunile desfășurate în ramurile de bază ale economiei noastre — industria metalurgică, carboniferă etc. —, unde se aflau concentrate unele dintre detașamentele principale ale clasei noastre muncitoare, și de a fi dat o oarecare unitate volumului. În plus, alcătuiră indicelor de persoane, de organizații, de întreprinderi și de locuri înlesnește mult cercetarea lucrării și, în genere, a diferitelor aspecte din lupta proletariatului în perioada analizată.

Cu toate că unele studii au mai fost editate, volumul al II-lea *Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România* reprezintă o realizare valoroasă, care ne ajută să cunoaștem mai bine lupta revoluționară a proletariatului din țara noastră din anii grei ai regimului burghezo-moșieresc.

M. Iosă

GH. SURPAT, *Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească între cele două războaie mondiale,*

București, Edit. științifică, 1962, 300 p.

Situația clasei muncitoare din România burghezo-moșierească constituie unul dintre capitolele cele mai importante din istoria poporului nostru. Istoricii burghezi, cînd nu au eludat intenționat studiul situației maselor

muncitoare — făuritorii bunurilor materiale —, considerînd că istoria este creată de vîrfurile claselor exploatatoare, au prezentat denaturat starea jalmică în care trăiau oamenii muncii, nevoind să vadă inizeria în care se zbătea pro-

letariatul în țara noastră. De aceea abordarea acestei probleme constituie o sarcină majoră pentru istoricii și economistii din țara noastră.

Revoluția culturală din Republica Populară Română – parte integrantă a revoluției sociale – a deschis perspectiva studierii pe baze științifice a trecutului poporului muncitor din țara noastră.

Una dintre perioadele cele mai grele din istoria zbuciumată a poporului muncitor din patria noastră a fost perioada dintre cele două războaie mondiale. Criza generală a capitalismului și-a pus amprenta asupra economiei românești, aseuțind contradicțiile orânduirii capitaliste într-un grad necunoscut pînă atunci. În acel an, odiosul regim burghezo-moșieresc a intensificat exploatarea oamenilor muncii, căutînd să rezolve pe seama maselor muncitoare greutățile întîmpinate în urma accentuării aservirii economiei naționale capitalului străin, precum și racile care îl măcinau din temelii.

Este deci bine venită lucrarea lui Gh. Surpat *Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierescă în trecele cele două războaie mondiale*, în care autorul își propune să descrie și să analizeze condițiile de cruntă exploatare și singeroasă asuprime a clasei muncitoare de către burghezie și moșierime în perioada dintre cele două războaie mondiale, precum și lupta purtată în această perioadă de clasa muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist din România, împotriva exploatařii și împilării, pentru doborarea pe cale revoluționară a regimului burghezo-moșieresc. Este un merit al autorului că nu s-a mărginit să arate în lucrare numai condițiile de muncă și de trai ale clasei muncitoare, ci însă și totodată lupta eroică a clasei muncitoare pentru lichidarea exploatařii omului de către om, pentru răsturnarea odiosului regim burghezo-moșieresc.

Ar fi profund greșit să considerăm că lucrarea lui Gh. Surpat prezintă însemnatate numai pentru studiul trecutului istoric al poporului nostru. Importanța lucrării depășește interesul istoricului pentru trecut, deoarece abordază una dintre cele mai actuale

probleme ale economiei politice marxist-leniniște: teza marxist-leninistă a pauperizării proletariatului în condițiile imperialismului. Apologetii capitalismului contemporan se străduiesc în zadar să „infirme” realitatea zilelor noastre; ei fac eforturi zadarnice să conteste valabilitatea învățăturii marxist-leniniste despre pauperizarea relativă și absolută a proletariatului în condițiile capitalismului contemporan. Luerarea lui Gh. Surpat constituie o mărturie veridică a justei tezelor învățăturii marxist-leniniste despre pauperizarea relativă și absolută și demonstrează că și istoria țării noastre confirmă caracterul universal valabil al tezelor de bază ale marxism-leninismului.

Prezentind pentru prima oară în literatură științifică din țara noastră o imagine amplă și multilaterală a procesului pauperizării clasei muncitoare din România burghezo-moșierescă în perioada dintre cele două războaie mondiale, lucrarea lui Gh. Surpat se inseră ca o contribuție valoroasă în domeniul istoriei economiei naționale.

Luerarea recenzată cuprinde – în afară de prefață și de o introducere în care sunt expuse succint tezele de bază ale teoriei marxist-leniniste despre pauperizarea proletariatului în condițiile capitalismului – două părți: în prima parte se analizează pauperizarea relativă, iar în partea a doua, pauperizarea absolută a clasei muncitoare din România burghezo-moșierescă în perioada dintre cele două războaie mondiale. După părerea noastră, s-ar fi impus o altă grupare a capitolelor; capitolul I, care tratează caracteristicile principale ale economiei românești în perioada studiată, este nejustificat socotit ca făcînd parte din prima parte a lucrării, iar capitolul al X-lea, care tratează aspecte din lupta Partidului Comunist din România pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc și instaurarea dictaturii proletariatului, este de asemenea înglobat nejustificat în cadrul celei de-a doua părți a lucrării. Întrucât problemele tratate în capitolul I și al X-lea se referă atât la pauperizarea relativă, cit și la cea absolută a proletariatului, ar fi fost mai

indicat din punct de vedere metodologic ca aceste două capitole să nu fi fost incluse în nici una dintre cele două părți ale lucrării, ci să ființeze de sine stătător. Mai trebuie să menționăm că la sfîrșitul lucrării sunt adăugate 6 anexe cu date statistice și o bibliografie cuprinzătoare despre tema tratată.

Pauperizarea clasei muncitoare în capitalism reprezintă un proces unic, care se manifestă atât sub forma pauperizării relative, cât și sub forma pauperizării absolute. Pauperizarea este un proces unic, întrucât ambele fenomene ale pauperizării — relativă și absolută — decurg din aceeași lege economică obiectivă, legea absolută, generală, a acumulării capitaliste. Din considerente izvorite din necesitatea unei expuneri mai clare și mai sistematice a problemelor, precum și în scopul unei analize mai aprofundate a diferitelor aspecte, a apărut necesitatea de a se trata în lucrare în mod distinct procesul de pauperizare relativă față de cel al pauperizării absolute.

Pauperizarea relativă a clasei muncitoare din România burghezo-moșierească s-a manifestat prin creșterea inegalității sociale și adâncirea prăpasticii sociale dintre burghezo-moșierime și clasa muncitoare. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arată în raportul de activitate al C.C. al P.M.R. la Congresul al II-lea al partidului că: „În România burghezo-moșierească, an de an o parte tot mai mare a venitului național — produs prin truda muncitorilor și țărănilor muncitori — era folosită pentru îmbogățirea clasei capitaliștilor și moșierilor și a altor pătuри parazitare, iar partea din venitul național care revine clasei muncitoare și țărănimii muncitoare se micșora de la un an la altul pe calea reducerii salariilor, a scăderii veniturilor țărănimii, a fiscalității excesive, a creșterii șomajului și a sărăcirii continue a celor ce muntesc de la orașe și sate”¹.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări. 1955-1959*, București, Edit. politică, 1959, p. 62.

În lucrare se arată că partea care revine capitaliștilor sub formă de plusvaloare crește continuu, în timp ce partea pe care o primează clasa muncitoare sub formă de salarii descrește vertiginos; astfel, din analiza dinamicii salariilor și a plusvalorii în valoarea nou creată din industria mare prelucrătoare rezultă că, în timp ce ponderea plusvalorii în totalul valorii nou create a crescut de la 60% în 1927 la 73% în 1942, ponderea fondului de salarii a scăzut în aceeași perioadă de la 10% la 27%. De asemenea se constată scăderea continuă a salariului relativ. Dinamica fondului de salarii și a masei plusvalorii arată o creștere foarte lentă a fondului de salarii (cauzată de sporirea numărului de salariați și de inflație) comparativ cu creșterea rapidă a masei de plusvaloare; în perioada 1927—1938, fondul de salarii a crescut numai cu 14%, în timp ce masa plusvalorii a sporit cu 43%, adică de peste trei ori în comparație cu salariile. Procesul pauperizării relative a clasei muncitoare este atestat și de accentuarea distribuirii venitului național în favoarea clasei capitaliste; astfel, ritmul mediu anual de creștere a venitului național a fost în perioada 1932—1937 de numai 7,9%, pe cind ritmul mediu anual de creștere a profitului societăților anonime industriale a fost de 29,4%.

Lucrarea cuprinde și alte date edificate care descreză adâncirea continuă a pauperizării relative a clasei muncitoare în România burghezo-moșierească. Din toate cele expuse în această parte a lucrării reiese în mod pregnant în evidență justitia tezei din lucrarea recenzată că trăsătura caracteristică a pauperizării relative a clasei muncitoare din țara noastră în perioada dintre cele două războaie mondiale a constat în ritmul deosebit de accelerat al acestui proces.

Trecind la studiul pauperizării absolute a clasei muncitoare din țara noastră, autorul demonstrează în mod științific scăderea nivelului ei de trai pe baza analizei condițiilor de existență și de muncă a clasei muncitoare și anume: nivelul și evoluția salariului real; caracterul și proporțiile șomajului; condițiile de muncă ale muncitorilor din întreprinderile

capitaliste : durata zilei de muncă, gradul de intensitate a muncii, condițiile igienice-sanitare de muncă, situația în materie de protecția muncii, munca femeilor și a copiilor ; legislația antimuncitoarească a statului burghezo-moșieresc în problemele muncii ; condițiile de locuit și situația consumului maselor înunciatoare ; situația asistenței sociale și a asigurărilor sociale ; situația învățământului și a nivelului cultural al maselor muncitoare.

Lucrarea lui Gh. Surpat confirmă teza marxist-leninistă potrivit căreia în capitalism salariul real are o tendință continuă de scădere. În România burghezo-moșierească, în perioada dintre cele două războaie mondiale salariul ca preț al forței de muncă s-a situat sub valearea acesteia, nivelul salariului menținându-se în medie la limita fizică a valorii forței de muncă, iar uneori, la unele categorii de muncitori, a coborât chiar și sub această limită. Calculând salariul real pe baza datelor statisticii burgheze — vădît falsificate pentru a înfrumuseța trista realitate —, autorul obține următoarea dinamică a salariului real pe o perioadă de aproximativ 20 de ani (în anul 1923 drept bază = 100) : 1925—84, 1928—83 ; 1932—78 ; 1934—93 ; 1941—61. Deși exactitatea acestor indici trebuie să fie supusă unei critici mai aprofundate, este evidentă tendința generală și continuă de scădere a salariului real. Sintem de acord cu teza autorului că „salariile muncitorilor din România erau printre cele mai scăzute din Europa, iar tendința lor de scădere a fost mult mai pronunțată decât în majoritatea țărilor capitaliste”¹. Considerăm însă că această afirmație din lucrare ar fi fost mult mai convingătoare dacă ar fi fost demonstrată pe bază de date statistice ; în acest sens, ar fi fost necesar să se compare nivelul salariului real din țara noastră cu cel din alte țări capitaliste — este adevărat că lucru nu poate fi făcut de

loc ușor și atunci teza autorului ar fi avut toată greutatea unci cercetări științifice fundamentate.

În problema nivelului salariului real din țara noastră față de alte țări capitaliste, mai există în lucrare două afirmații care pot suscita discuții : mai întâi se afirmă că în România burghezo-moșierească „valoarea forței de muncă era mult mai scăzută decât în țările capitaliste dezvoltate” (p. 129), pentru că mai jos să se susțină că în România costul vieții a fost mai ridicat față de cel din alte țări capitaliste. Constatarea de mai sus în legătură cu nivelul salariului real din țara noastră față de alte țări capitaliste este valabilă numai dacă aceste afirmații sunt bazate pe o comparație pe plan internațional a nivelului prețurilor și salariilor. Totodată trebuie remarcat că nivelul ridicat al prețului cu amănuntul este unul dintre factorii care determină creșterea valorii forței de muncă, astfel că s-ar putea să se ievască o contradicție între cele două teze citate mai sus care să lase neexplicat gradul extrem de scăzut al nivelului salariului real din țara noastră. Clarificarea acestor aspecte ar putea constitui un obiect interesant de studiu pentru adâncirea problemei nivelului salariului real în România burghezo-moșierească.

În legătură cu gradul ridicat de exploatare a oamenilor muncii din țara noastră, autorul afirmă în lucrare că rata ridicată a plusvaloriei ar fi indicul unei exploatari „de tip colonial”. Această apreciere, după cum s-a relevat și în recenziea publicată în „Lupta de clasă” nr. 12 din 1962, considerăm că nu corespunde realității. Nivelul de dezvoltare a forțelor de producție și gradul de maturizare a relațiilor de producție capitaliste din România burghezo-moșierească — deși aceasta era o țară slab dezvoltată din punct de vedere economic —, precum și natura relațiilor politice și economice dintre puterile imperialiste și România — aservită capitalului internațional — nu pot să justifice o asemenea caracterizare.

În continuare se arată în lucrare că scăderea nivelului de trai al clasei muncitoare

¹ G. Surpat, *Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească într cele două războaie mondiale*, București, Ed. științifică, 1962, p. 129. În continuare, trimitere la lucrarea recenzată se vor da în text prin indicarea paginii.

din țara noastră a fost influențată direct și de existența șomajului. Șomajul este un insu-țitor inevitabil al capitalismului; în condițiile crizei generale a capitalismului, șomajul capătă un caracter cronic de masă. Autorul lucrării recenzate spulberă afirmațiile apologetilor burghezo-moșierimii din țara noastră care negau existența șomajului în România burghezo-moșierească și se străduiau să „demonstreze” că nu ar fi existat o problemă a șomajului în România. În acest scop, statistica burgheză falsifică fără nici un scrupул datele despre numărul șomerilor. Adevărul despre proporțiile șomajului din România burghezo-moșierească iese la lumină, fiind dezvăluit de către organele de presă legale și ilegale ale Partidului Comunist din România; astfel, în documentele P.C.R. se apreciază că în perioada crizei economice de supraproducție din anii 1929-1933 existau în țara noastră peste 300 000 de șomeri industriali, la care se adăuga și un mare număr de șomeri din agricultură. Merită subliniată o trăsătură caracteristică a șomajului din România burghezo-moșierească enunțată în lucrare, și anume faptul că acest flagel a luat proporții în condițiile inexistenței unui sistem de asigurare contra șomajului, ceea ce a agravat și mai mult situația clasei muncitoare.

Trăsăturile caracteristice ale condițiilor inumane de muncă din întreprinderile capitaliste ale României burghezo-moșierești sunt amplu prezentate în lucrare (desigur fără a fi epuizat problema). Acestea constituie un document zdrobitor împotriva fostelor clase exploatatoare din țara noastră. În principal, aceste condiții constau în: durata excesivă a zilei de muncă, care a variat între 10 și 12 ore în mod obișnuit iar în unele întreprinderi a atins și 16 ore; intensificarea muncii îndeosebi prin folosirea metodelor înapoiate de muncă; lipsa celor mai elementare condiții igienico-sanitare de muncă, precum și carența aproape totală a măsurilor necesare pentru protecția muncii; răspândirea pe scară largă a bolilor profesionale și înmulțirea accidentelor de muncă; neșiguranța în privința deținerii locului de muncă și lipsa de concedii de odihnă

plătite; discriminarea economică, socială și rasială.

Printre aceste trăsături caracteristice ale condițiilor de muncă din întreprinderile capitaliste ar fi trebuit să se scoată mai puternic în evidență în lucrarea recenzată caracterul de *muncă forțată* al muncii prestate de către clasa muncitoare în condițiile instaurării dictaturii militare-fasciste. Munca forțată din întreprinderile capitaliste este tratată în lucrare doar ca un grad superior de intensificare a muncii, și nu este dezvoltată în mod corespunzător o idee a cărei esență este redată într-un pasaj din lucrare: „În întreprinderile capitaliste au fost introduse pentru muncitori: regimul militar, arestul, carcera, pedeapsa cu 25 de lovitură etc. Autoritățile fasciste ordonau « să fie ferecați în lanțuri » muncitorii care nu se supuneau regimului militarist istovitor din întreprinderi” (p. 183). Acest regim de ocnă și teroare pentru clasa muncitoare este insuficient redat în lucrare. (În treacăt fie spus, ar fi trebuit să se acorde mai mult spațiu în lucrare situației clasei muncitoare în timpul criminalului război antisovietic, deși se pare că autorul ar fi intenționat să se limiteze în tratarea problemelor pauperizării clasei muncitoare din țara noastră numai la perioada dintre cele două războaie mondiale.)

Nivelul consumului oamenilor muncii este o altă latură a situației clasei muncitoare pe baza căreia se demonstrează în lucrare pauperizarea absolută a proletariatului din țara noastră. Sunt prezentate o serie de date edificatoare care demonstrează că în condițiile regimului burghezo-moșieresc masele muncitoare erau condamnate la o subalimentație cronică. Nu numai consumul de produse industriale pe locuitor a fost în România burghezo-moșierească de 3,5 ori mai mic decât în țările capitaliste din Occidentul European, dar, deși țara noastră era considerată ca o țară „einsteinamente agrară”, la o serie de produse agroalimentare de bază, ca: pline, carne, lapte, brinză, unt, ouă, zahăr etc., consumul în țara noastră era mult inferior celui din alte țări capitaliste industrializate. De pildă,

în perioada dintre cele două războaie mondiale consumul mediu de carne pe locuitor era în țara noastră de 2,2 ori mai mic decât în Cehoslovacia, de 2 ori mai mic decât în Bulgaria, de 4,3 ori mai mic decât în Danemarca ; consumul de lapte, unt și brânză pe locuitor era în România burghezo-moșierească de 4 ori mai mic decât în Danemarca, de 5 ori mai mic decât în Elveția, de peste 3 ori mai mic decât în Franța. Relatăriile din presa timpului citate în lucrare despre condițiile de alimentație ale oamenilor muncii sunt impresionante. De asemenea, situația grea sub raportul condițiilor de locuit ale muncitorilor în timpul regimului burghezo-moșieresc este amplu descrisă ; această situație contrastează puternic cu realizările de astăzi în domeniul asigurării cu locuințe a celor ce muncesc.

Pentru ilustrarea condițiilor deosebit de grele de trai ale oamenilor muncii în anii regimului burghezo-moșieresc, autorul citează un document inedit, extrem de grăitor și care nu necesită nici un comentariu. Este un raport oficial din 1940 referitor la situația sanitară din Moldova, întocmit de către Inspectoratul sanitar din Iași și înaintat Ministerului Sănătății. În acest raport se arată că, la sale și în cartierele mărginașe ale orașelor, „locuințele sunt mici, insalubre, rău întreținute, cu ferestre fixe... ; în timpul iernii trăiese în aceste locuințe aglomerații însemnate de persoane și adeseori animale domestice... ; noțiunea de pat și de ceareaf este aproape neeunoscută... ; lumea doarme pe pămîntul gol... ; cei mai mulți dorm îmbrăcați și se acoperă uneori cu pături murdare, alteori cu zdrențe sau cu nimie... ; latrine nu există la majoritatea locuințelor... ” (p. 225). Din lipsă de spațiu, suntem săiliți să întrerupem citarea acestui document atât de grăitor ; este neîndoialnic că el constituie un zguduitior act de acuzare a regimului burghezo-moșieresc din România și este mai edificator decât zeci de statistici meșteșugite ale apologetilor capitalismului, care se străduiau să prezinte într-o lumină falsă situația reală a clasei muncitoare din țara noastră.

Condițiile grele de muncă și de trai și-au pus pecetea grea asupra sănătății populației muncitoare. În perioada dintre cele două războaie mondiale, România burghezo-moșierească se situa în fruntea țărilor europene în ceea ce privește morbiditatea și mortalitatea. Sunt grăitoare comparațiile asupra situației mortalității în țara noastră în trecut față de cea de astăzi : durata medie a vieții a crescut în România de la 42 de ani în 1930 la 63 de ani în 1958 ; mortalitatea infantilă a scăzut de la 17,9 % în 1938 la 6,9 % în 1958. În lucrare se arată pe larg modul combativ în care era demascată de către organele de presă legale și ilegale ale Partidului Comunist din România nepăsarea statului burghezo-moșieresc în domeniul asistenței medicale, consecință a politicii criminale de clasă a burgheziei și moșierimii față de sănătatea maselor muncitoare.

Ca ultim element al pauperizării clasei muncitoare din România burghezo-moșierească, se tratează în lucrare nivelul de cultură al maselor muncitoare. Clasele exploatatoare din țara noastră erau interesate să mențină masele muncitoare în beznă și incultură, de teama creșterii conștiinței revoluționare a acestora. Analfabetismul era o adeverată plagă socială ; în unele județe, peste 60 % din populație era analfabetă, chiar și o parte din cei care erau considerați că nu sunt analfabeți abia de știau să se îscălească. După părerea noastră, în acest capitol ar fi fost indicat ca autorul să nu se limiteze numai la tratarea problemei învățământului, ci să abordeze în mod multilateral și alte aspecte ale nivelului cultural al oamenilor muncii din țara noastră.

Ca un fapt pozitiv în aprecierea lucrării recenzate trebuie relevat că autorul nu s-a mărginit să deserie numai situația economică a clasei muncitoare, ci a extins sfera preocupărilor sale și pe plan social-politic, ocupându-se de numeroase aspecte ale luptei de clasă din țara noastră în perioada studiată. Deși în această direcție contribuția proprie a autorului nu se face simțită în mod deosebit, ceea ce se explică și se justifică prin caracterul și tema lucrării, abordarea acestor probleme

întregește în mod necesar lucrarea. În conținutul întregii lucrări și în mod special într-un capitol aparte, autorul a descris lupta clasei muncitoare, în frunte cu partidul ei marxist-leninist, pentru eliberarea de sub jugul exploatației capitalului autohton și străin, pentru răsturnarea pe cale revoluționară a odiosului regim burghezo-moșieresc și pentru instaurarea dictaturii proletariatului.

Printre momentele de seamă ale luptei revoluționare a clasei muncitoare din țara noastră care și-au găsit reflectarea în paginile lucrării se află și eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști. În lucrare se arată în mod just însemnatatea acestor lupte pentru istoria clasei muncitoare din țara noastră: „Cu toată reprimarea singeroasă a luptelor din 1933, ele au sărit ofensiva capitalistă împotriva condițiilor de muncă și de viață ale maselor muncitoare, au dat o lovitură puternică politicii de fascizare a țării și de înfeudare a ei de către puterile imperialiste. Aceste lupte au sărit pentru un timp traducerea în fapt a planurilor burgheziei și moșierimii de a instaura fascismul, care avea să aducă scădere și mai puternică a salariilor, răpirea celor mai elementare drepturi cetățenești și adâncirea la maximum a procesului de pauperizare a clasei muncitoare” (p. 115).

Lucrarea lui Gh. Surpat Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească Între cele două războiuri mondiale aduce un aport substanțial la studierea economiei noastre naționale, oferind cititorului de astăzi o imagine veridică a situației din trecut a clasei muncitoare din țara noastră, văzută prin prismă procesului de pauperizare. Este de relevat încercarea autorului de a scoate în evidență unele trăsături particolare ale procesului de pauperizare relativă și absolută a clasei muncitoare în România burghezo-moșierească, confirmând totodată adevărul universal valabil al tezelor marxist-leniniste despre pauperizare. Subliniem în mod deosebit teza autorului care sintetizează întreaga lucrare și anume, că trăsătura caracteristică a pauperizării relative și absolute a clasei muncitoare din țara noastră a constat în faptul că acest proces s-a desfășurat în cadrul înrăutățirii generale a situației maselor muncitoare din România burghezo-moșierească.

Pentru elaborarea lucrării recenzate, autorul a studiat temeinie lucrările clasicoilor marxism-leninismului și le-a folosit în mod just în explicarea fenomenului pauperizării proletariatului din țara noastră; de asemenea autorul s-a călăuzit în cercetarea să științifică după documentele Partidului Comunist din România, după lucrările tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, ceea ce i-a asigurat tratarea partinică, științifică a problemelor abordate.

În analiza diferitelor probleme tratate în lucrare se constată străduința autorului de a utiliza în mod critic datele statistice burgheze, ceea ce i-a reușit în parte; pentru scoaterea la iveală a întregului adevăr despre situația de mizerie a clasei muncitoare din România burghezo-moșierească în perioada dintre cele două războiuri mondiale, problemele abordate în lucrarea recenzată necesită a fi studiate în continuare, având drept obiectiv principal înălțarea tuturor falsurilor comise de statistică burgheză, prin care apologetii capitalismului din țara noastră au încercat să denatureze realitatea existentă. De pildă, calcularea ratei plusvaloriei în perioada 1927–1942 numai pe baza datelor furnizate de statistică burgheză — aşa cum se face în lucrarea recenzată — considerăm că nu este satisfăcătoare; în realitate, gradul de exploatare a clasei muncitoare din țara noastră a fost mai ridicat decât rezultă din aceste date, ceea ce de altfel relevă și autorul, fără a preciza înсă gradul acestei exploatari.

Este de subliniat că un merit deosebit că autorul nu s-a limitat în cercetarea să numai la materialul documentar editat, ci a recurs și la numeroase documente de arhivă nepublicate pînă în prezent, ceea ce conferă lucrării recenzante și o valoare documentară.

Față de pseudoteoriile ideologilor regimului burghezo-moșieresc, autorul ia atitudine de pe poziția clasei muncitoare și dezvăluie substratul de clasă al acestora și menirea lor apologetică. Poate că ar fi fost indicat să se acorde în lucrare mai mult spațiu acestei probleme, mai ales pe considerentul că, deși tezele susținute de către aceștia nu aveau nimic original, fiind preluate din literatura economică burgheză din Occident, ele mai circulă și astăzi printre apologetii capitalismului din țările vest-europene, cu toate că au fost dezmințite de către istorie și astăzi sunt perimate în întregime.

Nu se poate să nu relevăm și faptul că, deși este elaborată de un economist, lucrarea nu suferă de o supraînărcare cu date și cifre statistice, care din păcate îngreuiază citirea altor lucrări din istoria economiei noastre naționale, ci cuprinde un mănunchi de date esențiale și semnificative, just analizate și competent comentate; s-ar fi putut evita

însă unele repetări în folosirea datelor statistice în scopul ilustrării diferitelor aspecte ale pauperizării relative și absolute a clasei muncitoare din țara noastră.

Scrișă într-un stil simplu și lesne accesibil, lucrarea lui Gh. Surpat nu se adresează unui cerc restrâns de specialiști, ci este menită să intereseze mase largi de cititori din țara noastră, doritori să cunoască situația grea a clasei muncitoare în condițiile regimului burghezo-moșieresc și lupta ei plină de abnegație și eroism, sub conducerea Partidului Comunist din România, pentru doborAREA regimului burghezo-moșieresc și făurirea unei noi ordinări sociale. Realizările de astăzi în dezvoltarea economiei noastre naționale și ridicarea nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii din țara noastră se reliefiază și mai puternic pe fundalul întunecat al trecutului de împilare și mizerie pentru oamenii muncii și de huzur pentru clasele exploatatoare.

M. Horovitz

TITU GEORGESCU, *De la greva generală la crearea P.C.R.*,

București, Edit. științifică, 1962, 136 p.

Istoriografia marxistă din țara noastră a acordat în ultimii ani o importanță deosebită perioadei avintului revoluționar. Ca rezultat al acestei cercetări, au apărut monografii apreciate referitoare la unele momente, ca: *1918. Din istoria luptelor revoluționare din România*, de V. Liveanu, *Greva generală din România 1920*, apărută sub egida Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C al P.M.R. și altele, tratînd întreaga perioadă, ca de exemplu, *Mișcarea muncitorească din România între anii 1917–1921. Crearea P.C.R.*, de Clara Cușnir-Mihailovici.

O monografie despre crearea propriu-zisă a P.C.R., moment de cotitură în istoria mișcării muncitorești și a patriei noastre, nu s-a scris încă. Din acest punct de vedere, car-

teau lui Titu Georgescu răspunde unei sarcini de bază puse de partid, istoricilor. Relevăm de asemenea și faptul că meritul lucrării constă în aceea că a tratat probleme teoretice ale mișcării noastre muncitorești pe care le găsim într-o măsură mai mică în literatura de specialitate, în timp ce mișcarea grevistă și alte aspecte ale luptei pentru crearea partidului au fost mai des tratate în istoriografia noastră.

Scopul pe care și l-a propus autorul, acela de a analiza momentele principale ale procesului de clarificare ideologică și organizatorică în sinul partidului socialist și al clasei muncitoare pentru trecerea la crearea partidului de tip nou, a fost atins în cea mai mare parte.

Deși de aceste probleme s-au mai ocupat și unele studii publicate în revista „Analele

Institutului de istorie a partidului"¹, în parte și în monografia *Greva generală din 1920 din România*, încercarea autorului de a adănci analiza luptei de clarificare politică și organizatorică în preajma făuririi P.C.R. rămâne meritorie.

În „Introducere” se face o scurtă trecere în revistă a situației României după intrarea ei în primul război mondial, se arată importanța influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și activitatea tot mai intensă a inițierii muncitorești până la greva generală.

Lucrarea are 5 capitole, axate pe momentele principale care au marcat etape în lupta pentru crearea P.C.R. În primul capitol este tratat modul în care greva generală, precum și procesul intentat celor arestați, au contribuit la delimitarea clară a curentelor din mișcarea muncitorească, atitudinea servilă și de ploconire în fața guvernului burghezo-moșieresc a social-democraților de dreapta, care au fost împinși să accepte declararea grevei, de valul revoluționar în creștere, precum și poziția comuniștilor, care au arătat cauzele înfrângerii grevei și necesitatea creării unui partid revoluționar. Autorul prezintă date interesante cu privire la numărul celor concediați la începutul anului 1921 în capitală, la numărul celor arestați în București și în centrele muncitorești din țară, unde greva a avut o mai mare amplitudine, precum și privitoare la teroarea dezlanțuită de guvernul Averescu după octombrie 1920, îndreptată împotriva întregii mișcări muncitorești.

Pe baza unei cercetări minuțioase a documentelor de partid publicate, a presei centrale și locale a partidului socialist, a materialelor din arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului, inclusiv a documentelor Internaționalei a III-a, autorul ne prezintă în capitulo-

lul al II-lea o altă etapă, calitativ nouă, în lupta pentru clarificarea politică și organizatorică: consfătuirea grupurilor comuniste din noiembrie 1920. Sunt analizate problemele principale care s-au dezbatut la această consfătuire — cea mai reprezentativă întâlnire a grupurilor comuniste după greva generală —, și îndeosebi directivele consfătuirii, de mare importanță teoretică și practică pentru viitorul mișcării, care constituau un plan concret de acțiune în vederea creării partidului de tip nou, bazat pe principiile organizatorice și tactice leniniste. Lucrarea însăși se ocupă modul în care, după Consfătuirea din noiembrie, au fost elaborate și publicate de către conducerea grupurilor comuniste unele documente, ca: materiale despre cele 21 de condiții ale afiliierii la Internaționala Comunistă, proiectul de statut al partidului socialist-comunist și programul agrar, documente foarte importante privind linia tactică a mișcării muncitorești și orientarea ideologică a partidului. Au fost trimiși, în provincie delegați ai grupurilor comuniste care au luat legătură cu elementele revoluționare, imprimând sectiilor partidului socialist și sindicatelor o linie combativă în direcția întăririi aripiei stângi a partidului socialist. O luptă ascuțită s-a desfășurat pentru cucerirea comitetelor provizorii din mijloace sociale-democraților de dreapta.

Pe bună dreptate subliniază T. Georgescu că, până la crearea P.C.R., nici un document al grupurilor comuniste nu a fost atât de profund orientat după principiile leniniste în problemele-cheie — problema partidului de tip nou, rolul de hegemon al clasei muncitoare, dictatura proletariatului, tactica mișcării etc. —, ca directivele elaborate, care constituau un plan concret de acțiune în vederea creării partidului revoluționar de tip nou. Directivele din noiembrie au orientat mișcarea muncitorească în cele mai importante chestiuni la ordinea zilei, arătând clar care este poziția aripiei de stînga din P.S.R. și ce atitudine trebuie adoptată pentru transformarea P.S.R. în P.C.R. Cu toate acestea, directivele n-au fost scutite de unele lipsuri și limite provenite

¹ Gh. Stoica și Fl. Dragne, *Primul Congres al P.C.R. (8–12 mai 1921)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului”, an. VII, 1961, nr. 1–2, p. 129–160; Titu Georgescu și V. Liveanu, *Ideile leninismului – far călăuzitor în lupta pentru crearea partidului comunista*, în „Analele Institutului de istorie a partidului”, an. VII, 1963, nr. 3, p. 70–84.

din lipsa de maturizare a elementelor celor mai înaintate.

Sunt înfățișate pe larg cititorului activitatea delegației P.S.R. în Rusia, întîlnirea membrilor delegației române cu V. I. Lenin, discutarea și lămurirea celor mai arzătoare probleme care frâmau atunci mișcarea înuncitorească din țara noastră.

Cu cît social-democrații de dreapta pierdeau influența asupra maselor, iar majoritatea membrilor de partid se convingea de justițe orientării spre stînga pe baza propriei experiențe și cereau tot mai insistent aderarea la Internaționala a III-a, centriștii, revoluționari în vorbe și care condiționau aderarea la Cominterne de unele rezerve, căuta să inducă în eroare partidul socialist și muncitorii, susținând că trebuie păstrată în orice chip unitatea partidului.

Lucrările Consiliului general al partidului socialist și al sindicatelor din ianuarie–februarie 1921, tratate de autor în capitolul al III-lea, au evidențiat pe deplin influența deosebită de care se bucurau grupurile comuniste în partid. Toate manevrele centriștilor, care căuta în fond să-i salveze pe conducătorii social-democrați de dreapta puși în minoritate, au suferit un eșec. Părăsind lucrările Consiliului general, oportuniștii au rămas conducători fără mase, generali fără armată. Lupta ideologică și politică dintre comuniști și centriști a devenit foarte ascuțită, aripa de stînga avind o influență tot mai mare asupra maseelor, reușind să cucerească presa, și îndeosebi „Socialismul”, organul central al P.S.R. În același timp, o luptă crîncenă se desfășura împotriva burgheziei și moșierimil, care speraseră că disensiunile dintre curente în sinul partidului socialist vor fărâmîa forțele proletariatului și mișcarea muncitorească va putea fi mai ușor înfrîntă, guvernările sprijinind liderii social-democrați de dreapta, ceea ce li arăta pe aceștia în adevărata lor lumină, ca elemenete ale burgheziei în rîndul clasei muncitoare. Încercarea regimului burghezo-moșieresc de a decapita mișcarea muncitorească a eşuat, întrucât majoritatea clasei muncitoare și-a unit forțele în jurul unei conduceri revo-

luționare. Sunt oglindite în lucrare poziția adoptată de grupurile comuniste față de mișcarea sindicală, în care liderii reformiști își mai mențineau unele poziții, precum și raportul care trebuie să existe între partid și sindicat, atitudinea pe care viitorul partid comunist trebuia să o adopte față de mișcarea de tineret care se afla pe pozițiile aripiei de stînga din partid. De aceea procesul de clarificare politică, ideologică și organizatorică care a precedat făurirea partidului marxist-leninist nu a fost limitat la partid, ci a cuprins în cea mai mare măsură sindicatele și mișcarea de tineret.

Capitolul al IV-lea al cărții se ocupă de conferința grupurilor comuniste de la Iași, care a precedat nemijlocit crearea P.C.R. Deși despre acest moment deosebit care a avut loc în perioadă imediat premergătoare congresului s-a mai scris, Titu Georgescu analizează, pentru prima oară, pe baza unei documentări largi, dezbatările și importanța uriașă pe care a avut-o pentru crearea P.C.R. conferința de la Iași. Sunt înfățișate activitatea grupurilor comuniste pe întreg cuprinsul țării, existența mișcării revoluționare în cadrul partidului socialist, al sindicatelor, al tineretului muncitorese etc., problema pregătirii nemijlocite a congresului prin fixarea datei, a ordinii de zi, a alegerii delegaților pentru congres, lupta pentru centralizarea întregii mișcări comuniste, care a constituit una dintre preocupările cele mai importante ale conferinței din mai 1921. Autorul prezintă, pe baza unor date inedite de arhivă, numărul grupurilor comuniste din diferite regiuni ale țării, subliniind că, după noiembrie 1920, în centrul atenției grupurilor a fost lupta împotriva social-democraților de dreapta, întărirea aripiei stîngi, răspîndirea de manifeste revoluționare și o intensă muncă de lămurire a membrilor partidului socialist și a sindicatelor asupra atitudinii oportuniste și trădătoare a liderilor de dreapta.

Conferința de la Iași a acordat o atenție deosebită centralizării întregii mișcări comuniste din țară, consolidării organizatorice a forțelor comuniste, iar mutarea centrului de

greutate asupra muncii legale pentru a se asigura predominarea aripii stângi în partid a constituit problema centrală a rezoluției conferinței de la Iași.

Pe bună dreptate subliniază autorul că grupurile comuniste își desfășurau activitatea pentru transformarea partidului socialist în partid comunist și nu pentru constituirea unui partid aparte. Conferința a privit critic slaba activitatea desfășurată de comuniști în rândurile țărănimii și ale armatei. Totuși, rezoluția adoptată, după ce a făcut bilanțul activității, a arătat că linia generală a Comitetului Central comunist ales în noiembrie 1920 a fost justă și consecventă. Tot atunci au fost revăzute și discutate documente programatice de bază care urmau să fie dezbatute la congres: proiectul de statut al partidului socialist-comunist, proiectul programului agrar, proiectul de program în chestiunea minorităților naționale, elaborate în noiembrie 1920 de pe poziții leniniste, dar având încă și unele rămășițe gheriste. O luptă ascuțită s-a desfășurat între comuniști și centriști în jurul condițiilor de afiliere la Internaționala a III-a.

Încă de la deschiderea congresului de constituire, cu care se ocupă ultimul capitol al lucrării, a ieșit în evidență spiritul de combativitate și intransigență al delegaților comuniști, care au luat atitudine fermă împotriva tentatiilor centriștilor de a impiedica afilierea la Internaționala a III-a și deci crearea partidului comunist. Comuniștii au arătat în cuvintul lor pe marginea raportului prezentat că, începînd din octombrie 1920 și pînă în mai 1921, membrii partidului s-au putut clăsiifica asupra poziției comuniste și centriste, iar mandatele acordate delegaților pentru afiliere exprimau clar orientarea majorității

membriilor de partid. Dezbaterile în jurul dării de seamă au ridicat importante probleme de principii care priveau activitatea viitoare a partidului comunist, probleme ca incompatibilitatea legăturilor de colaborare cu guvernele reacționare, s-a criticat tactica nejustă de neparticipare la alegerile parlamentare, teza oportunistă privitoare la „incapacitatea țărănimii” de acțiuni revoluționare etc. Cîitorul găsește în lucrare prezentarea dezbatelor de la congres — moțiunile prezentate pentru pace, contra războiului, către Internaționala Comunistă, pentru amnistie, pentru cei închiși, pentru cei loviți de grevă — care exprimau poziția comuniștilor în problemele cele mai importante care se ridicau, ca și condițiile grele în care s-au desfășurat lucrările. Votarea propunerii de afiliere la Internaționala Comunistă în a cincea zi a însemnat sfârșirea P.C.R. pe temeiurile voinței imensei majorități a clasei muncitoare din țara noastră. În încheierea ultimului capitol, autorul prezintă succint însemnatatea creării P.C.R. pentru destinele poporului nostru și lupta desfășurată de partid în decursul celor patru decenii împotriva asupririi și exploatarii, pentru construirea și desăvîrșirea socialismului în România.

În carte sunt publicate în anexă și unele documente care au mai apărut în diferite numere ale revistei „Analele Institutului de istorie a partidului” și în *Documente din istoria P.C.R. 1917—1922*, vol. II, ed. à II-a.

Scrișă într-un stil vioi și accesibil, lucrarea poate fi citită cu ușurință. Desi cu un caracter de cercetare științifică, ea are un mare rol în popularizarea tradițiilor de luptă ale P.C.R., în educarea patriotică a cititorilor.

I. Apostol

Miscrea muncitorească din țările capitaliste
București, Edit. politică, 1962, 464 p. (traducere din limba rusă)

Primul volum din publicația care, conform celor ce își propune Institutul de economie mondială și relații internaționale al Academiei de Științe a U.R.S.S., inițiatorul

ei, va deveni periodică, înținându-ță pri-viri de sinteză asupra principalelor evenimente și tendințe din mișcarea muncitorească și revoluționară din diferite țări ale lumii în

perioada 1959–1961, ca și materiale informative referitoare la partidele comuniste, uniunile sindicale și mișcarea social-democrată internațională.

Elaborată pe baza unor materiale puse la dispoziția I.E.M.R.I. de organizații muncitorești internaționale, regionale și naționale, ca și a altor informații, luerarea interesează un cerc larg de cititori.

Analiza mișcării muncitorești în strânsă corelație cu întreaga viață social-economică și politică pune la dispoziția cititorului informații interesante – pentru cititorul român unele necunoscute pînă acum – asupra raporturilor de clasă, a vieții politice, a sarcinilor și perspectivelor mișcării revoluționare din țările respective. În fiecare dintre studii sunt analizate forța și poziția partidelor marxist-leniniste, problemele în fața cărora se găsesc, orientarea lor în condițiile concret-naționale pentru mobilizarea și conduceerea proletariatului și a aliaților săi în lupta împotriva exploatației, pentru deplina eliberare socială și națională. Un loc important îl ocupă prezentarea activității partidelor comuniste pentru lichidarea scizionii din mișcarea muncitorească, pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare.

Lucrarea reflectă creșterea puternică a forțelor socialismului și ale păcii după cel de-al II-lea război mondial, rolul uriaș pe care mișcarea muncitorească revoluționară, în frunte cu partidele comuniste, îl are pe tot întinsul globului. Deși analiza mișcării muncitorești se oprește la jumătatea anului 1961 – de atunci înregistrându-se importante evenimente în mișcarea muncitorească internațională –, lucrarea își păstră deplina actualitate, contribuind la înțelegerea a numeroase fenomene și evenimente ulterioare sau în curs de desfășurare.

Volumul începe cu expunerea făcută de B. N. Ponomariov la Consfătuirea unională a lectorilor și propagandistilor din ianuarie 1961, intitulată *Problemele fundamentale ale mișcării comuniste internaționale contemporane*. Autorul subliniază importanța Declarației Consfătuirii reprezentanților partidelor

comuniste și muncitorești din noiembrie 1960, unul dintre cele mai importante documente ale marxism-leninismului. Axfindu-și expunerea pe tezele declarației, B. N. Ponomariov prezintă sarcinile strategice comune ale tuturor partidelor marxist-leniniste, ca și cele specifice celor trei mari detașamente ale mișcării comuniste internaționale : din țările lagărului socialist, din țările care au dobîndit de curind independența națională sau luptă pentru obținerea ei și din țările capitaliste dezvoltate. Expunerea conține scurte prezentări asupra activității unor partide comuniste din țările capitaliste, asupra succeselor și greutăților lor.

Lupta pentru pace, pentru coexistență pașnică constituie o sarcină comună a tuturor partidelor comuniste. Autorul enunță tezele fundamentale – adoptate la consfătuire – privind lupta revoluționară a proletariatului în condițiile coexistenței pașnice, teze care demonstrează că „politica coexistenței pașnice, contribuind la întărirea pozițiilor tuturor detașamentelor mișcării comuniste internaționale, nu amînă, ei apropie victoria clasei muncitoare în noi țări” (p. 61). Ultima parte a expunerii este consacrată problemelor legate de întărirea ideologică și de coeziunea partidelor comuniste. Apărarea hotărâtă a unității mișcării comuniste internaționale împotriva oricăror acțiuni care ar putea să o submineze constituie o datorie a fiecărui partid marxist-leninist, asigură succesul luptei pentru pace și socialism.

Prima parte a culegerii este deschisă de studiul *Principalele bătălii de clasă din Europa occidentală în anii 1959–1961* de K. G. Holodkovski, I. I. Rubinski, V. N. Malov. Autorii prezintă în introducere condițiile generale în care proletariatul Europei occidentale își desfășoară activitatea, cauzele pentru care el nu a ajuns încă să cucerească puterea în nici o țară vest-europeană. Creșterea monopolurilor, dezvoltarea capitalismului monopolist de stat lezează puternic interesele unor pături sociale tot mai largi și creează condiții noi de luptă pentru proletariat. Tot-

odată, lupta proletariatului este influențată în mare masură de noua situație internațională.

În aceste împrejurări a avut loc în ultimii ani un nou avint al luptei proletariatului vest-european, îndeosebi în Italia, Franța, Belgia. În Italia, deși „marea revoluție democratică” începută în perioada de rezistență a fost întreruptă de reacțiunea internă în anii 1947–1948 cu concursul imperialismului anglo-american, urmările ei se manifestă pînă azi în gradul înalt de conștiință și de organizare al clasei muncitoare, al oamenilor muncii (Partidul Comunist Italian fiind cel mai mare partid de masă dintre partidele comuniste din „Europa occidentală”), în păstrarea unor puternice tradiții antifasciste și ale unității de acțiune a forțelor democratice, în constituția italiană, ceea mai progresistă dintre constituțiile în vigoare din țările capitaliste europene etc. Marile monopoluri s-au străduit, cu concursul statului, al bisericii, cu ajutorul unei propagande rafinate, să fărănișze, să înfringă mișcarea muncitorească. P.C.I. a elaborat la congresele sale din 1956 și 1960 (al VIII-lea și al IX-lea) un program larg de „reforme structurale”, de transformări social-economice și politice, care să stea la baza unei puternice coaliții antimonopoliste, cuprinzînd clasa muncitoare, țărâniminea săracă și masa principală a pădurilor mijlocii. Autorii analizează aceste „reforme structurale”, printre care naționalizarea parțială și controlul democratic asupra monopolurilor, reforma agrară generală și o largă autonomie regională. P.C.I. subliniază condițiile în care pot fi ele obținute ca și în semnătatea lor. Studiul prezintă apoi manifestările avintului mișcării muncitorești în perioada analizată.

Un moment deosebit de important, evenimentul central al Italiei în 1960, l-a constituit puternica manifestare a unității antifasciste care a prilejuit căderea guvernului Tambroni. Autorii acordă atenție uriașei încreșteri de forțe, marilor manifestații populare care s-au soldat cu succesul forțelor antifasciste în iulie 1960, ca și intensificării luptei pentru revendicări economice, noilor lozinci, semnificative pentru radicalizarea muncitorii-

lor, sub care s-a desfășurat lupta grevistă. Un nou avint au luat în această perioadă acțiunile politice ale maselor, lupta muncitorilor agricoli și a altor categorii sociale. Este subliniată combativitatea și unitatea care au caracterizat grevele din acești ani, creșterea prestigiului P.C.I. în rîndul maselor largi, întărirea forțelor de stînga.

Un capitol al studiului este consacrat luptei oamenilor muncii din Franța din ultimii ani. În Franța postbelică a avut loc o industrializare capitalistă accelerată care, conjugată cu cursa înarmărilor și războaiele coloniale, a aruncat mari poveri asupra maselor populare. Monopolurile, forțele reacționare interesate în întărirea aparatului de stat, în restrîngerea și lichidarea libertăților democratice, au provocat în mai 1958 prăbușirea celei de-a IV-a Republii și instaurarea regimului puterii personale a generalului de Gaulle. Autorii arată cauzele pentru care clasa muncitoare, forțele democratice, nu au reușit să împiedice instaurarea regimului impus de monopoluri. Singur Partidul Comunist Francez s-a situat pe poziții principiale. Constituția reacționară din 1958, seria de ordonațe și celealte acte ale regimului puterii personale, înrăutățirea situației oamenilor muncii au dus la intensificarea acțiunilor revendicative ale muncitorilor și funcționarilor. Numărul conflictelor de înncă a crescut de la 854 în 1958 la 1 512 în 1959. Sunt apreciate forțele și pozițiile principalelor organizații sindicale — C.G.T., F.O. și C.F.T.C., succesele și greutățile în lupta pentru realizarea unității de acțiune.

În condițiile regimului puterii personale au apărut trăsături noi ale luptei greviste: răspîndirea grevelor turnante; situaarea muncitorilor din sectorul naționalizat în avant-garda luptei; participarea deosebit de activă la luptă a funcționarilor publici; creșterea puternică a luptelor politice.

Împotriva celor mai reacționare forțe și în strînsă legătură cu poziția față de războiul colonial din Algeria s-au desfășurat mari acțiuni politice, care au barat calca ultracolonialiștilor, a fasciștilor spre putere. Numai la

uriașele greve din februarie 1960 și 24 aprilie 1961 au participat 10 000 000 și, respectiv, 12 000 000 de cetățeni. Congresul al XVI-lea al P.C.F., făcând analiza situației din tară, a stabilit perspectivele luptei pentru pace în Algeria, pentru restabilirea și înnoirea democrației. Autorii relevă totodată manifestările adîncirii crizei social-democrației de dreapta în Franța, radicalizarea care a cuprins mase tot mai largi, apariția unor manifestări ale Frontului popular.

Ultimul capitol al studiului tratează evenimentele legate de cea mai mare grevă din istoria Belgiei — greva generală desfășurată în decembrie 1960 — ianuarie 1961. După o prezentare a trăsăturilor și fenomenelor economiei belgiene în preajma izbucnirii grevei, autorii arată că împotriva domniașiei monopolurilor, Partidul Comunist din Belgia, la Congresul al XII-lea (aprilie 1957) și al XIII-lea (aprilie 1960), a formulat un program larg antimonopolist, care includea și o serie de „reforme structurale”. Comuniștii belgieni arată că programul trebuie să fie îndeplinit de un guvern antimonopolist, care să se sprijine pe alianța clasei muncitoare, agricultorilor și pădurilor mijlocii. Sunt prezentate acțiuni greviste din 1959—1960 care demonstrează creșterea hotărârii de luptă a oamenilor muncii belgieni.

Greva generală, provocată de proiectul „legii unice” prezentat de guvernul Eyskens, a început la 20 decembrie 1960 și s-a desfășurat intens în primele zile ale lunii ianuarie, intrând în reflux după votarea legii (13 ianuarie). Greva a continuat, stîngindu-se treptat, pînă la 23 ianuarie 1961. Îmbinarea organică a locuințelor economice și politice, participarea activă a funcționarilor, ampioarea și dîrzenia luptei, procesul de delimitare a forțelor de stînga de cele de dreapta și trăsături ale impresionantei mișcări la care au participat peste 1 000 000 de oameni.

Autorii arată greutățile de care s-au lovit greviștii — sciziunea din sinul mișcării muncitorești, lipsurile organizatorice etc. Deși legea a fost votată, greva a provocat înălțurarea guvernului Eyskens și dizolvarea parlamentului.

Rezultatele noilor alegeri au demonstrat o creștere a influenței partidului comunist.

V. V. Peceanksi urmărește în studiul *Schimbări în mișcarea muncitorescă din Anglia* manifestările deplasării spre stînga a forțelor din cadrul trade-union-urilor și a partidului laburist în ultima perioadă, arată cauzele generale și imediate ale acestei deplasări. Înfrângerea suferită de laburiști în alegerile parlamentare din octombrie 1959 a pus în evidență criza care se manifesta latenter de mai mult timp în cadrul celui mai important partid al social-democrației internaționale. Departe de a trage învățămîntele ce se impunau din această înfrângere, aripa de dreapta a propus la a 58-a Conferință anuală a partidului laburist (Brighton, 1959) eliminarea oricărui mențiuni despre socialism din program și statut sub pretextul atragei „clasei mijlocii”. În aceste împrejurări, în sindicate și în partidul laburist s-a desfășurat în cursul anului 1960 o puternică ofensivă a forțelor de stînga în legătură cu problemele de politică externă și cu definirea țărilor sociale ale partidului. Conferințele anuale ale sindicatelor au marcat poziția nouă a trade-union-urilor, participarea la viața politică, susținerea forțelor de stînga. Congresul trade-union-urilor de la Douglas și, mai ales, Conferința partidului laburist de la Scarborough au prilejuit o înfrîngere categorică a conducerii laburiste de dreapta în problemele fundamentale aflate în discuție. Autorul face o largă analiză a cauzelor care au determinat deplasarea spre stînga în mișcarea muncitorescă din Anglia, prezentând cu acest prilej o serie de fenomene și manifestări ale mișcării muncitorești și ale vieții politice engleze. Activitatea comuniștilor, lupta lor pentru unirea forțelor progresiste — înregistrandu-se succese în acest sens — s-a orientat spre întărirea pozițiilor ciștinse în 1960 împotriva contraofensivei declanșate de forțele de dreapta în 1961. Deși în însăși aripa de stînga a laburiștilor se manifestă slăbiciuni, deși mișcarea muncitorescă engleză are de întîmpinat încă mari greutăți, deplasarea spre stînga a fost rezultatul unui proces de adîncime

și constituie un pas înainte în istoria mișcării muncitorești din Anglia.

Studiul lui A. I. Kalinin, *Clasa muncitoare și revoluția cubană*, precizează rolul clasei muncitoare între forțele motrice ale revoluției și constituie o analiză a evoluției raporturilor dintre forțele de clasă în primii doi ani ai revoluției cubane. Prezentarea în prima parte a studiului a dezvoltării mișcării muncitorești în Cuba, a structurii clasei muncitoare pînă în 1959 este de natură să ușureze înțelegerea rolului clasei muncitoare și al avangărzii sale marxist-leniniste în revoluția cubană. Autorul arată modul în care ideologia clasei muncitoare a determinat dezvoltarea revoluției în Cuba, analizează procesul prin care conducătorii insurecției și masa mică burghezii au ajuns pe pozițiile consecvent revoluționare. Clasa muncitoare a adus o contribuție importantă la victoria revoluției, iar greva generală din ajunul victoriei revoluției, aşa cum arată Fidel Castro, „a predat puterea în mîinile revoluției”. În situația complexă creată după victoria revoluției s-a produs un proces rapid de delimitare a forțelor revoluționare de clementele scizioniste și conciliatoare, s-a depășit, la jumătatea anului 1959, „un fel de dualitate a puterii”¹ creata la începutul aceluiși an. În fața încercărilor reacțiunii interne și externe de a scinda forțele revoluționare, Partidul Socialist Popular a găsit mijloacele necesare pentru păstrarea și întărirea unității revoluționarilor. A. I. Kalinin subliniază de asemenea poziția Partidului Socialist Popular față de celelalte organizații revoluționare, poziție menită să asigure colaborarea tot mai strînsă, pînă la integrarea într-un singur organism, a tuturor forțelor organizate ale revoluției. Clasa muncitoare cubană, îndeplinindu-și rolul de hegemon al revoluției, a dat numeroase dovezi ale maturității sale politice.

Revoluția cubană, de o deosebită importanță pentru popoarele Americii Latine, pentru

cauza mișcării de eliberare națională și a socialismului, a dat naștere la numeroase acțiuni de solidaritate, dintre care autorul prezintă în încheierea studiului pe cele mai importante.

I. V. Danilevici subliniază în studiul *Proletariatul din America Latină în mișcarea de eliberare națională* că sarcinile patriotice, antiimperialiste și antifeudale ale mișcărilor de eliberare națională din această regiune a globului nu pot fi realizate decît prin crearea unui front democratic unit, a cărui coloană vertebrală trebuie să constituie alianța muncitorilor și țăranilor sub hegemonia clasei muncitoare.

În ultimii ani lupta clasei muncitoare din America Latină s-a intensificat considerabil. Numai în ultimele două luni ale anului 1960 numărul greviștilor — 10 000 000 — a fost mai mare decît în tot anul 1957. Alături de revendicările economice, noile revendicări politice ale clasei muncitoare sud-americane pun în evidență înalță ei conștiință națională. Sunt prezентate unele dintre cele mai importante aspecte ale luptei clasei muncitoare din America Latină pentru revendicări și pentru lichidarea proprietății slăbiciuni manifestate mai ales în fărâmătarea organizatorică și politică pe plan național și continental. Victoria revoluției cubane i-a înarcat cu o experiență prețioasă pe muncitorii și țăranii din celelalte țări ale continentului, a impulsionat lupta lor, prilejuind manifestări de solidaritate cu primul popor liber al Americii. Pentru succesul mișcărilor de eliberare națională, un rol important îl are crearea fronturilor naționale. Autorul insistă în ultima parte a studiului asupra problemelor legate de constituirea unor astfel de organisme politice, asupra sarcinilor și succesorilor clasei muncitoare, ale partidelor comuniste din America Latină, în conducerea mișcării de eliberare națională.

Articolul *Clasa muncitoare din S.U.A în lupta pentru drepturile ei* de E. D. Vilhovcenko și I. N. Zorina demonstrează că în pofta împrejurărilor grele, complexe, în care se desfășoară mișcarea muncitorească din cintadela imperialismului, lupta de clasă capătă

¹ Această „dualitate” se datoră faptului că forțele consecvent revoluționare acționau în numele armatei insurecționale, iar elementele conciliatoare foloseau aparatul de stat.

forme tot mai ascuțite. Într-un subminarea mișcării muncitorești organizate, monopolurile americane folosesc, alături de măsuri economice și de presiunea ideologiei burgheze — factori favorizați de condițiile specifice ale S.U.A. —, și intervențiile directe ale statului în conflictele de muncă pe baza unor legi reacționare, antisindicale — legea Taft-Hartley (1947), legea Landrum-Griffin (1959) etc. Cu toate acestea, în ultimii ani lupta pentru revendicări economice s-a intensificat considerabil, a dat naștere unor puternice mișcări greviste care au evidențiat uriașul potențial de luptă al clasei muncitoare din Statele Unite ale Americii. În 1959 s-au înregistrat 69 000 000 de zile-om de grevă, aproape cît în toți cel trei ani precedenți.

Autorii prezintă pe larg greva din 1959, de 116 zile, a celor 520 000 de metalurgiști — cea mai mare grevă din istoria mișcării muncitorești americane. Caracteristic pentru gradul de combativitate al muncitorilor este creșterea duratei grevelor. Grevele se desfășoară timp de luni și uneori chiar de ani (greva textiliștilor din Hinderson a durat peste doi ani). Mișcarea grevistă a marcat creșterea împotrívării masei de muncitori față de politica oportunistă a liderilor A.F.L.-C.I.O. S-a dezvoltat în ultimul timp tendința spre realizarea unității muncitorești, a frontului unic în cadrul fiecărei ramuri industriale.

Autorii pun în evidență creșterea luptei politice a clasei muncitoare din S.U.A., manifestată prin activitatea politică a sindicatelor, prin mișcarea pentru crearea unui partid muncitoresc de masă, prin acțiunile pentru drepturile democratice și pentru pace.

P. V. Kuțobin semnează studiul *Mișcarea muncitorească din řările Asiei de sud-est*. Autorul relevă că simulgerea unor concesii burgheziei de către clasa muncitoare din India — referitoare la legislația muncii, la condițiile de muncă etc. — în anii care au urmat proclamării independenței țării nu a fost de natură să aducă îmbunătățiri situației economice deosebit de grele a muncitorilor. řomajul cronic — în India erau peste 15 000 000 de ſomeri totali sau parțiali în 1961 — per-

nite meninarea salariilor la un nivel scăzut. Lupta clasei muncitoare indiene pentru un trai mai bun este influențată negativ de fărâmîțarea organizatorică, de gradul scăzut de concentrare a forțelor sale. Un rol nefast pentru unitatea de acțiune îl are Congresul Național Indian al Sindicatelor, organizație afiliată partidului de guvernămînt. Cu toate acestea, lupta grevistă a oamenilor muncii din India a luat în 1959—1961 un avînt însemnat. S-au desfășurat mari greve la Calcutta, Bombay, în Bengalul de Vest. De o amploare deosebită și de mare însemnatate a fost greva funcționarilor publici. În cursul acestor acțiuni greviste s-au obținut unele succese pentru unitatea de acțiune a muncitorilor.

Forță conducătoare a clasei muncitoare din India, partidul communist are o mare influență în țară, constituind al doilea partid politic din India. Autorul insistă asupra succesorilor comuniștilor în statul Kerala — unde timp de 28 de luni a existat un guvern comunist — și asupra sarcinilor de bază, aşa cum au reieșit la al VI-lea Congres (1961), ale Partidului Comunist din India.

În Indonezia, participarea activă a clasei muncitoare la lupta pentru eliberarea națională a creat posibilitatea cuceririi unor drepturi și libertăți democratice. În mișcarea sindicală, care cuprinde ceva mai mult de jumătate din numărul muncitorilor, rolul cel mai important îl are Organizația centrală a sindicatelor din Indonezia. Această organizație și celelalte uniuni sindicale progresiste acordă tot sprijinul guvernului pentru promovarea unei politici de independență și pace, luptă pentru înfringerea reacțiunii interne. Totodată însă clasa muncitoare, avînd condiții de viață și de muncă deosebit de grele, cere guvernului măsuri hotărîte pentru îmbunătățirea situației ei, inițiază acțiuni revendicative.

Partidul Comunist din Indonezia — unul dintre cele mai mari detașamente ale mișcării comuniste internaționale, cu o bază largă de masă în țară — duce o politică de întărire a laturilor progresiste ale activității guver-

nului, sprijină, în linii generale, programul președintelui Sukarno, luptă pentru întărirea Frontului național. Partidul comunist subliniază în același timp necesitatea îsfăpturirii unor reforme progresiste, condițiile necesare pentru dezvoltarea Indoneziei pe calea progresului și luptă pentru realizarea lor.

În Ceylon, detașamentul cel mai mare al clasei muncitoare îl constituie lucrătorii de pe plantațiile de ceai și cauciuc. După eliberare s-au făcut progrese în organizarea clasei muncitoare, dar situația materială a muncitorilor continuă să fie deosebit de grea. Scindarea forțelor clasei muncitoare provoacă greutăți în cucerirea revendicărilor muncitorii. Totuși, în ultimii ani mișcarea grevistă a fost în continuu creștere. Autorul arată poziția Partidului Comunist din Ceylon față de politica și măsurile guvernului Frontului Popular Unit, succesele forțelor progresiste în bararea drumului reacțiunii la putere după asasinarea lui S. Bandaranaike. Congresul al VI-lea al P.C.C. (decembrie 1960) a elaborat un program antiimperialist, a stabilit sarcinile partidului în etapa actuală a luptei clasei muncitoare și a tuturor forțelor patriotice, progresiste din Ceylon.

După al doilea război mondial, dezvoltarea economică rapidă a Japoniei, crearea unor ramuri industriale noi au sporit rândurile proletariatului japonez. Structura și gradul de organizare sunt influențate de contradicțiile manifestate în economia japoneză. Autoarea studiului *Clasa muncitoare din Japonia în luptă pentru pace și independență națională*, I. M. Iirogova, arată evoluția sciziunii în mișcarea muncitorască japoneză după război. Cea mai mare uniune sindicală, Shyo (Consiliul general al sindicatelor din Japonia), se situează pe poziții progresiste. Partidul Comunist din Japonia a lichidat în ultimii ani greșelile de natură sectară, a stabilit obiectivele viitoarei revoluții, și-a îmbunătățit activitatea în sindicate și la sate. Este analizată poziția Partidului Socialist — cel mai mare partid de opozitie din Japonia — față de problema independenței naționale și a revoluției. Deși Partidul Socialist a evoluat

spre stînga, ceea ce a determinat retragerea grupării de extremă dreaptă din partid, condusă de cărora se află să colaboreze pe plan organizatoric cu partidul comunist. O parte importantă a studiului este consacrată prezentării mișcării populare, în fruntea căreia s-a aflat clasa muncitoare, împotriva „tratatului de securitate” japoно-american, a celor trei greve politice generale — primele din istoria Japoniei — din iunie 1960. Autoarea arată importanța pentru clasa muncitoare, pentru forțele progresiste din Japonia, a experienței celor aproape doi ani de luptă împotriva „tratatului de securitate” și analizează rezultatele alegerilor parlamentare din noiembrie 1960, influențate de eoul nestins al mențiونatei lupte.

Condițiile specifice în care se dezvoltă mișcarea muncitorască afrieană, problemele în fața cărora se află ea sunt analizate în studiul *Clasa muncitoare din Africa centrală și de sud în luptă împotriva imperialismului* de G. A. Usov. Autorul arată caracterul și sarcinile primei etape a mișcării revoluționare din Africa și împrejurările în care de cele mai multe ori linăra clasă muncitoare africană acționează sub conducerea partidelor burghezo-democratice. Sunt prezentate date asupra apariției, a forței numerice, a repartizării geografice și particularităților structurale ale clasei muncitoare din Africa. Puternic demaseatoare pentru exploatarea colonială și urmările ei sunt paragrafele în care se analizează regimul forței de muncă în Africa, nivelul de trai — cel mai scăzut din lume — al clasei muncitoare africane.

Lupta organizată a muncitorilor africani s-a dezvoltat o dată cu lupta antiimperialistă. Sindicatele le revin sarcini importante în Africa pentru conducerea mișcării muncitorii. Dezvoltarea organizațiilor sindicale a fost însoțită însă de presiunea colonialiștilor și a sprijinitorilor lor pentru îndepărțarea sindicatelor de luptă revoluționară. Autorul arată străduințele uniunilor sindicale reformiste pentru scindarea și menținerea sciziunii în sindicatelor africane, ca și tendințele actuale din mișcarea sindicală din

Africa. Anii 1959–1960 au marcat și în Africa intensificarea mișcării greviste, a luptei revendicative. Autorul subliniază particularitățile mișcării muncitorești din Africa, ca și principalele revendicări menite să continue și să adinecească lupta împotriva imperialismului.

O altă parte a culegerii pune la dispoziția cititorilor, aşa cum arată și titlul, date cu privire la partidele comuniste, uniunile sindicale și organizațiile social-democrate.

Articulul *Partidele comuniste* de S. I. Ogurțov cuprinde informații asupra anului înființării, a numărului membrilor, a condițiilor de activitate, organelor de presă și influenței în mase, referitoare la aproape toate partidele comuniste din țările capitaliste.

V. S. Kisleakov și V. A. Kuznețov prezintă în articolul *Uniunile sindicale internaționale* forța numerică și statutele Federației Sindicale Mondiale, Confederației Internaționale a Sindicatelor Libere, Confederației Internaționale a Sindicatelor Creștine, date despre alte centrale sindicale autonome din țările capitaliste, poziția principalilor uniuni sindicale internaționale față de : a) lupta pentru drepturile economice și politice ale clasei muncitoare ; b) lupta pentru pace ; c) mișcarea de eliberare națională și inițierea muncitorească din țările slab dezvoltate ; d) problema unității mișcării muncitorești.

Informații asupra numărului partidelor social-democrate și a membrilor lor, reunite în cea de-a treia ediție a Internaționalei a II-a, asupra programului și congreselor acestei or-

ganizații sunt cuprinse în articolul *Mișcarea social-democrată internațională* de A. E. Usveațov.

Culegerea se încheie cu amplul studiu *Mișcarea muncitorească din lumea capitalistă în noua etapă a crizei generale a capitalismului* de T. T. Timofeev, A. V. Weber, K. G. Hodokovski, K. I. Maidanik. În capitolele studiului, autorii subliniază fenomenele generale și formulează concluziile care se desprind din analiza dezvoltării mișcării muncitorești din țările capitaliste în ultima perioadă. În afara manifestărilor mișcării muncitorești întâlnite, cum este și firesc, în analiza celorlalte studii din culegere – de astă dată private însă în ansamblul mișcării – studiul analizează și aspecte în general noi, cum ar fi de exemplu în capitolul *Creșterea numerică a clasei muncitoare și schimbările structurale în compoziția ei*.

Culegerea prezentată constituie o contribuție de seamă și binevenită la literatura istoriei mișcării muncitorești. Greutățile începutului, documentarea destul de dificilă, numărul mare al autorilor, au provocat unele inegalități în abordarea problemelor. Dezvoltarea puternică a mișcării muncitorești din țările capitaliste în perioada care s-a seurs de la apariția culegerii, problemele mișcării muncitorești dintr-o serie de țări, necercate în primul volum, determină așteptarea cu interes sporit a volumului următor din culegerea *Mișcarea muncitorească din țările capitaliste*.

I. Chiper

GHEORGHE STOICA, *Luptele din februarie 1933, o cotitură în mișcarea muncitorească din România*

,,Lupta de clasă”, nr. 1, seria a V-a, an. XLIII, 1963, p. 3–17

În articol, după ce se înfățișează semnificația luptelor din februarie 1933, se arată că acestea s-au desfășurat în condițiile crizei economice care în România burghezo-mișcărească s-a dezvoltat rapid în intensitate și

amploare, avind efecte pe plan economic-social și politic mai puternice decât în majoritatea țărilor capitaliste. Pentru ilustrarea acestei situații sunt prezentate date și fapte edificatoare asupra modului în care s-a ma-

nifestat criza în industrie și agricultură, precum și în viața politică (între anii 1929 și 1933 s-au succedat la conducerea țării nouă guverne, ceea ce indică incapacitatea claselor explorațatoare de a face față situației politice încordate). Politica partidelor burghezo-moșierești de aruncare a greutăților crizei pe umerii oamenilor muncii a dus la creșterea masivă a șomajului, la scăderea continuă și rapidă a nivelului de trai — pînă în 1933 salariile muncitorilor și micilor funcționari au ajuns la jumătate față de anul 1929 — etc.

Singura forță politică în măsură să organizeze și să conducă masele populare la luptă pentru apărarea intereselor lor vitale era partidul comunist. În articol, după ce se arată însemnatatea lichidării luptelor fracționiste, se relevă importanța Congresului al V-lea al P.C.R., care a indicat organizațiilor de partid să-și concentreze activitatea spre detașamentele principale ale proletariatului — muncitorii ceferiști, petroliști, mineri —, să îmbunătățească munca de partid în marile întreprinderi. În perioada următoare, P.C.R., generalizând inițiativa organizațiilor locale de partid, a muncitorilor comuniști, a apreciat că forma cea mai bună pentru pregătirea luptelor muncitorimii sunt comitetele de acțiune, alese direct de muncitori, în adunări deschise, pe baza celui mai larg front unic. În continuare, autorul insistă asupra importanței Conferinței pe țară a muncitorilor ceferiști din martie 1932, care a constituit punctul de plecare pentru pregătirea, organizarea și conducerea luptei ceferiștilor, precum și asupra activității desfășurate de Comitetul central de acțiune, al

cărui secretar a fost atât tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. „Ridicarea sa în fruntea luptelor de clasă din această perioadă — se subliniază în articol — marchează apariția în partidul nostru a conducerii proletar de tip nou, revoluționar de profesie, legat prin miile de fire de clasa muncitoare, de popor” (p. 9).

Incepînd cu anul 1933 se caracterizează prin creșterea rapidă a mișcării revoluționare a proletariului care a culminat cu eroicele lupte din ianuarie—februarie ale muncitorilor ceferiști și petroliști. În articol se analizează participarea muncitorilor ceferiști, revendicările și însemnatatea grevei din 28 ianuarie și 2 februarie, modul în care s-au desfășurat grevile și manifestațiile muncitorilor petroliști din 30 ianuarie și 1 februarie, precum și luptele ceferiștilor din celelalte centre din țară (Cluj, Iași etc.). În dimineața zilei de 15 februarie, muncitorii de la Grivița, aflind despre arestarea conducerii lor și că guvernul nu vrea să-și respecte angajamentul luat la 2 februarie, au reînceput lupta. Greva de la Atelierele Grivița a stîrnit un uriaș val de solidaritate în rîndurile muncitorilor din Capitală și din întreaga țară.

Luptele din ianuarie—februarie 1933, deși au fost înăbușite în singe, au avut — după cum se subliniază în ultima parte a articolelui — o mare însemnatate în istoria României, au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești.

Gr. C.

GH. IONITĂ, M. C. STĂNESCU, M. COVACI, *Acțiuni de solidarizare ale maselor muncitoare din România cu eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933*

„Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 1, an. IX, 1963, p. 19—34

După prezentarea condițiilor în care au avut loc luptele din februarie 1933 și a importanței lor în istoria partidului comunist și

a patriei noastre, autorii expun, pe baza unui bogat material de arhivă din Capitală și din provincie, numeroasele acțiuni de solidaritate

ale clasei muncitoare și maselor largi populare cu ceferiștii și petroliștii.

La început, articolul înfățișează acțiunile revendicative ale muncitorilor contra reducerilor de salarii, a concedierilor, pentru revendicări proprii în marile centre ferovăre lași, Cluj, Galați, Oradea, Mărășești, Timișoara, Buzău, concomitent cu grevele de la Atelierele C.F.R. „Grivița” și din regiunea petrolieră. Sunt trimise telegrame și delegații la București pentru susținerea luptei ceferiștilor, împotriva politicii antimuncitorești a guvernului. În ciuda arestărilor masive, a stării de asediu, a terorii dezlănțuite de guvernul național-țărănesc, în întreaga țară s-a desfășurat un puternic val de lupte la care au luat parte muncitori din celelalte ramuri industriale, țărani muncitori, funcționari, inteligențiali, studenți, meseriași, mici negustori etc. Însemnate acțiuni au dus în această perioadă metalurgiștii și minerii, muncitorii din porturi, textiliștii din Timișoara, tipografii din Craiova, meseriașii și pensionarii din multe orașe ale țării nemulțumiți de starea lor materială tot mai proastă. După exemplul ceferiștilor și petroliștilor și datorită situației lor deosebit de grele, somerii din Valea Jiului, din Comănești, Brăila, Brașov și din alte centre au organizat demonstrații de stradă, întruniri, cerând reprimirea la lucru.

Articolul relevă în continuare largul ecou al luptelor din 1933 în răndurile țărănimii muncitoare, greu lovită de urmările crizei, nemulțumită de lipsa de pămînt, de impozitele mari. Forme de protest vehement au luat acțiunile salariașilor publici ai corpului didactic, îndeosebi în rândul învățătorilor, care au organizat demonstrații de stradă, întruniri, congrese, protestând împotriva neplășii salariului, a prețurilor mereu în creștere.

Autorii au subliniat cloicotul revoluționar al maselor muncitoare care a crescut în intensitate după singeroasa reprimare a eroilor lupte din 15–16 februarie 1933 care a

zguduit întreaga țară, a răscosit profund toate păturile poporului. În semn de solidaritate cu ceferiștii de la „Grivița”, muncitori din centre industriale și muncitorești din țară au organizat, sub conducerea comuniștilor, greve de solidaritate și întruniri de protest, au semnat și au trimis moțiuni de îmbărbătare ceferiștilor din București.

După 16 februarie, țărănimea muncitoare și-a formulat revendicări proprii de luptă în multe comune ale țării și, în ciuda arestării multor țărani, agitații puternice în răndurile lor s-au produs în toate regiunile țării, mai cu seamă după crearea Frontului Plugărilor.

O luptă îndrăgită, arată articolul, au desfășurat muncitorii, țărani și intelectualii comuniști sau simpatizanți ai partidului comunist pentru eliberarea celor arestați în ianuarie–februarie, cerind judecarea sau eliberarea lor. Au existat diferite metode de popularizare a eroicelor lupte și a învățămintelor ce se desprindeau pentru activitatea viitoare.

Acțiunile greviste din primăvara și vara anului 1933 au avut ca obiectiv principal lupta pentru eliberarea ceferiștilor și petroliștilor. Articolul menționează, pe baza cercetării unui material de arhivă inedit, ajutorarea celor arestați și a familiilor lor prin colectarea de bani, alimente și îmbrăcăminte, înaintarea de moțiuni de protest semnate de un mare număr de muncitori, țărani, inteligențiali din București și din toate culturile țării, delegațiile de muncitori care veneau la închisoare pentru a-și exprima solidaritatea lor și pentru a organiza apărarea celor înciși.

În final, autorii prezintă acțiunile comune ale comuniștilor, social-democraților și oamenilor din alte partide, cît și ale celor care nu făceau parte din nici un partid, prilejuite de luptele eroice din 1933 și de procesul ce a urmat, ca și activizarea unor mase largi în lupta antifascistă pe care P.C.R. o va desfășura.

I.A.

A. DEAC, GH. MATEI, *Mișcarea de solidaritate internațională cu luptele eroice ale ceferiștilor și petroliștilor din 1933*

„Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 1, an. IX. 1963, p. 35-50

Larga mișcare de solidaritate internațională cu luptele din ianuarie—februarie 1933 a avut loc în condițiile în care criza generală a capitalismului se agrava, ca urmare a crizei economice mondiale, în timp ce în Europa avea loc o puternică radicalizare a maselor și forțele reaționare căuta salvarea din această situație prin întronarea dictaturii hitleriste și orientarea spre fascism.

După expunerea împrejurărilor pe plan mondial în care au avut loc marile bătălii de clasă din 1933, autorii, pe baza unei documentări de arhivă, arată aprecierea unor foruri internaționale muncitorești dată acestor lupte. Internaționala Comunistă a relevat semnificația politică a marilor greve de la Atelierile C.F.R. „Grivișa” și din Valea Prahovei, subliniind în același timp folosirea de către P.C.R. a experienței luptelor din alte țări, cît și aplicarea și dezvoltarea cu succes a metodelor și formelor noi de luptă.

Conferința internațională a muncitorilor feroviari de la Metz din octombrie 1933 a relevat importanța realizării frontului unic al muncitorilor ceferiști în lupta împotriva exploatatorilor și a lansat un apel în care chemă pe muncitorii de la căile ferate din lumea întreagă să organizeze acțiuni în vederea eliberării ceferiștilor și petroliștilor români.

Comitetul internațional al muncitorilor feroviari, menționează autorii, a subliniat într-un apel că lupta ceferiștilor are o importanță deosebită și internațională, ea fiind totodată lupta muncitorilor feroviari din toate țările. Un manifest al C.C. al P.C.R. din 1933 a arătat sprijinul primit de ceferiști și petroliști în timpul procesului din partea Internaționalei Sindicale Roșii, Ajutorului Roșu Internațional etc.

Presa sovietică „Pravda”, „Izvestia”, „Trud”, „Gudok” — a publicat numeroase articole, reportaje, serisori, demasând ca-

lomniile reacțiunii și afirmând solidaritatea frâțească a poporului sovietic cu luptele proletare din 1933. În Uniunea Sovietică a fost editată o broșură specială, *Evenimentele din februarie* din România, au avut loc mitinguri de protest împotriva crimelor guvernărilor români.

În Franță, mișcarea de solidaritate cu luptele feroviарilor și petroliștilor din România a luat o mare ampioare. Membrii unor importante organizații sindicale, conferințele și congresele ținute în această perioadă au transmis pe diserite căi fraților de clasă din România, expresia sentimentelor lor de solidaritate proletară, au fost editate cărți poștale și ilustrate, au avut loc întruniri, reprezentanți de frunte ai intelectualității progresiste franceze au adresat o telegramă de protest președintelui Consiliului de răzbuc al Corpului II Armată, o delegație de trei membri a venit în România pentru apărarea ceferiștilor și petroliștilor.

În Italia, deși în condițiile grele ale dictaturii fasciste, au avut loc acțiuni de solidaritate frâțească cu proletariatul român. În Cehoslovacia, pe lîngă manifestări de solidaritate și alte acțiuni a luat ființă un „Commitet pentru apărarea muncitorilor români”. În Polonia, Ungaria și Bulgaria, luptele din România au avut un ecou puternic. Oamenii muncii din celelalte țări ale Europei, din S.U.A., din țări ale Americii Latine și ale Africii, cît și din Asia și Australia, prin mesajuri de protest, mesaje de solidaritate și-au manifestat simpatia cu eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie—februarie 1933.

Exemplul muncitorimii ceferiste și petroliști, arată autorii în încheiere, a răscosit nu numai clasa muncitoare din România: prestigiu P.C.R. a depășit granițele țării,

această pildă de eroism și sacrificiu a constituit o chemare la luptă împotriva robiei imperialiste, a fascismului și a pregătirilor

războiului, prilejuind afirmarea puternică a internaționalismului prelețtar.

I.A.

Albumul *Momente din istoria Partidului Muncitoresc Român* București, Edit. politică, 1963

Educația patriotică a oamenilor muncii din patria noastră, prezentarea trecentului glorios de luptă a partidului nostru, a istoriei mișcării muncitorescă din România constituie o sareină deosebit de importantă a istoricilor. Apariția în Editura politică — cu prilejul aniversării eroicelor lupte de la Grivița din februarie 1933 — a albumului *Momente din istoria P.M.R.* pune la dispoziția publicului cititor un material alcătuit în mod sugestiv, care redă în imagini istoria mișcării muncitorescă din țara noastră, de la începuturi pînă în zilele noastre.

Numeiroase fotografii care înfățișează o demonstrație de 1 Mai la București la sfîrșitul secolului al XIX-lea, debarcarea marinilor revoluționari de pe crucișatorul „Potemkin” în portul Constanța, demonstrație a muncitorilor din București din 1910 sub lozinca „Cerem 8 ore de muncă”, o altă manifestație antirăzboinică în capitală în iunie 1916, redau episoade ale luptei desfășurate de clasa muncitoare la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului al XX-lea. Fragmente din ziare și reviste socialiste din România, grafice privind creșterea numerică a muncitorilor, gradul de exploatare a proletariatului din țara noastră, o hartă înfățișând răspîndirea răseoalelor țărănești, portrete ale unor militanți ai mișcării muncitorescă și alte materiale ilustrînd creația P.S.D.M.R. în 1893 și a P.S.D. în 1910 redau principalele momente din lupta proletariatului român pînă în 1917.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care a deschis o nouă epocă în istoria omenirii, a avut un larg ecou în rîndurile maselor populare din România, găsind în condițiile economice și sociale din țara

noastră un teren deosebit de fertil. Perioada avîntului revoluționar este bogat prezentată în album prin copertele numeroase lor ziare cu fragmente care ilustrează puternica mișcare grevistă din anii 1919—1920, portretele unor conducători ai batalioanelor revoluționare românești din sudul Rusiei, fotografii, grafice, reproduceri după desene și tablouri ilustrînd demonstrații, 13 decembrie 1918, greva generală din 1920, Congresul Partidului Socialist din mai 1921 care a hotărît crearea P.C.R. și afilierea lui la Internaționala Comunistă.

Stabilizarea relativă a capitalismului în România, congresele partidului, ilegalizarea, organizațiile de masă create și conduse de P.C.R. între anii 1922 și 1928, lupta împotriva ofensivei patronale își găsesc o rezolvare grafică corespunzătoare în album.

Cititorul găsește în foile albumului materiale semnificative referitoare la criza economică din 1929—1933, fotografii ilustrînd viața de mizerie a maselor populare, scăderea nivelului de trai, fotocopii și fragmente din documentele P.C.R. subliniind importanța Congresului al V-lea, pregătirea și desfășurarea eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie—februarie 1933, precum și solidaritatea internă și internațională cu lupta feroviariilor și petroliștilor români și în timpul procesului de la București și Craiova.

Momente importante din lupta P.C.R. împotriva fascizării țării și pregătirii războiului antisovietic, ca: răscoala țărăncască din Valea Ghiineșului în 1934, numeroasele demonstrații antifasciste, Congresul sindicatelor ceferiste de la Brașov din vara anului 1936, editarea unor ziare legale și ilegale, organizații

de masă conduse de P.C.R. între 1933 și 1938, lupta antifasciștilor români în Spania, lupta comuniștilor în lagăre și închisori, sănătatea bogată prezentată.

P.C.R. a fost singurul partid care a luptat ferm împotriva răzbucului antisovietic, pentru apărarea independenței țării, iar victoriile Armatei Roșii în bătălia de pe Volga și de la Kursk au influențat puternic lupta maselor împotriva dictaturii militare fasciste. Documente însemnate, fotografii, portrete înfățișază avântul maselor largi împotriva războiului antisovietic.

Insurecția armată de la 23 August 1944 ocupă un spațiu larg în album. Hărți, facsimile din documente, fotocopii după materialele ale Siguranței atestă intensa pregătire și amprenta de desfășurare a insurecției armate, rolul cadrelor conducătoare de partid în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în întărirea insurecției în condițiile înaintării victorioase a Armatei Sovietice.

Albumul consacrat un spațiu larg răzbucului antihitlerist, colaborării armatei române cu armata sovietică, ampliilor mișcări a maselor populare conduse de partidul comu-

nist pentru sprijinirea frontului și instaurarea guvernului dr. P. Groza — primul guvern democrat din istoria țării. Principalele momente din istoria partidului, ca: Conferința națională din 1945, proclamarea R.P.R., Congresele I, al II-lea și al III-lea ale P.M.R., succesele țării în domeniul industrializării, al electricificării, al închierii colectivizării agriculturii, revoluția culturală, dezvoltarea orașelor și satelor patriei noastre, ca și prestigiul partidului nostru în cadrul mișcării comuniste și mișcării internaționale, dezvoltarea relațiilor politice și comerciale ale României cu numeroase țări din lume ocupă un spațiu apreciabil în acest volum, bogat ilustrat prin fotografii, grafice, scheme și montaje.

Ale căutat pe baza documentelor aflate în Muzeul de istorie a P.M.R., albumul reușește să redea în mod viu tradițiile glorioase de luptă ale clasei muncitoare din țara noastră conduse de partid, lupta eroică a comuniștilor împotriva exploatarii și doborării regimului burghero-moșieresc, pentru construirea și dezvoltarea socialismului.

I.A.

С О Д Е Р Ж А Н И Е

30 ЛЕТ СО ДНЯ ГЕРОИЧЕСКИХ БОЕВ В ЯНВАРЕ ФЕВРАЛЕ 1933 г.

Стр.

КИВУ СТОЙКА, Речь на торжественном собрании, посвященном тридцатой годовщине со дня героических боев рабочих железнодорожников и нефтяников в феврале 1933 г.	5
П. КОНСТАНТИНЕСКУ-ЯШЬ, Историческое значение героических боев рабочих железнодорожников и нефтяников в январе-феврале 1933 года	19
И. М. ОПРЯ, О некоторых аспектах антинациональной и антинародной политики, проводившейся румынской буржуазией и помещичеством в период экономического кризиса (1929—1933 гг.)	45
В. Г. ИОНЕСКУ, Выступления рабочего класса во второй половине 1932 года	73
Д. ТУЦУ, В. АЛЕКСАНДРЕСКУ, И. ЧАУШЕСКУ, Вклад борьбы железнодорожников и нефтяников в январе-феврале 1933 г., содействовавший торможению процесса милитаризации страны	95
М. РУСЕНЕСКУ, Отклики на бои 1933 г. в легальной печати того времени	109
ТИТУ ДЖОРДЖЕСКУ, Значение героических боев рабочих железнодорожников и нефтяников для укрепления связи КПР с массами в целях их мобилизации на борьбу против фашизации Румынии	137
Г. ИОНИЦЭ, Борьба трудящихся масс, руководимых КПР, против подготовки к войне в годы, последовавшие за боями 1933 г.	165
НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ	193
ОБЗОР ЖУРНАЛОВ	203
РЕЦЕНЗИИ И ЗАМЕТКИ	219

S O M M A I R E

30 ANS DEPUIS LES LUTTES HÉROÏQUES DE JANVIER—FÉVRIER 1933

Page

CHIVU STOICA, Discours prononcé à la Séance solennelle à l'occasion du 30 ^e anniversaire des luttes héroïques des cheminots et des ouvriers du pétrole de février 1933	5
---	---

P. CONSTANTINESCU-IAȘI, L'importance historique des luttes héroïques des cheminots et des ouvriers du pétrole de janvier-février 1933	19
I. M. OPREA, Aspects de la politique antinationale et antipopulaire suivie par la bourgeoisie et les grands propriétaires terriens de Roumanie lors de la crise économique de 1929 1933	45
V. G. IONESCU, Les actions de la classe ouvrière pendant la seconde moitié de 1932	73
D. TUTU, V. ALEXANDRESCU et I. CEAUȘESCU, La contribution de la lutte des cheminots et des ouvriers du pétrole de janvier-février 1933 au freinage du processus de militarisation du pays	95
M. RUSENESCU, L'écho des luttes de 1933 dans la presse légale du temps	109
TITU GEORGESCU, L'importance des luttes héroïques des cheminots et des ouvriers du pétrole pour le renforcement des liens du P.C.R. avec les masses, en vue de la mobilisation de celles-ci contre la fascisation de la Roumanie	137
GH. I. IONITĂ, La lutte des masses laborieuses sous la direction du P.C.R. contre les préparatifs de guerre dans les années consécutives aux événements de 1933	165
LA VIE SCIENTIFIQUE	193
LA REVUE DES REVUES	203
COMPTES RENDUS ET NOTES	219

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI R. P. R.

- * * * **Istoria României**, vol. I, 831 p. cu 190 fig. + 16 pl., 45 lei, vol. II, 1159 p. + 20 pl., 45 lei.
 - * * * **Din istoria Transilvaniei**, vol. I, ediția a III-a, 356 p. + 15 pl.; vol. II, ediția a II-a, 552 p. + 1 pl. banderolate, 65,60 lei.
 - * * * **Studii și materiale de istorie contemporană**, vol. II, 508 p., 21,90 lei.
 - * * * **Documente privind unirea principatelor**, vol. I, **Documente interne (1854–1857)**, 783 p. + 8 pl., 38,30 lei; vol. II, **Rapoartele Consulatului Austriac din Iași (1836–1859)**, 552 p., 32,30 lei.
 - * * * **Documente privind istoria României, Răseola din 1821 – Izvoare narrative**, vol. V, 628 p., 23,10 lei.
- GEORGE POTRA**, **Documente privitoare la istoria orașului București (1594 – 1821)**, 820 p., 34,60 lei.
- CAROL GÖLLNER**, **Turcia, Die europäische Türkendrucke des XVI. Jahrhunderts**, I. Band, 464 p., 26,50 lei.
- * * * **Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea**, vol. I, **Țara Românească**, 961 p., 40,20 lei.
- CRITOBUL DIN IMBROS**, **Din domnia lui Mahomed al II-lea. Anii 1451–1467**. Ediție de Vasile Greco, 379 p., 19,60 lei.
- * * * **Materiale și cureauți arheologice**, vol. VIII, 808 p. + 16 pl., 111 lei.
 - * * * **Arheologia Moldovei**, vol. I, 309 p. + 1 pl., 16,10 lei.
 - * * * **Studii și comunicări. Arheologie – Istorie – Etnografie**, vol. IV, 312 p. + 25 pl., 18,70 lei.
- VLADIMIR DUMITRESCU**, **Necropola de încinerație din epoca bronzului de la Cîrna**, 386 p. + CLXIII pl., 89 lei.
- D. BERCIU**, **Contribuții la problemele neoliticului în România, în lumină noilor cureauți**, 594 p. + 15 pl., 80 lei.
- IORGU STOIAN**, **Tomitana, Contribuții epigrafice la istoria cetății Tomis**, 384 p., 48,60 lei.

INTreprinderEA
POLIGRAFICĂ nr. 2
BUCURESTI